

DIP TDRI
กรมทรัพย์สินทางปัญญา

รายงานผลการศึกษา โครงการประเมินมูลค่าทรัพย์สินทางปัญญา

เสนอต่อ
กรมทรัพย์สินทางปัญญา กระทรวงพาณิชย์

โดย
สถาบันวิจัยเพื่อการพัฒนาประเทศไทย

มีนาคม 2560

รายงานผลการศึกษา

โครงการประเมินมูลค่าทรัพย์สินทางปัญญา

เสนอต่อ

กรมทรัพย์สินทางปัญญา กระทรวงพาณิชย์

โดย

สถาบันวิจัยเพื่อการพัฒนาประเทศไทย

มีนาคม 2560

รายงานผลการศึกษา โครงการประเมินมูลค่าทรัพย์สินทางปัญญา

พิมพ์ครั้งที่ 1 มีนาคม 2560

จำนวน 200 เล่ม

จัดทำโดย

สถาบันวิจัยเพื่อการพัฒนาประเทศไทย

565 ซอยรามคำแหง 39 เขตวังทองหลาง กรุงเทพฯ 10310

โทรศัพท์ 02 718 5460

<http://tdri.or.th>

เสนอต่อ

กรมทรัพย์สินทางปัญญา กระทรวงพาณิชย์

563 ถนนนนทบุรี ตำบลบางกระสอ อำเภอเมืองนนทบุรี จังหวัดนนทบุรี 11000

โทร: 1368

<http://www.ipthailand.go.th>

สงวนลิขสิทธิ์ ตาม พ.ร.บ. ลิขสิทธิ์ พ.ศ. 2537

กรมทรัพย์สินทางปัญญา พ.ศ. 2552

คณะผู้วิจัย

1. ดร. เตือนเด่น นิคมบริรักษ์	หัวหน้าโครงการ
2. ดร. จักรกฤษณ์ ควรวจน์	ผู้เชี่ยวชาญด้านกฎหมายทรัพย์สินทางปัญญา
3. ดร. บุญวรา สุมะโน	นักวิจัย
4. วีรวัลย์ ไพบุลย์จิตต์อารี	นักวิจัย และผู้ประสานงานโครงการ
5. นิภา ศรีอนันต์	นักวิจัย
6. ธารทิพย์ ศรีสุวรรณเกศ	นักวิจัย
7. ธิปไทร แสละวงศ์	นักวิจัย
8. ฉัตร คำแสง	นักวิจัย
9. พนาทิพย์ เลิศประเสริฐกุล	นักวิจัย
10. ศิราภรณ์ ฐูปเทียน	เลขานุการและผู้ประสานงานโครงการ

บทสรุปสำหรับผู้บริหาร

ทรัพย์สินทางปัญญาเป็นสินทรัพย์ที่ไม่มีตัวตนที่สามารถสร้างประโยชน์ในเชิงเศรษฐกิจได้ เช่นเดียวกับสินทรัพย์มีตัวตน อาทิ ที่ดิน สิ่งปลูกสร้างและเครื่องจักร ทั้งนี้การปกป้องคุ้มครองสิทธิในทรัพย์สินทางปัญญาอย่างเหมาะสมจะนำไปสู่การนำทรัพย์สินทางปัญญาไปใช้ประโยชน์ในเชิงพาณิชย์ได้อย่างเต็มที่ และสามารถช่วยให้ธุรกิจเข้าถึงแหล่งเงินทุนได้มากยิ่งขึ้น

ธุรกิจขนาดย่อมที่เพิ่งจัดตั้งขึ้นมาได้ไม่นาน โดยเฉพาะธุรกิจที่เน้นการทำงานนวัตกรรมและธุรกิจสตาร์ทอัพ มีความต้องการเงินทุนเพื่อลงทุนเริ่มต้นธุรกิจ ธุรกิจขนาดย่อมเหล่านี้มักจะมีเพียงทรัพย์สินทางปัญญา ไม่ว่าจะเป็นลิขสิทธิ์ สิทธิบัตร หรือเครื่องหมายการค้าเป็นสินทรัพย์สำคัญในการดำเนินธุรกิจ แต่มักจะมีสินทรัพย์ที่มีตัวตนไม่เพียงพอสำหรับการขอสินเชื่อจากสถาบันการเงิน การระดมทุนจากแหล่งเงินทุนในระบบจึงมีอยู่จำกัด หากทรัพย์สินทางปัญญาสามารถนำไปใช้เป็นสินทรัพย์ในการระดมทุนได้ก็จะช่วยเพิ่มโอกาสให้ธุรกิจเหล่านี้เข้าถึงแหล่งเงินทุนและเติบโตได้มากขึ้น

โดยทั่วไปแล้ว การระดมทุนจากทรัพย์สินทางปัญญามี 4 รูปแบบหลัก ได้แก่

- การกู้ยืมเงินโดยใช้ทรัพย์สินทางปัญญาเป็นหลักทรัพย์สินค้ำประกัน (IP-backed lending) ซึ่งประเทศไทยยังไม่มี การระดมทุนในรูปแบบนี้ มีเพียงการใช้ทรัพย์สินทางปัญญาเป็นปัจจัยประกอบการพิจารณาการปล่อยกู้เท่านั้น
- การแปลงสิทธิในทรัพย์สินทางปัญญาเป็นทุน (IP securitization) เป็นการแปลงสิทธิในการได้รับค่าเช่าทรัพย์สินทางปัญญาในอนาคตให้เป็นเงินก้อนในปัจจุบัน วิธีการนี้เป็นการระดมทุนโดยการออกตราสารมีใช้การกู้เงิน เช่น การออกตราสารสิทธิในการรับค่าลิขสิทธิ์ในอนาคต ซึ่งเจ้าของลิขสิทธิ์นำสิทธิดังกล่าวออกขายให้แก่นักลงทุนเพื่อระดมเงินทุน ผู้ใช้วิธีการดังกล่าวส่วนใหญ่เป็นเจ้าของทรัพย์สินทางปัญญาที่มีชื่อเสียง และมีรายได้เชิงประจักษ์ที่ชัดเจน
- การจำหน่ายและเช่าคืนทรัพย์สินทางปัญญา (IP sale and lease back) เป็นวิธีการระดมทุนหนึ่งที่เจ้าของทรัพย์สินทางปัญญาจำหน่ายทรัพย์สินทางปัญญาของตน ให้แก่บริษัทเงินทุนแล้วทำการเช่าเทคโนโลยีของตนกลับคืนมาเพื่อดำเนินธุรกิจต่อไป
- การร่วมทุน (Venture capital equity investment) โดยบริษัทร่วมทุน หรือ Venture capital ซึ่งเป็นบริษัทที่มีรูปแบบการลงทุนโดยเข้าไปถือหุ้นในบริษัทขนาดเล็ก หรือบริษัทสตาร์ทอัพ หรืออาจให้เงินสินเชื่อแก่ธุรกิจนั้นเพื่อนำไปลงทุน โดยธุรกิจบริษัทร่วมทุนให้ความสนใจเข้าไปลงทุนมักเป็นธุรกิจที่มีอัตราการเติบโตสูงมาก ซึ่งมักจะเป็นบริษัทที่ใช้เทคโนโลยีเข้มข้น หรือเป็นบริษัทซอฟต์แวร์

การระดมทุนจากทรัพย์สินทางปัญญาต้องอาศัยการประเมินมูลค่าทรัพย์สินทางปัญญา ซึ่งเป็นการประเมินผลประโยชน์ทางเศรษฐกิจของทรัพย์สินทางปัญญา ก่อนที่บริษัทร่วมทุนหรือสถาบันการเงินตัดสินใจว่าจะให้เงินทุนหรือสินเชื่อมากเท่าใด ซึ่งการประเมินมูลค่าทรัพย์สินทางปัญญามีหลากหลายรูปแบบ ทั้งในเชิงปริมาณและในเชิงคุณภาพ โดยการประเมินมูลค่าเชิงปริมาณมี 3 วิธีหลัก ได้แก่ การประเมินจากต้นทุน การประเมินจากราคาตลาด และการประเมินจากรายได้ที่คาดว่าจะได้รับ ซึ่งผลลัพธ์ที่ได้คือมูลค่าของทรัพย์สินทางปัญญา สำหรับการประเมินเชิงคุณภาพเป็นการวิเคราะห์ปัจจัยที่มีต่อมูลค่าของทรัพย์สินทางปัญญา โดยการจัดอันดับหรือให้คะแนนปัจจัยต่าง ๆ ซึ่งจะถูกนำไปใช้ในการเปรียบเทียบหรืออาจถูกนำไปใช้เป็นสมมติฐานในการประเมินมูลค่าเชิงปริมาณต่อไป อย่างไรก็ตาม แม้ว่าในหลักการจะมีแนวทางในการประเมินมูลค่าทรัพย์สินทางปัญญาที่หลากหลายแตกต่างกันไปตามปัจจัยหรือสมมติฐานที่นำมาใช้พิจารณา แต่ในทางปฏิบัติแล้ว การเลือกวิธีประเมินมูลค่าให้เหมาะสมจะต้องคำนึงถึงความพร้อมของข้อมูลและความเหมาะสมของวัตถุประสงค์การนำไปใช้งาน

การศึกษาประสบการณ์ในต่างประเทศพบว่า การปล่อยกู้ให้แก่ธุรกิจโดยใช้ทรัพย์สินทางปัญญาเป็นสินทรัพย์ค้ำประกันยังมีอยู่น้อยมากทั่วโลก ยกเว้นในประเทศสหรัฐอเมริกาที่มีการใช้ทรัพย์สินทางปัญญาในการระดมทุนมาเป็นเวลานาน โดยการดำเนินการของภาคเอกชน เนื่องจากสหรัฐอเมริกามีการคุ้มครองสิทธิในทรัพย์สินทางปัญญาอย่างเข้มแข็ง มีตลาดเงินตลาดทุนที่มีพัฒนาการไปมาก และเป็นประเทศที่มีทรัพย์สินทางปัญญาอยู่จำนวนมาก สำหรับประเทศอื่น การใช้ประโยชน์จากทรัพย์สินทางปัญญายังมีอยู่อย่างจำกัดซึ่งต้องอาศัยนโยบายภาครัฐในการผลักดันค่อนข้างมากเพื่อให้เกิดการใช้ประโยชน์สูงขึ้น ซึ่งนโยบายส่งเสริมการใช้ประโยชน์จากทรัพย์สินทางปัญญาในการระดมทุนยังเป็นเรื่องใหม่มาก กล่าวคือ เป็นนโยบายที่แพร่หลายในช่วง 4-5 ปีที่ผ่านมาเท่านั้น จึงยังไม่มีผลลัพธ์ในเชิงประจักษ์

อย่างไรก็ดี นโยบายในการส่งเสริมการระดมทุนจากทรัพย์สินทางปัญญาของแต่ละประเทศมีลักษณะที่แตกต่างกันออกไป ในกรณีของสหรัฐอเมริกา ออสเตรเลีย และฮ่องกงนั้น ภาครัฐไม่ได้ให้การส่งเสริมมากเท่าใด เพราะเห็นว่าภาคเอกชนควรเป็นผู้ดำเนินการทางธุรกิจเอง รัฐเพียงแต่เป็นผู้ที่รับผิดชอบทะเบียนทรัพย์สินทางปัญญา และการปกป้องสิทธิในทรัพย์สินทางปัญญาเท่านั้น ในขณะที่รัฐบาลเกาหลีใต้เข้ามามีบทบาทในการระดมทุนจากทรัพย์สินทางปัญญาอย่างมาก โดยดำเนินการปล่อยสินเชื่อผ่านธนาคารของรัฐ และจัดตั้งหน่วยงานภาครัฐที่จำเป็นในการส่งเสริมให้เกิดการแปลงทรัพย์สินทางปัญญาให้เป็นทุน

ประเทศสิงคโปร์เป็นประเทศที่ภาครัฐพยายามสร้างระบบนิเวศในการดำเนินงาน โดยมุ่งหวังให้เป็นศูนย์กลางด้านทรัพย์สินทางปัญญา (IP Hub) ที่สามารถดึงดูดให้บริษัทชั้นนำเข้ามาดำเนินการในประเทศสิงคโปร์ ภาครัฐจึงพยายามพัฒนาระบบการจดทะเบียนทรัพย์สินทางปัญญา สร้างตลาดการซื้อขายทรัพย์สินทางปัญญาและการวางกฎเกณฑ์ในการให้สินเชื่อโดยใช้ทรัพย์สินทางปัญญาเป็นหลักทรัพย์สิน

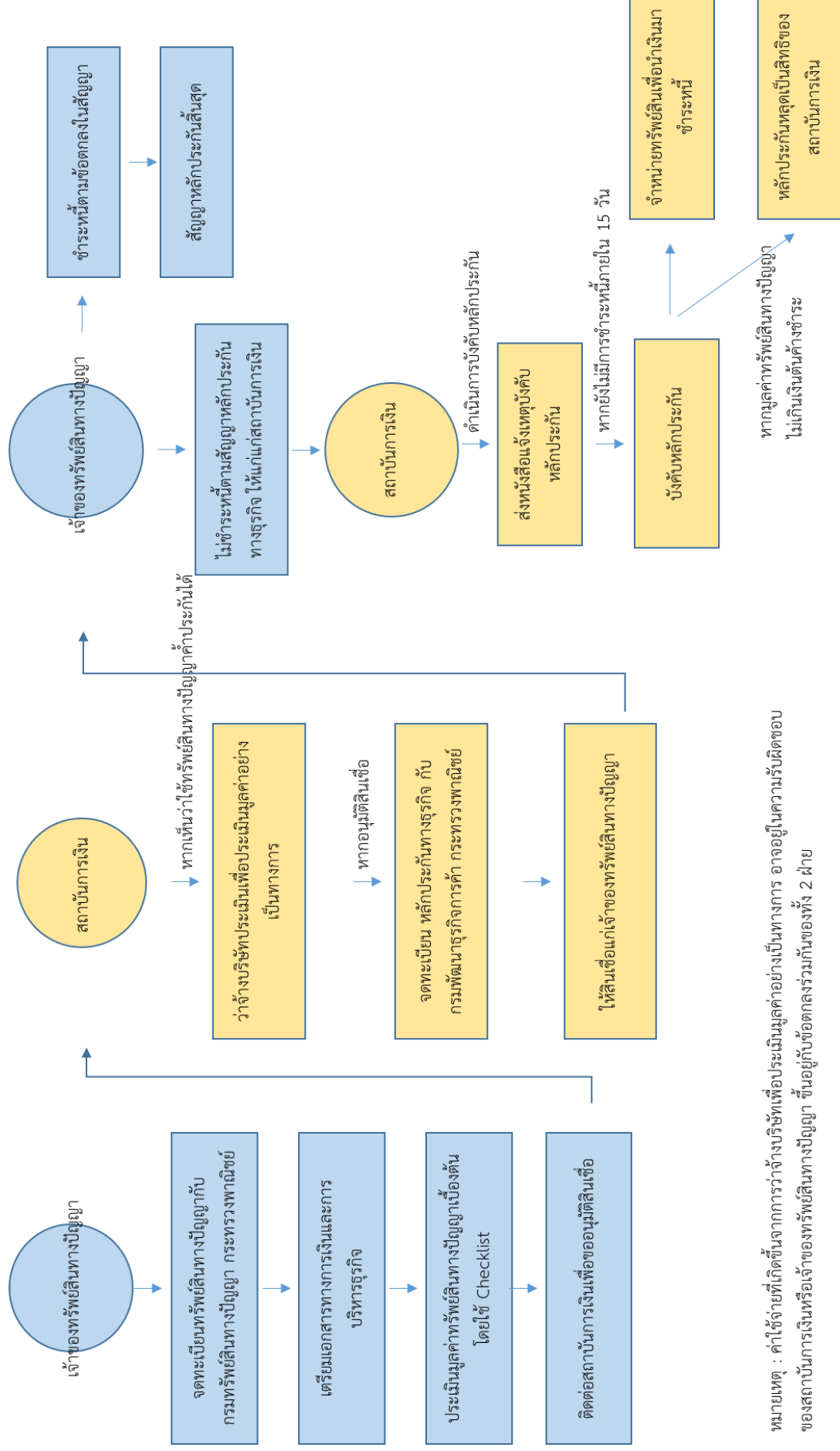
ค้าประกัน แต่การให้สินเชื่อโดยใช้ทรัพย์สินทางปัญญาเป็นหลักทรัพย์สินค้าประกันยังดำเนินการโดยธนาคารของรัฐเป็นหลัก

ประเทศไทยได้มีการออกพระราชบัญญัติหลักประกันทางธุรกิจ พ.ศ. 2558 ซึ่งมีผลบังคับใช้เมื่อวันที่ 2 กรกฎาคม พ.ศ. 2559 เพื่อส่งเสริมให้ผู้ประกอบการวิสาหกิจขนาดกลางและขนาดย่อมสามารถนำสิทธิทรัพย์สินมาใช้เป็นหลักประกันในการค้าประกันได้โดยไม่ต้องส่งมอบหลักประกันให้แก่ผู้ให้สินเชื่อ ซึ่งกฎหมายดังกล่าวครอบคลุมถึงการนำทรัพย์สินทางปัญญามาใช้เป็นหลักประกันในการค้าประกันสินเชื่อได้ด้วยเช่นกัน ในการขอสินเชื่อโดยใช้ทรัพย์สินทางปัญญาเป็นหลักประกันในการค้าประกันการกู้เงินเจ้าของทรัพย์สินทางปัญญาที่มีความประสงค์จะขอสินเชื่อโดยใช้ทรัพย์สินทางปัญญาเป็นหลักทรัพย์สินค้าประกันการกู้ยืม จะต้องจดทะเบียนทรัพย์สินทางปัญญาของตนกับกรมทรัพย์สินทางปัญญา และเตรียมเอกสารเกี่ยวกับการเงินและการบริหารธุรกิจที่ใช้ทรัพย์สินทางปัญญานั้นในการดำเนินธุรกิจ รวมถึงข้อมูลจากการประเมินมูลค่าเบื้องต้นจาก Checklist จากนั้นจึงนำเอกสารการจดทะเบียนและเอกสารทางการเงินไปติดต่อสถาบันการเงินเพื่อขออนุมัติสินเชื่อ ซึ่งในขั้นตอนการขออนุมัติสินเชื่อจะมีการประเมินมูลค่าทรัพย์สินทางปัญญาอย่างเป็นทางการจากผู้เชี่ยวชาญ โดยค่าใช้จ่ายที่เกิดขึ้นจากการประเมินมูลค่าดังกล่าว อาจอยู่ในความรับผิดชอบของสถาบันการเงินหรือเจ้าของทรัพย์สินทางปัญญาขึ้นอยู่กับข้อตกลงร่วมกันของทั้ง 2 ฝ่าย และหากสถาบันการเงินอนุมัติสินเชื่อแล้ว สถาบันการเงินจะเป็นผู้ขึ้นทะเบียนหลักประกันทางธุรกิจกับกรมพัฒนาธุรกิจการค้า กระทรวงพาณิชย์ ซึ่งสามารถดูขั้นตอนในการขอสินเชื่อได้ตั้งแต่แผนภาพขั้นตอนการขอสินเชื่อโดยใช้ทรัพย์สินทางปัญญาเป็นหลักทรัพย์สินในการค้าประกัน อย่างไรก็ตาม สัญญาหลักประกันทางธุรกิจโดยมีทรัพย์สินทางปัญญาเป็นหลักทรัพย์สินค้าประกัน จะสิ้นสุดก็ต่อเมื่อมีการชำระสินเชื่อครบตามกำหนดที่ได้ตกลงกับสถาบันการเงิน แต่หากเจ้าของทรัพย์สินทางปัญญาขาดการชำระสินเชื่อตามระยะเวลาที่กำหนดไว้ในสัญญาหลักประกันแล้ว สถาบันการเงินมีสิทธิ์ในการยึดหรืออายัดทรัพย์สินทางปัญญาที่ใช้ในการค้าประกันสินเชื่อนั้นได้ แต่ถ้าทรัพย์สินทางปัญญาดังกล่าวเป็นหลักประกันภายใต้สัญญาหลักประกันธุรกิจประเภทกิจการ อาจมีกระบวนการทางศาลเพื่อบังคับให้มีการยึดหรืออายัดทรัพย์สินทางปัญญาต่อไป

แม้ว่าการระดมทุนจากทรัพย์สินทางปัญญาจะยังไม่เป็นที่แพร่หลายในประเทศไทย แต่ที่ผ่านมาประเทศไทยมีการดำเนินการทั้งจากภาครัฐและภาคเอกชนในการสร้างหลักเกณฑ์และมาตรการต่าง ๆ มาช่วยสนับสนุนให้เกิดระบบการประเมินมูลค่าทรัพย์สินทางปัญญาเพื่อใช้เป็นหลักประกันเงินกู้ รวมทั้งการระดมทุนจากทรัพย์สินทางปัญญา โดยหน่วยงานหรือผู้ที่เกี่ยวข้องในระบบนิเวศของการระดมทุนจากทรัพย์สินทางปัญญาในประเทศไทยประกอบด้วยองค์กรต่าง ๆ ที่มีบทบาทแตกต่างกันไปซึ่งจำแนกได้เป็น 5 กลุ่ม ได้แก่

- 1) หน่วยงานที่รับจดทะเบียนทรัพย์สินทางปัญญา: ผู้ประกอบการต้องยื่นขอจดทะเบียนทรัพย์สินทางปัญญากับกรมทรัพย์สินทางปัญญา และผู้รับหลักประกันต้องยื่นจดทะเบียนสัญญาหลักประกันระหว่างผู้ให้หลักประกันและผู้รับหลักประกันกับกรมพัฒนาธุรกิจการค้า ซึ่งในทางปฏิบัติ การทำงานของทั้งสองหน่วยงานควรจะต้องมีการประสานและเชื่อมโยงข้อมูลการจดทะเบียนทรัพย์สินทางปัญญาระหว่างกันในลักษณะ real time เพื่อให้สามารถสืบค้นข้อมูลการจดทะเบียนและสถานะล่าสุดของทรัพย์สินทางปัญญาแต่ละรายการ ซึ่งจะป้องกันมิให้เกิดการนำทรัพย์สินทางปัญญาไปยื่นจดทะเบียนเป็นหลักประกันซ้ำซ้อนกัน
- 2) หน่วยงานที่ให้บริการตลาดกลางทรัพย์สินทางปัญญา: กรมทรัพย์สินทางปัญญาได้จัดทำเว็บไซต์ตลาดกลางทรัพย์สินทางปัญญาขึ้นมาเพื่อเป็นตลาดกลางในการซื้อขาย และให้เช่าทรัพย์สินทางปัญญา แต่ยังไม่มีการทำธุรกรรมซื้อขายเนื่องจากข้อมูลที่ปรากฏในเว็บไซต์ยังมีเพียงข้อมูลรายละเอียดการเสนอขายสินค้าฝ่ายเดียว ยังไม่มีข้อมูลการเสนอซื้อ ซึ่งจำเป็นต้องมีมาตรการจูงใจให้ผู้ประกอบการทำธุรกรรมผ่านตลาดกลางมากขึ้น
- 3) หน่วยงานที่เกี่ยวข้องกับการประเมินมูลค่าทรัพย์สินทางปัญญา ประกอบด้วยหน่วยงานที่กำหนดหลักเกณฑ์ และแนวทางการประเมินมูลค่าทรัพย์สิน รวมทั้งกำหนดคุณสมบัติของผู้ประเมิน ได้แก่ สมาคมผู้ประเมินค่าทรัพย์สินแห่งประเทศไทย และสมาคมนักประเมินราคาอิสระไทย และหน่วยงานที่ทำหน้าที่ประเมินมูลค่าทรัพย์สิน ได้แก่ บริษัท และนักประเมินมูลค่าทรัพย์สิน
- 4) หน่วยงานที่ให้สินเชื่อ ซึ่งในปัจจุบันได้แก่ สถาบันการเงิน โดยนิยามของสถาบันการเงินภายใต้กฎหมายหลักประกันฯ หมายถึง สถาบันการเงินตามกฎหมายว่าด้วยธุรกิจสถาบันการเงิน บริษัทที่ได้รับใบอนุญาตประกอบธุรกิจประกันชีวิตตามกฎหมายว่าด้วยการประกันชีวิตและบริษัทที่ได้รับใบอนุญาตประกอบธุรกิจประกันวินาศภัยตามกฎหมายว่าด้วยการประกันวินาศภัย และธนาคารหรือสถาบันการเงินที่มีกฎหมายเฉพาะจัดตั้งขึ้น
- 5) หน่วยงานรับประกัน หมายถึงหน่วยงานที่ทำหน้าที่รับช่วงในการประกันทรัพย์สินที่ใช้ค้ำประกันการกู้ยืมเงินเพื่อช่วยลดความเสี่ยงของสถาบันการเงินที่ทำการปล่อยกู้ หน่วยงานหลักที่มีบทบาทในการรับประกันทรัพย์สินที่ใช้ค้ำประกันการกู้ยืมเงินในประเทศไทย คือ บริษัทประกันสินเชื่อเพื่ออุตสาหกรรมขนาดย่อม (บสย.)

ขั้นตอนการขอสินเชื่อโดยใช้ทรัพย์สินทางปัญญ่าเป็นหลักทรัพย์ในการค้ำ

หมายเหตุ : ค่าใช้จ่ายที่เกิดขึ้นจากการว่าจ้างบริษัทเพื่อประเมินมูลค่าอย่างเป็นทางการ อาจอยู่ในความรับผิดชอบของสถาบันการเงินหรือเจ้าขอทรัพย์สินทางปัญญา ขึ้นอยู่กับข้อตกลงร่วมกันของทั้ง 2 ฝ่าย

หน่วยงานที่เกี่ยวข้องกับการระดมทุนจากทรัพย์สินทางปัญญาในแต่ละขั้นตอน

อย่างไรก็ตาม ระบบนิเวศในการระดมทุนจากทรัพย์สินทางปัญญาในประเทศไทยยังมีหลายปัจจัยที่เป็นอุปสรรคและไม่เอื้อต่อการระดมทุน อาทิ ระบบการจดทะเบียนสัญญาหลักประกันทางธุรกิจที่ยังไม่เป็นระบบ real time และยังไม่เชื่อมโยงฐานข้อมูลการจดทะเบียนกับหน่วยงานที่เกี่ยวข้องแบบอัตโนมัติ การไม่มีธุรกรรมและแรงจูงใจในการซื้อขายทรัพย์สินทางปัญญาผ่านตลาดกลางทรัพย์สินทางปัญญา การที่ยังไม่มีกฎหมายรองรับการประกอบวิชาชีพการประเมิน รวมทั้งการขาดความรู้ความเข้าใจเกี่ยวกับวิธีการประเมินและขั้นตอนการระดมทุนจากทรัพย์สินทางปัญญาของผู้ประกอบการขนาดย่อม เป็นต้น

ข้อเสนอแนะเชิงนโยบาย

จากผลการศึกษาข้างต้นสามารถจำแนกเป็นข้อเสนอแนะแนวทางได้ดังนี้

- กรมพัฒนาธุรกิจควรพัฒนาระบบการจดทะเบียนสัญญาหลักประกันทางธุรกิจ โดยต้องมีการพัฒนาระบบเทคโนโลยีสำหรับรองรับการชำระค่าธรรมเนียมออนไลน์ และเชื่อมต่อสัญญาหลักประกันทางธุรกิจเข้ากับฐานข้อมูลการจดทะเบียนทรัพย์สินทางปัญญาของกรมทรัพย์สินทางปัญญา นอกจากนี้ควรให้ผู้ให้หลักประกันสามารถ update ข้อมูลเกี่ยวกับสถานะภาพของทรัพย์สินทางปัญญาที่ใช้เป็นหลักประกันได้ด้วย เช่น การโอนสิทธิ การอนุญาต การถูกฟ้องละเมิด เป็นต้น
- กรมทรัพย์สินทางปัญญาควรสร้างตลาดกลางในการซื้อขาย หรือเช่าทรัพย์สินทางปัญญา โดยที่ต้องพัฒนาระบบการจดทะเบียนทรัพย์สินทางปัญญาให้รวดเร็ว และโปร่งใส เพื่อให้มีจำนวนทรัพย์สินทางปัญญามากพอที่จะเป็นฐานข้อมูลสำหรับการทำธุรกรรมในตลาดกลาง นอกจากนี้แล้ว ควรมีมาตรการเพื่อสร้างแรงจูงใจให้กับผู้ประกอบการให้เข้ามาทำธุรกรรมในการซื้อขายหรือเช่าสิทธิในทรัพย์สินทางปัญญาในตลาดกลางมากกว่าการไปตกลงทำกันเอง
- กรมทรัพย์สินทางปัญญาควรรวบรวมข้อมูลราคาของทรัพย์สินทางปัญญาเพื่อใช้เป็นฐานข้อมูลสำหรับการทำธุรกรรมในตลาดกลาง โดยที่สามารถติดตามข้อมูลรายละเอียดการซื้อขายทรัพย์สินทางปัญญาจากผู้เสนอขายหรือเช่าทรัพย์สินทางปัญญาบนเว็บไซต์ IP Market หรือรวบรวมข้อมูลจากรายงานประจำปีของบริษัทที่จดทะเบียนในตลาดหลักทรัพย์ (แบบฟอร์ม 56-1)
- กรมทรัพย์สินทางปัญญา สมาคมผู้ประเมินค่าทรัพย์สินแห่งประเทศไทย และสมาคมนักประเมินราคาอสังหาริมทรัพย์ ควรร่วมกันจัดฝึกอบรมวิธีการประเมินมูลค่าทรัพย์สินทางปัญญาให้กับทั้งธนาคารและเจ้าของทรัพย์สินทางปัญญา นอกจากนี้แล้วควรมีการฝึกอบรมผู้ให้หลักประกันให้มีความรู้เกี่ยวกับการจดทะเบียนทรัพย์สินทางปัญญาเพื่อคุ้มครองสิทธิ รวมทั้งความรู้ความเข้าใจเกี่ยวกับการจดทะเบียนหลักประกันทางธุรกิจด้วย
- กรมธนารักษ์ กระทรวงการคลังควรเร่งผลักดันร่าง พ.ร.บ. การประเมินทรัพย์สินเพื่อประโยชน์แห่งรัฐ และร่าง พ.ร.บ. การประกอบวิชาชีพประเมินมูลค่าทรัพย์สิน ซึ่งเป็นร่างกฎหมายที่อยู่

ในความรับผิดชอบให้มีผลบังคับใช้โดยเร็ว เพื่อสร้างให้มีผู้ประเมินมูลค่าทรัพย์สินทางปัญญาที่น่าเชื่อถือ

- กรมพัฒนาธุรกิจการค้าและกรมทรัพย์สินทางปัญญาควรมีการผลักดันให้มีหน่วยงานหรือรัฐวิสาหกิจ เช่น บสย. ช่วยค้ำประกันเงินกู้ให้กับผู้ที่ต้องการใช้ทรัพย์สินทางปัญญาเป็นหลักประกันค้ำประกันเพื่อช่วยลดความเสี่ยงของธนาคารพาณิชย์หรือแหล่งเงินทุนอื่น ทั้งนี้ บสย. อาจดำเนินการร่วมกับสำนักงานพัฒนาวิทยาศาสตร์และเทคโนโลยีแห่งชาติ (สวทช.) และกระทรวงอุตสาหกรรม ซึ่งเป็นหน่วยงานที่เกี่ยวข้องในด้านการพัฒนานวัตกรรมเทคโนโลยีการผลิตสินค้า
- ธนาคารแห่งประเทศไทย ธนาคารพัฒนาวิสาหกิจขนาดกลางและขนาดย่อมแห่งประเทศไทย (SME Bank) และบริษัทสินเชื่อบุคคลขนาดย่อม (บสย.) ควรมีการเก็บและประมวลข้อมูลสถิติหนี้เสียของโครงการสินเชื่อที่มีทรัพย์สินทางปัญญาเป็นหลักประกันค้ำประกัน เพื่อให้มีฐานข้อมูลที่สามารถเชื่อมโยงระดับคุณภาพของทรัพย์สินทางปัญญา (IP rating) กับความเสี่ยงในการชำระหนี้ (default ratio)
- กรมทรัพย์สินทางปัญญา และสำนักงานตำรวจแห่งชาติ ควรมีการผลักดันให้มีการพัฒนาระบบการคุ้มครองทรัพย์สินทางปัญญาที่มีประสิทธิภาพ รวดเร็ว รวมทั้งระบบการชดเชยจากการถูกละเมิดทางทรัพย์สินทางปัญญาจะต้องรวดเร็วและเป็นธรรมต่อเจ้าของสิทธิด้วย
- กรมทรัพย์สินทางปัญญา ควรมีการถ่ายทอดความรู้ และฝึกอบรมเกี่ยวกับวิธีการบันทึกบัญชีที่เป็นระบบ ชัดเจน และโปร่งใส ให้กับเจ้าของทรัพย์สินทางปัญญา เพื่อให้สะดวกต่อขั้นตอนการประเมินมูลค่าทรัพย์สินทางปัญญา รวมทั้งยังช่วยให้เข้าถึงสินเชื่อได้ง่ายขึ้นด้วย
- กรมทรัพย์สินทางปัญญาควรมีมาตรการที่ช่วยอุดหนุนค่าใช้จ่ายในการประเมินมูลค่าทรัพย์สินทางปัญญาให้กับผู้ที่ต้องการใช้ทรัพย์สินทางปัญญาเป็นหลักประกัน

Executive Summary

Intellectual property (IP) is one of the intangible assets that is crucial to business operation and has economic benefits as do tangible assets such as land, buildings and machines. Appropriate protection of intellectual property rights can lead to commercialization and exploitation of IPs, which can in turn help companies access to finance.

New small businesses, especially innovative companies and start-ups, are usually in need of funding to invest in their businesses. These businesses typically have IPs as their main operating assets while they lack physical assets required by most financial institutions as collateral for loan contracts. Because of inadequacy of tangible assets, the channels to which small companies can obtain financial support are limited. If IPs can be used for financing, businesses will have more opportunities to acquire much needed financing and develop their businesses.

In general, there are 4 main financing methods using IPs:

- IP-backed lending: This type of loans has not happened in Thailand. Considering IP as one of the factors for credit approval was the closest practice.
- IP securitization: This method of financing is the issuance of rights on the future claims of underlying IP assets, such as claims for copyright fees. This method differs from lending because the owners of the property rights sell their rights to receive future incomes from IPs to investors in the case of securitization whereas the owners still have the rights to claims future incomes from IPs in the case of lending. Securitization is most used by well-renowned IP owners and in IPs with predictable cash flows.
- IP sale and lease back: IP owners have to sell their IPs to finance companies in order to receive the lump of money while finance companies lend back their IPs to continue their businesses.
- Venture capital equity investment: Venture capital companies may invest in small businesses or, more usually, start-ups using equity financing

and/or debt financing. Their target companies are those with extremely high growth potential, which are mainly technology-intensive companies and software companies.

IP financing requires IP valuation, which evaluates the economic benefit of IPs the owners should receive, prior to the decision by financial institutions of financing or loan approval. The value of IPs can be determined by various methods, both quantitatively and qualitatively. Quantitative IP valuation encompasses 3 main approaches namely cost approach, market approach and income approach. The results of quantitative valuation are fair value of IPs, which indicates how much does an IP worth in a monetary term. On the other hand, qualitative assessment of IP examines factors affecting the value of an IP and provides rating or score that reflects the commercial value of that IP. The results of qualitative assessment of any IP can be used in comparison with other comparable IPs or as assumptions for further quantitative valuation. Nonetheless, given numerous methods to determine the true value of IPs, the appropriate method might differ from case to case due to the availability of data and the purpose of IP valuation.

The review of foreign experience shows that IP-backed lending is not a prevalent practice across the world, except for the United States of America where IP-backed lending is done by private financial institutions with minimal government's influence. This is because the USA has strong enforcement and protection of intellectual property rights law, that its financial market has long historical development and that there are many IPs registered in the country. As for other countries, the exploitations of IPs, especially to acquire finance, are limited; hence, the governments need to put much effort to influence private companies to exploit their existing IPs to a higher extent. The policies to increase the exploitation of IPs are relatively new with only 4 to 5 years of experience; therefore, the result of these policies cannot be evaluated at present.

However, the policies introduced by the public sectors vary from country to country. In case of the USA, Australia and Hong Kong, public sectors do not proactively encourage the exploitation of the IPs as private sector should be the main decision makers in business practices. These public sectors rather improve

the basic elements to create an inducive environment by improving the IP registration and IP rights protection. On the other extreme, South Korean government has played an important role in influencing the exploitation of the IPs by lending on IP through public banks and setting up necessary state agencies in order to enable IP financing.

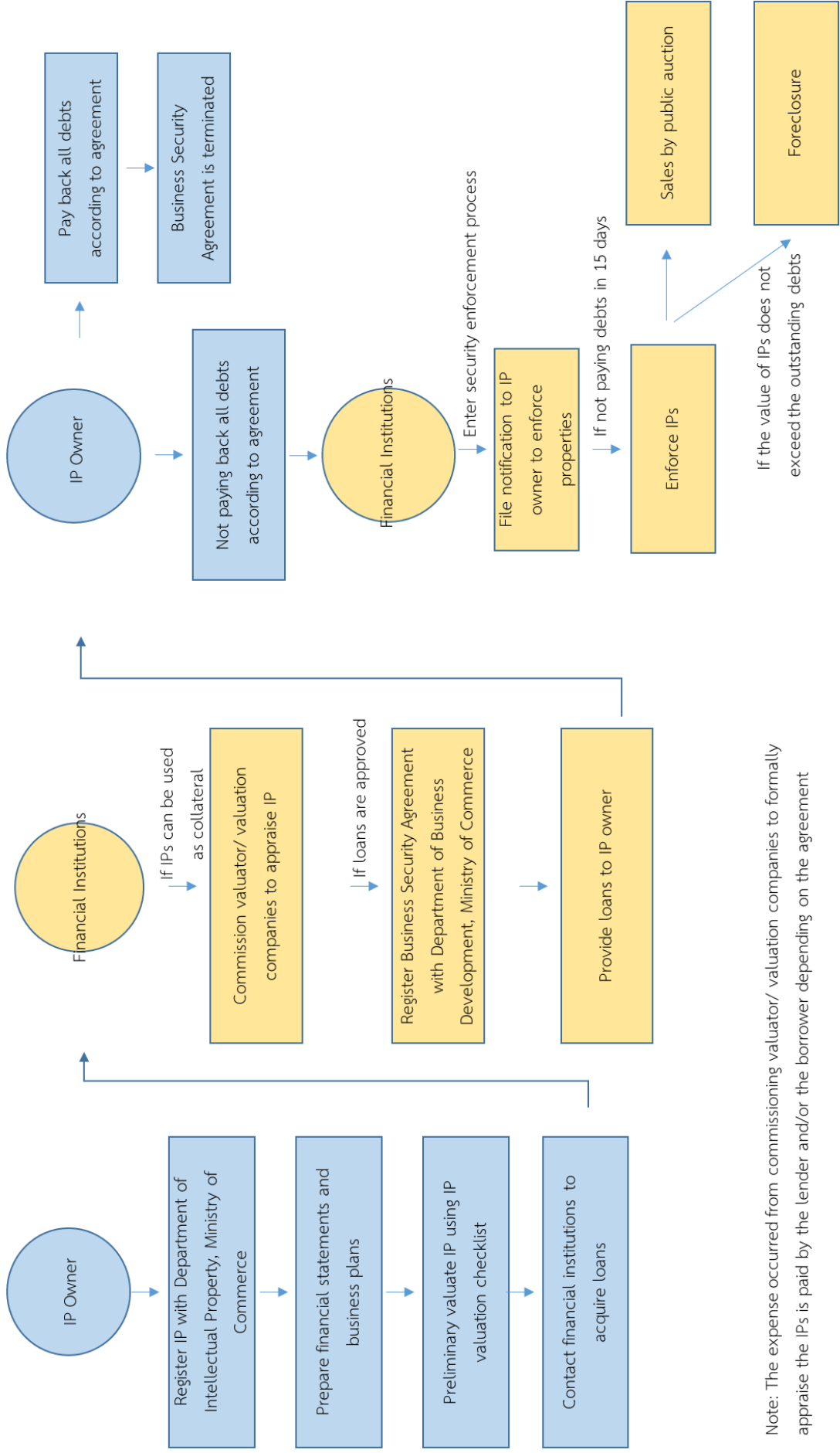
Singapore takes on another approach where the government attempts to position Singapore as an IP Hub by creating environment that induces private sector to do IP-related transactions. Thus, the government plans to improve IP registration system as well as search and examination system, to establish the market for IPs and to enact rules and regulations necessary for IP-backed lending. The IP-backed lending, expected the private sectors to participate under the public's regulations and subsidizations, has so far been done by the government's banks.

In Thailand, Business Security Act (2015) which became effective in 2nd July 2016 allows borrowers to use various types of assets as collateral to secure loan while they can retain the right to possess and put the collateral assets to commercial use during the loan period. This law thus enables the use of IPs as collateral, and in the meantime they can be utilized by borrowers to operate their businesses, which is equivalent or close to IP-backed lending.

For IPs to be used as loan collaterals, IP owners must register their IPs with the Department of Intellectual Property (DIP), Ministry of Commerce. Then, they have to prepare financial statements, documents concerning businesses plan and preliminary self-evaluation of IPs obtaining from IP valuation checklist. All documents will be used in loan approval process by security receivers e.g. financial institutions. During the process, formal valuation of IPs will be carried out, which the expense for valuation is paid by the lender and/or the borrower depending on their agreement. If the loans are approved, security receivers are responsible for registering the Business Security Agreement with the Department of Business Development; Ministry of Commerce (can be seen in the following chart). The agreement is terminated when the borrowers pay back all debt or by the mutual agreement between the security provider and security receiver. If the loans are not paid according to the terms, security receivers can enforce the

collaterals, which they can sell by public auction or foreclose the properties if the value of collateral is lower than the outstanding debt. Court process might be involved if the collaterals under the Business Security Act are also proceeded under the different laws.

Loan Process Using IPs as Collateral

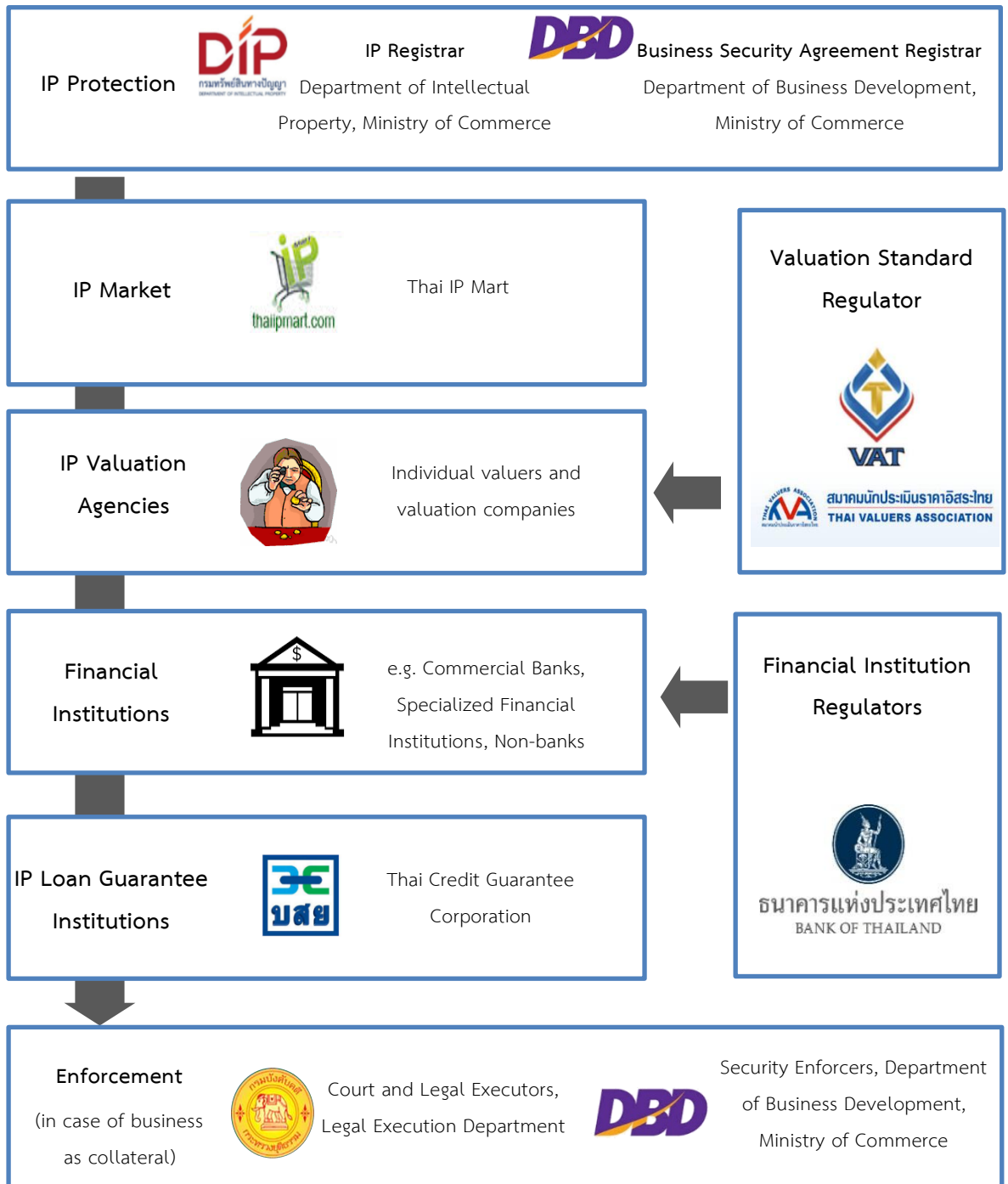

Note: The expense occurred from commissioning valuator/ valuation companies to formally appraise the IPs is paid by the lender and/or the borrower depending on the agreement

Even though IP financing in Thailand has not been done previously, public as well as private body related to the matter has established regulations and guidelines in order to create a practical system of valuation and lending once the Business Security Act 2015 fully functions. Agencies in the IP-financing ecosystem comprise of 5 groups:

- IP registrars: IP owners have to file for IP registration with the Department of Intellectual Property (DIP), and the security receiver (lenders) are obliged to register the security contracts with the Department of Business Development (DBD). In practice, the two agencies should cooperate and link their respective database with another's in a real time basis so as to search and verify each of the registration document and prevent double use of the same IP.
- IP marketplace: The Department of Intellectual Property has created the IP marketplace website to be a center for IP buying and selling transactions, but there are no transactions occurred on this marketplace because there is only information on the supply side but not on the demand side. Incentives are needed to influence private companies to conduct IP transaction on this marketplace in order to track and trace IP transaction data.
- Agencies related to IP valuation: These agencies comprise of those who set the guideline for IP valuation, i.e. the Thai Valuers Association and the Valuers Association of Thailand, and IP valuers.
- Lending institutions: Financial institutions by definition determined in the Financial Institution Business Act 2008, insurance companies and Specialized Financial Institutions are eligible to provide credits under the Business Security Act 2015
- Credit guarantee agencies: Agencies who provide credit guarantee to lessen the risk of lending faced by the lending institutions. The major credit guarantee agency in Thailand is Thai Credit Guarantee Corporation (TCG)

Agencies related to IP-backed financing process

However, the ecosystem in Thailand in its current form has several factors that do not facilitate IP financing. The unsynchronized, non-real time, manually-updated database of security contracts by the DBD is the major obstacle. The unavailability of IP transaction data and incentives to conduct transaction on a central platform also hinders the progress of IP financing. Lack of laws to regulate the valuation practices and lack of understanding of small businesses in the method and process of IP financing make the IP-backed lending even more difficult in practice.

Recommendations

Derived from the study, recommendations are as follows:

- The Department of Business Development as well as other related agencies should develop their database in order to synchronize their data in a real time basis and make the business security lending more reliable. Moreover, the system should support the update of the status of IP used as collaterals.
- The Department of Intellectual Property should develop an IP marketplace where purchases and borrows of IPs are encouraged. The DIP should upgrade its IP registration system in terms of speed and transparency that induces a higher volume of IPs registered in Thailand. Furthermore, DIP may provide incentives to conduct IP transaction through central marketplace.
- The DIP should gather data about IP prices that will be used as benchmarks for IP transactions in IP marketplace. This can be done by tracking the information of previous IP transaction in the market and collecting transaction records from publicly-listed companies' annual report and 56-1 reports.
- The Department of Intellectual Property should cooperate with the Thai Valuers Association and the Valuers Association of Thailand to provide training about the fundamental knowledge for IP registration, IP rights and IP-backed lending as well as the basic knowledge about IP valuation.

- The Treasury Department should expedite the promulgation of the laws regulating valuation profession and practices in order to confer the power to the valuation council to build up the reliability and credibility of valuation practices.
- IP-backed lending is relatively risky for financial institutions; therefore, credit guarantee scheme by the Thai Credit Guarantee Corporation (TCG) should be introduced to lower the risk for financial institutions (with support of related agencies such as the Department of Business Development and the Department of Intellectual Property). Furthermore, the TCG may collaborate with the National Science and Technology Development Agency (NSTDA), ministry of science and technology, which is the agency related to innovation and technological development.
- The Bank of Thailand, SME Bank and TCG should collect data concerning credit quality of IP-back lending to measure the risk of such practice by relating IP ratings to the default ratio.
- The Department of Intellectual Property along with the Royal Thai Police should encourage more efficient IP rights protection, and infringement remedies to the IP owner must be timely and fair.
- The Department of Intellectual Property should support the training for IP owners regarding accounting system which will facilitate the IP valuation and financial access.
- The cost of valuation is prohibitive for small businesses to access to finance through IP-backed lending. Thus, the Department of Intellectual Property might devise a scheme to subsidize the cost of IP valuation for small businesses.

สารบัญ

	หน้า
บทสรุปสำหรับผู้บริหาร.....	i
Executive Summary.....	ix
สารบัญ.....	xix
สารบัญตาราง.....	xxi
สารบัญรูป.....	xxiii
บทที่ 1 บทนำ.....	1
1.1 ความเป็นมา.....	1
1.2 ขอบเขตในการศึกษา.....	1
1.3 วิธีการศึกษา.....	2
บทที่ 2 การระดมทุนจากทรัพย์สินทางปัญญา.....	11
2.1 การกู้ยืมเงินโดยใช้ทรัพย์สินทางปัญญาเป็นสินทรัพย์ค้ำประกัน.....	11
2.2 การแปลงสิทธิในทรัพย์สินทางปัญญาเป็นทุน (IP securitization).....	13
2.3 การจำหน่ายและเช่าคืนทรัพย์สินทางปัญญา (IP sale and lease back).....	14
2.4 การร่วมทุน (Venture Capital Equity Investment).....	15
2.5 สรุป.....	16
บทที่ 3 วิธีการประเมินมูลค่าทรัพย์สินทางปัญญา.....	17
3.1 หลักเกณฑ์การประเมินมูลค่าทรัพย์สินทางปัญญา.....	17
3.2 การประเมินมูลค่าตราสินค้า “ZARA”.....	40
3.3 สรุปผลการศึกษา.....	44
บทที่ 4 ประสบการณ์ต่างประเทศ.....	45
4.1 ระบบการนำทรัพย์สินทางปัญญาไปใช้ค้ำประกันเงินกู้รายประเทศ.....	45
4.2 การส่งเสริมการใช้ทรัพย์สินทางปัญญาในการระดมทุนของต่างประเทศ.....	75
4.3 วิเคราะห์และสรุปผลการศึกษา.....	82

สารบัญ (ต่อ)

หน้า

บทที่ 5 การระดมทุนจากทรัพย์สินทางปัญญาในประเทศไทย	85
5.1 กฎหมายหลักประกันทางธุรกิจ.....	85
5.2 ระบบนิเวศของการระดมทุนจากทรัพย์สินทางปัญญา	91
5.3 ปัญหาและอุปสรรคของการระดมทุนจากทรัพย์สินทางปัญญา	108
บทที่ 6 บทสรุปและข้อเสนอแนะ	111
6.1 บทสรุป	111
6.2 ข้อเสนอแนะ	113
เอกสารอ้างอิง	129

สารบัญตาราง

	หน้า
ตารางที่ 3.1 ตารางการคำนวณต้นทุนสำหรับ บริษัท ก	19
ตารางที่ 3.2 การกำหนดคุณลักษณะของซอฟต์แวร์ที่เปรียบเทียบได้	20
ตารางที่ 3.3 การกำหนดราคาโดยประเมินจากมูลค่าของซอฟต์แวร์ที่นำมาเปรียบเทียบ	21
ตารางที่ 3.4 อัตราความเสี่ยงตามลำดับขั้นของการพัฒนาเทคโนโลยี	25
ตารางที่ 3.5 ตัวอย่างการคำนวณมูลค่าเครื่องหมายทางการค้าของบริษัท ก ด้วยวิธีการรายได้	27
ตารางที่ 3.6 เปรียบเทียบวิธีการประเมินมูลค่าพื้นฐาน	29
ตารางที่ 3.7 ตัวอย่างการคำนวณอัตราค่าใช้สิทธิ (Royalty Rate) ของแบรนด์สินค้า	31
ตารางที่ 3.8 เปรียบเทียบมูลค่ากิจการ และมูลค่าการชำระทางบัญชี	33
ตารางที่ 3.9 สิทธิที่ใช้เพื่อประเมินมูลค่าชำระทางบัญชีของบริษัท Polaroid	33
ตารางที่ 3.10 การประเมินมูลค่าทรัพย์สินทางปัญญาเพื่อการชำระทางบัญชี	34
ตารางที่ 3.11 ตัวอย่างการประเมินมูลค่าทรัพย์สินทางปัญญาแบบ “Checklist”	35
ตาราง 3.12 การวิเคราะห์ด้านการเงินโดยวิธีการประเมินจากรายได้รวมของตราสินค้า	42
ตารางที่ 3.13 คะแนนจุดแข็งของตราสินค้า ZARA เทียบกับบรรทัดฐานในการประเมิน	43
ตารางที่ 3.14 การคำนวณมูลค่าปัจจุบันสุทธิของรายได้ของตราสินค้า	44
ตารางที่ 4.1 แผนกลยุทธ์ในการเป็นศูนย์กลางทางด้านทรัพย์สินทางปัญญาในเอเชีย ของประเทศสิงคโปร์	47
ตารางที่ 4.2 อุปสรรคและการดำเนินนโยบายเพื่อแก้ปัญหา	50
ตารางที่ 4.3 บทบาทหน้าที่และผู้รับผิดชอบในโครงการ IP financing scheme	53
ตารางที่ 4.4 การทำธุรกรรมด้านการเงินโดยใช้สิทธิบัตรเป็นหลักประกันทางธุรกิจ ของประเทศจีนในปี พ.ศ. 2558	73
ตารางที่ 4.5 ประเด็นที่ต้องพิจารณาในการประเมินมูลค่าของทรัพย์สินทางปัญญา	80
ตารางที่ 4.6 องค์กรที่เกี่ยวกับการแปลงทรัพย์สินทางปัญญาให้เป็นทุน	82
ตารางที่ 4.7 บทบาทของภาครัฐแต่ละประเทศในการแปลงทรัพย์สินทางปัญญาให้เป็นทุน	84
ตารางที่ 5.1 หลักเกณฑ์การพิจารณาการจัดระดับผู้ประเมิน	99
ตารางที่ 6.1 ข้อเสนอแนะเพื่อพัฒนาระบบนิเวศของการใช้ทรัพย์สินทางปัญญาเป็นหลักทรัพ ย์ประกัน	124

สารบัญรูป

หน้า

รูปที่ 1.1	กระบวนการและขั้นตอนในการใช้ทรัพย์สินทางปัญญาในการระดมทุน.....	4
รูปที่ 4.1	ระบบนิเวศตลาดทรัพย์สินทางปัญญา	49
รูปที่ 4.2	การเข้าถึงแหล่งเงินทุนรูปแบบต่าง ๆ ตามชั้นของทรัพย์สินทางปัญญา	50
รูปที่ 4.3	กระบวนการในการให้สินเชื่อโดยใช้ทรัพย์สินทางปัญญาเป็นหลักทรัพย์สินค้ำประกัน	55
รูปที่ 4.4	ปริมาณการใช้ทรัพย์สินทางปัญญาเป็นหลักทรัพย์สินค้ำประกัน.....	61
รูปที่ 4.5	จำนวนสัญญาสินเชื่อโดยใช้ทรัพย์สินทางปัญญาเป็นหลักทรัพย์สินค้ำประกันสะสม ตั้งแต่ พ.ศ. 2519.....	61
รูปที่ 4.6	พัฒนาการของการใช้ประโยชน์จากทรัพย์สินทางปัญญาและความต้องการสำหรับ การประเมินมูลค่า.....	63
รูปที่ 4.7	โครงสร้างของการแปลงทรัพย์สินทางปัญญาให้เป็นทุน	65
รูปที่ 5.1	ขั้นตอนการขอสินเชื่อโดยใช้ทรัพย์สินทางปัญญาเป็นหลักทรัพย์สินในการค้ำประกัน.....	92
รูปที่ 5.2	หน่วยงานที่เกี่ยวข้องกับการระดมทุนจากทรัพย์สินทางปัญญาในแต่ละขั้นตอน	106
รูปที่ 5.3	สิ่งที่หน่วยงานภาครัฐต้องดำเนินการเพื่อให้เกิดการกู้ยืมเงิน โดยใช้ทรัพย์สินทางปัญญา	107
รูปที่ 6.1	ระบบนิเวศของสินเชื่อที่ใช้ทรัพย์สินทางปัญญาเป็นหลักทรัพย์สินค้ำประกัน.....	118

บทที่ 1

บทนำ

1.1 ความเป็นมา

เนื่องด้วยนวัตกรรมมีบทบาทสำคัญยิ่งต่อการส่งเสริมการยกระดับอุตสาหกรรมและบริการไทยให้มีมูลค่าเพิ่มสูงขึ้น การปกป้องคุ้มครองสิทธิทางทรัพย์สินทางปัญญาของนวัตกรรมเหล่านั้นอย่างเหมาะสม และการสนับสนุนการใช้ทรัพย์สินทางปัญญาให้เกิดประโยชน์เชิงพาณิชย์ จะส่งเสริมศักยภาพการแข่งขันให้กับธุรกิจได้มากขึ้น โดยพระราชบัญญัติหลักประกันทางธุรกิจ พ.ศ. 2558 (The Business Security Act) ซึ่งมีผลบังคับใช้เมื่อวันที่ 2 กรกฎาคม พ.ศ. 2559 เป็นกฎหมายที่ส่งเสริมให้มีการนำทรัพย์สินทางปัญญาไปใช้ในเชิงพาณิชย์อย่างเป็นรูปธรรม ดังนั้น เพื่อให้สถาบันการเงิน ผู้มีส่วนเกี่ยวข้อง ผู้ประกอบการ นักธุรกิจ เจ้าของทรัพย์สินทางปัญญา ทราบถึงมูลค่าของทรัพย์สินทางปัญญาที่จะใช้เป็นหลักประกันทางธุรกิจ จึงจำเป็นต้องมีแนวทางการประเมินมูลค่าทรัพย์สินทางปัญญาที่ได้รับการยอมรับในหลักเกณฑ์และแนวทางในการประเมินจากผู้มีส่วนเกี่ยวข้องต่างๆ

การศึกษาในครั้งนี้มีวัตถุประสงค์เพื่อให้ได้แนวทางการปฏิบัติในการนำทรัพย์สินทางปัญญาไปใช้เป็นหลักประกันทางธุรกิจที่มีประสิทธิภาพและส่งเสริมการนำทรัพย์สินทางปัญญาไปใช้ประโยชน์ในเชิงพาณิชย์อย่างเป็นรูปธรรม ซึ่งจะส่งผลต่อการเพิ่มขีดความสามารถในการแข่งขันทางการค้าของเศรษฐกิจไทยอย่างยั่งยืนด้วยทรัพย์สินทางปัญญา รวมทั้งเพื่อให้มีข้อมูลของต่างประเทศเรื่องระบบการประเมินมูลค่าทรัพย์สินทางปัญญาที่นำไปใช้เป็นหลักประกันทางธุรกิจ และเพื่อให้มีแนวทางในการสร้างระบบการประเมินมูลค่าทรัพย์สินทางปัญญาของไทย

1.2 ขอบเขตในการศึกษา

ขอบเขตในการศึกษาประกอบด้วยหัวข้อหลักดังต่อไปนี้

1.2.1 กำหนดวิธีการศึกษาและแผนการดำเนินงานตามโครงการประเมินมูลค่าทรัพย์สินทางปัญญา

1.2.2 ศึกษาและจัดทำรายงานข้อมูลเชิงลึกที่เกี่ยวข้องกับระบบการประเมินมูลค่าทรัพย์สินทางปัญญา และระบบการนำทรัพย์สินทางปัญญาไปใช้เป็นหลักประกันเงินกู้ของต่างประเทศ ได้แก่ สหรัฐอเมริกา ออสเตรเลีย สาธารณรัฐประชาชนจีน สาธารณรัฐสิงคโปร์ เขตบริหารพิเศษฮ่องกงแห่งสาธารณรัฐประชาชนจีน มาเลเซีย สหราชอาณาจักร เกาหลีใต้ และอินเดีย

1.2.3 ศึกษาปัจจัยและสภาพแวดล้อมของไทยในการสร้างระบบการประเมินมูลค่าทรัพย์สินทางปัญญา เพื่อใช้เป็นหลักทรัพย์สินค้ำประกันเงินกู้

1.2.4 นำข้อมูลที่ได้จากการศึกษาข้างต้นมาจัดสัมมนาระดมความคิดเห็นที่เกี่ยวข้องกับการประเมินมูลค่าทรัพย์สินทางปัญญาโดยจัดประชุมสัมมนาใน 5 ภูมิภาค ภูมิภาคละ 1 ครั้ง และในกรุงเทพฯ และปริมณฑล จำนวน 1 ครั้ง

1.2.5 สัมภาษณ์ผู้มีส่วนในการกำหนดนโยบายภาครัฐหรือผู้เกี่ยวข้อง หรือผู้ที่ได้รับผลกระทบในเรื่องที่เกี่ยวข้องกับการดำเนินโครงการนี้ อย่างน้อย 5 คน

1.2.6 วิเคราะห์และจัดทำรายงานข้อเสนอแนะแนวทางการดำเนินการในการสร้างระบบการประเมินมูลค่าทรัพย์สินทางปัญญาของไทยที่เอื้อต่อการนำทรัพย์สินทางปัญญาไปใช้เป็นหลักประกันทางธุรกิจ วิธีการหลักเกณฑ์การประเมินมูลค่าทรัพย์สินทางปัญญาที่เหมาะสมแนวทางของผู้ทำการประเมิน แนวทางการจัดการทางบัญชีและการเงินจากการประเมินแนวทางแก้ไขปัญหาและอุปสรรค มาตรการส่งเสริมอื่น ๆ ที่เกี่ยวข้องตลอดจนหน่วยงานหรือองค์กรที่จำเป็นต้องมี

1.2.7 จัดทำคู่มือสำหรับสถาบันการเงินในการประเมินมูลค่าทรัพย์สินทางปัญญาเพื่อเป็นหลักทรัพย์สินในการค้ำประกันการกู้เงิน

1.3 วิธีการศึกษา

การศึกษานี้มีขั้นตอนและวิธีการศึกษาดังนี้

1.3.1 ศึกษาภาพรวมของกระบวนการและขั้นตอนในการใช้ทรัพย์สินทางปัญญาในการระดมทุน

การศึกษาเริ่มจากการให้ภาพรวมของกระบวนการและขั้นตอนในการใช้ทรัพย์สินทางปัญญาในการระดมทุนและหน่วยงานหรือองค์กรที่เกี่ยวข้องตามรูปที่ 1.1 โดยขั้นตอนแรกเป็นการอธิบายวิธีการต่างๆ ในการระดมทุนจากทรัพย์สินทางปัญญา ได้แก่ การกู้ยืมเงินโดยใช้ทรัพย์สินทางปัญญาเป็นสินทรัพย์ค้ำประกัน (IP-backed lending) การแปลงสิทธิในทรัพย์สินทางปัญญาเป็นทุน (IP securitization) เช่น การแปลงสิทธิในการได้รับค่าเช่าทรัพย์สินทางปัญญาในอนาคตให้เป็นเงินก้อนในปัจจุบัน เป็นต้น และการจำหน่ายและเช่าคืนทรัพย์สินทางปัญญา (IP sale and lease back) ในกรณีที่เจ้าของทรัพย์สินทางปัญญาต้องการสภาพคล่องก็สามารถจำหน่ายทรัพย์สินทางปัญญาที่ตนครอบครองอยู่ เช่น เทคโนโลยีในการผลิตสินค้าที่ทันสมัยและเช่าเทคโนโลยีดังกล่าวต่อจากผู้รับซื้อเทคโนโลยีดังกล่าว

เมื่อธุรกิจเลือกรูปแบบของการใช้ประโยชน์จากทรัพย์สินทางปัญญาแล้ว ขั้นตอนต่อไปคือหาผู้ที่จะปล่อยกู้ หรือรับซื้อสิทธิในการได้รับผลประโยชน์จากทรัพย์สินทางปัญญาในอนาคต หรือ

สิทธิในการครอบครองทรัพย์สินทางปัญญา หน่วยงานดังกล่าวอาจเป็นธนาคารพาณิชย์ หรือ non-bank อื่น ๆ ที่มีความเชี่ยวชาญในการประเมินมูลค่าของทรัพย์สินทางปัญญา เมื่อหน่วยงานดังกล่าวได้รับการขอสินเชื่อที่มีทรัพย์สินทางปัญญาเป็นสินทรัพย์ค้ำประกันหรือสินทรัพย์ที่ต้องการแปลงเป็นทุนแล้ว ก็จะต้องมีการตรวจความมีอยู่จริงของทรัพย์สินทางปัญญานั้น ๆ ซึ่งหมายความว่า หน่วยงานภาครัฐ คือ กรมทรัพย์สินทางปัญญาจะต้องมีการจดทะเบียนทรัพย์สินทางปัญญา รวมทั้งต้องมีข้อมูลรายละเอียดเกี่ยวกับการโอน จำนำ จำนองสิทธิ หรือแปลงสิทธิในทรัพย์สินทางปัญญาดังกล่าวเป็นทุนด้วย

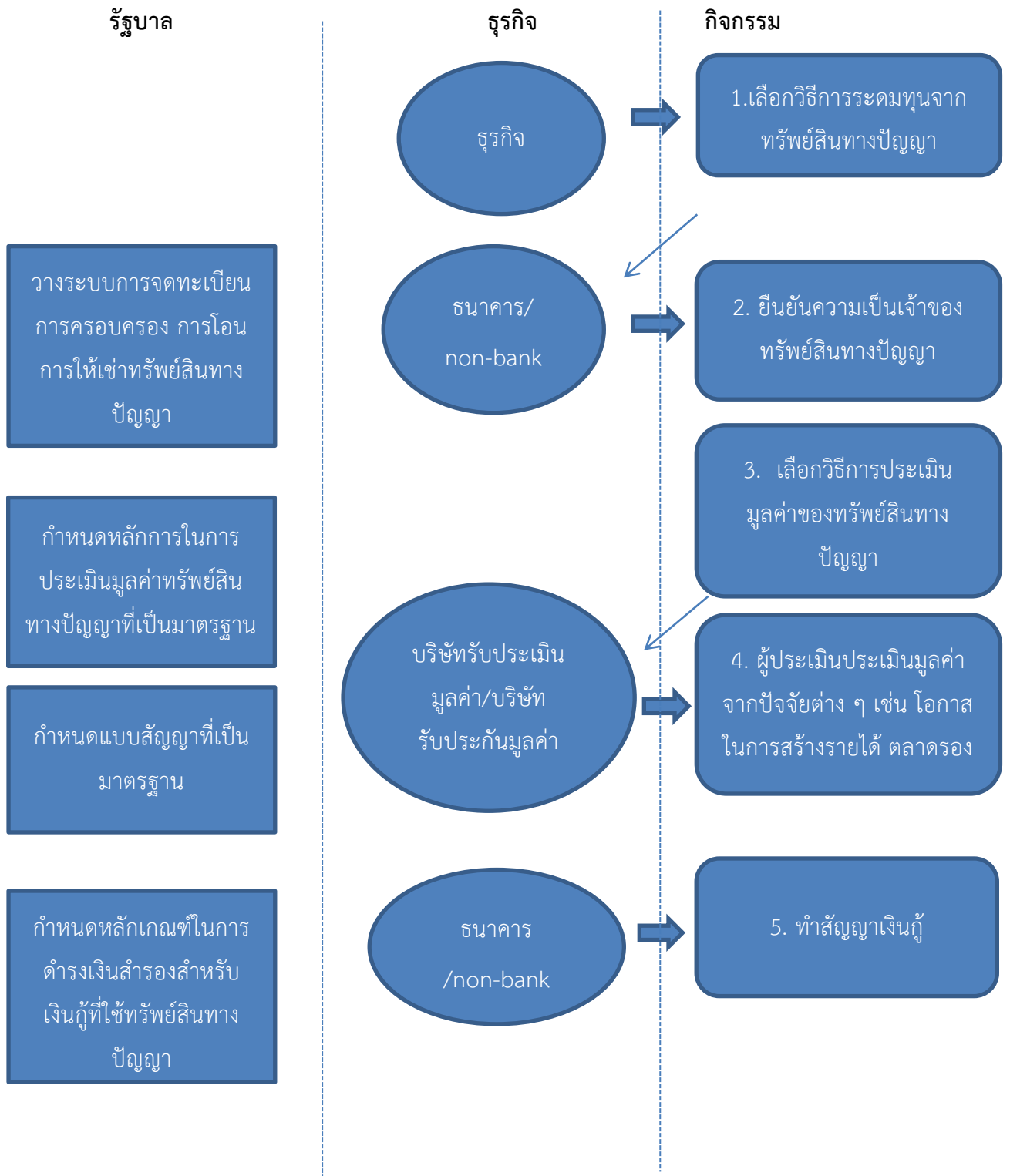
เมื่อผู้ให้กู้หรือผู้ซื้อสามารถยืนยันว่าผู้ที่ต้องการสินเชื่อหรือทุนเป็นเจ้าของทรัพย์สินทางปัญญาดังกล่าวจริง และทรัพย์สินทางปัญญาดังกล่าวปลอดจากภาระเงื่อนไขทางการเงินที่ผูกมัดแล้ว ขั้นตอนต่อไปคือ การประเมินมูลค่าของทรัพย์สินทางปัญญาดังกล่าว โดยทั่วไปแล้ว มูลค่าของทรัพย์สินทางปัญญาจะขึ้นอยู่กับปัจจัยหลัก 2 ประการ ประการแรก คือ ผลประโยชน์ในเชิงพาณิชย์ที่ทรัพย์สินทางปัญญาดังกล่าวสามารถสร้างได้ ประการที่สอง ราคาของทรัพย์สินทางปัญญาดังกล่าวในตลาดรองซึ่งสำคัญในกรณีที่เจ้าของทรัพย์สินทางปัญญาไม่สามารถชำระหนี้ได้ ทำให้ผู้ให้กู้ต้องยึดและจำหน่ายทรัพย์สินทางปัญญาดังกล่าวในตลาด (โดยทั่วไปแล้ว ทรัพย์สินทางปัญญาที่สามารถนำไปใช้ได้กับธุรกิจที่หลากหลายจะมีราคาในตลาดรองที่สูงกว่าทรัพย์สินทางปัญญาที่เฉพาะเจาะจงสำหรับธุรกิจประเภทใดประเภทหนึ่งเท่านั้น)

วิธีการในการประเมินมูลค่าของทรัพย์สินทางปัญญามี 3 วิธีหลักได้แก่ (1) การใช้ต้นทุนการได้มาซึ่งทรัพย์สินทางปัญญานั้น (the cost method) เช่น ต้นทุนในการได้มาซึ่งสิทธิบัตรในยารักษาโรคอาจรวมถึงต้นทุนในการวิจัยและพัฒนาตำรับยาดังกล่าว การทดสอบประสิทธิภาพของยา เป็นต้น (2) การใช้มูลค่าตลาด (market value method) จากการเปรียบเทียบราคาของทรัพย์สินทางปัญญาที่คล้ายคลึงกันที่จำหน่ายในตลาด และ (3) การใช้การคิดมูลค่าปัจจุบันของรายได้จากการใช้ประโยชน์จากทรัพย์สินทางปัญญาดังกล่าว (income or economic benefit method) โดยแต่ละวิธีมีจุดเด่น จุดด้อยที่ต่างกัน การเลือกใช้วิธีใดวิธีหนึ่งขึ้นอยู่กับลักษณะของทรัพย์สินทางปัญญา และความสามารถในการประมาณการตัวแปรต่าง ๆ ที่ต้องใช้ในการคำนวณ เช่น กระแสรายได้ ความเสี่ยงของการถูกกล่าวหาว่าทรัพย์สินทางปัญญาดังกล่าวละเมิดทรัพย์สินทางปัญญาของผู้อื่น ฯลฯ เพื่อให้การตีราคาทรัพย์สินทางปัญญามีความชัดเจนมากขึ้น รัฐอาจจัดทำคู่มือการประเมินมูลค่าทรัพย์สินทางปัญญา

ขั้นตอนสุดท้าย ในกรณีที่ธนาคารหรือ non-bank ตัดสินใจที่จะปล่อยกู้โดยมีทรัพย์สินทางปัญญาเป็นหลักทรัพย์ค้ำประกัน รัฐอาจจัดทำรูปแบบสัญญามาตรฐานเพื่อเป็นการอำนวยความสะดวกให้แก่ทั้งผู้กู้และผู้ให้กู้ ในขณะที่ธนาคารกลางจะต้องกำหนดกฎ กติกาเกี่ยวกับการให้

น้ำหนักกับระดับความเสี่ยงของการปล่อยกู้ที่มีทรัพย์สินทางปัญญาเป็นสินทรัพย์ค้ำประกันซึ่งจะมีผลกระทบต่อการดำรงเงินสำรองของธนาคารพาณิชย์ในกรณีที่ธนาคารพาณิชย์เป็นผู้ปล่อยกู้

รูปที่ 1.1 กระบวนการและขั้นตอนในการใช้ทรัพย์สินทางปัญญาในการระดมทุน

1.3.2 ศึกษาและจัดทำรายงานข้อมูลเชิงลึกที่เกี่ยวข้องกับระบบการประเมินมูลค่าทรัพย์สินทางปัญญา และระบบการนำทรัพย์สินทางปัญญาใช้เป็นหลักทรัพย์สินค้ำประกันเงินกู้ของต่างประเทศ

การศึกษาในส่วนนี้ทำการศึกษาประสบการณ์ของต่างประเทศ ได้แก่ สหรัฐอเมริกา ออสเตรเลีย สาธารณรัฐประชาชนจีน สาธารณรัฐสิงคโปร์ เขตบริหารพิเศษฮ่องกงแห่งสาธารณรัฐประชาชนจีน มาเลเซีย สหราชอาณาจักร เกาหลีใต้ และอินเดีย ซึ่งประกอบด้วย

- หลักเกณฑ์การประเมินมูลค่าทรัพย์สินทางปัญญา

การศึกษาในส่วนนี้กล่าวถึงวิธีการในการประเมินมูลค่าของทรัพย์สินทางปัญญา ตลอดจนการเสนอแนวทางในการประเมินมูลค่าของทรัพย์สินทางปัญญาในรูปแบบของ “checklist” ซึ่งจะประกอบขึ้นต่อทั้งธุรกิจขนาดกลางและขนาดย่อมที่ครอบครองทรัพย์สินทางปัญญาและต่อบุคคลหรือองค์กรที่สนใจในการปล่อยสินเชื่อหรือรับซื้อทรัพย์สินทางปัญญาโดยพิจารณาจากตัวอย่างของกรมทรัพย์สินทางปัญญาของสหราชอาณาจักร

- มาตรการต่าง ๆ และองค์กรที่เกี่ยวข้องกับการประเมินมูลค่าทรัพย์สินทางปัญญาในภาพรวม

เนื่องจากทรัพย์สินทางปัญญาเป็นสินทรัพย์ที่สำคัญในการสร้างขีดความสามารถในการแข่งขันและรายได้ให้กับภาคธุรกิจ หลายประเทศได้มีนโยบายและมาตรการในการส่งเสริมการใช้ทรัพย์สินทางปัญญาในการระดมเงินทุนให้แก่ธุรกิจขนาดกลางและขนาดย่อม (SMEs) มาตรการในการส่งเสริมเหล่านี้สามารถแบ่งได้เป็น 3 กลุ่มได้แก่

- (1) การส่งเสริมการเข้าถึงและความถูกต้องแม่นยำของข้อมูลการครอบครอง การโอนสิทธิ และการอนุญาตให้ใช้สิทธิในทรัพย์สินทางปัญญา ตลอดจนข้อมูลเกี่ยวกับ “คุณภาพ” ของทรัพย์สินทางปัญญา เช่น ในกรณีที่สหรัฐอเมริกากำลังพิจารณาในการปรับปรุงกฎหมายเพื่อที่จะให้เจ้าของทรัพย์สินทางปัญญาต้องรายงานการเปลี่ยนแปลงความเป็นเจ้าของ หรือ ในกรณีของประเทศสิงคโปร์ที่สร้างแรงจูงใจให้เจ้าของสิทธิในทรัพย์สินทางปัญญาเปิดเผยข้อมูลเกี่ยวกับความเป็นเจ้าของ การโอนสิทธิและการให้เช่าสิทธิ
- (2) การสร้างตลาดทรัพย์สินทางปัญญา เช่น ในกรณีสหราชอาณาจักรที่รัฐบาลส่งเสริมเว็บไซต์ให้เช่าลิขสิทธิ์ที่มีชื่อว่า Copyright Hub ซึ่งให้ข้อมูลเกี่ยวกับลิขสิทธิ์ในระดับพื้นฐานแก่ผู้สนใจในวงกว้างด้วย หรือในกรณีของประเทศเดนมาร์คที่สำนักงานสิทธิบัตรและเครื่องหมายการค้า (Danish Patent and Trademark Office) ได้สร้าง IP Market Place ซึ่งเป็นเว็บไซต์ที่เจ้าของทรัพย์สินทางปัญญาสามารถให้รายละเอียดข้อมูลเกี่ยวกับทรัพย์สินทางปัญญาของตนเพื่อจำหน่ายหรือให้เช่าได้

(3) การส่งเสริมการประเมินมูลค่าทรัพย์สินทางปัญญาที่น่าเชื่อถือ เนื่องจากการประเมินมูลค่าของทรัพย์สินทางปัญญาเป็นองค์ประกอบสำคัญในการใช้ทรัพย์สินทางปัญญาในการระดมทุน รัฐบาลจึงมีบทบาทสำคัญในการสร้างมาตรฐานในการประเมินมูลค่าทรัพย์สินทางปัญญาที่น่าเชื่อถือ เช่น สหภาพยุโรปมีการจดทะเบียนผู้ประเมินที่ได้รับการรับรอง หรือสิงคโปร์ที่จัดตั้ง Centre of Excellence for IP valuation โดยมีระบบการรับรอง (accreditation) สำหรับผู้ประเมิน เป็นต้น

การศึกษาในส่วนนี้จะศึกษาประสบการณ์ในการใช้มาตรการต่าง ๆ เหล่านี้ในหลากหลายประเทศ โดยศึกษาในเชิงลึกใน 3 ประเทศที่มีการประเมินมูลค่าทรัพย์สินทางปัญญา ทั้งนี้ คณะผู้วิจัยจะศึกษาจากเอกสารและการสัมภาษณ์เชิงลึกหน่วยงานที่เกี่ยวข้องใน 3 ประเทศจาก 9 ประเทศดังกล่าวข้างต้น

การทำให้ธุรกิจสามารถนำทรัพย์สินทางปัญญามาระดมทุนหรือสร้างสภาพคล่องได้นั้นมีกระบวนการและขั้นตอนที่ซับซ้อน และต้องการการสนับสนุนจากองค์กรและหน่วยงานที่หลากหลาย การศึกษาองค์กรที่เกี่ยวข้องกับการประเมินมูลค่าทรัพย์สินทางปัญญาจะแบ่งเป็น 5 กลุ่ม คือ

1. หน่วยงานที่ให้บริการจดทะเบียนทรัพย์สินทางปัญญา
2. หน่วยงานที่ให้บริการตลาดกลางทรัพย์สินทางปัญญา
3. หน่วยงานที่เกี่ยวข้องกับการประเมินมูลค่าทรัพย์สินทางปัญญา
4. หน่วยงานที่ทำหน้าที่ในการให้สินเชื่อ
5. หน่วยงานค้ำประกัน

การวิจัยจะแนะนำผู้เล่นที่สำคัญในตลาดทรัพย์สินทางปัญญา โดยศึกษาจากประสบการณ์ในต่างประเทศว่า บริษัทหรือหน่วยงานเหล่านี้มีกรอบภารกิจอย่างไร สำคัญอย่างไรในการสนับสนุนให้มีการใช้ทรัพย์สินทางปัญญาในการระดมเงินทุนของภาคธุรกิจ และหน่วยงานหรือบริษัทเหล่านี้ได้รับความสำเร็จหรือล้มเหลวเพราะเหตุใด

1.3.3 ศึกษาปัจจัยและสภาพแวดล้อมของไทยในการสร้างระบบการประเมินมูลค่าทรัพย์สินทางปัญญา เพื่อใช้เป็นหลักทรัพย์ค้ำประกันเงินกู้

- หลักเกณฑ์การประเมินมูลค่าทรัพย์สินทางปัญญา

แม้ทรัพย์สินทางปัญญากำเนิดมาเป็นเวลานานแต่การปล่อยกู้โดยมีทรัพย์สินทางปัญญาเป็นสินทรัพย์ค้ำประกันซึ่งเป็นสิ่งที่จับต้องไม่ได้ ยังคงไม่แพร่หลายเท่าใดนัก ทั้งนี้เนื่องจากเหตุปัจจัยที่หลากหลาย เช่น ไม่มีการบันทึกทรัพย์สินทางปัญญาให้เป็นสินทรัพย์ในงบดุลของธุรกิจ

(ยกเว้นทรัพย์สินทางปัญญาที่มีการซื้อมา) ไม่มีหน่วยงานที่มีความเชี่ยวชาญในการประเมินราคาของทรัพย์สินทางปัญญา ไม่มีสถาบันการเงินหรือหน่วยงานอื่น ๆ ที่พร้อมที่จะรับความเสี่ยงจากการปล่อยกู้บนหลักประกันที่จับต้องไม่ได้ ไม่มีตลาดรองสำหรับทรัพย์สินทางปัญญา เช่น หน่วยงานที่ทำหน้าที่ในการซื้อขายหรือประเมินมูลค่าทรัพย์สินทางปัญญา ทำให้ทรัพย์สินทางปัญญาไม่มีสภาพคล่องต่างจาก ที่ดิน เครื่องจักร ซึ่งเป็นทรัพย์สินที่จับต้องได้ ฯลฯ

การศึกษาในส่วนนี้จะวิเคราะห์ปัจจัยที่เป็นอุปสรรคต่อการใช้ทรัพย์สินทางปัญญาในการระดมทุนจากงานวิจัยที่หลากหลาย เช่น ของ OECD (2015) Enquiries into Intellectual Property's Economic Impact Chapter 9. IP-based financing of innovative firm ซึ่งรวบรวมลักษณะของปัญหาและอุปสรรคจากงานวิจัยและประสบการณ์ของประเทศสมาชิก และ Brassall and King (2013) Banking on IP? The Role of Intellectual Property and Intangible Assets in Facilitating Business Finance ซึ่งจัดทำขึ้นโดยกรมทรัพย์สินทางปัญญาของสหราชอาณาจักร หรือ European Commission (2014) Final Report from the Expert Group on Intellectual Property Valuation เป็นต้น

เมื่อทบทวนปัจจัยต่าง ๆ ที่เป็นปัญหาแล้ว คณะผู้วิจัยจะประเมินว่าประเทศไทยมีปัญหาในลักษณะต่าง ๆ มากน้อยเพียงใด เช่น มีฐานข้อมูลเกี่ยวกับความเป็นเจ้าของทรัพย์สินทางปัญญาที่ทันสมัยและเชื่อถือได้มากน้อยเพียงใด มีตลาดรองในการซื้อขายทรัพย์สินทางปัญญาหรือไม่อย่างไร มีการบันทึกทรัพย์สินทางปัญญาซึ่งเป็นสินทรัพย์ที่จับต้องไม่ได้ในงบการเงินของธุรกิจหรือไม่ และธนาคารมีการปล่อยกู้โดยพิจารณาถึงการครอบครองทรัพย์สินทางปัญญามากน้อยเพียงใด เป็นต้น

นอกจากนี้ การศึกษาในส่วนนี้จะวิเคราะห์ว่า วิธีการในการประเมินมูลค่าของทรัพย์สินทางปัญญาแต่ละวิธีมีจุดเด่น จุดด้อยที่ต่างกันอย่างไร และการเลือกใช้วิธีใดวิธีหนึ่งขึ้นอยู่กับปัจจัยใดบ้าง โดยจะศึกษาจากเอกสาร และจากการสัมภาษณ์สถาบันการเงินที่มีการปล่อยกู้ให้กับบริษัทขนาดกลางและขนาดย่อมที่มีความโดดเด่นด้านทรัพย์สินทางปัญญา ธนาคารวิสาหกิจขนาดกลางและขนาดย่อม (SME bank) ซึ่งให้ระยะเวลาสูงสุดไม่เกิน 3 ปี วงเงินสินเชื่อ 50,000 – 500,000 บาทต่อราย โดยมีทรัพย์สินทางปัญญาเป็นหลักประกัน สำนักงานนวัตกรรมแห่งชาติ (สนช.) ซึ่งมีโครงการ “นวัตกรรมดี...ไม่มีดอกเบี้ย” ซึ่งให้การสนับสนุนดอกเบี้ยเงินกู้สำหรับโครงการนวัตกรรมต่อยอดผลงานวิจัย สิ่งประดิษฐ์ หรือสิทธิบัตรที่มีศักยภาพในเชิงพาณิชย์ เป็นต้น

- มาตรการต่าง ๆ และองค์กรที่เกี่ยวข้องกับการประเมินมูลค่าทรัพย์สินทางปัญญาในภาพรวม

การศึกษาในส่วนนี้จะทบทวนนโยบายและมาตรการต่าง ๆ ของรัฐในการส่งเสริมว่าผู้เล่นเหล่านี้มีจำนวนมากน้อยเพียงใดในประเทศไทยและมีรูปแบบและคุณสมบัติในเชิงโครงสร้างอย่างไร จากการสัมภาษณ์สถาบันการเงิน ธนาคารเพื่อวิสาหกิจขนาดกลางและขนาดย่อม บริษัท venture capital เป็นต้น

1.3.4 ดำเนินการสัมภาษณ์ผู้ที่เกี่ยวข้อง

คณะผู้วิจัยดำเนินการสัมภาษณ์ผู้มีส่วนเกี่ยวข้องในการกำหนดนโยบายภาครัฐ หรือผู้ที่ได้รับผลกระทบในเรื่องที่เกี่ยวข้องกับการดำเนินโครงการนี้ จากหน่วยงานต่าง ๆ ประกอบด้วย สมาคมนักประเมินราคาอิสระไทย สมาคมผู้ประเมินมูลค่าทรัพย์สินแห่งประเทศไทย สำนักกฎหมาย Tilleke & Gibbins บริษัท อินทัช โฮลดิ้งส์ จำกัด (มหาชน) บริษัท UK Valuations and Agency จำกัด บริษัทประกันสินเชื่ออุตสาหกรรมขนาดย่อม ธนาคารพัฒนาวิสาหกิจขนาดกลางและขนาดย่อมแห่งประเทศไทย ธนาคารแห่งประเทศไทย (ฝ่ายนโยบายการกำกับสถาบันการเงิน) สมาคมธนาคารไทย และกรมพัฒนาธุรกิจการค้า

1.3.5 จัดทำข้อเสนอแนะแนวทางการดำเนินการในการสร้างระบบการประเมินมูลค่าทรัพย์สินทางปัญญาของไทย

การศึกษาในส่วนนี้จะวิเคราะห์และจัดทำรายงานข้อเสนอแนะแนวทางการดำเนินการในการสร้างระบบการประเมินมูลค่าทรัพย์สินทางปัญญาของไทยที่เอื้อต่อการนำทรัพย์สินทางปัญญาไปใช้เป็นหลักประกันทางธุรกิจ วิธีการหลักเกณฑ์การประเมินมูลค่าทรัพย์สินทางปัญญาที่เหมาะสม แนวทางของผู้ทำการประเมิน แนวทางการจัดการทางบัญชีและการเงินจากการประเมินแนวทางแก้ไขปัญหาและอุปสรรค มาตรการส่งเสริมอื่น ๆ ที่เกี่ยวข้องตลอดจนหน่วยงานหรือองค์กรที่จำเป็นต้องมี

การจัดทำข้อเสนอในส่วนนี้จะประมวลผลจากการศึกษาและวิเคราะห์ในหัวข้อที่ 1.3.1 – 1.3.3 ข้อคิดเห็นจากการสัมภาษณ์ผู้ที่เกี่ยวข้องในหัวข้อที่ 1.3.4 รวมทั้งข้อคิดเห็นที่ได้จากการจัดประชุมสัมมนาเพื่อรับฟังความคิดเห็น ในหัวข้อที่ 1.3.6 เพื่อนำมาวิเคราะห์และจัดทำข้อเสนอแนะแนวทางการดำเนินการฯ

1.3.6 จัดสัมมนาเพื่อระดมความคิดเห็นจากผู้ที่เกี่ยวข้อง

คณะผู้วิจัยจะดำเนินการจัดสัมมนาเพื่อระดมความคิดเห็นจากผู้ที่เกี่ยวข้องกับการประเมินมูลค่าทรัพย์สินทางปัญญาโดยมีผู้เข้าร่วมสัมมนาทั้งหมดไม่น้อยกว่า 300 คน โดยแบ่งการจัดสัมมนาได้ดังนี้

- จัดสัมมนาระดมความคิดเห็นใน 5 ภูมิภาค ภูมิภาคละ 1 ครั้ง ได้แก่ ภาคเหนือ ภาคกลาง ภาคตะวันออกเฉียงเหนือ ภาคตะวันออก และภาคใต้

- จัดสัมมนาเพื่อรับฟังความคิดเห็นจากทุกภาคส่วนที่เกี่ยวข้อง โดยเฉพาะกลุ่มที่เกี่ยวข้องโดยตรงกับการศึกษา 1 ครั้ง ในกรุงเทพฯ และปริมณฑล ขณะที่ปรึกษาผู้เชี่ยวชาญหน่วยงานที่เกี่ยวข้องที่หลากหลาย รวมถึงสถาบันการเงินการธนาคาร บริษัทประกันสินเชื่ออุตสาหกรรมขนาดย่อม (บสย.) บริษัท venture capital สำนักงานส่งเสริมวิสาหกิจขนาดกลางและขนาดย่อม บริษัทกฎหมายทรัพย์สินทางปัญญา บริษัทที่มีการจดทะเบียนทรัพย์สินทางปัญญา สำนักงานส่งเสริมอุตสาหกรรมซอฟต์แวร์แห่งชาติ (SIPA) สำนักงานนวัตกรรมแห่งชาติ (NIA) นักวิชาการ รวมทั้งบริษัทขนาดกลางและขนาดย่อมที่สนใจ เป็นต้น

1.3.7 แผนการดำเนินงาน

แผนการดำเนินงานโครงการประกอบด้วยรายละเอียดดังต่อไปนี้

กิจกรรม	เดือนที่						
	1	2	3	4	5	6	7
1. กำหนดวิธีการศึกษาและแผนการดำเนินงาน							
2. ส่งมอบงานงวดที่ 1	✓						
3. ศึกษาและวิเคราะห์ระบบการประเมินมูลค่าทรัพย์สินทางปัญญา และระบบการนำทรัพย์สินทางปัญญาไปใช้เป็นหลักทรัพยค้ำประกันเงินกู้ของต่างประเทศ							
4. ส่งมอบงานงวดที่ 2		✓					
5. ศึกษาปัจจัยและสภาพแวดล้อมของไทยในการสร้างระบบการประเมินมูลค่าทรัพย์สินทางปัญญา							
6. สัมภาษณ์ผู้ที่เกี่ยวข้อง							
7. จัดประชุมสัมมนาระดมความคิดเห็นในส่วนภูมิภาค							
8. ส่งมอบงานงวดที่ 3					✓		
9. จัดทำข้อเสนอแนะแนวทางการดำเนินการในการสร้างระบบการประเมินมูลค่าทรัพย์สินทางปัญญาของไทยฯ							
10. จัดประชุมสัมมนาระดมความคิดเห็นในกรุงเทพฯ และปริมณฑล							
11. ส่งรายงานฉบับสมบูรณ์พร้อมบทสรุปผู้บริหารในรูปแบบหนังสือและรูปแบบ CD/DVD							✓

กิจกรรม	เดือนที่						
	1	2	3	4	5	6	7
12. คู่มือสำหรับสถาบันการเงินในการประเมินมูลค่าทรัพย์สินทางปัญญาในรูปแบบหนังสือและรูปแบบ CD/DVD							✓

บทที่ 2

การระดมทุนจากทรัพย์สินทางปัญญา

โดยทั่วไปแล้วธุรกิจขนาดย่อมที่เพิ่งจัดตั้งขึ้นมาได้ไม่นานและเป็นธุรกิจที่เน้นการำนวัตกรรม (innovative) เช่น บริษัทซอฟต์แวร์ มักจะต้องพึ่งพาเงินทุนที่ระดมมาจากสมาชิกที่เป็นผู้ก่อตั้งกันเองเนื่องจากขาดสินทรัพย์ที่จับต้องได้ที่สามารถใช้ในการค้ำประกันหรือผลการประกอบธุรกิจในอดีตที่สามารถใช้เป็นหลักฐานยืนยันความสามารถในการชำระหนี้ทำให้ไม่สามารถกู้เงินจากสถาบันการเงินได้ สำหรับธุรกิจเหล่านี้ ทรัพย์สินทางปัญญา ไม่ว่าจะเป็นลิขสิทธิ์ สิทธิบัตร หรือ เครื่องหมายการค้าเป็นสินทรัพย์สำคัญที่ธุรกิจสร้างขึ้น หากสามารถนำไปใช้ในการระดมทุนได้ก็จะช่วยให้ธุรกิจเหล่านี้เข้าถึงแหล่งเงินทุนและมีโอกาสในการเติบโตได้มากขึ้น

การระดมทุนจากทรัพย์สินทางปัญญามี 4 รูปแบบหลักได้แก่

- (1) การกู้ยืมเงินโดยใช้ทรัพย์สินทางปัญญาเป็นสินทรัพย์ค้ำประกัน (IP-backed lending)
- (2) การแปลงสิทธิในทรัพย์สินทางปัญญาเป็นทุน (IP securitization) เช่น การแปลงสิทธิในการได้รับค่าเช่าทรัพย์สินทางปัญญาในอนาคตให้เป็นเงินก้อนในปัจจุบัน เป็นต้น
- (3) การจำหน่ายและเช่าคืนทรัพย์สินทางปัญญา (IP sale and lease back) ในกรณีที่เจ้าของทรัพย์สินทางปัญญาต้องการสภาพคล่องก็สามารถจำหน่ายทรัพย์สินทางปัญญาที่ตนครอบครองอยู่ เช่น เทคโนโลยีในการผลิตสินค้าที่ทันสมัยและเช่าเทคโนโลยีของตนเองกลับคืนมาจากผู้รับซื้อเทคโนโลยีดังกล่าวไป
- (4) การร่วมทุน (Venture Capital Equity Investment)

โดยมีรายละเอียดดังต่อไปนี้

2.1 การกู้ยืมเงินโดยใช้ทรัพย์สินทางปัญญาเป็นสินทรัพย์ค้ำประกัน

ทรัพย์สินทางปัญญาสามารถใช้เป็นสินทรัพย์ค้ำประกันได้ ในกรณีที่ธุรกิจลูกหนี้ไม่สามารถชำระหนี้ได้ ธนาคารหรือสถาบันการเงินที่เป็นเจ้าหนี้สามารถยึดทรัพย์สินทางปัญญาดังกล่าวได้ โดยทั่วไปแล้ว สถาบันการเงินจะเลือกปล่อยกู้ในลักษณะนี้เฉพาะทรัพย์สินทางปัญญาที่สามารถสร้างกระแสรายได้ที่ค่อนข้างแน่นอน เช่น ลิขสิทธิ์เพลงของนักร้องที่มีชื่อเสียง หรือ ลิขสิทธิ์ในภาพยนตร์ของสตูดิโอผลิตภาพยนตร์ที่ทำรายได้สูง เป็นต้น สำหรับสิทธิบัตรนั้น สาขาธุรกิจที่มีการใช้ทรัพย์สินทางปัญญาในการกู้ยืมเงินมากที่สุดได้แก่ ธุรกิจซอฟต์แวร์และเครื่องมืออุปกรณ์ที่เกี่ยวข้องกับการประมวลผลข้อมูลดิจิทัล หรือการสื่อสารระบบดิจิทัล ธุรกิจเครื่องมือแพทย์

และ ธุรกิจ semiconductors¹ และบริษัทที่มีการใช้ IP backed lending มากที่สุดได้แก่ บริษัท General Motors ซึ่งประกอบธุรกิจรถยนต์

โดยส่วนมาก บริษัทขนาดใหญ่จะสามารถกู้ยืมเงินโดยใช้ทรัพย์สินทางปัญญาเนื่องจากมี กระแสรายได้จากทรัพย์สินทางปัญญาที่ใช้ค้ำประกันที่ชัดเจนและแน่นอน การสำรวจ SMEs 4,300 รายในประเทศเยอรมนี พบว่ามีเพียงร้อยละ 2.2 เท่านั้นที่แจ้งว่ามีการใช้ทรัพย์สินทางปัญญาในการค้ำประกันเงินกู้² ดังนั้น การส่งเสริมให้ SMEs ที่มีทรัพย์สินทางปัญญาสามารถเข้าถึง แหล่งเงินทุนได้นั้นมักต้องพึ่งพาการสนับสนุนจากภาครัฐตามที่จะมีการศึกษาในรายละเอียดต่อไป

การกู้ยืมเงินโดยใช้ทรัพย์สินทางปัญญาเป็นสินทรัพย์ค้ำประกันนั้นเป็นที่แพร่หลายใน สหรัฐอเมริกาและสหราชอาณาจักรมากที่สุด สำหรับสถาบันการเงินที่ให้บริการกู้เงินโดยใช้ ทรัพย์สินทางปัญญาเป็นหลักประกันที่โดดเด่น ได้แก่ JP Morgan Chase Bank of America และ Citibank สำหรับสถาบันการเงินอื่นๆ ที่ไม่ใช่ธนาคาร (หมายถึง สถาบันการเงินที่ไม่รับเงิน ฝาก) ที่โดดเด่นในการปล่อยกู้ได้แก่ GE Capital ซึ่งประกอบธุรกิจสินเชื่อส่วนบุคคล Jefferies Finance LLC ซึ่งประกอบธุรกิจงานนิชชิ่ง (investment banking) และ CPPIB Credit Investments Inc. ซึ่งเป็นหน่วยลงทุนของกองทุนบำเหน็จบำนาญของแคนาดา

อนึ่ง สถาบันการเงินที่ไม่ใช่ธนาคารเหล่านี้มีข้อได้เปรียบธนาคารพาณิชย์ คือ ไม่ จำเป็นต้องปฏิบัติตามข้อกำหนดของธนาคารกลางว่าด้วยการดำรงเงินกองทุนขั้นต่ำ (capital adequacy requirement) ตามเกณฑ์การบริหารความเสี่ยงของสถาบันการเงินสากล Basel III ซึ่งมีระบบในการถ่วงน้ำหนักความเสี่ยงของเงินกู้ ทำให้ธนาคารมีข้อจำกัดในการปล่อยกู้ให้กับ ทรัพย์สินที่จับต้องไม่ได้ (intangible assets) เช่นทรัพย์สินทางปัญญา ดังนั้น ธนาคารพาณิชย์มัก ใช้ทรัพย์สินทางปัญญาเป็นสินทรัพย์ค้ำประกันที่ “เพิ่มเติม” จากสินทรัพย์ที่จับต้องได้ เช่น อสังหาริมทรัพย์ เครื่องจักร อุปกรณ์ เป็นต้น

¹ Relecura Intelligence Report (2015), IP backed financing: Overview of Trends. สามารถดาวน์โหลดได้ที่

² Kreditanstalt für Wiederaufbau (2007). Immaterielle Vermögenswerte und Unternehmensfinanzierung, KfW-Research, Sonderband “Innovationen im Mittelstand”, (37), pp. 149-165. http://www.kfw.de/DE_Home/Research/Publikatio94/Mittelstan45/Mittelstnd99/Per_39_Periodikum_immat_Sicherheiten_071030_final_online.pdf อ้างอิงจาก Harhoff, Dietmar (2009), The role of patents and licenses in securing external finance for innovation, EIB Papers, ISSN 0257-7755, Vol. 14, Iss. 2, pp. 74-97. European Investment Bank. ดาวน์โหลดเอกสารได้ที่ <http://citeseerx.ist.psu.edu/viewdoc/download?doi=10.1.1.459.3264&rep=rep1&type=pdf>

2.2 การแปลงสิทธิในทรัพย์สินทางปัญญาเป็นทุน (IP securitization)

การแปลงทรัพย์สินทางปัญญาเป็นทุนหมายถึงการที่เจ้าของทรัพย์สินทางปัญญาออกหลักทรัพย์หรือตราสารเงิน เช่น หุ้นกู้เพื่อจำหน่ายในตลาดทุนโดยใช้สิทธิในกระแสรายได้ที่เกิดจากทรัพย์สินทางปัญญาเป็นสินทรัพย์ เช่น รายได้จากลิขสิทธิ์เพลง เป็นต้น ในการดำเนินการดังกล่าว จะต้องมีการจัดตั้ง “บริษัทเฉพาะ” หรือ Special Purpose Vehicle (SPV) ขึ้นมาเพื่อรับโอนสิทธิดังกล่าวแล้วจึงให้ SPV ดังกล่าวออกหลักทรัพย์หรือตราสารเงินให้แก่นักลงทุน

การแปลงทรัพย์สินทางปัญญาเป็นทุนครั้งสำคัญในธุรกิจเพลง คือ ในปี ค.ศ. 1997 นักร้องชาวอังกฤษชื่อดัง คือ เดวิด โบวี่ ออกหุ้นอายุ 15 ปี มูลค่า 55 ล้านดอลลาร์สหรัฐ โดยการนำเอาสิทธิในเพลงเก่า ๆ ของเขามาเป็นหลักประกัน อนึ่ง เมื่อหุ้นกู้ดังกล่าวครบกำหนดไถ่ถอนแล้ว สิทธิในค่าลิขสิทธิ์ต่าง ๆ ก็จะกลับไปสู่เจ้าของเดิม

การที่เดวิด โบวี่สามารถระดมทุนดังกล่าวได้ เพราะว่ามีเพลงจำนวนมากที่เป็นทั้งผู้ประพันธ์เพลงและร้องเพลงเอง ทำให้เดวิดเป็นเจ้าของลิขสิทธิ์เพลงเหล่านั้นโดยสมบูรณ์ต่างจากนักร้องอื่น ๆ อีกหลายรายที่มีการแสดงคอนเสิร์ตในลักษณะของวงดนตรี นอกจากนี้แล้ว เดวิดยังไม่เคยโอนสิทธิให้แก่ค่ายเพลงใด ๆ หุ้นกู้ดังกล่าวมีอัตราดอกเบี้ยคงที่ที่ร้อยละ 7.9 การดำเนินการดังกล่าวทำให้เขาสามารถลดภาระภาษีรายได้ และสามารถนำเงินก่อนที่ได้จากการจำหน่ายหุ้นกู้ไปลงทุนในธุรกิจอื่น³ แต่การลงทุนในหุ้นกู้ที่มีรายได้จากค่าลิขสิทธิ์เพลงย่อมมีความเสี่ยง เช่น การออกหุ้นกู้ของนักร้องชื่อดังอีกราย คือ Led Zappelin ในปี ค.ศ. 1998 สิ้นสุดแล้วล้มเหลว เพราะรสนิยมในการฟังเพลงร็อกแบบดั้งเดิมของผู้ฟังจากแถบทวีปเอเชียเปลี่ยนแปลงไปอย่างรวดเร็ว

นอกจากธุรกิจเพลงแล้ว ธุรกิจภาพยนตร์ก็นิยมใช้ลิขสิทธิ์ในการระดมทุนในลักษณะดังกล่าว เช่น ในปี ค.ศ. 1996 สตูดิโอภาพยนตร์เก่าแก่ที่เป็นที่รู้จัก คือ Twentieth Century Fox ได้แปลงรายได้จากค่าลิขสิทธิ์ในภาพยนตร์ที่จะสร้างใน 3 ปีหลังจากนั้นเป็นทุนโดยการออกหุ้นกู้เป็นมูลค่าสูงถึง 1 พันล้านเหรียญ สรอ. หรือแม้แต่ทีมฟุตบอล New Castle United Football Club ก็แปลงรายได้ค่าตัวชมการแข่งขันและการจำหน่ายของที่ระลึกเป็นทุนในลักษณะดังกล่าว

ในกรณีของเครื่องหมายการค้าก็มีการระดมทุนในลักษณะเดียวกัน ที่ผ่านมามีบริษัทขนาดใหญ่ที่แปลงเครื่องหมายการค้าของตนเป็นทุน เช่น Guess บริษัทผลิตเสื้อผ้าตลอดจนเครื่อง

³ Sylva, Jennifer (1999), Bowie Bonds Sold for Far More than a Song: The Securitization of Intellectual Property as a Super-Charged Vehicle for High Technology Financing, Santa Clara High Technology Law Journal, Volume 15 Issue 1.

แต่งกาย บริษัท Bill Bass บริษัทจำหน่ายกรอบแว่นตาจากออสเตรเลีย และ Candies ซึ่งเป็นบริษัทเสื้อผ้าและรองเท้าสตรี เป็นต้น

การแปลงสิทธิในทรัพย์สินทางปัญญาที่กล่าวถึงมาล้วนเป็นการแปลง “สิทธิในค่าเช่าทรัพย์สินทางปัญญา” ให้เป็นทุน หรือที่เรียกว่า royalty interest securitization ซึ่งใช้เฉพาะสำหรับทรัพย์สินทางปัญญาที่มีกระแสรายได้ที่แน่นอนและเป็นที่ยอมรับของตลาด สำหรับธุรกิจใหม่ที่ที่ยังไม่สามารถสร้างรายได้จากทรัพย์สินทางปัญญาที่มีอยู่จะต้องแปลง “สิทธิในรายได้จากทรัพย์สินทางปัญญา” หรือที่เรียกว่า revenue interest securitization โดยนักลงทุนที่ซื้อสิทธิดังกล่าวจะต้องพร้อมรับความเสี่ยงจากการประมาณการกระแสรายได้ที่จะเกิดขึ้นจากการให้เช่าทรัพย์สินทางปัญญาหรือจากการผลิตสินค้าหรือบริการจากทรัพย์สินทางปัญญาดังกล่าวในอนาคตโดยทั่วไปแล้ว นักลงทุนดังกล่าวจะเข้ามาถือหุ้นในธุรกิจด้วย และมักจะกำหนดเงื่อนไขในการรับซื้อหน่วยลงทุน เช่น หุ้นกู้ ว่าจะเป็นการไปตามดัชนีชี้วัดผลการดำเนินงานของธุรกิจที่กำหนดไว้เป็นระยะๆ เพื่อจำกัดความเสี่ยง

การแปลงสิทธิในสิทธิบัตรให้เป็นทุน ที่ผ่านมายังไม่แพร่หลายเท่ากับในกรณีของลิขสิทธิ์หรือเครื่องหมายการค้าตามตัวอย่างที่ได้กล่าวมาเนื่องจากกระแสรายได้จากการใช้สิทธิบัตรมีความไม่แน่นอนสูงกว่า เช่น เทคโนโลยีที่จดสิทธิบัตรอาจตกยุคหรือสิทธิบัตรอาจถูกท้าทายว่าละเมิดสิทธิบัตรอื่นๆ เป็นต้น

ในช่วงปี พ.ศ. 2546 ประเทศไทยมีการกำหนดนโยบายการแปลงทรัพย์สินเป็นทุน โดยมีวัตถุประสงค์เพื่อให้ผู้ประกอบการรายย่อยมีโอกาสเข้าถึงแหล่งเงินทุน โดยใช้ทรัพย์สินที่ครอบครองอยู่เป็นหลักประกันการกู้ยืมเงินจากสถาบันการเงินเพื่อนำไปลงทุน ซึ่งทรัพย์สินทางปัญญาเป็นหนึ่งในประเภททรัพย์สินที่สามารถนำมาแปลงเป็นทุนได้ภายใต้นโยบายการแปลงทรัพย์สินเป็นทุน ธนาคารพัฒนาวิสาหกิจขนาดกลางและขนาดย่อม (SME Bank) เป็นสถาบันการเงินของรัฐที่ได้รับมอบหมายให้ดำเนินการตามนโยบายนี้ โดยธนาคารมีการปล่อยกู้ให้กับผู้ประกอบการหลายราย อาทิ บริษัท ฟ็อดเดอร์ จำกัด ที่ใช้ซอฟต์แวร์เป็นหลักประกันการกู้เงิน ห้างหุ้นส่วนจำกัดรัตนแสนดีวีดี เจ้าของแบรนด์ “Life House” บริษัท เอช เอ พลัส จำกัด เจ้าของแบรนด์ “Cheveox” เป็นต้น

2.3 การจำหน่ายและเช่าคืนทรัพย์สินทางปัญญา (IP sale and lease back)

วิธีการระดมทุนโดยการจำหน่ายและเช่าคืนสินทรัพย์มีมาเป็นเวลานานกว่า 20 ปีแล้ว เพียงแต่สินทรัพย์ที่ใช้ระดมทุนมักจะจำกัดเฉพาะสินทรัพย์ที่จับต้องได้เท่านั้น เช่น โรงงาน เครื่องจักร และ อุปกรณ์ จึงสามารถนำมาปรับใช้กับสินทรัพย์ที่จับต้องไม่ได้ เช่น ทรัพย์สินทางปัญญา ซึ่งโดยหลักการแล้วเป็นสินทรัพย์ที่เหมาะสมในการจำหน่ายและเช่าคืน เนื่องจากไม่จำเป็นต้องมีการเคลื่อนย้ายเพราะเป็นสินทรัพย์ทางปัญญาไม่ใช่สินทรัพย์ทางกายภาพ ทำให้การ

โอนความเป็นเจ้าของไม่ยุ่งยาก นอกจากนี้แล้วยังเป็นสินทรัพย์ที่มีมูลค่าสูง กล่าวคือ ประมาณร้อยละ 25 ถึง 80 ของมูลค่าสินทรัพย์ของธุรกิจที่ใช้ความรู้เข้มข้นอีกด้วย

การโอนกรรมสิทธิ์ในทรัพย์สินทางปัญญาต้องการเอกสารที่เป็นลายลักษณ์อักษรที่ระบุรายละเอียดเกี่ยวกับการโอนกรรมสิทธิ์ให้แก่ผู้ซื้อ การบันทึกการโอนโดยหน่วยงานที่รับผิดชอบในการจดทะเบียนทรัพย์สินทางปัญญา และการออกใบรับรองกรรมสิทธิ์

การจำหน่ายและเช่าสินทรัพย์สินทางปัญญาเปิดโอกาสในการเข้าถึงแหล่งเงินทุนให้แก่ผู้ประกอบการที่เป็นเจ้าของทรัพย์สินทางปัญญา เช่น สิทธิบัตรในเทคโนโลยีการผลิตใหม่ที่ต้องการเงินก้อนในการลงทุนเพื่อที่จะขยายกิจการหรือลงทุนในการวิจัยและพัฒนาอื่น ๆ ก็สามารถจำหน่ายทรัพย์สินทางปัญญาที่มีอยู่ให้แก่ผู้ลงทุนที่มีความเชี่ยวชาญเฉพาะด้าน และเช่าสิทธิบัตรที่ตนเองได้จำหน่ายไปแล้วกลับคืนมาเพื่อใช้เทคโนโลยีดังกล่าวในการผลิตสินค้าหรือบริการได้อย่างต่อเนื่อง การดำเนินการดังกล่าวทำให้เจ้าของทรัพย์สินทางปัญญาได้รับเงินก้อนและยังสามารถประกอบธุรกิจแบบเดิมได้ในลักษณะของการเช่าซื้อทรัพย์สินอื่น ๆ เช่น เครื่องจักร

โดยทั่วไปแล้ว สัญญาเช่าสินฯ มักจะเปิดโอกาสให้เจ้าของทรัพย์สินทางปัญญาเดิมสามารถซื้อคืนทรัพย์สินฯ ที่ตนจำหน่ายไปเพื่อระดมทุนได้ในราคาที่กำหนดไว้ล่วงหน้า วิธีการดังกล่าวจะต่างจากในกรณีของการแปลงทรัพย์สินทางปัญญาเป็นทุนตรงที่ในกรณีนี้จะมีการโอนความเป็นเจ้าของจากผู้ที่เป็นเจ้าของเดิมไปสู่บริษัทหรือผู้ลงทุน ในขณะที่ในกรณีของการแปลงทรัพย์สินทางปัญญาเป็นทุนนั้นจะเป็นการแปลงเฉพาะ “สิทธิในรายได้ที่เกิดจากค่าเช่าทรัพย์สินทางปัญญา” ตามระยะเวลาที่กำหนดเท่านั้น

2.4 การร่วมทุน (Venture Capital Equity Investment)

บริษัทร่วมทุน หรือ Venture Capital เป็นบริษัทที่มีรูปแบบการลงทุนโดยเข้าไปถือหุ้นในบริษัทขนาดเล็ก หรือบริษัท start up หรืออาจให้เงินสินเชื่อเพื่อนำไปลงทุน โดยธุรกิจที่ Venture Capital ให้ความสนใจเข้าไปลงทุนมักเป็นธุรกิจที่ใช้เทคโนโลยีสูง หรือเป็นบริษัทซอฟต์แวร์ อย่างไรก็ตาม ปัจจัยในการพิจารณาลงทุนของ venture capital ในธุรกิจ start up ไม่ได้เน้นเรื่องการจดทะเบียนทรัพย์สินทางปัญญาโดยตรง แต่จะพิจารณาจาก 1) สินค้าของธุรกิจ start up ต้องมีตลาดรองรับ มีศักยภาพในการทำธุรกิจดี 2) ตลาดจะต้องใหญ่พอและเติบโตอย่างต่อเนื่อง 3) จะต้องไม่มีคู่แข่งที่สามารถมาแข่งได้ในเวลาอันรวดเร็ว

หากธุรกิจ start up มีทรัพย์สินทางปัญญาด้วย venture capital จะพิจารณาทรัพย์สินทางปัญญาควบคู่ไปด้วยโดยพิจารณาว่า หากเป็นธุรกิจที่มีรายละเอียดทางบัญชี และการเงินแสดงไว้ชัดเจน จะประเมินจากกระแสเงินสดและประมาณการรายได้ที่จะเกิดขึ้น แต่หากธุรกิจที่เพิ่ง

จัดตั้งใหม่ไม่มีรายละเอียดทางบัญชี และการเงินแสดงไว้ จะพิจารณาโดยเปรียบเทียบกับบริษัทต่างประเทศที่มีลักษณะคล้ายกัน⁴

2.5 สรุป

การใช้ทรัพย์สินทางปัญญาในการระดมทุนที่ผ่านมานั้นแพร่หลายมากขึ้นอย่างต่อเนื่อง จากวิวัฒนาการทางเศรษฐกิจไปสู่กิจการที่เน้นการใช้ความรู้เข้มข้นทำให้ทรัพย์สินทางปัญญา กลายเป็นสินทรัพย์ที่สำคัญของธุรกิจหลากหลายประเภท ไม่ว่าจะเป็นธุรกิจที่เกี่ยวกับคอมพิวเตอร์ และการสื่อสารข้อมูลทั้งฮาร์ดแวร์และซอฟต์แวร์ หรือ ธุรกิจที่เกี่ยวกับการค้นคิดเทคโนโลยีใหม่ ๆ ในการผลิตสินค้าหรือบริการที่มีมูลค่าสูงเพื่อตอบสนองความต้องการของตลาดที่ซับซ้อนยิ่งขึ้นก็ดี ทำให้มีความต้องการที่จะใช้ทรัพย์สินทางปัญญาในการระดมทุนมากขึ้น

อย่างไรก็ดี เนื่องจากทรัพย์สินทางปัญญาเป็นสินทรัพย์ที่จับต้องไม่ได้และมีความซับซ้อนทางเทคนิคสูง ทำให้การประเมินได้อย่างแม่นยำเป็นไปได้ยาก นอกจากนี้แล้ว ทรัพย์สินทางปัญญาต่างจากสินทรัพย์ทั่วไปที่ยังไม่มีตลาดรองที่เพียงพอ ทำให้ไม่เหมาะจะเป็นสินทรัพย์ที่ใช้ในการค้ำประกัน สถาบันการเงินที่มีการปล่อยกู้โดยมีทรัพย์สินทางปัญญาเป็นสินทรัพย์ค้ำประกันหรือที่มีการลงทุนในทรัพย์สินทางปัญญาจะต้องมีกระบวนการในการประเมินมูลค่าของทรัพย์สินทางปัญญานั้น ๆ ซึ่งมีค่าใช้จ่ายสูง ด้วยเหตุผลดังกล่าว ทรัพย์สินทางปัญญาที่สามารถนำมาระดมทุนได้จะต้องมีมูลค่าขั้นต่ำเพื่อที่จะให้ค้ำประกันในการพิจารณา งานวิจัยของ de Vries (2011) ระบุว่ามูลค่าดังกล่าวจะอยู่ที่ประมาณ 3 ล้านยูโร หรือ 120 ล้านบาท⁵ ซึ่งหมายความว่าธุรกิจขนาดย่อมอาจไม่สามารถเข้าถึงตลาดการเงินที่ใช้ทรัพย์สินทางปัญญาเป็นหลักประกันได้หากปราศจากการสนับสนุนจากภาครัฐ ดังจะเห็นในบทต่อไปว่า รัฐมักจะมีมาตรการในการช่วยเหลือค่าใช้จ่ายในการประเมินมูลค่าทรัพย์สินทางปัญญาให้แก่ SMEs

⁴ ข้อมูลจากการสัมภาษณ์ผู้ประกอบการ Venture Capital

⁵ Dominic de Vries (2011), Leveraging Patents Financially: A Company Perspective, Gabler Verlag, the Netherlands.

บทที่ 3

วิธีการประเมินมูลค่าทรัพย์สินทางปัญญา

การศึกษาในบทนี้ประกอบด้วยการศึกษาใน 3 ส่วน ส่วนแรกเป็นการศึกษาหลักเกณฑ์การประเมินมูลค่าทรัพย์สินทางปัญญา ส่วนที่สองเป็นการยกตัวอย่างการประเมินมูลค่าทรัพย์สินทางปัญญาในกรณีศึกษาของการประเมินมูลค่าตราสินค้า ZARA และส่วนสุดท้าย เป็นการสรุปผลการศึกษาเกี่ยวกับการประเมินมูลค่าทรัพย์สินทางปัญญา

3.1 หลักเกณฑ์การประเมินมูลค่าทรัพย์สินทางปัญญา

การประเมินมูลค่าทรัพย์สินทางปัญญา คือ การประเมินผลประโยชน์หรือผลตอบแทนที่จะได้รับในอนาคตของผู้ครอบครองหรือผู้เป็นเจ้าของทรัพย์สินทางปัญญา ซึ่งแนวทางในการประเมินมูลค่าทรัพย์สินทางปัญญามีหลากหลายรูปแบบ ทั้งในเชิงปริมาณและในเชิงคุณภาพ

3.1.1 การประเมินมูลค่าทรัพย์สินทางปัญญาเชิงปริมาณ

การประเมินมูลค่าในเชิงปริมาณของทรัพย์สินทางปัญญามีหลักการประเมินหลากหลายขึ้นกับสมมติฐานที่นำมาใช้ประเมิน แม้ว่าทรัพย์สินทางปัญญาดังกล่าวจะมีลักษณะเหมือนกันหรือคล้ายคลึงกันก็ตาม แต่วิธีการที่ใช้ในการประเมินมูลค่าอาจแตกต่างกันได้ ทั้งนี้ แนวทางในการประเมินมูลค่าที่เป็นตัวเงินมีหลายวิธีการมาก ซึ่งพัฒนามาจากวิธีการประเมินมูลค่าพื้นฐานเพื่อปรับใช้ให้เหมาะสมกับสถานการณ์ ด้วยการเพิ่มเติมตัวแปร หรือปัจจัยที่เหมาะสมกับทรัพย์สินทางปัญญาเพื่อให้สามารถสะท้อนมูลค่าที่แท้จริงของทรัพย์สินทางปัญญา ดังนั้น การประเมินมูลค่าทรัพย์สินทางปัญญาเชิงปริมาณ จึงประกอบไปด้วย 2 รูปแบบ ได้แก่ การประเมินมูลค่าแบบพื้นฐาน และการประเมินมูลค่าด้วยการประยุกต์ใช้วิธีพื้นฐาน โดยมีรายละเอียด ดังนี้

3.1.1.1 วิธีการประเมินมูลค่าพื้นฐาน

วิธีการประเมินมูลค่าทรัพย์สินทางปัญญาพื้นฐาน เป็นวิธีการประเมินมูลค่าที่ได้ผลลัพธ์ออกมาเป็นตัวเงินที่ชัดเจนว่าทรัพย์สินทางปัญญาที่ได้รับการประเมินนั้นมีมูลค่าเท่าใด ซึ่งมี 3 วิธีการ ได้แก่ 1) การประเมินมูลค่าจากต้นทุน 2) การประเมินมูลค่าจากการเปรียบเทียบราคาตลาด และ 3) การประเมินมูลค่าจากรายได้

1) การประเมินมูลค่าจากต้นทุนของทรัพย์สินทางปัญญา (Cost-based approach)

การประเมินมูลค่าจากต้นทุนของทรัพย์สินทางปัญญา เป็นการคำนวณมูลค่าจากต้นทุนในการสร้างทรัพย์สินทางปัญญาที่กำลังประเมิน ด้วยต้นทุนที่เป็นราคาปัจจุบัน (Reproduction cost) หรือประมาณการต้นทุนที่จำเป็นต้องใช้ในการสร้างทรัพย์สินทางปัญญาที่สามารถทดแทนทรัพย์สินทางปัญญาที่กำลังประเมิน (Replacement cost)

ในการคำนวณมูลค่าด้วยวิธีดังกล่าว จึงนำเอาต้นทุนในการได้มาซึ่งทรัพย์สินทางปัญญา ตั้งแต่ต้นทุนในการวิจัยและพัฒนา รวมถึงต้นทุนจากค่าแรง ค่าบุคลากร ค่าเครื่องจักรและอุปกรณ์ ต้นทุนการจัดทำต้นแบบสินค้า/บริการ ต้นทุนการทดสอบและทดลอง ตลอดจนต้นทุนการดำเนินการทางกฎหมาย เช่น การออกใบอนุญาต เป็นต้น ซึ่งในการประเมินดังกล่าวจะต้องพิจารณาด้วยว่าหากสิ่งที่คิดค้นขึ้นมาได้นั้นจะต้องผ่านการทดลองหลายครั้ง หรือมีความล้มเหลวในการวิจัยหลายครั้ง ก็จะต้องนำต้นทุนทางการเงินสำหรับเงินทุนที่ใช้ไปเหล่านั้นรวมเข้ามาเป็นต้นทุนของทรัพย์สินทางปัญญาด้วย

ทั้งนี้ การประเมินมูลค่าจากต้นทุนมีความเหมาะสมกับทรัพย์สินทางปัญญาที่สามารถเลียนแบบหรือทำซ้ำได้ง่าย หรือมักใช้ในกรณีที่ทรัพย์สินทางปัญญายังไม่ได้ถูกนำมาทำการตลาด เช่น เทคโนโลยีที่อยู่ในช่วงแรกของการพัฒนา เป็นต้น

แนวทางในการประเมินมูลค่าของทรัพย์สินทางปัญญาวิธีนี้ เป็นวิธีการที่ง่ายกว่าแนวทางการประเมินอื่น ๆ เนื่องจากข้อมูลที่จำเป็นสามารถหาได้จากงบการเงินของบริษัทและใช้สมมติฐานในการคำนวณน้อย หากแต่มูลค่าของทรัพย์สินทางปัญญาที่คำนวณจากต้นทุนกลับมิได้สะท้อนมูลค่าจากการใช้ประโยชน์จากทรัพย์สินทางปัญญาได้อย่างแท้จริง เนื่องจากต้นทุนไม่ได้สะท้อนความสามารถในการทำตลาดได้ เช่น ต้นทุนในการได้มาซึ่งเครื่องหมายทางการค้า มักจะน้อยกว่ากำไรที่เครื่องหมายทางการค้าสามารถสร้างเพิ่มให้แก่บริษัท ด้วยเหตุนี้ มูลค่าที่ประเมินจากต้นทุนจึงมักเป็นมูลค่าขั้นต่ำของมูลค่าที่แท้จริง หรือในกรณีตรงกันข้าม การพัฒนาเทคโนโลยีใหม่อาจต้องใช้ต้นทุนในการวิจัยและพัฒนาสูงมาก หากแต่เทคโนโลยีนั้นไม่เป็นที่ยอมรับของผู้บริโภค ทำให้มูลค่าที่คำนวณจากต้นทุนสูงกว่ากำไรที่อาจสร้างได้จากเทคโนโลยีนี้

ทั้งนี้การประเมินมูลค่าด้วยวิธีการคำนวณจากต้นทุนดังกล่าวมีขั้นตอนต่าง ๆ ดังนี้

1. บันทึกข้อมูลค่าใช้จ่ายหรือต้นทุนของการพัฒนาทรัพย์สินทางปัญญาทั้งหมดโดยละเอียด ซึ่งอาจมีการบันทึกเป็นรายชั่วโมงสำหรับต้นทุนแต่ละประเภท
2. คำนวณต้นทุนแต่ละประเภทที่ใช้ไปกับการพัฒนาทรัพย์สินทางปัญญาทั้งหมด
3. จะได้มูลค่าของทรัพย์สินทางปัญญา

ตัวอย่างการประเมินมูลค่าทรัพย์สินทางปัญญาจากต้นทุน เช่น บริษัท ก เป็นบริษัทคิดค้นนวัตกรรมทางด้านอิเล็กทรอนิกส์ และสามารถจดสิทธิบัตรสำหรับชิ้นส่วนคอมพิวเตอร์ อย่างไรก็ตามเนื่องจากเป็นทรัพย์สินทางปัญญาที่ยังไม่ได้นำไปผลิตจริง สิทธิบัตรนี้จึงมีความเสี่ยงในการหารายได้สูง จึงสามารถใช้วิธีการประเมินต้นทุนในการหามูลค่าทรัพย์สินทางปัญญา โดยขั้นตอนในการประเมินด้วยวิธีการต้นทุนสำหรับบริษัท ก มีดังนี้

1. พิจารณาว่ามีการใช้ทรัพยากรใดบ้างในการวิจัยและพัฒนา ตั้งแต่ขั้นแรกตลอดจนการทดสอบเท่าใด

2. พิจารณาต้นทุนของทรัพยากรแต่ละชนิดของบริษัท โดยดูจากต้นทุนที่เกิดขึ้นจริงตามบัญชีในกรณีของต้นทุนค่าดำเนินการ ต้นทุนบุคลากร และพิจารณาต้นทุนในด้านค่าเสียโอกาสของเงินทุนที่ใช้ไปในการวิจัยและพัฒนาที่อาจถูกนำไปใช้ในกิจกรรมประเภทอื่น
3. ทำการคูณจำนวนทรัพยากรที่ใช้กับต้นทุนต่อหน่วยของทรัพยากรแต่ละชนิด
4. รวมต้นทุนที่เกิดขึ้นทั้งหมด

ตารางที่ 3.1 ตารางการคำนวณต้นทุนสำหรับ บริษัท ก

ชั้นที่		ประเภทของต้นทุน/ทรัพยากร			
		ค่าจ้างบุคลากร	ค่าบริหารจัดการ	ค่าดำเนินการ	เงินทุน
1	จำนวนทรัพยากรที่ใช้ (ชั่วโมง)	1,750	2,500	2,800	3,500
2	ต้นทุนต่อหน่วย (บาท/ชั่วโมง)	800	800	1,500	1,000
3	ต้นทุนของแต่ละทรัพยากร (บาท) (1) x (2) = (3)	1,400,000	2,000,000	4,200,000	3,500,000
4	ต้นทุนทั้งหมด = 11,100,000 ล้านบาท (=1,400,000 + 2,000,000 + 4,200,000 + 3,500,000)				

หมายเหตุ: 1. จำนวนชั่วโมงของการพัฒนา คือ จำนวนเวลาทั้งหมดที่ใช้เพื่อการพัฒนาซอฟต์แวร์ตั้งแต่เริ่มต้นจนถึงขั้นตอนสุดท้าย

2. ต้นทุนต่อชั่วโมง คำนวณจากต้นทุนที่ใช้/ค่าใช้จ่ายที่เกิดขึ้นเป็นรายชั่วโมง

ที่มา : ดัดแปลงจาก Mark Weston (2014). Valuation of Intellectual Property. KPMG LLP. คำนวณโดยเอกสารได้ที่ <http://www.kpmg.com/ca/en/topics/kpmg-ignite/documents/s2-ip-ignite-presentation-final.pdf>

จากตัวอย่างการคำนวณต้นทุนของการพัฒนาซอฟต์แวร์ของบริษัท ก พบว่า ต้นทุนสุทธิของการพัฒนาซอฟต์แวร์เท่ากับ 11.1 ล้านบาท หรือซอฟต์แวร์ดังกล่าวมีมูลค่าเท่ากับ 11.1 ล้านบาท

2) การประเมินมูลค่าจากการเปรียบเทียบราคาตลาดของทรัพย์สินทางปัญญา (Market-based approach)

การประเมินมูลค่าจากราคาตลาดนี้อยู่บนสมมติฐานที่ว่า ทรัพย์สินทางปัญญาที่มีลักษณะเหมือนกันสามารถเปรียบเทียบราคากันได้ หากผู้ประเมินมูลค่าทรัพย์สินทางปัญญาสามารถหาข้อมูลเกี่ยวกับธุรกรรมที่สามารถเทียบเคียงกันได้ในอดีตก็สามารถประเมินมูลค่าที่แท้จริงของทรัพย์สินทางปัญญาได้โดยง่าย เนื่องจากการซื้อขายสินค้าในตลาดเป็นมูลค่าที่ได้รับการยอมรับจากผู้ขายและผู้ซื้อ

ทั้งนี้ การประเมินมูลค่าด้วยวิธีการเปรียบเทียบราคาตลาดมีขั้นตอนหลักๆ 3 ขั้นตอนดังต่อไปนี้

1. ขั้นตอนการกำหนดคุณสมบัติหรือคุณลักษณะของทรัพย์สินทางปัญญาที่จะประเมินมูลค่ากับทรัพย์สินทางปัญญาอื่น ๆ ในตลาดที่มีการแข่งขันสมบูรณ์

2. ขั้นตอนการกำหนดราคาสำหรับทรัพย์สินทางปัญญา โดยพิจารณาเปรียบเทียบอย่างน้อย 2-3 คู่เพื่อให้คุณลักษณะของทรัพย์สินทางปัญญามีความใกล้เคียงกันมากที่สุด และเพื่อความแม่นยำของมูลค่าของทรัพย์สินทางปัญญา

3. ขั้นตอนการวิเคราะห์และประมวลผลมูลค่าของทรัพย์สินทางปัญญา

ตัวอย่างการประเมินมูลค่าทรัพย์สินทางปัญญาจากการเปรียบเทียบราคาตลาด เช่น บริษัท ข ต้องการประเมินมูลค่าซอฟต์แวร์ที่บริษัทพัฒนาขึ้นเองและใช้งานภายในบริษัท บริษัท ข จะต้องทำตามขั้นตอน 3 ขั้น ดังนี้

1. พิจารณาคุณสมบัติของซอฟต์แวร์ของตนเอง เพื่อที่จะได้หาคู่เปรียบเทียบได้อย่างถูกต้อง
2. ทำการหาทรัพย์สินทางปัญญาที่มีลักษณะเหมือนกัน อย่างไรก็ตาม เนื่องจากไม่มีทรัพย์สินทางปัญญาขึ้นใดเหมือนกัน จึงควรหาทรัพย์สินทางปัญญาที่มีคุณสมบัติใกล้เคียงกัน 2 หรือ 3 ขั้น เพื่อเปรียบเทียบ (ตารางที่ 3.2)
3. เปรียบเทียบราคากับคู่เทียบที่มีความคล้ายคลึงมากที่สุด

ตารางที่ 3.2 การกำหนดคุณลักษณะของซอฟต์แวร์ที่เปรียบเทียบได้

ซอฟต์แวร์	คุณลักษณะแต่ละด้านที่เปรียบเทียบ				
	ความสามารถพื้นฐาน	การประยุกต์ใช้ของโปรแกรม	ส่วนติดต่อผู้ใช้งาน	ประสิทธิภาพการทำงาน	ความสามารถในการเชื่อมโยงข้อมูล
ซอฟต์แวร์ตัวอย่างที่พัฒนา	/	/	/	/	/
คู่เปรียบเทียบ 1	/	x	/	x	/
คู่เปรียบเทียบ 2	/	/	/	/	/
คู่เปรียบเทียบ 3	/	/	/	x	x
คู่เปรียบเทียบ 4	/	/	/	x	x

ที่มา : ดัดแปลงจาก ศรตม์ ดิษฐปาน (2555) . การประเมินมูลค่าทรัพย์สินทางปัญญาเพื่อวัตถุประสงค์ทางภาษีเงินได้.

วิทยานิพนธ์ นิติศาสตรมหา-บัณฑิต สาขากฎหมายภาษี คณะนิติศาสตร์ มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์. หน้า 73-75.

จากตารางที่ 3.2 จะเห็นได้ว่า การคำนวณมูลค่าซอฟต์แวร์จากราคาตลาดนั้น ต้องหาซอฟต์แวร์ที่คุณสมบัติและลักษณะที่มีความคล้ายคลึงกับซอฟต์แวร์ที่ได้ประดิษฐ์ขึ้น ซึ่งในที่นี้ได้มีการ

หาซอฟต์แวร์เพื่อนำมาเปรียบเทียบทั้งหมด 4 ชนิด (คู่เปรียบเทียบ 1-4) โดยพิจารณาคุณสมบัติ 5 ด้าน ได้แก่

1. ความสามารถพื้นฐานของซอฟต์แวร์
2. การประยุกต์ใช้ของโปรแกรม
3. ส่วนของการติดต่อผู้ใช้งาน
4. ประสิทธิภาพการทำงานของซอฟต์แวร์
5. ความสามารถในการเชื่อมโยงข้อมูลของซอฟต์แวร์

ทั้งนี้ จากตัวอย่างที่ได้กล่าวถึงได้มีการเปรียบเทียบคุณสมบัติและลักษณะการใช้งานของซอฟต์แวร์ตัวอย่าง แล้วพบว่า ซอฟต์แวร์ที่ประดิษฐ์ขึ้นมานั้นมีความคล้ายคลึงกับซอฟต์แวร์คู่เปรียบเทียบ 2 มากที่สุด ดังนั้น เมื่อสามารถวิเคราะห์คุณสมบัติของซอฟต์แวร์ที่พัฒนาได้แล้วนั้น จะทำให้ทราบราคาเปรียบเทียบของซอฟต์แวร์ดังกล่าว ตามตารางที่ 3.3

ตารางที่ 3.3 การกำหนดราคาโดยประเมินจากมูลค่าของซอฟต์แวร์ที่นำมาเปรียบเทียบ (คู่เปรียบเทียบ 2)

รายการ	ราคาของซอฟต์แวร์ คู่เปรียบเทียบ 2	จำนวน คน	ระยะเวลา การใช้งาน (ปี)	มูลค่าสุทธิ (บาท)
ราคาของซอฟต์แวร์	1,800,000 บาท	-		1,800,000
ค่าธรรมเนียมสำหรับผู้บริหารระบบ	36,000 บาท (ต่อคนต่อปี)	5	5	900,000 (= 36,000 × 5 × 5)
ค่าธรรมเนียมสำหรับผู้ใช้งาน	10,800 บาท (ต่อคนต่อปี)	100	5	5,400,000 (= 10,800 × 100 × 5)
ค่าบำรุงรักษา	ร้อยละ 30 ของค่าธรรมเนียม	-		1,890,000
ราคาตลาดสุทธิ (=1,800,000 + 900,000 + 5,400,000 + 1,890,000)				9,990,000

ที่มา : ดัดแปลงจาก ศรตม์ ดิษฐปาน (2555) . การประเมินมูลค่าทรัพย์สินทางปัญญาเพื่อวัตถุประสงค์ทางภาษีเงินได้. วิทยานิพนธ์ นิติศาสตรมหา-บัณฑิต สาขากฎหมายภาษี คณะนิติศาสตร์ มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์. หน้า 73-75.

จากตัวอย่างการประเมินมูลค่าทรัพย์สินทางปัญญาด้วยการเปรียบเทียบกับซอฟต์แวร์ที่มีการจำหน่ายอยู่ในท้องตลาด ทำให้ทราบว่าซอฟต์แวร์ที่บริษัท ข ผลิตขึ้นมาและใช้ภายในบริษัท มีมูลค่าเท่ากับ 9,990,000 บาท

อย่างไรก็ตาม การประเมินมูลค่าทางตลาดของทรัพย์สินทางปัญญาด้วยวิธีการนี้มีความยุ่งยากเช่นกัน กล่าวคือ ในทางทฤษฎี ผู้ประเมินสามารถวิเคราะห์และเปรียบเทียบราคาของ

ทรัพย์สินทางปัญญาที่มีลักษณะเหมือนกันหรือคล้ายคลึงกันที่มีในตลาด หากแต่ในทางปฏิบัติแล้ว ความเป็นไปได้ค่อนข้างยากในการหาทรัพย์สินทางปัญญาที่เหมือนกัน เนื่องจากทรัพย์สินทางปัญญาทุกชิ้นมีความเฉพาะตัว (Uniqueness) ดังนั้น การประเมินด้วยราคาตลาดจึงจำเป็นต้องประเมินความเหมือนหรือความแตกต่างของทรัพย์สินทางปัญญาที่นำมาใช้เปรียบเทียบ และต้องปรับมูลค่าตามความแตกต่างเหล่านั้นให้เหมาะสมกับทรัพย์สินทางปัญญาที่กำลังประเมินค่าอยู่

นอกจากนี้ ข้อมูลรายละเอียดเกี่ยวกับทรัพย์สินทางปัญญาและการซื้อขายหรือการให้เช่า สิทธิค่อนข้างเป็นความลับ ซึ่งไม่ค่อยมีการเปิดเผยข้อมูลรายละเอียดต่าง ๆ เกี่ยวกับผลิตภัณฑ์หรือทรัพย์สินทางปัญญา โดยเฉพาะในประเทศไทยซึ่งมีกฎหมายให้รายงานธุรกรรมที่เกี่ยวข้องกับทรัพย์สินทางปัญญาเฉพาะบริษัทที่จดทะเบียนในตลาดหลักทรัพย์เท่านั้น และประเทศไทยก็ไม่มีกลไกที่เป็นตลาดกลางทรัพย์สินทางปัญญาที่มีการบันทึกและรวบรวมความต้องการซื้อขายตลอดจนข้อมูลธุรกรรมการซื้อขายทรัพย์สินทางปัญญา จึงทำให้ยากต่อการหาข้อมูลมาเปรียบเทียบคุณลักษณะเพื่อประเมินมูลค่า

3) การประเมินมูลค่าจากรายได้หรือผลประโยชน์ที่จะเกิดขึ้นจากการใช้ทรัพย์สินทางปัญญา (Income-based approach)

การประเมินมูลค่าทรัพย์สินทางปัญญาด้วยวิธีนี้ เป็นการประเมินจากรายได้ที่คาดว่าจะได้รับในอนาคตจากการถือครองทรัพย์สินทางปัญญา โดยใช้ข้อมูลแผนการทำธุรกิจเป็นสมมติฐานเบื้องต้นในการประเมิน ทำให้วิธีการนี้เป็นที่นิยมในวงการธุรกิจ เพราะสะท้อนผลตอบแทนที่จะเกิดจากการใช้ประโยชน์จากทรัพย์สินทางปัญญามากกว่าวิธีการประเมินจากต้นทุน

วิธีการประเมินรายได้เป็นวิธีการทางการเงินเพื่อหามูลค่าปัจจุบันของทรัพย์สิน หรืออีกนัยหนึ่งคือ การประเมินมูลค่าจากรายได้นั้นอาจคิดจากมูลค่าทางรายได้ที่เป็นปัจจุบัน (Net Present Value) โดยใช้ส่วนอัตราส่วนลดจากกระแสเงินสดมาเป็นตัวคำนวณ ตามสมการด้านล่างดังนี้

$$V = \frac{CF_1}{(1+i)} + \frac{CF_2}{(1+i)^2} + \frac{CF_3}{(1+i)^3} + \dots$$

โดยที่ V คือ มูลค่าของทรัพย์สินทางปัญญา
 CF คือ ปริมาณของกระแสเงินสดสุทธิในแต่ละช่วงเวลา
 i คือ อัตราส่วนลด ซึ่งหมายถึงอัตราผลตอบแทนของนักลงทุนที่จะได้รับจากทรัพย์สินทางปัญญา

ตัวเลข 1,2,3,... ระบุว่าเป็กระแสเงินสดสุทธิในปีที่ 1 2 และ 3 ตามลำดับ

การประเมินโดยใช้สมการกระแสเงินสดสุทธินี้มักคิดตลอดระยะเวลาการใช้งานของทรัพย์สินทางปัญญา (Remaining useful life: RUL) หมายความว่า การประเมินมูลค่าสิทธิบัตร

จะคำนวณมูลค่าจากจำนวนปีที่ได้รับ ความคุ้มครองที่เหลืออยู่ เช่นเดียวกับลิขสิทธิ์ ในขณะที่เครื่องหมายทางการค้ามีระยะเวลาคุ้มครองที่ไม่มีที่สิ้นสุด

ทั้งนี้ ข้อมูลที่ใช้ประกอบการประเมินดังกล่าวประกอบด้วย มูลค่าและอัตราการเปลี่ยนแปลงของกระแสรายได้สุทธิในอนาคต รวมทั้งระยะเวลาที่สามารถสร้างรายได้จากทรัพย์สินทางปัญญา และต้นทุนทางการเงินของบริษัทที่ใช้ทรัพย์สินทางปัญญา แต่อย่างไรก็ดี ปัจจัยสำคัญของการประเมินมูลค่าจากรายได้คือ ความเสี่ยงจากการถูกทดแทนโดยทรัพย์สินทางปัญญาใหม่ ๆ และโอกาสเติบโตของอุตสาหกรรมที่อาจเกิดขึ้นในอนาคต ซึ่งเป็นสมมติฐานสำคัญที่จะกระทบต่ออัตราการเติบโตของกระแสรายได้ในอนาคต

ข้อมูลที่เกี่ยวข้องกับกระแสเงินสดสุทธิ เช่น การเติบโตของอุตสาหกรรมในอนาคต ส่วนแบ่งตลาดของบริษัท รายได้ที่คาดว่าจะได้รับในอนาคต ต้นทุนในการดำเนินการ ตลอดจน อัตราค่าไถ่จากรายได้ ก็จะถูกนำมาคำนวณออกมาเป็นกระแสเงินสดสุทธิ หรือ CF ในแต่ละปี ซึ่งมูลค่าในอนาคตก็จะถูกคิดลดกลับมาเป็นมูลค่าปัจจุบันด้วยต้นทุนทางการเงินของบริษัท ซึ่งจะทำให้ได้มูลค่าของทรัพย์สินทางปัญญาที่เป็นมูลค่า ณ เวลาปัจจุบันในที่สุด

โดยปกติแล้ว ต้นทุนทางการเงินของบริษัทมักจะคำนวณจากอัตราผลตอบแทนของผู้ลงทุน โดยต้องคำนึงถึงปัจจัยเสี่ยงจากการลงทุนร่วมกับ Radhika Pandey (2006)⁶ กล่าวว่า ปัจจัยเสี่ยงของการลงทุนในหุ้นหรือการลงทุนในทรัพย์สินทางปัญญาจะประกอบด้วยปัจจัยพื้นฐาน 4 อย่าง ได้แก่ 1) ความเสี่ยงจากอำนาจการซื้อ หรือความเสี่ยงจากอัตราเงินเฟ้อ 2) ความเสี่ยงจากอัตราดอกเบี้ย 3) ความเสี่ยงทางธุรกิจ และ 4) ความเสี่ยงของตลาด

ทั้งนี้ เทคนิคในการประมาณการอัตราผลตอบแทนหรืออัตราส่วนลดดังกล่าวอาจมีวิธีการหลายรูปแบบ แต่โดยส่วนใหญ่แล้วมักจะใช้ 2 วิธีการหลัก คือ

1. การคำนวณอัตราผลตอบแทน/อัตราส่วนลดจากการกำหนดราคาสินทรัพย์ (Capital Asset Pricing Model : CAPM)

CAPM เป็นการกำหนดผลตอบแทนที่คาดว่าจะได้รับเป็นสมการเชิงเส้นที่แปรผันไปตามอัตราผลตอบแทนของตลาด โดยมีค่าสัมประสิทธิ์ความสัมพันธ์ “เบตา” (β) เป็นตัววัดความผันผวนของการลงทุนเทียบกับภาวะเศรษฐกิจซึ่งสะท้อนสภาพตลาดในภาพรวม และอัตราผลตอบแทนที่นักลงทุนควรได้รับจะเพิ่มขึ้นตามสัดส่วนของค่าเบตา โดยสามารถอธิบายสมการ CAPM ได้ดังนี้

$$E(R) = R_f + \beta \times [E(R_m) - R_f]$$

โดยที่ E(R) คือ อัตราผลตอบแทนที่คาดว่าจะได้รับจากการลงทุน

⁶ Radhika Pandey (2006). Intellectual Property Valuation: A Critical Aspect of IP Securitization. ดาวันโหลด เอกสารได้ที่ http://papers.ssrn.com/sol3/papers.cfm?abstract_id=904604

β	คือ	ตัววัดความผันผวนของการลงทุนในตลาดเทียบกับการลงทุนในทางเลือกอื่น เช่น การลงทุนที่ไม่มีความเสี่ยง
R_f	คือ	อัตราผลตอบแทนจากการลงทุนที่ไม่มีความเสี่ยง (risk free rate) ซึ่งเป็นผลตอบแทนขั้นต่ำที่นักลงทุนคาดว่าจะได้รับ
$E(R_m)$	คือ	อัตราผลตอบแทนที่คาดการณ์ว่าจะได้จากการลงทุนในตลาด

อนึ่ง เทคนิคการประมาณการอัตราผลตอบแทนด้วยวิธีการกำหนดราคาสินทรัพย์จะขึ้นอยู่กับปัจจัยเสี่ยง 2 ปัจจัย ได้แก่ อัตราเสี่ยงทั่วไป และอัตราเสี่ยงพิเศษ (the risk premium) ซึ่งคืออัตราเสี่ยงที่มากกว่าอัตราเสี่ยงทั่วไปที่นักลงทุนจะสามารถรับได้

ผลตอบแทนที่คาดว่าจะได้รับจากการลงทุนนี้ เป็นต้นทุนทางการเงินของบริษัทที่ใช้ในการระดมทุนเพื่อบริหารธุรกิจ ทำให้ผลตอบแทนดังกล่าวสามารถถูกใช้เป็นอัตราคิดลดของมูลค่าเงินได้เสมือนดอกเบี้ยที่บริษัทต้องจ่ายหากมีการกู้เงินเพียงอย่างเดียว

2. การคำนวณอัตราผลตอบแทน/อัตราส่วนลดจากต้นทุนถ่วงน้ำหนักของสินทรัพย์

การคำนวณอัตราผลตอบแทนด้วยวิธีนี้จะคำนึงต้นทุนของสินทรัพย์ ทั้งนี้จะคำนวณโดยใช้ค่าเฉลี่ยถ่วงน้ำหนักของต้นทุนสินทรัพย์แต่ละชนิด เนื่องจากบริษัทหนึ่งๆ อาจมีการระดมทุนจากทั้งการกู้ยืมเงินและการลงทุนของนักลงทุน ซึ่งทั้งการระดมทุนทั้งสองวิธีอาจมีผลตอบแทนที่ต้องการไม่เท่ากัน ดังนั้น จึงต้องมีการคิดต้นทุนทางการเงินแบบเฉลี่ยถ่วงน้ำหนักตามสัดส่วนของหนี้และส่วนของผู้ถือหุ้น เพื่อให้สะท้อนต่อต้นทุนทางการเงินที่บริษัทต้องเผชิญอยู่

ทั้งนี้สามารถคำนวณอัตราผลตอบแทนโดยใช้ค่าเฉลี่ยถ่วงน้ำหนักของสินทรัพย์แต่ละประเภท ได้ตามสมการด้านล่างดังนี้

$$WACC = K_b(1 - t) \frac{B}{B+S} + K_s \frac{S}{B+S}$$

เมื่อ $K_b(1 - t)$ คือ ต้นทุนของหนี้สินหลังหักภาษี

K_s คือ ต้นทุนของการลงทุนในบริษัท

และ $\frac{B}{B+S}, \frac{S}{B+S}$ คือ สัดส่วนของหนี้และส่วนของผู้ถือหุ้นต่อเงินทุนทั้งหมด

ขณะที่ Arvind Viswanathan (2012)⁷ มีวิธีการประเมินมูลค่าทรัพย์สินทางปัญญาจากรายได้ที่คาดว่าจะได้รับในอนาคต โดยการคิดส่วนของรายได้ให้เป็นมูลค่าปัจจุบันโดยคำนึงถึงปัจจัยเสี่ยงที่จะเกิดขึ้น โดยที่

⁷ Arvind Viswanathan (2012). *Application of IP Valuation Approaches*. NATIONAL SEMINAR

Valuation and Commercialization of Invention, Trademarks and Industrial Designs Teheran, Islamic Republic of Iran, October 23rd-24th 2012 คานวนโหลตเอกสารใต้ที่

$$\text{มูลค่าปัจจุบันของทรัพย์สินทางปัญญา} = \frac{A}{(1+r)^n}$$

เมื่อ A คือ รายได้ที่คาดว่าจะได้รับตลอดช่วงระยะเวลา n ปี

n คือ จำนวนปีที่จะใช้ประโยชน์จากทรัพย์สินทางปัญญา

r คือ อัตราความเสี่ยง

ทั้งนี้ปัจจัยเสี่ยงแต่ละประเภทจะทำให้อัตราความเสี่ยงแตกต่างกันไป ขึ้นอยู่กับระดับและลำดับขั้นของการพัฒนาเทคโนโลยี (ตามตารางที่ 3.4) ซึ่งอาจมีค่าอยู่ระหว่าง 0 และ 1

ตารางที่ 3.4 อัตราความเสี่ยงตามลำดับขั้นของการพัฒนาเทคโนโลยี

ลำดับขั้นของการพัฒนา	อัตราความเสี่ยงโดยประมาณ
การพัฒนาลำดับขั้นสุดท้าย (พัฒนาเพื่อเตรียมเสนอขายหุ้น IPO)	20-35%
การพัฒนาขั้นสำคัญ	30-40%
โครงการขนาดเล็ก	40-60%
การเริ่มต้นสู่การพัฒนา (Ideas Submitted)	50-75%
การวางแผน (Raw Ideas)	> 80%

ที่มา : A Method for Valuing High-Risk, Long-Term Investments: The Venture Capital Method," Harvard Business School Case Study, 9-288-006, 1987, Rev. 6/89, Cambridge, MA, USA

ในทางปฏิบัติ วิธีการคำนวณมูลค่าจากกระแสรายได้ที่เป็นที่นิยม คือ วิธีการคิดรายได้ส่วนเกินที่เกิดจากทรัพย์สินทางปัญญาแบบหลายช่วงเวลา หรือ Multiple period excess earning method (MPEEM) และวิธีการแบ่งรายได้ส่วนเหลือ (Residual profit split) ซึ่งเป็นวิธีการประมาณการทางการเงินสำหรับการทำธุรกิจภายใต้ระยะเวลาช่วงหนึ่ง โดยหักทอนต้นทุนต่างๆ ที่เกิดขึ้นทั้งหมด จากนั้นจึงคิดส่วนแบ่งกำไรให้แก่เจ้าของทรัพย์สินทางปัญญา เมื่อทำการคิดลดกำไรในอนาคตกลับมาเป็นมูลค่า ณ วันที่ประเมิน ผลลัพธ์ที่ได้คือมูลค่าของทรัพย์สินทางปัญญา วิธีการดังกล่าวมีขั้นตอนต่าง ๆ ดังนี้

- 1) ทำการประมาณการรายได้ที่คาดว่าจะได้รับในแต่ละปี ไปจนตลอดระยะเวลาคุ้มครองของทรัพย์สินทางปัญญา เช่น รายได้ตลอดระยะเวลา 5 ปี เป็นต้น

- 2) หักต้นทุนต่าง ๆ ออกให้เหลือเฉพาะกำไร ซึ่งต้นทุนที่ต้องหักออก ได้แก่ ต้นทุนวัตถุดิบ ต้นทุนการขายและบริหาร (Sales & Administrative expense) ต้นทุนการทดแทนสินทรัพย์ (Contributory Asset Charge) ต้นทุนภาษีออก
- 3) ใช้สัดส่วนของส่วนแบ่งกำไรที่แบ่งให้แก่เจ้าของทรัพย์สินทางปัญญาที่เป็นที่ปฏิบัติกันอย่างแพร่หลายในตลาดมาคูณกับกำไรส่วนเหลือที่จากขั้นที่ 2)
- 4) คิดลดมูลค่าของเงินในแต่ละปีให้กลับมาเป็นมูลค่าในปัจจุบัน ซึ่งโดยปกติแล้ว ถ้าหากมีการประเมินมูลค่าทรัพย์สินในตอนปลายปีหรือต้นปี ก็มักใช้ช่วงเวลาคิดลดแบบครึ่งปี (Midyear convention) เพื่อสะท้อนกระแสรายได้ที่ค่อย ๆ ททยอยเกิดขึ้นตลอดปี
- 5) นำมูลค่าเงินที่ถูกคิดลดในแต่ละปีมารวมกัน ก็จะได้มูลค่าของทรัพย์สินทางปัญญาที่เป็นมูลค่าปัจจุบัน

ตัวอย่างเช่น การประเมินมูลค่าเครื่องหมายทางการค้าของบริษัท ก ซึ่งจำหน่ายของใช้ในครัวเรือนและอุปกรณ์กีฬา⁸ สามารถทำได้โดยประมาณการรายได้ที่คาดว่าจะได้รับในอนาคตที่จะใช้งานเครื่องหมายการค้า โดยในกรณีนี้กำหนดให้มีอายุ 5 ปี ดังแสดงในตารางที่ 3.5 (ลำดับที่ 1) นอกจากนี้ ผู้ประเมินมูลค่าจะต้องประเมินต้นทุนที่ใช้สำหรับการผลิต การขาย ต้นทุนทางภาษีตลอดจนต้นทุนในการทดแทนสินทรัพย์ (Contributory asset charge) ซึ่งเป็นต้นทุนที่จำเป็นสำหรับการผลิตสินค้าเพื่อจำหน่ายภายใต้เครื่องหมายการค้าที่กำลังประเมินอยู่ หลังจากนั้นผู้ประเมินจะต้องนำรายได้ที่ประเมินไว้มาหักด้วยต้นทุนเหล่านี้ ซึ่งจะให้ได้กำไรส่วนที่เหลือออกมา (ลำดับที่ 9) กำไรส่วนที่เหลือนี้เป็นกำไรที่จะแบ่งกันระหว่างเจ้าของกิจการ และเจ้าของเครื่องหมายการค้า ซึ่งเมื่อไปค้นคว้าแล้วพบว่าในธุรกิจดังกล่าวในประเทศสหรัฐอเมริกา มีการแบ่งปันกำไรกันอยู่ที่ร้อยละ 50 จึงทำให้ได้กลับมาว่าเครื่องหมายการค้าที่ตนเองถืออยู่นั้นสามารถสร้างกำไรได้มากน้อยเพียงใด และนำกำไรนั้นมาคำนวณให้เป็นมูลค่าปัจจุบันในขั้นตอนสุดท้าย โดยใช้ตัวเลขอัตราผลตอบแทนเป็นอัตราดอกเบี้ยคิดลด

⁸ ตัวอย่างดังกล่าวดัดแปลงมาจาก Elmore, John. 2015. Intangible Property Transfer Price Insights.

ตารางที่ 3.5 ตัวอย่างการคำนวณมูลค่าเครื่องหมายทางการค้าของบริษัท ก ด้วยวิธีการรายได้

ลำดับ ที่		2015	2016	2017	2018	2019
1	รายได้จากการขายภายใต้เครื่องหมายการค้า	10,800	11,340	11,907	12,502	13,127
2	อัตรากำไรขั้นต้น (%)	21.5	21.5	21.5	21.5	21.5
3	กำไรขั้นต้น [1] x [2]	2322	2438.1	2560.0	2687.93	2822.3
4	หัก ต้นทุนการขายและบริหาร	1858	2024	2125	2150	2258
5	กำไรก่อนหักภาษี [3] - [4]	464	414.1	435.005	537.93	564.305
6	หัก ภาษีเงินได้นิติบุคคล	185.6	165.64	174.002	215.172	225.722
7	กำไรหลังหักภาษี [5] - [6]	278.4	248.46	261.003	322.758	338.583
8	หัก ค่าทดแทนสินทรัพย์	70	62	65	81	85
9	กำไรส่วนที่เหลือ [7] - [8]	208.4	186.46	196.003	241.758	253.583
10	ส่วนแบ่งกำไรสำหรับเครื่องหมายการค้า	50%	50%	50%	50%	50%
11	ค่าใช้สิทธิ [9] x [10]	104.2	93.2	98.0	120.9	126.8
12	ช่วงเวลาคิดลด	0.5	1.5	2.5	3.5	4.5
13	ค่าคิดลดของแต่ละช่วงเวลา โดยคิดที่อัตราคิดลด 12%	0.9449	0.8437	0.7533	0.6726	0.6005
14	มูลค่าปัจจุบัน [11] x [13]	98	79	74	81	76
15	มูลค่าที่เหมาะสม (Fair Value) [รวมลำดับที่ 14 ทั้ง 5 ปี]	408				

หมายเหตุ:

1. หน่วยเป็น 1,000 ดอลลาร์สหรัฐอเมริกา
2. รายได้ อัตรากำไร และต้นทุน ประมาณการจากปัจจัยต่าง ๆ เช่น การวิเคราะห์ของผู้บริหาร ผลการดำเนินงานในอดีต แนวโน้มอุตสาหกรรม ความแตกต่างของสินค้า เป็นต้น
3. ส่วนแบ่งกำไรสำหรับเครื่องหมายการค้า ใช้อัตราเฉลี่ยในตลาดสำหรับตราสินค้าที่เทียบเคียงได้
4. ช่วงเวลาคิดลด (บรรทัดที่ 13) ใช้แบบครึ่งปี เพราะรายได้ค่อยๆเกิดขึ้นตลอดปี และการประเมินเกิดขึ้นเมื่อต้นปี
5. อัตราคิดลด 12% ในกรณีนี้มาจากการหาต้นทุนของเงินทุนโดยเฉลี่ย (weighted average cost of capital:WACC) ของบริษัท

ที่มา: ดัดแปลงมาจาก Elmore, John. 2015. Intangible Property Transfer Price Insights.

อนึ่ง การประเมินมูลค่าทรัพย์สินทางปัญญาจากรายได้มีข้อดีและข้อเสียหลายประการ ซึ่งข้อดีของการประเมินมูลค่าด้วยวิธีนี้คือ สามารถสะท้อนมูลค่าตลอดช่วงเวลาของการใช้ประโยชน์ได้จริงหากทำการวิเคราะห์ทางการเงินได้อย่างถูกต้อง แต่ข้อเสียคือ มูลค่าของทรัพย์สินทางปัญญาขึ้นอยู่กับสมมติฐานหลายประการที่ใช้ในการประเมิน นอกจากนี้การประเมินดังกล่าวเป็นการประเมินโดยคาดการณ์อนาคตซึ่งอาจมีความเสี่ยงบางประเภทที่ไม่สามารถรับรู้ได้ ณ วันที่ประเมินมูลค่า อย่างไรก็ตาม วิธีการประเมินมูลค่าพื้นฐานอาจนำไปใช้เพื่อความเหมาะสมกับ

ทรัพย์สินทางปัญญาในแต่ละลักษณะที่แตกต่างกันขึ้นอยู่กับวัตถุประสงค์และสถานการณ์ที่นำไปใช้ในการประเมินมูลค่า ดังตารางที่ 3.6 ด้านล่าง

ตารางที่ 3.6 เปรียบเทียบวิธีการประเมินมูลค่าพื้นฐาน

	วิธีการประเมินมูลค่า	ลักษณะการนำไปใช้	ข้อดี	ข้อเสีย
การประเมินเชิงปริมาณ	การประเมินจากต้นทุน	<ul style="list-style-type: none"> ✓ ใช้ประเมินมูลค่าของทรัพย์สินที่อยู่ในขั้นแรกของพัฒนา ✓ ใช้กรณีที่ไม่มีข้อมูลทรัพย์สินทางปัญญาในตลาดที่จะสามารถนำมาเปรียบเทียบได้ ✓ ใช้เพื่อการทำบัญชีและภาษี 	<ul style="list-style-type: none"> ✓ เป็นวิธีการที่ง่าย ✓ ข้อมูลที่ใช้ประกอบการประเมินสามารถหาได้ง่าย เพราะเป็นมูลค่าตามงบทางบัญชี 	<ul style="list-style-type: none"> ✓ อาจมีความยุ่งยากในการแยกแยะต้นทุนของทรัพย์สินทางปัญญาออกจากต้นทุนในการวิจัยและพัฒนา ✓ ไม่สะท้อนมูลค่าของประโยชน์ที่จะได้รับจากการใช้ทรัพย์สิน
	การประเมินจากการเปรียบเทียบราคาตลาด	<ul style="list-style-type: none"> ✓ ใช้ประเมินมูลค่าเพื่อวัตถุประสงค์ภายในองค์กร ✓ ใช้ประเมินมูลค่าเพื่อการทำธุรกรรม ✓ ใช้ประเมินมูลค่าสำหรับเครื่องหมายทางการค้า (Trademark) 	<ul style="list-style-type: none"> ✓ มูลค่าที่ได้แม่นยำกว่า ✓ สะท้อนราคาตลาดที่แท้จริง อยู่บนพื้นฐานของความเป็นจริง 	<ul style="list-style-type: none"> ✓ อาจมีความยุ่งยากในการหาข้อมูลเพื่อใช้เปรียบเทียบมูลค่าที่แท้จริงของราคาตลาด เพราะข้อมูลเกี่ยวกับทรัพย์สินทางปัญญาส่วนใหญ่ค่อนข้างเป็นความลับ
	การประเมินจากรายได้	<ul style="list-style-type: none"> ✓ ใช้ประเมินมูลค่าเพื่อแสวงหาแหล่งเงินทุนที่เพิ่มขึ้น 	<ul style="list-style-type: none"> ✓ มูลค่าที่ได้มาจากการวิเคราะห์ 	<ul style="list-style-type: none"> ✓ อาจยุ่งยากในการนำไปใช้ เพราะหากอยู่ในกลุ่มธุรกิจที่มีความเสี่ยงสูง กระแสรายได้จะมีการแกว่งตัวสูง ✓ สมมติฐานที่ใช้ในการประเมินมูลค่าเป็นนามธรรม

ที่มา : Pierre El Khoury, Ph.D (2015). IP and Finance: Accounting and Valuation of IP Assets and IP-based Financing. Sagess Law School Beirut, LEBANON.

นอกจากการประเมินมูลค่าทรัพย์สินทางปัญญาเชิงปริมาณด้วยวิธีพื้นฐานทั้ง 3 วิธีที่ได้กล่าวไปเบื้องต้นแล้ว ยังมีวิธีการประเมินเชิงปริมาณรูปแบบอื่น ๆ อีกหลากหลายซึ่งได้มีการพัฒนาและปรับปรุงให้มีความเหมาะสมกับทรัพย์สินทางปัญญาที่มีความเฉพาะเจาะจง เพื่อให้สามารถสะท้อนมูลค่าที่แท้จริงได้ ซึ่งจะได้กล่าวถึงในหัวข้อถัดไป

3.1.1.2 การประเมินมูลค่าด้วยการประยุกต์ใช้วิธีพื้นฐาน

การประเมินมูลค่าด้วยวิธีการอื่นนั้น มิได้เป็นวิธีการที่แตกต่างจากการประเมินแบบพื้นฐานมากนัก หากแต่เป็นการปรับปรุงกระบวนการประเมินให้มีความแม่นยำมากขึ้น โดยประยุกต์ใช้ข้อมูลหรือปัจจัยอื่นที่เป็นตัวแปรสำคัญสำหรับสะท้อนมูลค่าที่แท้จริงของทรัพย์สินทางปัญญา เช่น ในประเทศออสเตรเลียมีแนวทางในการประเมินมูลค่าด้วยการพิจารณาปัจจัยอื่นร่วมกับการประเมินมูลค่าพื้นฐาน⁹ อาทิ ค่าลิขสิทธิ์ (royalties) กำไรส่วนเกิน (excess profits or notional maximum royalties payable) ความแข็งแกร่งของแบรนด์ (brand strength) เป็นต้น

ทั้งนี้ แนวทางการประเมินมูลค่าของทรัพย์สินทางปัญญาได้มีการพัฒนาและปรับปรุงไปอย่างกว้างขวางมาก Weston Anson (2015)¹⁰ ได้กล่าวถึงทางเลือกในการประเมินมูลค่าของทรัพย์สินทางปัญญาไว้ในหลายรูปแบบ ซึ่งจะยกตัวอย่างดังต่อไปนี้

1) *ประเมินมูลค่าจากแบรนด์สินค้า (The Brand Value Equation Methodology : BVEQ™)*

การประเมินมูลค่าจากแบรนด์สินค้านี้ เป็นการประเมินความแข็งแกร่งของแบรนด์สินค้า (brand strength) โดยมูลค่าที่ได้จะเป็นอัตราส่วนร้อยละของค่าลิขสิทธิ์ (royalties rate) ถ้าตราสินค้าใดมีความแข็งแกร่ง สามารถสร้างมูลค่าเพิ่มและหากนำไปใช้กับสินค้าได้มาก ก็จะทำให้มี royalty rate สูง ในทางตรงกันข้าม หากตราสินค้าใดสร้างมูลค่าเพิ่มได้น้อย จะทำให้มีค่า royalty rate ในอัตราที่ต่ำกว่า

ทั้งนี้ การประเมินมูลค่าวิธีนี้มักนิยมใช้สำหรับการประเมินมูลค่าของเครื่องหมายการค้า โดยมีหลักการในการคำนวณจากสินทรัพย์ทั้งหมดภายใต้แบรนด์สินค้านั้น ตามสมการด้านล่างดังนี้

$$BVE_Q = CBV + IVE_1 + IVE_2 + \dots + IVE_n$$

⁹ IP valuation methods ดาวน์โหลดเอกสารได้ที่ <http://www.ipaustralia.gov.au/manage-your-ip/review-your-ip/ip-valuation-methods/>

¹⁰ Weston Anson (2015). Alternate Approaches to the Valuation of Intellectual Property ดาวน์โหลดเอกสารได้ที่ <http://www.ipwatchdog.com/2015/02/11/alternate-approaches-to-the-valuation-of-intellectual-property/id=54651/>

เมื่อ BVE_0 คือ มูลค่าของแบรนด์ (ร้อยละของค่า royalty rate)

CBV คือ มูลค่าหลักสำหรับเครื่องหมายการค้า

IVE คือ มูลค่าของสินทรัพย์แต่ละประเภท

การประเมินมูลค่าจากแบรนด์สินค้านี้ เป็นการนำมูลค่าของเครื่องหมายการค้าทั้งหมดมาคิดรวมกัน เช่น การประเมินมูลค่าแบรนด์สินค้า CP ต้องวิเคราะห์ว่าภายใต้ตรา CP มูลค่าที่ได้จะเป็นร้อยละของค่าใช้จ่ายลิขสิทธิ์ ยิ่งแบรนด์สินค้าที่มีมูลค่ามาก มีความแข็งแกร่งมาก อัตราร้อยละของค่าใช้จ่ายลิขสิทธิ์จะสูงตามไปด้วย

จากตัวอย่างด้านล่าง ในตารางที่ 3.7 จะคำนวณมูลค่าแบรนด์สินค้าได้จากการวิเคราะห์มูลค่าของ (royalties) แบรนด์หลัก รวมกับ อัตราค่าใช้สิทธิ (Royalty Rate) ของแบรนด์รายย่อยที่มีอยู่รวมด้วย จะได้อัตราค่าใช้สิทธิภายใต้แบรนด์สินค้าเดียวกันเท่ากับ ร้อยละ 7.75 ของยอดขาย เมื่อนำแบรนด์สินค้านี้ดังกล่าวไปใช้

ตารางที่ 3.7 ตัวอย่างการคำนวณอัตราค่าใช้สิทธิ (Royalty Rate) ของแบรนด์สินค้า

มูลค่าของแบรนด์สินค้า	ร้อยละของค่าใช้จ่ายลิขสิทธิ์
CBV แบรนด์หลัก	5.00
IVE ₁	0.50
IVE ₂	1.00
IVE ₃	0.75
IVE ₄	0.50
รวม	7.75

ที่มา : ดัดแปลงจาก Weston Anson and Jeff Anderson. (2013). Valuation of IP for Acquisitions and Brand Value Enhancement. CONSOR Intellectual Asset Management Business Valuation Resources.

2) ประเมินมูลค่าจากค่าสิทธิ (The Relief from Royalty Approach)

วิธีการนี้เป็นหนึ่งในแนวทางการประเมินมูลค่าจากรายได้ โดยพิจารณาจากค่าใช้สิทธิ (royalty) สำหรับทรัพย์สินทางปัญญาประเภทนั้นและสำหรับในอุตสาหกรรมนั้น ๆ โดยหลักการของการประเมินด้วยวิธีนี้ คือ การคิดเสมือนว่าต้องจ่ายค่าใช้สิทธิเพื่อใช้ทรัพย์สินทางปัญญาที่ตนเองมีอยู่เพื่อการประกอบธุรกิจ เสมือนหนึ่งว่าเป็นการเช่าสิทธิจากผู้อื่น ซึ่งค่าสิทธิ หรือ Royalty ที่จะถูกใช้ในการคำนวณด้วยวิธีดังกล่าว จะได้มาจากการหาค่าเฉลี่ยจากรูขุมทรัพย์การเช่าสิทธิที่เปรียบเทียบได้ในอดีตที่เคยเกิดขึ้น แล้วนำมาปรับให้เหมาะสมกับทรัพย์สินทางปัญญาที่กำลังพิจารณาอยู่

ขั้นตอนในการคำนวณมูลค่าทรัพย์สินทางปัญญาจากค่าสิทธิ มีดังนี้

- 1) หากค่าเช่าสิทธิจากธุรกรรมเช่าสิทธิที่เคยเกิดขึ้นจริงในอดีต โดยจะต้องพิจารณาจากการเช่าที่สามารถเทียบเคียงกันได้ กล่าวคือ เป็นทรัพย์สินทางปัญญาชนิดเดียวกัน ดำเนินธุรกิจประเภทเดียวกันหรือคล้ายกัน สิทธิในการใช้ทรัพย์สินทางปัญญาเป็นแบบเดียวกัน (เช่น ใช้ได้เพียงผู้เดียว เป็นต้น)
- 2) ประเมินกระแสรายได้ในอนาคตที่บริษัทคาดว่าจะได้รับ ไปตลอดระยะเวลาที่ทรัพย์สินทางปัญญาสามารถสร้างรายได้ส่วนเพิ่มให้แก่บริษัทได้
- 3) คำนวณค่าใช้จ่ายที่จะต้องจ่ายหากเป็นการเช่าสิทธิมา ซึ่งหมายถึงค่าใช้จ่ายที่สามารถประหยัดไปได้จากการที่เป็นเจ้าของสิทธิเอง แล้วจึงนำไปหักกลับกับภาษีที่ต้องจ่าย
- 4) คิดลดค่าใช้จ่ายที่คำนวณได้ เพื่อให้สะท้อนกับมูลค่าของเงินในปัจจุบัน โดยใช้ต้นทุนทางการเงินของบริษัท เช่นเดียวกับวิธีประเมินด้วยรายได้
- 5) มูลค่าของทรัพย์สินทางปัญญา เท่ากับมูลค่าปัจจุบันของค่าสิทธิในแต่ละปีมารวมกัน เช่นเดียวกับวิธีประเมินด้วยรายได้

ทั้งนี้ วิธีที่ใช้ปฏิบัติจริงในเชิงพาณิชย์ส่วนมากจะปฏิบัติตามกฎทั่วไป (Rules of thumb) กล่าวคือ อัตราค่าใช้จ่ายสิทธิสำหรับลิขสิทธิ์มักจะใช้อัตราร้อยละ 25 ถึงอัตราร้อยละ 33.3 ของกำไรทั้งหมดก่อนหักภาษี ขณะที่อัตราค่าใช้จ่ายสิทธิเครื่องหมายการค้าจะคิดในอัตราร้อยละ 10 ถึงร้อยละ 15 นอกจากนี้ การคิดมูลค่าของการใช้สิทธิสามารถคิดเป็นร้อยละของรายได้ก็ได้ ซึ่งจะมีการเก็บค่าใช้จ่ายสิทธิที่ร้อยละ 3 ถึงร้อยละ 9 ของยอดขายในกรณีของสิทธิบัตร¹¹ และไม่เกินร้อยละ 5 ของยอดขายในกรณีเครื่องหมายการค้า

3) ประเมินมูลค่าจากการชำระทางบัญชี (Liquidation Value)

วิธีการประเมินลักษณะนี้ส่วนใหญ่มักจะใช้เมื่อธุรกิจกำลังจะล้มละลาย จึงจำเป็นต้องมีการประเมินมูลค่าของทรัพย์สินทางปัญญาเพื่อประโยชน์ในการดำเนินการเกี่ยวกับกระบวนการล้มละลาย ทั้งนี้ วิธีการนี้มีหลักการคล้ายกับการประเมินจากการเปรียบเทียบราคาตลาด แต่ราคาประเมินสำหรับการชำระทางบัญชีจะเป็นราคาที่ต่ำกว่าราคาตลาด เนื่องจากทรัพย์สินทางปัญญาอยู่ในสถานะที่รอการขายชำระหนี้หรือการขายทอดตลาด ราคาประเมินจึงต่ำกว่าราคาตลาดประมาณร้อยละ 2 ถึงร้อยละ 20 ขึ้นอยู่กับการพิจารณาในชั้นศาล (ตามตารางที่ 3.8)

¹¹ Heberden, Tim. 2011. Intellectual Property Valuation and Royalty Determination. Wolters Kluwer Law & Business.

ตารางที่ 3.8 เปรียบเทียบมูลค่ากิจการ และมูลค่าการชำระทางบัญชี

กิจการ	มูลค่าดำเนินการ (ล้านบาท)	มูลค่าการชำระทางบัญชี (ล้านบาท)	ร้อยละของ มูลค่าชำระทางบัญชี
Polaroid	14,400+	2,100	15.0%
Boston Market	7,560	1,120	14.7%
TWA	28,800	1,800	6.3%
Marvel	36,000	4,360	12.1%
Amherst Fiber Optics	180+	9	5.0%
มูลค่าเฉลี่ย	-	-	10.6

ที่มา : ดัดแปลงจาก Weston Anson (2010). IP in Bankruptcy, Reorganization and Securitization. CONSOR Intellectual Asset Management.

อนึ่ง จากกรณีตัวอย่างของบริษัท โพลารอยด์ ใช้วิธีการประเมินมูลค่าชำระทางบัญชีจากทรัพย์สินทางปัญญาหลายประเภททั้งจากแบรนด์สินค้า เครื่องหมายการค้า ตลอดจนสิทธิบัตรต่างๆ (ตารางที่ 3.9) รวมทั้งวิเคราะห์และประเมินมูลค่าจากสภาพคล่องของกิจการในตลาดต่าง ๆ ก่อนจะวิเคราะห์ออกมาเป็นมูลค่าการชำระทางบัญชี ซึ่งมีมูลค่าชำระทางบัญชีเพียง 2,100 ล้านบาท จากมูลค่ากิจการที่สูงถึง 14,400 ล้านบาท ตามตารางที่ 3.10 ด้านล่าง

ตารางที่ 3.9 สินทรัพย์ที่ใช้เพื่อประเมินมูลค่าชำระทางบัญชีของบริษัท Polaroid

สินทรัพย์หลัก	
<p><u>เทคโนโลยี</u></p> <p>สิทธิบัตร 800+</p> <p>52 กลุ่ม (52 Clusters)</p> <p>คำร้องขอสิทธิบัตร 500+ (Patent Applications)</p> <p>เคมีภัณฑ์ 30,000+ รายการ</p> <p>สิทธิในการใช้สิทธิบัตร</p>	<p><u>ด้านการตลาด</u></p> <p>แบรนด์หลัก คือ โพลารอยด์</p> <p>แบรนด์ย่อย</p> <p>สิทธิในเครื่องหมายการค้า</p> <p>Photo Archive</p>

ที่มา : ดัดแปลงจาก Weston Anson (2010). IP in Bankruptcy, Reorganization and Securitization. CONSOR Intellectual Asset Management.

จากตารางที่ 3.9 เป็นการวิเคราะห์ประเภทของสินทรัพย์ทั้งหมดของบริษัท โพลารอยด์ เพื่อจะนำมาใช้ประเมินมูลค่าของกิจการบริษัท (ตามตารางที่ 3.10) ก่อนที่จะตัดบัญชีเป็นมูลค่าการชำระหนี้

ตารางที่ 3.10 การประเมินมูลค่าทรัพย์สินทางปัญญาเพื่อการชำระทางบัญชี

ประเภทสินทรัพย์	มูลค่ากิจการ (ล้านบาท)	มูลค่าการชำระหนี้ (ล้านบาท)
เทคโนโลยี	1,300 – 1,600	550 - 700
แบรนด์สินค้า	2,400 – 2,800	1,100 – 1,600
มูลค่าสินทรัพย์สุทธิ (หลังจากหักต้นทุน)	3,700 – 4,000	1,700 – 2,350

ที่มา : ดัดแปลงจาก Weston Anson (2010). IP in Bankruptcy, Reorganization and Securitization. CONSOR Intellectual Asset Management.

โดยสรุปแล้ว การประเมินมูลค่าของทรัพย์สินทางปัญญานั้นไม่ได้มีเพียงแต่การประเมินในเชิงปริมาณเท่านั้น หากแต่ยังมีวิธีการประเมินมูลค่าในเชิงคุณภาพซึ่งคือ การวิเคราะห์ปัจจัยหรือตัวชี้วัดต่อมูลค่าของทรัพย์สินทางปัญญา ซึ่งได้กล่าวถึงในหัวข้อต่อไปนี้

3.1.2 การประเมินทรัพย์สินทางปัญญาในเชิงคุณภาพ

การประเมินเชิงคุณภาพเป็นการวิเคราะห์ปัจจัยที่จะมีผลกระทบต่อมูลค่าของทรัพย์สินทางปัญญา รวมทั้งช่วยในการวิเคราะห์ข้อดี ข้อด้อยตลอดจนศักยภาพของทรัพย์สินทางปัญญา โดยการประเมินเชิงคุณภาพจะเป็นการจัดอันดับหรือให้คะแนน “ตัวชี้วัด” เช่น ประโยชน์ที่จะได้รับจากทรัพย์สินทางปัญญา ตลาดรองรับ ความสามารถในการแข่งขัน เป็นต้น ทั้งนี้ การประเมินเชิงคุณภาพจะเป็นประโยชน์ต่อการตัดสินใจประกอบการดำเนินการเท่านั้น ไม่ว่าจะเป็นการซื้อขายหรือการนำไปแปลงให้เป็นทุน หากแต่ไม่ได้สะท้อนมูลค่าที่เป็นตัวเงินของทรัพย์สินทางปัญญาเช่นการประเมินในเชิงปริมาณ ซึ่งการประเมินทรัพย์สินทางปัญญาในลักษณะดังกล่าวจะเป็นการประเมินมูลค่าในรูปแบบของ “checklist” (IPR Valuation checklist) เท่านั้น

ดังนั้น ผู้ที่ต้องการประเมินมูลค่าทรัพย์สินทางปัญญาด้วยตนเองอาจรอกข้อมูลการประเมินทรัพย์สินทางปัญญาในเบื้องต้นตามแบบฟอร์มในตารางที่ 3.11 เพื่อประเมินความแข็งแกร่งและจุดอ่อนของทรัพย์สินทางปัญญาของตนเอง โดยมีขั้นตอนในการประเมินปัจจัยดังต่อไปนี้

1. ประเมินว่าทรัพย์สินทางปัญญาสามารถตอบสนองต่อปัจจัยที่ต้องคำนึงถึงได้อย่างไร และเขียนอธิบายการประเมินลงในช่อง ‘ผลการประเมิน’ ในตารางที่ 3.11

เช่น หากเป็นสิทธิบัตรสำหรับเทคโนโลยีทางอาหารใหม่ ที่ไม่เคยมีใครคิดค้นมาก่อน ให้เขียนว่าเป็นทรัพย์สินทางปัญญาใหม่ ลงในช่องผลการประเมินของปัจจัยข้อที่ 1

- หากปัจจัยในข้อใดยังมีจุดอ่อนหรือข้อบกพร่อง ควรคิดแนวทางในการพัฒนาทรัพย์สินทางปัญญาให้สามารถตอบสนองต่อปัจจัยที่ต้องคำนึงถึงได้มากขึ้น และสามารถจดลงในช่องแนวทางในการพัฒนาเพื่อปรับปรุงในอนาคต

จากกรณีข้างต้น เนื่องจากทรัพย์สินทางปัญญานี้มีความเสี่ยงในการนำไปประกอบธุรกิจสูง ผู้ประเมินควรนึกว่าจะทำอย่างไรให้ลดความเสี่ยงดังกล่าว เช่น การสร้างเครื่องจักรต้นแบบเพื่อทดสอบ เป็นต้น และเขียนลงในช่อง ‘แนวทางในการพัฒนา’

- เมื่อพิจารณาปัจจัยแต่ละข้อแล้ว ควรทำการสรุปผลการประเมินว่าทรัพย์สินทางปัญญามีจุดแข็งด้านใดบ้าง และมีจุดอ่อนอย่างไร มีแนวทางจะพัฒนาต่อในอนาคตอย่างไรบ้าง

ในกรณีข้างต้น อาจสรุปได้ว่า สิทธิบัตรมีจุดแข็งคือ สามารถช่วยลดต้นทุนการผลิตได้มาก มีอัตราการสูญเสียในการผลิตลดลง แต่จุดอ่อนคือ การเป็นเทคโนโลยีใหม่ ทำให้ลูกค้าไม่มั่นใจว่าสินค้าจะมีคุณภาพเหมือนเดิม และอาจมีการคิดค้นเทคโนโลยีที่เหนือกว่าได้ง่ายในอนาคต แนวทางในการพัฒนา คือ การสร้างเครื่องจักรต้นแบบและทดลองผลิตเป็นระยะเวลา 6 เดือน และเร่งลงทุนในการวิจัยและพัฒนาเทคโนโลยีที่ดีขึ้นอย่างต่อเนื่อง

ตารางที่ 3.11 ตัวอย่างการประเมินมูลค่าทรัพย์สินทางปัญญาแบบ “Checklist”

ทรัพย์สินทางปัญญาที่ทำการประเมิน คือ สิทธิบัตรสำหรับเทคโนโลยีทางอาหาร

ปัจจัยที่ต้องคำนึงถึง (และคำอธิบาย)	ผลการประเมิน	แนวทางในการพัฒนา
ด้านคุณสมบัติและจุดแข็งของทรัพย์สินทางปัญญา ทรัพย์สินทางปัญญาชิ้นนี้ ...		
<ul style="list-style-type: none"> เป็นทรัพย์สินทางปัญญาใหม่ หรือต่อยอดจากทรัพย์สินทางปัญญาเดิม (การเป็นทรัพย์สินทางปัญญาใหม่ หมายความว่าตลาดสินค้า/บริการนั้นยังไม่ได้มีการพิสูจน์ เป็นตลาดที่มีความเสี่ยง) 	ตัวอย่าง : เป็นทรัพย์สินทางปัญญาใหม่	ตัวอย่าง : เนื่องจากทรัพย์สินทางปัญญามีความเสี่ยงในการนำไปประกอบธุรกิจสูง ดังนั้นจะมีการสร้างเครื่องจักรต้นแบบเพื่อทดสอบ
<ul style="list-style-type: none"> เป็นสิทธิของบริษัท ผู้ประกอบการ หรือผู้คิดค้นทรัพย์สินทางปัญญาที่ทำงานอยู่ในบริษัท (หากเป็นทรัพย์สินของบริษัท ไม่ยึดโยงกับบุคคลในบริษัท จะทำให้บริษัทมีความเสี่ยงลดลง) 		

ปัจจัยที่ต้องคำนึงถึง (และคำอธิบาย)	ผลการประเมิน	แนวทางในการพัฒนา
<ul style="list-style-type: none"> ● อยู่ในช่วงเริ่มต้นของการพัฒนา, สามารถหาผลประโยชน์เชิงพาณิชย์ได้ในอนาคตอันใกล้ หรือถูกใช้ในการหาผลประโยชน์เชิงพาณิชย์ได้แล้ว (ทรัพย์สินทางปัญญาที่ถูกใช้งานจริงแล้ว มีต้นทุนในการวิจัย และต้นทุนในการเปิดตลาดน้อยกว่า) 		
<ul style="list-style-type: none"> ● ได้ขึ้นทะเบียนทรัพย์สินทางปัญญาดังกล่าวแล้วหรือไม่ หากดำเนินการแล้ว มีการจดทะเบียนทรัพย์สินทางปัญญาดังกล่าวในประเทศใดบ้าง และจะหมดช่วงอายุการคุ้มครองเมื่อใด (หากมีการจดทะเบียนในหลายพื้นที่และมีอายุการคุ้มครองยาว ย่อมมีการป้องกันสิทธิที่ดีกว่า) 		
<ul style="list-style-type: none"> ● มีโอกาสถูกร้องเรียนเพื่อเพิกถอนการจดทะเบียนมากน้อยเพียงใด (หากมีโอกาสในการถูกร้องเรียนมาก หมายความว่าเจ้าของมีโอกาสสูง ที่จะเสียสิทธิในการใช้งานทรัพย์สินทางปัญญาแต่เพียงผู้เดียว) 		
<ul style="list-style-type: none"> ● เจ้าของซึ่งมีทรัพยากรเพียงพอในการต่อสู้คดีหากถูกร้องเรียนให้มีการเพิกถอนการจดทะเบียนหรือไม่ (หากมีทรัพยากร ทั้งทรัพย์สินและเวลา ที่พร้อมจะใช้เพื่อการปกป้องสิทธิ ย่อมทำให้มีความเสี่ยงลดลง) 		
<ul style="list-style-type: none"> ● ได้รับการคุ้มครองจากการลอกเลียนแบบมากน้อยเพียงใด (หากได้รับการคุ้มครองสูง เช่น สามารถดำเนินคดีกับผู้ลอกเลียนแบบได้ หรือดำเนินคดีกับทรัพย์สินทางปัญญาที่เหมือนกันเกินไป ทำให้มีความแน่นอนในสิทธิ) 		
<ul style="list-style-type: none"> ● ต้องใช้ทรัพยากรมากน้อยเพียงใดในการป้องกันการถูกลอกเลียนแบบ (หากไม่ใช้ทรัพยากรมากในการดำเนินคดีกับผู้ลอกเลียนแบบ ทำให้มีต้นทุนในการบริหารความเสี่ยงด้านกฎหมายน้อยลง) 		
<ul style="list-style-type: none"> ● ช่วยสร้างอำนาจในทางธุรกิจได้มากน้อยเพียงใด (ถ้าทรัพย์สินทางปัญญานั้นสามารถนำไปใช้ครองตลาดสินค้าหรือบริการเฉพาะอย่างได้ จะทำให้ได้รับผลตอบแทนสูง) 		
<ul style="list-style-type: none"> ● ได้มีการให้สิทธิผู้อื่นในการนำไปใช้ได้หรือไม่ มีลักษณะสัญญาแบบใด (การให้สิทธิผู้อื่นใช้ อาจส่งผลดีในด้านรายได้ค่าเช่าสิทธิ แต่เป็นผลเสียถ้าหากให้สิทธิแก่ผู้ที่เข้ามาแข่งขันกับเจ้าของทรัพย์สินทางปัญญา) 		

ปัจจัยที่ต้องคำนึงถึง (และคำอธิบาย)	ผลการประเมิน	แนวทางในการพัฒนา
<ul style="list-style-type: none"> อยู่ระหว่างการดำเนินคดี (ทั้งการฟ้องผู้อื่น และถูกผู้อื่นฟ้อง) หรือไม่ (หากเป็นทรัพย์สินทางปัญญาที่อยู่ระหว่างการดำเนินคดี ย่อมมีมูลค่าลดลงจากต้นทุนในการดำเนินการทางกฎหมาย) 		
<p><u>ด้านอายุในการสร้างผลประโยชน์ทางธุรกิจ ผลิตภัณฑ์/บริการที่ใช้ทรัพย์สินทางปัญญาขึ้นนี้ ...</u></p>		
<ul style="list-style-type: none"> มีโอกาสสมกน้อยเพียงใด ที่จะถูกนวัตกรรมที่พัฒนาขึ้นมาใหม่ ทดแทนจนไม่สามารถขายผลิตภัณฑ์/บริการได้ (หากเป็นทรัพย์สินทางปัญญาที่ถูกพัฒนาให้เหนือกว่าได้ง่าย ย่อมมีอายุในการสร้างผลประโยชน์ลดลง) 		
<ul style="list-style-type: none"> มีความเสี่ยงจากการเปลี่ยนแปลงทางกฎหมาย กฎระเบียบ หรือมาตรการกำกับดูแล ซึ่งจะมีผลต่อการจำหน่ายผลิตภัณฑ์/บริการที่พัฒนามาจากทรัพย์สินทางปัญญาดังกล่าวได้หรือไม่ (หากการเปลี่ยนแปลงทางด้านกฎหมายส่งผลกระทบต่อการทำธุรกิจมาก ย่อมมีความเสี่ยงด้านรายได้สูง) 		
<ul style="list-style-type: none"> มีความเป็นไปได้ที่ต้นทุนการผลิตจะเพิ่มขึ้นอย่างมีนัยสำคัญ (การผลิตสินค้า/บริการที่ต้นทุนมีโอกาสเพิ่มขึ้นอย่างรวดเร็ว เช่น ใช้วัตถุดิบที่มีอยู่อย่างจำกัด ก็จะทำให้อัตรากำไรลดลง) 		
<ul style="list-style-type: none"> ผู้ผลิตมีทรัพยากรอื่น เช่น ฐานการผลิต ช่องทางการจัดจำหน่าย ที่ช่วยให้ครอบครองตลาดได้ ก่อนที่คู่แข่งเข้ามาแข่งขัน (ประโยชน์ของทรัพย์สินทางปัญญาร่วมกับความพร้อมในการทำธุรกิจด้วย หากมีความพร้อมสูง ย่อมทำให้มีผลประกอบการที่ดี ซึ่งทำให้ทรัพย์สินทางปัญญามีมูลค่าสูง) 		
<ul style="list-style-type: none"> คาดว่าจะมีอายุในการสร้างผลประโยชน์ทางธุรกิจได้กี่ปี (จากปัจจัย 4 ข้อข้างต้น หากคาดว่าทรัพย์สินทางปัญญามีโอกาสสร้างผลประโยชน์ได้นาน ย่อมทำให้มีมูลค่าสูง เนื่องจากสร้างกำไรได้ต่อเนื่อง) 		
<p><u>ด้านการแข่งขัน ทรัพย์สินทางปัญญาขึ้นนี้ ...</u></p>		
<ul style="list-style-type: none"> ช่วยป้องกันการแข่งขันจากคู่แข่งได้มากเพียงใด (การไม่มีสินค้าหรือบริการใดมาทดแทน ทำให้มีผลประกอบการเพิ่มขึ้น) 		
<ul style="list-style-type: none"> จะถูกคู่แข่งพัฒนาทรัพย์สินทางปัญญาที่ดีกว่า ขึ้นมาได้ง่ายเพียงใด กล่าวคือ ต้องใช้ระยะเวลาและต้นทุนมากเท่าใด (หากทรัพย์สินทางปัญญามีความซับซ้อนมาก 		

ปัจจัยที่ต้องคำนึงถึง (และคำอธิบาย)	ผลการประเมิน	แนวทางในการพัฒนา
ถูกพัฒนาให้เหนือกว่าได้ยาก ย่อมทำให้รักษาลาดเฉพาของตนไว้ได้นาน)		
ด้านตลาดสินค้า/บริการที่ใช้ทรัพย์สินทางปัญญา ผลิตภัณฑ์/บริการที่ใช้ทรัพย์สินทางปัญญาขึ้นนี้ ...		
<ul style="list-style-type: none"> • มีตลาดสินค้า/บริการที่ได้รับการคุ้มครองจากสิทธิในทรัพย์สินทางปัญญาหรือไม่ (การมีตลาดเฉพาะของตนเอง ที่ได้รับการคุ้มครองทางกฎหมาย ทำให้มีความแน่นอนในกระแสรายได้มากขึ้น) 		
<ul style="list-style-type: none"> • มีขนาดของตลาดใหญ่เพียงใด ลูกค้าหลักคือใคร มีกำลังซื้ออย่างน้อยเพียงใด และลูกค้าอยู่ที่ใดบ้าง (สินค้า/บริการที่มีปริมาณผู้ซื้ออยู่มาก และผู้ซื้อเหล่านั้นมีกำลังซื้อสูง หมายความว่า เป็นตลาดที่มีมูลค่ามากและมีความมั่นคง) 		
<ul style="list-style-type: none"> • มีส่วนแบ่งตลาดในตลาดดังกล่าวคิดเป็นร้อยละประมาณเท่าใด (ถ้าหากสินค้า/บริการที่ขายมีส่วนแบ่งตลาดมาก ย่อมหมายถึงความสามารถในการหารายได้และกำไรได้มากขึ้น) 		
ด้านผลประโยชน์ของทรัพย์สินทางปัญญาในทางธุรกิจ ทรัพย์สินทางปัญญาขึ้นนี้ ...		
<ul style="list-style-type: none"> • ช่วยเพิ่มยอดขายได้มากเพียงใด (หากคาดว่า การมีทรัพย์สินทางปัญญาช่วยเพิ่มยอดขายได้มาก เมื่อเทียบกับการไม่มีทรัพย์สินทางปัญญา หมายความว่ามีความสามารถในการสร้างรายได้สูง) 		
<ul style="list-style-type: none"> • ช่วยเพิ่มราคาของสินค้า/บริการได้มากเพียงใด (หากคาดว่า การมีทรัพย์สินทางปัญญาช่วยเพิ่มราคาได้มาก เมื่อเทียบกับการไม่มีทรัพย์สินทางปัญญา หมายความว่าทรัพย์สินทางปัญญาช่วยให้สินค้า/บริการมีมูลค่าเพิ่มสูงขึ้น) 		
<ul style="list-style-type: none"> • ช่วยเพิ่มอัตรากำไรได้มากเพียงใด (หากคาดว่า การมีทรัพย์สินทางปัญญาช่วยเพิ่มอัตรากำไรได้มาก เมื่อเทียบกับการไม่มีทรัพย์สินทางปัญญา หมายความว่าช่วยทำให้กำไรต่อหน่วยเพิ่มขึ้น) 		
<ul style="list-style-type: none"> • ช่วยลดต้นทุนการผลิตได้มากเพียงใด (หากคาดว่า การมีทรัพย์สินทางปัญญาช่วยลดต้นทุนการผลิตได้มาก เมื่อเทียบกับการไม่มีทรัพย์สินทางปัญญา หมายความว่าทรัพย์สินทางปัญญาช่วยเพิ่มกำไรได้) 		
<ul style="list-style-type: none"> • ช่วยเพิ่มกระแสเงินสดได้มากนักน้อยเพียงใด (ทรัพย์สินทางปัญญาที่ทำให้ธุรกิจมีกระแสเงินสดสุทธิเพิ่มขึ้นมาก เมื่อเทียบกับการไม่มีทรัพย์สินทางปัญญา เป็น 		

ปัจจัยที่ต้องคำนึงถึง (และคำอธิบาย)	ผลการประเมิน	แนวทางในการพัฒนา
ทรัพย์สินทางปัญญาที่มีมูลค่าสูง)		
<ul style="list-style-type: none"> (หากมีการให้เช่าทรัพย์สินทางปัญญา) สร้างรายได้จากการให้เช่าทรัพย์สินทางปัญญาน้อยเพียงใด (ถ้าการให้เช่าทรัพย์สินทางปัญญาสร้างรายได้ให้แก่ธุรกิจได้มาก หมายความว่า เป็นทรัพย์สินทางปัญญาที่มีมูลค่าสูง) 		
<ul style="list-style-type: none"> (หากมีการให้เช่าทรัพย์สินทางปัญญา) มีโอกาสที่จะสร้างรายได้เพิ่มขึ้นในอนาคตได้มากน้อยเพียงใด (ถ้าการให้เช่าทรัพย์สินทางปัญญามีโอกาสสร้างรายได้ในอนาคตได้มาก หมายความว่า เป็นทรัพย์สินทางปัญญาที่มีมูลค่าสูง) 		
ด้านการลงทุนและพัฒนา ทรัพย์สินทางปัญญานี้ ...		
<ul style="list-style-type: none"> จะต้องลงทุนเพิ่มเท่าใด ก่อนที่จะนำไปใช้หาผลประโยชน์ในเชิงพาณิชย์ได้ (หากต้องลงทุนเพิ่มในด้านการวิจัยและพัฒนา รวมถึงการทดสอบสินค้า ย่อมหมายความว่า มีต้นทุนสูง ส่งผลให้มีมูลค่าประเมินต่ำลง เมื่อเทียบกับทรัพย์สินทางปัญญาที่พร้อมนำไปใช้ผลิต) 		
<ul style="list-style-type: none"> ต้องลงทุนเพิ่มเท่าใด จึงจะทำให้ผลิตภัณฑ์หรือบริการ เป็นที่สนใจของลูกค้า (หากต้องเสียค่าใช้จ่ายในการประชาสัมพันธ์ และการทำให้สินค้าติดตลาดมาก ย่อมหมายถึงต้นทุนที่สูง ส่งผลให้มีมูลค่าประเมินต่ำลง เมื่อเทียบกับสินค้า/บริการที่เป็นที่ยอมรับอยู่แล้ว) 		

ตัวอย่างสรุปผลการประเมินมูลค่าทรัพย์สินทางปัญญาเชิงคุณภาพ

- จุดแข็งของทรัพย์สินทางปัญญานี้ คือ : สามารถช่วยลดต้นทุนการผลิตได้มาก, มีอัตราการสูญเสียในการผลิตลดลง
- จุดอ่อนของทรัพย์สินทางปัญญานี้ คือ : การเป็นเทคโนโลยีใหม่ ทำให้ลูกค้าไม่มั่นใจว่าสินค้าจะมีคุณภาพเหมือนเดิม และอาจมีการคิดค้นเทคโนโลยีที่เหนือกว่าได้ง่ายในอนาคต
- แนวทางในการพัฒนาให้ดีขึ้น คือ: การสร้างเครื่องจักรต้นแบบและทดลองผลิตเป็นระยะเวลา 6 เดือน และเร่งลงทุนในการวิจัยและพัฒนาเทคโนโลยีที่ดีขึ้นอย่างต่อเนื่อง

ที่มา: ดัดแปลงจาก Intellectual Property Office (United Kingdom) **Valuing Your Intellectual Property** พ.ศ.2557
 อพเดทล่าสุด พ.ศ. 2559

โดยสรุปแล้ว หลักการประเมินมูลค่าทรัพย์สินทางปัญญาจะเห็นได้ว่า มีหลักการและวิธีการในการประเมินทั้งแบบพื้นฐาน การประเมินด้วยวิธีการอื่นโดยพิจารณาปัจจัยต่าง ๆ ร่วมพิจารณา รวมทั้งการวิเคราะห์ปัจจัยแวดล้อมเพื่อให้ได้มูลค่าของทรัพย์สินทางปัญญาที่จะสามารถ

สะท้อนมูลค่าได้อย่างแท้จริง แต่อย่างไรก็ตาม ในทางปฏิบัติแล้วการประเมินมูลค่าทรัพย์สินทางปัญญามีได้อ้างอิงการประเมินมูลค่าเฉพาะวิธีการใดวิธีการหนึ่งเท่านั้น หากแต่มีการประยุกต์วิธีการประเมินมูลค่าที่หลากหลายเพื่อให้ได้มูลค่าของทรัพย์สินทางปัญญาที่แท้จริง ดังจะเห็นได้จากการประเมินมูลค่าของทรัพย์สินทางปัญญาประเภทต่าง ๆ ตามกรณีศึกษาที่จะกล่าวถึงในหัวข้อถัดไป

3.2 การประเมินมูลค่าตราสินค้า “ZARA”

การประเมินมูลค่าตราสินค้า ZARA นี้ เกิดขึ้นเนื่องจากบริษัท H&M ซึ่งเป็นบริษัทที่จำหน่ายสินค้าแฟชั่นต้องการจะรวบรวมกิจการของบริษัทคู่แข่งที่จำหน่ายสินค้าภายใต้แบรนด์ ZARA ดังนั้นจึงจำเป็นต้องประเมินว่าตราสินค้า ZARA มีมูลค่าเท่าไร และควรเสนอซื้อด้วยราคาเท่าไร

ZARA เป็นตราสินค้าที่สำคัญของบริษัทในกลุ่ม Inditex Group ซึ่งเป็นบริษัทที่ก่อตั้งขึ้นในปี พ.ศ. 2518 ที่ประเทศสเปน และเป็นหนึ่งในบริษัทแฟชั่นที่ใหญ่ที่สุดในโลก โดยมีร้านค้ากว่า 1,700 แห่งใน 77 ประเทศทั่วโลก คู่แข่งระดับโลกที่สำคัญ ได้แก่ H&M, the GAP และ Benetton ผลการสำรวจการจัดอันดับ “Best global of fashion industry” ในปี พ.ศ. 2553 พบว่า ZARA อยู่ในลำดับที่ 48 ขยับขึ้นมาจากอันดับที่ 50 ในปี พ.ศ. 2552 และรายได้ของ ZARA เพิ่มขึ้นร้อยละ 14 จากปี พ.ศ. 2552 ทำให้ ZARA อาจมีแนวโน้มที่จะเติบโตมากขึ้นในอนาคต

ขั้นตอนแรกของการประเมินมูลค่าตราสินค้า ZARA คือ การคำนวณมูลค่าเพิ่มเชิงเศรษฐกิจ (Economic Value Added: EVA) เพื่อประเมินว่าบริษัทสามารถสร้างผลตอบแทนได้มากกว่าสินทรัพย์ที่ลงทุนในธุรกิจ (capital employed) ก่อนที่จะทำการแยกรายได้จากตราสินค้าออกจากรายได้ประเภทอื่น ๆ และประมาณการรายได้จากตราสินค้าในอนาคต ซึ่งในที่นี้ใช้ประมาณการรายได้รวมในอนาคต 4 ปีข้างหน้า โดยประมาณจากผลเฉลี่ยของกำไรในอดีต 3 ปีที่ผ่านมา (ปี พ.ศ. 2550-2552) และเพื่อป้องกันการบิดเบือนรายได้ที่แท้จริง จึงใช้ผลกำไรในปี 2010 เป็นปีปัจจุบัน

ในการประมาณการรายได้รวมของตราสินค้า ZARA ในอนาคตนั้น (ปี พ.ศ. 2553-2557) จะใช้สมมติฐานที่ว่าอัตราการเติบโตของรายได้เฉลี่ยอยู่ที่อัตราร้อยละ 8 และค่า EBIT ที่ใช้ในการคำนวณนั้นประมาณจากค่าเฉลี่ยในปีก่อนหน้าซึ่งมีค่าเท่ากับร้อยละ 17 สำหรับอัตราภาษีที่ใช้จะคำนวณจากภาษีที่จ่ายเฉลี่ยตั้งแต่ปี พ.ศ. 2550-2553 ได้เท่ากับร้อยละ 23

ขั้นตอนต่อไปจะเป็นการคำนวณหาค่า EVA หรือมูลค่าเพิ่มเชิงเศรษฐกิจ โดยคำนวณจากสูตรอัตราผลตอบแทนที่คาดว่าจะได้รับจากการลงทุน (CAPM) ดังนี้

เมื่อ	$E(r_u) = r_f + \beta_u[E(r_m) - r_f]$
$E(r_u)$ =	อัตราผลตอบแทนที่คาดว่าจะได้รับจากการลงทุน
β_u =	ค่าความผันผวนของการลงทุนในตลาด
r_f =	อัตราผลตอบแทนจากการลงทุนที่ไม่มีความเสี่ยง
$E(r_m)$ =	อัตราผลตอบแทนที่คาดการณ์ว่าจะได้จากการลงทุนในตลาด

ทั้งนี้ อัตราผลตอบแทนที่คาดว่าจะได้รับจากการลงทุนจะพิจารณาอัตราดอกเบี้ยที่ไม่มีความเสี่ยงของพันธบัตรรัฐบาลระยะเวลา 10 ปี ณ วันที่ 5 กันยายน พ.ศ. 2554 ซึ่งมีอัตราอยู่ที่ร้อยละ 2.2 ค่าความผันผวนของการลงทุนในตลาดเท่ากับร้อยละ 0.67 (อ้างอิงมาจากฐานข้อมูลของ Damodaran's European database ปรับปรุงข้อมูลล่าสุดเดือนมกราคม ปี พ.ศ. 2554) และอัตราผลตอบแทนที่คาดการณ์ว่าจะได้รับจากตลาดมีค่าเท่ากับร้อยละ 6 (อ้างอิงจากผลการศึกษาของ London Business School)

ดังนั้น เมื่อแทนค่าเข้าไปสมการ CAPM ดังกล่าวแล้วจะได้อัตราผลตอบแทนที่คาดว่าจะได้รับจากการลงทุนเท่ากับ

$$E(r_u) = 2.2 + (0.67 \times 6) = 6.2$$

จากอัตราผลตอบแทนที่คาดว่าจะได้รับจากการลงทุนดังกล่าว สามารถคำนวณมูลค่าเพิ่มทางเศรษฐกิจ (EVA) ในปี พ.ศ 2553-2557 เท่ากับ 883, 841, 872, 924 และ 982 พันยูโร ตามลำดับ (ตาราง 3.12 มูลค่าเพิ่มเชิงเศรษฐกิจแถวสุดท้าย)

ตาราง 3.12 การวิเคราะห์ด้านการเงินโดยวิธีการประเมินจากรายได้รวมของตราสินค้า

	ปี	2550	2551	2552	2553	2554	2555	2556	2557
	รายการ (หน่วย : พันยูโร)				1	2	3	4	5
1	รายได้รวมของตราสินค้า	6,264	6,824	7,077	8,088	8,412	8,748	9,098	9,462
2	ต้นทุนการดำเนินการ	-5,173	5,757	5,972	6,554	6,990	7,283	7,546	7,813
3	กำไรก่อนหักดอกเบี้ยและภาษี = (1) - (2)	1,091	1,067	1,105	1,534	1,422	1,465	1,552	1,649
4	อัตราภาษี	24%	21%	24%	25%	23%	23%	23%	23%
5	ภาษี = (3) x (4)	-261	-224	-265	-383	-327	-337	-357	-379
6	กำไรหลังหักภาษี = (3) - (5)	830	843	840	1,151	1,095	1,128	1,195	1,270
7	สินทรัพย์ที่ลงทุนในธุรกิจ	2,661	3,334	3,810	4,321	4,004	4,128	4,373	4,645
8	CAPM (6.2%) = 6.2% x (7)	-165	-207	-236	-268	-248	-256	-271	-288
9	มูลค่าเพิ่มเชิงเศรษฐกิจ = (6) - (9)	669	636	604	883	841	872	924	982

ที่มา : ดัดแปลงจาก Rita Leao Furtado Gomes, 2011, Master thesis: ZARA: a case study about brand valuation, Catholic University of Portugal, Porto

ขั้นตอนที่สองของการประเมินมูลค่าตราสินค้า ZARA คือ การแยกรายได้ที่เกี่ยวข้องกับตราสินค้า ZARA ออกทั้งหมด โดยวิเคราะห์จากปัจจัยที่ส่งผลกระทบต่อความต้องการของผู้บริโภคในการซื้อสินค้า อาทิ คุณภาพสินค้า ที่ตั้งของร้านค้า ภาพลักษณ์ของตราสินค้า การให้บริการ เป็นต้น ทั้งนี้ปัจจัยที่เกี่ยวข้องเหล่านี้จะถูกนำมาคิดถ่วงเฉลี่ยเพื่อหาค่า Role Brand Index (RBI) หรือเป็นค่า Royal rate ของตราสินค้า ZARA

อนึ่ง จากผลศึกษาของ Interbrand ซึ่งเป็นบริษัทที่ปรึกษาที่ให้บริการเกี่ยวกับตราสินค้าพบว่า ตราสินค้า ZARA ถูกจัดอยู่ในอันดับที่ 6 ที่มีอิทธิพลต่อการเปลี่ยนแปลงการค้าปลีกของโลก ดังนั้นอาจกล่าวได้ว่าตราสินค้า ZARA เป็นตราสินค้าที่มีอิทธิพลต่อกำลังซื้อของผู้บริโภคได้อย่างมากหากเทียบกับบริษัทคู่แข่งแล้ว ด้วยเหตุนี้การประเมินมูลค่าตราสินค้า ZARA จึงตั้งสมมติฐานว่าค่า RBI หรือค่า Royalty rate เท่ากับร้อยละ 30 ซึ่งทำให้รายได้จากตราสินค้าเท่ากับร้อยละ 30 ของมูลค่าเพิ่มทางเศรษฐกิจ

ขั้นตอนที่สามของการประเมินมูลค่าตราสินค้า ZARA คือ การวิเคราะห์จุดแข็งของสินค้าเพื่อนำไปใช้เป็นอัตราคิดลดของรายได้ตราสินค้า โดยการประเมินจุดแข็งของตราสินค้าจะวิเคราะห์ความเสี่ยงของปัจจัยต่าง ๆ อนึ่ง การกำหนดคะแนนของปัจจัยต่าง ๆ ต้องอาศัยข้อมูลเชิงลึกจำนวนมากเกี่ยวกับตราสินค้า ซึ่งกรณีศึกษานี้ไม่สามารถเข้าถึงข้อมูลเหล่านั้นได้ จึงทำได้เพียงการเปรียบเทียบบรรทัดฐานของตราสินค้าในอุตสาหกรรมและกำหนดคะแนนของปัจจัยต่าง ๆ เทียบกับจุดแข็งของตราสินค้า ZARA (รายละเอียดตามตารางที่ 3.13)

ทั้งนี้ ZARA เป็นตราสินค้าที่เติบโตและเป็นผู้นำในตลาดสินค้าแฟชั่น และมีการขยายธุรกิจไปต่างประเทศกว่า 77 ประเทศทั่วโลก มีการพัฒนาออกแบบสินค้าให้ทันสมัย มียอดขายสินค้าที่เพิ่มขึ้นอย่างต่อเนื่อง รวมทั้งมีการขยายธุรกิจเพื่อให้บริการร้านค้าออนไลน์ ซึ่งถือได้ว่าเป็นจุดแข็งที่สำคัญของตราสินค้า ซึ่งคะแนนที่ได้รับจะถูกนำมาคิดเฉลี่ยถ่วงน้ำหนักที่ต่างกันขึ้นอยู่กับแต่ละปัจจัย ซึ่ง ZARA ได้คะแนนจุดแข็งของตราสินค้าเท่ากับ 82 จากคะแนนเต็ม 100 คะแนน

ตารางที่ 3.13 คะแนนจุดแข็งของตราสินค้า ZARA เทียบกับบรรทัดฐานในการประเมิน

ปัจจัย	บรรทัดฐานการประเมิน	คะแนนเต็ม	คะแนนของ ZARA
การเป็นผู้นำ	สัดส่วนตลาด ตำแหน่งในตลาด การแบ่งกลุ่มตลาด ความกังวลของตราสินค้า	25	22
ความมั่นคง	ประวัติ ตำแหน่งในปัจจุบัน ความพึงพอใจ ความซื่อสัตย์ของลูกค้า	15	12
สถานะตลาด	โครงการการแข่งขัน การเติบโตของตลาด ยอดขาย มูลค่าการขาย	10	8
การขยายตลาด	ตลาดในต่างประเทศ ประวัติการส่งออก	25	19
ความทันสมัย	เงื่อนไข การดึงดูดใจ	10	8
การสนับสนุน	คุณภาพ สัดส่วนการโฆษณา	10	7
การป้องกัน	วันที่จดทะเบียน การติดตามประเมินผลทางกฎหมาย	5	5
จุดแข็งของตราสินค้า		100	82

ที่มา: Rita Leao Furtado Gomes, 2011, Master thesis: ZARA: a case study about brand valuation, Catholic University of Portugal, Porto.

ขั้นตอนสุดท้ายของการประเมินมูลค่าตราสินค้า ZARA คือ การคำนวณมูลค่าปัจจุบันสุทธิของรายได้ตราสินค้าที่ประมาณการและนำมาคิดลดให้เป็นมูลค่าปัจจุบัน ทั้งนี้อัตราคิดลดของตราสินค้ามีค่าเท่ากับร้อยละ 6.2 ซึ่งคำนวณได้จากสูตรอัตราผลตอบแทนที่คาดว่าจะได้รับการลงทุน (CAPM) ที่ได้กล่าวไปข้างต้นแล้วนั้น นอกจากนี้คะแนนจุดแข็งของตราสินค้ายังสามารถนำมาแปลงเป็นอัตราคิดลดได้อีกเช่นกัน

อนึ่ง การคำนวณมูลค่าปัจจุบันสุทธิของรายได้ตราสินค้าสามารถคำนวณได้จากสูตรดังนี้

$$NPV = \sum_{t=1}^N \frac{CF_t}{(1+i)^t}$$

- เมื่อ N = จำนวนปีทั้งหมดของรายได้กระแสเงินสดที่ใช้ในการประมาณการ
 t = ปีที่ 1, 2, 3, ถึง N
 CF = กระแสเงินสด หรือรายได้ของตราสินค้า
 i = อัตราคิดลด (อัตราคิดลดตราสินค้า)

อย่างไรก็ตาม แม้ว่ามูลค่าของตราสินค้าจะมีอัตราการเติบโตได้ไม่สิ้นสุด แต่ภายใต้การประเมินมูลค่าตราสินค้านี้สมมติให้ประมาณการรายได้ไว้เพียง 5 ปีเท่านั้น ดังนั้นจึงสามารถประเมินมูลค่าตราสินค้า ZARA ได้เท่ากับ 6.17 ล้านยูโร หรือมีมูลค่าตราสินค้าประมาณ 7.20 ล้านเหรียญดอลลาร์สหรัฐ (ตารางที่ 3.14)

ตารางที่ 3.14 การคำนวณมูลค่าปัจจุบันสุทธิของรายได้ของตราสินค้า

	รายการ	ปี	2553	2554	2555	2556	2557
			1	2	3	4	5
1	มูลค่าเพิ่มเชิงเศรษฐกิจ (จากตาราง 3.12)		883	841	872	924	982
2	สัดส่วนความนิยมของตราสินค้า (Role Brand Index : RBI)		30%	30%	30%	30%	30%
3	รายได้จากตราสินค้า = (1) x (2)		265	252	262	277	295
4	คะแนนจุดแข็งตราสินค้า (จากตาราง 3.13)	82					
5	อัตราคิดลดตราสินค้า (ค่า CAPM ตาราง 3.12)	6.2%					
6	รายได้ตราสินค้าคิดลด $= \frac{(3)}{(1+6.2\%)^t}$ เมื่อ t = 1, 2, 3, 4, 5		249	224	218	218	218
7	รายได้ตราสินค้าคิดลดสุทธิ (ปี 1-5) = 249 + 224 + 218 + 218 + 218		1,127				
8	อัตราการเติบโตระยะยาว	1.8%					
9	มูลค่าตราสินค้าสุทธิ ตั้งแต่ปีที่ 5 เป็นต้นไป		5,044				
10	มูลค่าตราสินค้า = (7) + (9)		6,172				

หมายเหตุ : มูลค่าตราสินค้าสุทธิ ตั้งแต่ปีที่ 5 เป็นต้นไป หาได้จาก 1.8% คูณด้วยรายได้ปีที่ 5 + 1.8% คูณด้วยรายได้ปีที่ 6 + 1.8% คูณด้วยรายได้ปีที่ 7 + ...

ที่มา : ดัดแปลงจาก Rita Leao Furtado Gomes, 2011, Master thesis: ZARA: a case study about brand valuation, Catholic University of Portugal, Porto

3.3 สรุปผลการศึกษา

จากหลักการประเมินมูลค่าทรัพย์สินทางปัญญาจะเห็นได้ว่า มีหลักการและวิธีการในการประเมินทั้งแบบพื้นฐาน ทั้งการปรับใช้วิธีการอื่นโดยพิจารณาปัจจัยต่างๆ ร่วมการประเมิน รวมทั้งการวิเคราะห์ปัจจัยแวดล้อมเพื่อให้ได้มูลค่าของทรัพย์สินทางปัญญาที่สามารถสะท้อนมูลค่าได้อย่างแท้จริง อย่างไรก็ตาม แม้ว่าในทางหลักการจะมีแนวทางในการประเมินมูลค่าทรัพย์สินทางปัญญาที่หลากหลายแตกต่างกันไปตามปัจจัยหรือสมมติฐานที่นำมาใช้พิจารณา แต่ในทางปฏิบัติแล้ว หลักการในการประเมินส่วนใหญ่จำเป็นต้องดูจากความเหมาะสมของวัตถุประสงค์การนำไปใช้ด้วย

บทที่ 4

ประสบการณ์ต่างประเทศ

การศึกษาในส่วนนี้เป็นการศึกษาประสบการณ์เกี่ยวกับระบบการนำทรัพย์สินทางปัญญาไปใช้เป็นหลักทรัพย์สินค้ำประกันเงินกู้ของต่างประเทศ ซึ่งแบ่งเนื้อหาออกเป็น 3 ส่วน โดยการศึกษาส่วนแรก เป็นการศึกษาประสบการณ์การนำทรัพย์สินทางปัญญาไปใช้ค้ำประกันเงินกู้ในรายประเทศ 9 ประเทศ ได้แก่ สิงคโปร์ เกาหลีใต้ มาเลเซีย ฮองกง ออสเตรเลีย สหรัฐอเมริกา สหราชอาณาจักร จีน และอินเดีย

การศึกษาในส่วนที่สอง เป็นการศึกษาประสบการณ์ส่งเสริมการใช้ทรัพย์สินทางปัญญาในการระดมทุนของต่างประเทศ ซึ่งเป็นการวิเคราะห์ถึงมาตรการที่ใช้ในการส่งเสริมให้เกิดระบบการระดมทุนโดยใช้ทรัพย์สินทางปัญญา และการศึกษาส่วนสุดท้าย เป็นการวิเคราะห์และสรุปผลการศึกษาเกี่ยวกับประสบการณ์ของต่างประเทศ เพื่อนำไปใช้เป็นแนวทางวิเคราะห์สำหรับระบบการระดมทุนโดยใช้ทรัพย์สินทางปัญญาของประเทศไทยในเนื้อหาส่วนถัดไป

4.1 ระบบการนำทรัพย์สินทางปัญญาไปใช้ค้ำประกันเงินกู้รายประเทศ

ในปัจจุบัน สินทรัพย์ไม่มีตัวตนของธุรกิจ โดยเฉพาะทรัพย์สินทางปัญญา มีความสำคัญต่อการทำธุรกิจอย่างมาก ธุรกิจในประเทศที่พัฒนาแล้วมีการใช้สินทรัพย์ทางความรู้เหล่านี้ในการเพิ่มประสิทธิภาพ และเพิ่มความสามารถในการทำกำไรให้แก่บริษัท^{12/13} อย่างไรก็ตาม การใช้ทรัพย์สินทางปัญญาในการเข้าถึงแหล่งเงินทุนยังไม่ได้ปฏิบัติอย่างแพร่หลาย ด้วยเหตุนี้ รัฐบาลในหลายประเทศได้ดำเนินนโยบายเพื่อให้การเข้าถึงแหล่งเงินทุนโดยใช้ทรัพย์สินทางปัญญาเป็นไปได้โดยสะดวกมากขึ้น

ประสบการณ์ในต่างประเทศ พบว่า ธุรกิจ SMEs ส่วนมากใช้เงินทุนส่วนตัวหรือจากการระดมทุนด้วยหุ้น (เช่น การลงทุนโดยตรงของบริษัท Venture capital) หากมีทรัพย์สินทางปัญญา อย่างไรก็ตาม การระดมทุนผ่านการกู้ยืมเงินก็เป็นวิธีการที่น่าสนใจสำหรับภาคธุรกิจ เนื่องจากไม่เกิดการลดสัดส่วนในการถือหุ้นของตนเองลง¹⁴ บริษัทขนาดใหญ่ที่สามารถใช้ประโยชน์จากทรัพย์สินทางปัญญาในเชิงพาณิชย์ได้อย่างเต็มที่ และสามารถกู้ยืมเงินได้ง่ายกว่า

¹² OECD. 2013. Supporting Investment in Knowledge Capital, Growth and Innovation

¹³ OECD. 2015. IP-Based Financing of Innovative Firms

¹⁴ Harhoff, 2009. The role of patents and licenses in securing external finance for innovation, EIB Papers, ISSN 0257-7755, Vol. 14, Iss. 2, pp. 74-97. European Investment Bank.

ซึ่งใช้ทรัพย์สินทางปัญญาในการเป็นหลักทรัพย์ค้ำประกัน และ/หรือ กระจายรายได้ในอนาคตในการกู้ยืมเงิน เช่น การประเมินรายได้จากการให้ licensing (Brassell and King, 2013)¹⁵

อย่างไรก็ตาม บริษัทขนาดเล็กยังมีปัญหาในการเข้าถึงแหล่งเงินทุนจากการกู้ยืมเงิน และมีต้นทุนทางการเงินที่สูง ทั้งนี้ มีสาเหตุจากความลำบากในการนำทรัพย์สินทางปัญญาไปปรับใช้ในบริษัทอื่น เนื่องจากจะต้องใช้ร่วมกับสินทรัพย์มีตัวตน และความรู้ความสามารถเฉพาะทางของบุคลากร นอกจากนี้อาจมีปัญหามาจากการที่ตลาดรองของทรัพย์สินทางปัญญามีสภาพคล่องต่ำ ความลำบากในการประเมินมูลค่าที่แท้จริงสำหรับผู้ซื้อ อันเกิดจากการมีข้อมูลที่ไม่สมมาตรกันระหว่างผู้ขายและผู้ซื้อ และในบางประเทศ บริษัท SMEs ยังมีการจดทะเบียนทรัพย์สินทางปัญญาในระดับต่ำ และพยายามรักษาความรู้ในลักษณะของความลับทางการค้า (Trade secret) เช่น ในประเทศออสเตรเลีย สหราชอาณาจักร เป็นต้น (OECD, 2015)

ในปัจจุบัน ประเทศต่าง ๆ ได้ให้ความสำคัญกับการใช้ทรัพย์สินทางปัญญาเป็นเครื่องมือในการเข้าถึงแหล่งเงินทุนของบริษัท SMEs เพิ่มมากขึ้น โดยมีความพยายามหลายรูปแบบทั้งการพึ่งพากลไกตลาดในการให้เงินทุน การสร้างโครงสร้างพื้นฐานที่จำเป็นต่อตลาดดังกล่าว และการให้เงินทุนโดยภาครัฐ

4.1.1 สาธารณรัฐสิงคโปร์

สิงคโปร์เป็นประเทศที่มีระบบการจัดการทรัพย์สินทางปัญญาที่ดี โดยใน WEF Global Competitiveness Report 2015/2016¹⁶ ประเมินว่าประเทศสิงคโปร์มีระบบสิทธิในทรัพย์สินทางปัญญาและการปกป้องสิทธิในทรัพย์สินทางปัญญาดีเป็นอันดับที่ 4 จากที่ประเมินทั้งหมด 140 ประเทศ อย่างไรก็ตาม งานศึกษาทางวิชาการพบว่าภาคธุรกิจในประเทศสิงคโปร์ยังมีการสร้างมูลค่าเพิ่มจากระบบทรัพย์สินทางปัญญาไม่มากนัก โดยรายงานในปี พ.ศ. 2555 พบว่ายังมีโอกาสในการพัฒนาอย่างมาก โดยเฉพาะด้านการสร้างตลาดสำหรับทรัพย์สินทางปัญญา การใช้ทรัพย์สินทางปัญญาในการเข้าถึงแหล่งเงินทุน และการบังคับใช้กฎหมาย (Wong et al., 2012)¹⁷

ในประเทศสิงคโปร์ การให้กู้ยืมเงินยังเป็นแบบอนุรักษนิยม กล่าวคือไม่นิยมใช้ทรัพย์สินทางปัญญาในการค้ำประกันการให้สินเชื่อ ด้วยเหตุนี้ธุรกิจที่มีทรัพย์สินทางปัญญามากแต่มีสินทรัพย์ที่มีตัวตนน้อยจึงมีปัญหาในการเข้าถึงแหล่งเงินทุน ซึ่งเป็นอุปสรรคในการพัฒนาอุตสาหกรรมที่ใช้

¹⁵ Brassell, Martin and Kelvin King. 2013. Banking on IP? The role of intellectual property and intangible assets in facilitating business finance

¹⁶ Schwab, Klaus. The Global Competitiveness Report 2015-2016

¹⁷ Wong, P.K., Y.P. Ho, A. Singh & C.C. Hang. 2012. Intellectual Property Rights in the Global Digital Convergence Space: Opportunities for Singapore as an IP Hub

เทคโนโลยีขั้นสูงของสิงคโปร์ (Intellectual Property (IP) Hub Master Plan, 2013)¹⁸ โดย IP Steering Committee ได้กล่าวถึงอุปสรรคในการใช้ทรัพย์สินทางปัญญาในการเข้าถึงแหล่งเงินทุนของประเทศสิงคโปร์ ได้แก่ 1) การที่ตลาดรองสำหรับการซื้อขายทรัพย์สินทางปัญญายังมีขนาดใหญ่ไม่พอ 2) ความไม่เชื่อมั่นในมูลค่าประเมินของทรัพย์สินทางปัญญา 3) ความผันผวนของมูลค่าจากการเปลี่ยนแปลงทางเทคโนโลยีและกฎหมาย 4) ความต้องการในการบังคับใช้กฎหมาย และ 5) ความโปร่งใสของตลาด (Rodyk & Davidson LLP, 2014)¹⁹

ทั้งนี้ เพื่อพัฒนาให้เกิดการใช้ประโยชน์จากทรัพย์สินทางปัญญาให้มากขึ้น รัฐบาลของสิงคโปร์พยายามสร้างโครงสร้างพื้นฐานที่จำเป็นเกี่ยวกับทรัพย์สินทางปัญญาในลักษณะที่เป็นการสร้างระบบนิเวศ (Ecosystem) โดยปฏิบัติตามแผนแม่บทการเป็น ศูนย์กลางทางด้านทรัพย์สินทางปัญญาในเอเชีย (Global IP Hub in Asia) ซึ่งจัดทำขึ้นโดย IP Steering Committee โดยมีเป้าประสงค์ทางกลยุทธ์ 3 ประการ และปัจจัยสู่ความสำเร็จ 2 อย่าง ดังตารางที่ 4.1

ตารางที่ 4.1 แผนกลยุทธ์ในการเป็นศูนย์กลางทางด้านทรัพย์สินทางปัญญาในเอเชียของประเทศสิงคโปร์

เป้าประสงค์ทางกลยุทธ์	กลยุทธ์/การดำเนินงาน
1. ศูนย์กลางของธุรกิจและการบริหารจัดการทรัพย์สินทางปัญญา	<ul style="list-style-type: none"> ดึงดูดตัวกลางทางด้านทรัพย์สินทางปัญญาชั้นนำ และผลักดันนโยบายในการสร้างตลาด อำนวยความสะดวกสำหรับธุรกิจเกี่ยวกับทรัพย์สินทางปัญญาโดยเพิ่มความสามารถในการเข้าถึงเงินทุนโดยใช้ทรัพย์สินทางปัญญา และเพิ่มความโปร่งใสและความแน่นอนในการทำธุรกรรม
2. ศูนย์กลาง IP filings ที่มีคุณภาพ	<ul style="list-style-type: none"> ให้บริการที่มีคุณภาพระดับ world-class และสร้างความร่วมมือกับสำนักงานทางด้านทรัพย์สินทางปัญญาในระดับนานาชาติ
3. ศูนย์กลางสำหรับการยุติข้อพิพาทด้าน IP	<ul style="list-style-type: none"> เพิ่มความสามารถในการระงับข้อพิพาทที่เกี่ยวข้องกับทรัพย์สินทางปัญญาและการพัฒนาศาลทรัพย์สินทางปัญญา
ปัจจัยสู่ความสำเร็จ	กลยุทธ์/การดำเนินงาน
1. บุคลากรที่มีความเชี่ยวชาญ	<ul style="list-style-type: none"> สร้างบุคลากรที่มีความสามารถในระดับนานาชาติ ซึ่งมีความเชี่ยวชาญในทักษะที่เกี่ยวข้องกับทรัพย์สินทางปัญญาและเชื่อมโยงกับประเทศอื่นๆ และพัฒนาผู้เชี่ยวชาญเฉพาะทางด้านทรัพย์สินทางปัญญา
2. ระบบนิเวศที่เอื้อต่อกิจกรรมเกี่ยวกับทรัพย์สินทางปัญญา	<ul style="list-style-type: none"> พัฒนาระบบนิเวศทางด้านภาษีที่สามารถดึงดูดทรัพย์สินทางปัญญาและกิจกรรมด้านการบริหารที่สำคัญ

¹⁸ IP Steering Committee. 2013. Intellectual Property (IP) Hub Master Plans

¹⁹ Rodyk & Davidson LLP. 2014. Intellectual Property as Security and the IP Financing Scheme in Singapore

เป้าประสงค์ทางกลยุทธ์	กลยุทธ์/การดำเนินงาน
	<ul style="list-style-type: none"> สร้างสภาพแวดล้อมที่มีความก้าวหน้าในการเป็นผู้นำทางด้านทรัพย์สินทางปัญญาและสร้างภาพลักษณ์ดังกล่าวต่อนานาชาติ

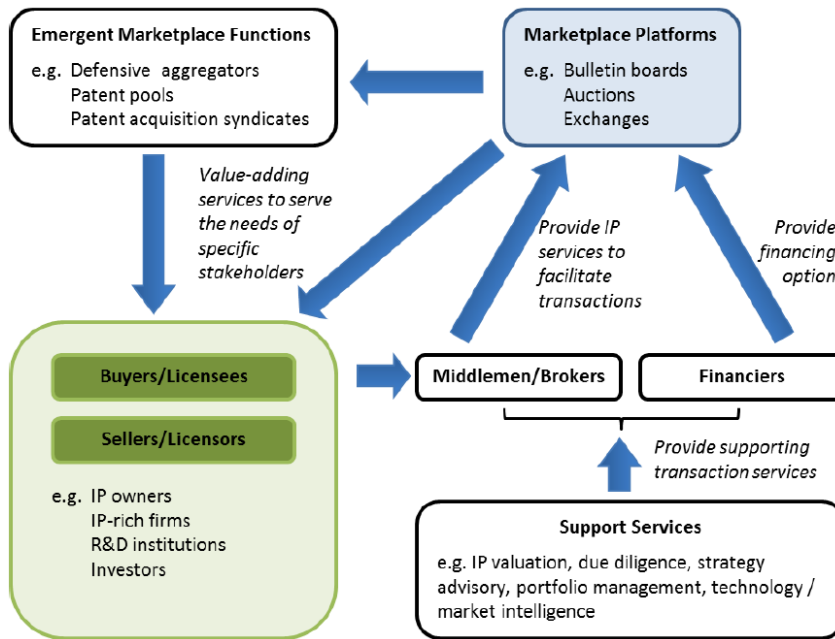
ที่มา: Intellectual Property (IP) Hub Master Plan (2013)

องค์ประกอบหนึ่งของการเป็นศูนย์กลางทางด้านทรัพย์สินทางปัญญาของประเทศสิงคโปร์ก็คือ การสร้างระบบนิเวศสำหรับทรัพย์สินทางปัญญา ซึ่งมีความสำคัญต่อการเข้าถึงแหล่งเงินทุนด้วยทรัพย์สินทางปัญญา โดยระบบนิเวศดังกล่าวมีโครงสร้างพื้นฐานและการบริการที่จำเป็น ดังแสดงในรูปที่ 4.1 กล่าวคือ จะต้องมียุทธศาสตร์ที่ครบถ้วน ทั้งธุรกิจในด้านวิจัย เจ้าของทรัพย์สินทางปัญญา นักลงทุน ตัวกลางในการซื้อขายทรัพย์สินทางปัญญา ผู้ประเมินมูลค่า แหล่งเงินทุน รวมถึงตลาดการแลกเปลี่ยนและประมวลทรัพย์สินทางปัญญา ซึ่งสรุปได้เป็นองค์ประกอบที่สำคัญ 3 ประเภท ดังนี้

- องค์ประกอบของตลาด – ตัวกลาง/โบรกเกอร์, ระบบตลาด (Marketplace platform), รูปแบบการซื้อขายทรัพย์สินทางปัญญาที่หลากหลาย (Emergent marketplace functions)
- ทางเลือกในการเข้าถึงแหล่งเงินทุน – การกู้ยืมเงินด้วยทรัพย์สินทางปัญญา, การแปลงทรัพย์สินทางปัญญาเป็นหลักทรัพย์ และกองทุนทรัพย์สินทางปัญญา
- การประเมินมูลค่าทรัพย์สินทางปัญญาและบริการสนับสนุนอื่นๆ

สำหรับผู้มีบทบาทในองค์ประกอบต่างๆ ของระบบนิเวศของตลาดทรัพย์สินทางปัญญานั้น ประเทศสิงคโปร์ได้เน้นที่จะใช้กลไกที่มีภาคเอกชนเป็นผู้มีบทบาทหลัก ในขณะที่ภาครัฐเข้าไปสร้างโครงสร้างพื้นฐานที่จำเป็น และทำการดึงดูดให้เอกชนที่มีความเชี่ยวชาญหรือเป็นบริษัทชั้นนำของโลก เข้ามาให้บริการในประเทศ เพื่อให้เกิดการบริการที่มีคุณภาพในระดับนานาชาติ

รูปที่ 4.1 ระบบนิเวศตลาดทรัพย์สินทางปัญญา

ที่มา: Intellectual Property (IP) Hub Master Plan (2013)

การเข้าถึงแหล่งเงินทุนด้วยทรัพย์สินทางปัญญาคือเป็นองค์ประกอบสำคัญสำหรับตลาดทรัพย์สินทางปัญญา เนื่องจากการระดมทุนเป็นช่องทางสำคัญในการนำทรัพย์สินทางปัญญามาใช้ให้เกิดประโยชน์ เพราะทรัพย์สินทางปัญญานั้นมีมูลค่าทางธุรกิจและมีกระแสรายได้ในอนาคตในตัวเอง รูปแบบการเข้าถึงแหล่งเงินทุน 3 รูปแบบสำคัญที่จะได้รับการผลักดัน คือ

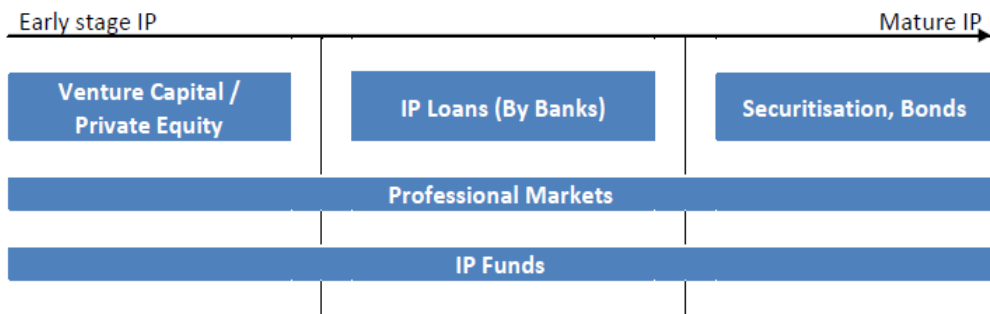
1. การกู้ยืมเงินด้วยทรัพย์สินทางปัญญา (IP-backed lending) ไม่ว่าจะเป็นการใช้ทรัพย์สินทางปัญญาเป็นหลักประกันบางส่วนหรือทั้งหมด
2. การแปลงทรัพย์สินทางปัญญาเป็นหลักทรัพย์ (IP Securitization) ซึ่งเป็นการคิดลดมูลค่าก่อนการนำทรัพย์สินทางปัญญาไปใช้ เช่น กระแสเงินสดจากการให้บริษัทอื่นใช้ทรัพย์สินทางปัญญา
3. กองทุนทรัพย์สินทางปัญญา (IP Fund) เป็นกองทุนซึ่งลงทุนในทรัพย์สินทางปัญญาในเชิงกลยุทธ์ เช่น การซื้อทรัพย์สินทางปัญญาเพื่อทำ licensing การลงทุนเพื่อนำทรัพย์สินทางปัญญาไปใช้ประโยชน์ในเชิงพาณิชย์ และการเข้าถือหุ้นในบริษัทที่มีทรัพย์สินทางปัญญา เป็นต้น

อนึ่ง รูปแบบของการเข้าถึงแหล่งเงินทุนนั้นจำเป็นต้องมีความหลากหลาย เนื่องจากการเข้าถึงแหล่งเงินทุนแต่ละประเภทมีข้อดีข้อเสียที่แตกต่างกันออกไป และมักใช้ในขั้นตอนต่างๆ ของห่วงโซ่มูลค่าของทรัพย์สินทางปัญญาที่ไม่เหมือนกัน เช่น การเข้าถือหุ้นโดยบริษัทเงินทุน หรือ Venture capital มักลงทุนในขณะที่ธุรกิจมีความเสี่ยงสูงซึ่งมักเป็นขั้นเริ่มต้นของทรัพย์สินทางปัญญา ในขณะที่การกู้ยืมเงินนั้นมักเกิดขึ้นเมื่อเห็นแล้วว่าทรัพย์สินทางปัญญาสามารถสร้างมูลค่า

ในเชิงพาณิชย์ได้ และการแปลงเป็นหลักทรัพย์จะเกิดขึ้นเมื่อการสร้างมูลค่านั้นเป็นที่ประจักษ์ในวงกว้าง ดังรูปที่ 4.2

ในขั้นต้น สิงคโปร์ได้ผลักดันการกู้ยืมเงินด้วยทรัพย์สินทางปัญญา เนื่องจากเล็งเห็นว่าช่องทางทางการเงินด้วยสินเชื่อเป็นช่องทางที่มีความพร้อมที่จะปรับเอาทรัพย์สินทางปัญญาเข้าไปร่วมในการพิจารณาสินเชื่อ ในขณะที่ช่องทางอื่น ๆ เป็นช่องทางที่สามารถช่วยสร้างความหลากหลายและทำให้มีผลิตภัณฑ์ที่ซับซ้อนมากยิ่งขึ้น แต่เป็นช่องทางที่สิงคโปร์อาจพัฒนาในขั้นต่อไป

รูปที่ 4.2 การเข้าถึงแหล่งเงินทุนรูปแบบต่าง ๆ ตามขั้นของทรัพย์สินทางปัญญา

ที่มา: Intellectual Property (IP) Hub Master Plan (2013)

เพื่อแก้อุปสรรคในการใช้ทรัพย์สินทางปัญญาในการเข้าถึงแหล่งเงินทุน 5 ประการที่ได้กล่าวถึงข้างต้น IP Steering Committee จึงเสนอให้ตอบสนองต่ออุปสรรคด้วยมาตรการต่าง ๆ ซึ่งสามารถสรุปได้ดังตารางที่ 4.2 คือ การที่ประเทศสิงคโปร์จะต้องสร้างตลาดทางด้านทรัพย์สินทางปัญญาของตนเอง โดยเน้นดึงดูดบริษัททางด้านทรัพย์สินทางปัญญาชั้นนำของโลกเข้ามาตั้งสำนักงานภูมิภาคในประเทศสิงคโปร์ ทั้งสถาบันการเงินรูปแบบต่าง ๆ ผู้เชี่ยวชาญในการประเมินมูลค่า และสำนักงานกฎหมายที่เชี่ยวชาญด้านทรัพย์สินทางปัญญา นอกจากนี้ เพื่อสร้างมาตรฐานและพยายามให้ทรัพย์สินทางปัญญาได้รับการยอมรับในฐานะทรัพย์สินที่สามารถนำไปใช้ประโยชน์ได้ สิงคโปร์จึงมีความพยายามในการกำหนดมาตรฐานในการประเมินมูลค่าทรัพย์สินทางปัญญา รวมถึงกำหนดมาตรฐานให้เผยแพร่ข้อมูลธุรกรรมที่เกี่ยวข้องกับทรัพย์สินทางปัญญาด้วย

ตารางที่ 4.2 อุปสรรคและการดำเนินนโยบายเพื่อแก้ปัญหา

อุปสรรค	ข้อเสนอในการแก้ปัญหา
1) ตลาดรองสำหรับการซื้อขายทรัพย์สินทางปัญญายังมีขนาดใหญ่ไม่พอ	พัฒนาตลาดทรัพย์สินทางปัญญา โดยสนับสนุนและร่วมลงทุนในตลาดทรัพย์สินทางปัญญา เพื่อให้สถาบันทางการเงินมีตลาดในการขายทรัพย์สินทางปัญญา
2) ความไม่เชื่อมั่นในมูลค่าประเมินของทรัพย์สินทางปัญญา	จัดตั้ง Center of Excellence for IP Valuation เพื่อเพิ่มขีดความสามารถในการประเมินมูลค่าและกำหนดมาตรฐานขั้นต่ำ

อุปสรรค	ข้อเสนอในการแก้ปัญหา
3) ความผันผวนของมูลค่าจากการเปลี่ยนแปลงทางเทคโนโลยีและกฎหมาย	รัฐบาลร่วมมือกับภาคธุรกิจในการสร้างความโปร่งใสในการทำธุรกรรมทางด้านทรัพย์สินทางปัญญา อาทิ การบันทึกธุรกรรมกับสำนักทรัพย์สินทางปัญญาของสิงคโปร์ และให้บริษัทจดทะเบียนในตลาดหลักทรัพย์เปิดเผยข้อมูลธุรกรรมด้านทรัพย์สินทางปัญญา
4) ความต้องการในการบังคับใช้กฎหมาย	พัฒนาและทำการสร้างภาพลักษณ์ให้สิงคโปร์เป็นผู้นำในการระงับข้อพิพาททางกฎหมาย โดยการเพิ่มความสามารถของศาล และการดึงดูด arbitrators ชั้นนำของโลกเข้ามายังประเทศสิงคโปร์
5) ความโปร่งใสของตลาด	ส่งเสริมให้บริษัทจดทะเบียนในตลาดหลักทรัพย์ทำการเผยแพร่ข้อมูลเกี่ยวกับสิทธิในทรัพย์สินทางปัญญาของตน

ที่มา: ดัดแปลงจาก Rodyk & Davidson LLP (2014)

ภายหลังจากการรับแผนแม่บทการเป็นศูนย์กลางทางด้านทรัพย์สินทางปัญญาเอเชีย รัฐบาลสิงคโปร์จึงได้มีการจัดทำและดำเนินนโยบายตามข้อเสนอของ IP Steering Committee โดยมีรายละเอียดดังนี้

- นโยบาย IP financing scheme เป็นนโยบายที่รัฐบาลเข้าไปมีบทบาทในการอุดหนุนการให้สินเชื่อที่ใช้ทรัพย์สินทางปัญญาเป็นหลักทรัพย์ค้ำประกัน เพื่อส่งเสริมให้ธนาคารพิจารณาทรัพย์สินทางปัญญาเป็นสินทรัพย์ของบริษัทที่กู้ยืมเงิน สร้างความสามารถในการให้เงินทุนด้วยทรัพย์สินทางปัญญาแก่สถาบันการเงิน และช่วยให้บริษัทที่มีทรัพย์สินทางปัญญาเข้าถึงแหล่งเงินทุนได้ง่ายยิ่งขึ้น

ในทางปฏิบัติ บริษัทที่จดทะเบียนในสิงคโปร์ที่ต้องการกู้ยืมเงินจะต้องติดต่อเพื่อขอสินเชื่อจากสถาบันการเงิน (ซึ่งในปัจจุบันมี 3 รายที่เข้าร่วมโครงการดังกล่าว คือ DBS Bank, UOB และ OCBC) หลังจากนั้น จะต้องทำการว่าจ้างผู้ประเมินมูลค่าทรัพย์สินเพื่อตีราคาสิทธิบัตรของตนเอง จากนั้น สำนักทรัพย์สินทางปัญญาของประเทศสิงคโปร์จะจ่ายเงินอุดหนุนสำหรับการประเมินมูลค่าสำหรับสินเชื่อที่ได้รับการอนุมัติสินเชื่อแล้ว โดยให้เงินอุดหนุนไม่เกินร้อยละ 50 ของค่าใช้จ่ายในการประเมิน หรือ ร้อยละ 2 ของมูลค่าของทรัพย์สินทางปัญญา หรือ 25,000 ดอลลาร์สิงคโปร์

- เพื่อแก้ปัญหาความไม่เชื่อมั่นในการประเมินมูลค่าทรัพย์สิน สำนักทรัพย์สินทางปัญญาของประเทศสิงคโปร์จึงได้จัดตั้ง Center of Excellence for IP valuation เพื่อทำการวิจัยวิธีการประเมินมูลค่าทรัพย์สิน การฝึกอบรม สร้างแนวปฏิบัติที่ดี (best practice) และให้การรับรอง (Accreditation) แก่บริษัทประเมินมูลค่าทรัพย์สินเอกชน (OECD, 2015) โดยในปัจจุบัน ศูนย์ดังกล่าวได้มีการรับรองการประเมินมูลค่าทรัพย์สินทางปัญญาของบริษัทเอกชนจำนวน 3 แห่ง คือ บริษัท Consor Intellectual Asset Management, Deloitte & Touche Financial Advisory

Services และ Duff & Phelps Singapore (เว็บไซต์ของ Intellectual Property Office of Singapore)

- สถาบันการเงินที่ทำกิจกรรมที่เกี่ยวข้องกับการให้เงินทุนด้วยทรัพย์สินทางปัญญา อาทิ การประเมินมูลค่าทรัพย์สิน สามารถเข้ารับการอบรมการปฏิบัติงานภายใต้โครงการ Financial Training Scheme ซึ่งจัดขึ้นโดย Monetary Authority of Singapore

- ตลาดหลักทรัพย์ของสิงคโปร์ (Singapore Exchange) ทำการส่งเสริมให้บริษัทที่จดทะเบียนในตลาดหลักทรัพย์ทำการเปิดเผยข้อมูลเกี่ยวกับสิทธิในทรัพย์สินทางปัญญา ซึ่งจะช่วยให้นักลงทุนสามารถประเมินความสามารถของบริษัทและแนวโน้มของการเติบโตของบริษัทได้ดียิ่งขึ้น

- สำนักทรัพย์สินทางปัญญาของประเทศสิงคโปร์ ทำการลงทุนในระบบการค้นหาและตรวจสอบ (Search & Examination) สิทธิบัตร เป็นจำนวนเงิน 50 ล้านดอลลาร์สหรัฐ เพื่อดึงดูดการจดสิทธิบัตรในประเทศสิงคโปร์ และลงทุน 15 ล้านดอลลาร์สหรัฐในการพัฒนา IP Academy ซึ่งเป็นหน่วยงานในการฝึกอบรมด้านทรัพย์สินทางปัญญา รวมถึงจัดทำ IP Competency Framework (IPCF) เพื่อเป็นแนวทางในการพัฒนาอาชีพและทักษะที่เกี่ยวข้องทางด้านทรัพย์สินทางปัญญาให้แก่บุคลากรภายในของภาครัฐ

ทั้งนี้ นโยบาย IP financing scheme ของประเทศสิงคโปร์นั้นมีกลุ่มเป้าหมายคือบริษัทที่มีสินทรัพย์น้อยแต่มีทรัพย์สินทางปัญญามาก โดยในปัจจุบันยังเป็นโครงการทดลองระยะเวลา 2 ปี วงเงิน 100 ล้านดอลลาร์สิงคโปร์ ซึ่งสิ้นสุดเมื่อกลางปี พ.ศ. 2559 นี้ การให้สินเชื่อดังกล่าวมีกลไกที่ใช้ตลาดนำ กล่าวคือ ให้สถาบันการเงินเอกชนที่เข้าร่วมโครงการเป็นผู้กำหนดปริมาณวงเงินสินเชื่อและอัตราดอกเบี้ยด้วยตนเอง²⁰ หรืออีกนัยหนึ่ง รัฐบาลไม่ได้เป็นการเข้าไปแทรกแซงการให้สินเชื่อ แต่ส่งเสริมและอุดหนุนให้เกิดตลาดสินเชื่อดังกล่าวขึ้น

รูปแบบดังกล่าวเป็นวิธีการส่งเสริมโดยการสร้างโครงสร้างพื้นฐาน (Infrastructure) โดยภาครัฐ และให้เอกชนเข้ามามีบทบาทในขั้นตอนการทำธุรกิจเอง ซึ่งภายใต้รูปแบบดังกล่าวจะสังเกตได้ว่า ผู้เล่นในขั้นตอนต่าง ๆ นั้นจะมีความเป็นอิสระจากกัน ดังตารางที่ 4.3 ที่แก้ปัญหาเรื่องความไม่แน่นอนที่เกิดจากความไม่สมมาตรของข้อมูล (Information asymmetry) ซึ่งเป็นปัญหาสำคัญที่ทำให้เกิดการใช้ประโยชน์จากทรัพย์สินทางปัญญาได้น้อย

20 ผู้ที่กู้ยืมโดยใช้ทรัพย์สินทางปัญญานี้มีอัตราดอกเบี้ยในการกู้ยืมอยู่ที่ร้อยละ 3.5 ถึงร้อยละ 7.5 สำหรับวงเงินกู้ยืมระยะเวลา 1 ถึง 6 ปี ซึ่งถือว่าเป็นอัตราดอกเบี้ยที่ต่ำกว่าการกู้ยืมเงินของบริษัทขนาดเล็กที่ร้อยละ 8 ถึง 10 (บทความโดย Patrick Mirandah Co. ในเว็บไซต์ Asiaiplaw.com) โดย DBS Bank ซึ่งเป็นหนึ่งในสถาบันการเงินที่เข้าร่วมโครงการดังกล่าวให้สินเชื่อในวงเงินสูงสุด 5 ล้านดอลลาร์สิงคโปร์ และขั้นต่ำ 1 แสนเหรียญสิงคโปร์

ตารางที่ 4.3 บทบาทหน้าที่และผู้รับผิดชอบในโครงการ IP financing scheme

บทบาทหน้าที่	ผู้รับผิดชอบ	รายละเอียด
กำหนดหลักเกณฑ์ในการประเมินมูลค่าทรัพย์สินทางปัญญา	สำนักทรัพย์สินทางปัญญา (Intellectual Property Office of Singapore: IPOS)	กำหนดวิธีการ (Methodology) ในการประเมินมูลค่าทรัพย์สินทางปัญญาที่เป็นมาตรฐาน และใช้ระบบการให้การรับรอง (Accreditation) ต่อเอกชน
ประเมินมูลค่า	บริษัทประเมินมูลค่าทรัพย์สินและสำนักงานบัญชี <ul style="list-style-type: none"> • Consor Intellectual Asset Management • Deloitte & Touche Financial Advisory Services • Duff & Phelps Singapore 	ประเมินมูลค่าทรัพย์สินและจัดทำรายงานการประเมินมูลค่าทรัพย์สิน
พิจารณาให้สินเชื่อ	สถาบันการเงินที่เข้าร่วมโครงการ <ul style="list-style-type: none"> • DBS Bank • UOB • OCBC 	ให้สินเชื่อแก่บริษัทที่จดทะเบียนในสิงคโปร์ โดยพิจารณามูลค่าทรัพย์สินทางปัญญาตามรายงานของผู้ประเมิน
ให้การสนับสนุน	สำนักทรัพย์สินทางปัญญา (IPOS)	ให้การอุดหนุนค่าใช้จ่ายในการประเมินแก่ภาคธุรกิจที่มีทรัพย์สินทางปัญญาและต้องการกู้ยืมเงิน

ที่มา: จากการรวบรวมของคณะผู้วิจัย

4.1.2 สาธารณรัฐเกาหลี (เกาหลีใต้)

ประเทศเกาหลีใต้มีความพยายามที่จะผลักดันประเทศของตนให้เป็นประเทศเศรษฐกิจสร้างสรรค์ (Creative economy) หนึ่งในองค์ประกอบสำคัญคือระบบทรัพย์สินทางปัญญาที่ดีและมีการใช้งานโดยภาคเอกชนในวงกว้าง ภาครัฐจึงมีความพยายามพัฒนาระบบทรัพย์สินทางปัญญาอย่างรอบด้าน โดยใช้นโยบายภาครัฐในการขับเคลื่อนพัฒนาการของทรัพย์สินทางปัญญาในประเทศ (Joonseok, 2014)²¹

สำนักทรัพย์สินทางปัญญาของประเทศเกาหลีใต้ (Korean Intellectual Property Office: KIPO) ซึ่งทำหน้าที่ในการรับจดทะเบียนทรัพย์สินทางปัญญาและการยื่นจดสิทธิบัตร มี

²¹ Joonseok, Lee. 2014. Korea's recent IP policy and developments in IP system (ไฟล์นำเสนอ PowerPoint)

บทบาทในการสนับสนุนการสร้างทรัพย์สินทางปัญญา และการนำทรัพย์สินทางปัญญาไปใช้งาน เป็นภารกิจเพิ่มเติม (WIPO, 2012)²² โดยได้ทำการสร้างสถาบันวิจัย หน่วยงานให้ข้อมูลและ บริการที่ปรึกษา การสนับสนุนการศึกษาในการสร้างนวัตกรรม นอกจากนี้ ยังได้ทำการสร้าง โครงสร้างพื้นฐานในการทำธุรกรรมที่เกี่ยวข้องกับทรัพย์สินทางปัญญาโดยมีเป้าหมายเพื่อช่วย บุคคล หรือบริษัทขนาดกลางและขนาดเล็ก ซึ่ง KIPO ได้ทำการพัฒนาด้านการตรวจสอบ (Examination) และดำเนินนโยบาย IP Financing รวมถึงให้ความช่วยเหลือในการประเมินมูลค่า ทรัพย์สินทางปัญญา (IP Valuation)

การระดมทุนโดยใช้ทรัพย์สินทางปัญญาในประเทศเกาหลีก็มีปัญหาเช่นเดียวกันกับ ประเทศอื่น โดยเฉพาะในด้านการประเมินมูลค่า เนื่องจากธนาคารพาณิชย์ไม่สามารถประเมิน มูลค่าของทรัพย์สินทางปัญญาได้อย่างแม่นยำ หากยึดมาเมื่อผลิตภัณฑ์นี้แล้วนำไปขาย ทอดตลาด หมายความว่า การระดมทุนจะยังพิจารณาหลักทรัพย์สินค่าประกันประเภทอื่นเป็นหลัก ซึ่ง ทำให้บริษัทขนาดเล็กที่มีทรัพย์สินทางปัญญาเป็นสินทรัพย์ในการประกอบธุรกิจยังมีข้อจำกัดใน การเข้าถึงแหล่งเงินทุน

ด้วยเหตุนี้ การสร้างระบบเพื่อให้เอื้ออำนวยต่อการระดมทุนด้วยทรัพย์สินทางปัญญานั้น จึงเป็นเรื่องที่มีความสำคัญอย่างมาก โดยเกาหลีได้มีการให้ความช่วยเหลือทางการเงิน 3 รูปแบบ (GFPI, 2014)²³ คือ

- การให้สินเชื่อในการซื้อทรัพย์สินทางปัญญาสำหรับบริษัทใหม่ (Startups) โดย Korea Development Bank (KDB)
- การประกันสินเชื่อโดยนำเอาสินทรัพย์ที่ไม่มีตัวตนเข้ามาค้ำประกัน โดยค้ำประกันให้กับ บริษัทลงทุนประเภท Venture capital และ บริษัทขนาดเล็กมาก (MSME)
- การให้สินเชื่อและระดมทุนสำหรับบริษัท SME ที่อยู่ในขั้น Mature stage

ในปี พ.ศ. 2556 รัฐบาลของประเทศเกาหลีได้สนับสนุนให้มีโครงการกู้ยืมเงินโดยให้ผู้ที่ มีทรัพย์สินทางปัญญาสามารถกู้ยืมเงินได้ง่ายขึ้น ผ่านการให้กู้ยืมเงินของ KDB และ Industrial Bank of Korea เข้าร่วมโครงการดังกล่าวในปี พ.ศ. 2557 (KIPO, 2014)²⁴ โดยมีวงเงินกู้สูงสุดต่อ ราย 2 พันล้านวอน หรือ 1.8 ล้านดอลลาร์สหรัฐ ซึ่งมาตรการดังกล่าวยังดึงดูดให้ธนาคารพาณิชย์

²² WIPO. 2012. The Economics of Intellectual Property in the Republic of Korea

²³ GFPI. 2014. Enhancing SMES Access to Finance: Case Studies

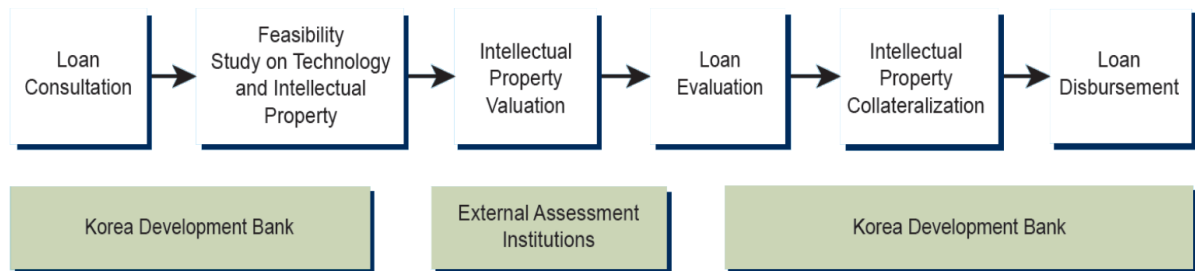
²⁴ KIPO. 2014. Annual Report 2014

สนใจในการปล่อยกู้ด้วยทรัพย์สินทางปัญญามากขึ้น โดยมีธนาคาร Woori Bank, Shinhan Bank และ Kookmin Bank เข้าร่วมโครงการด้วย (Joonseok, 2014)

ทั้งนี้ผู้เข้ารับสินเชื่อจะต้องผ่านการประเมินจากอีกหน่วยงานอื่นคือ Korea Invention Promotion Association (KIPA) หรือ Korea Technology Finance Corporation (KIBO) โดยวิธีการประเมินมูลค่าของทรัพย์สินทางปัญญาที่ใช้โดยทั้งสององค์กร คือ การคิดลดกระแสเงินสด (Discounted cash flow: DCF) อาทิมูลค่าของสิทธิบัตรมีค่าเท่ากับกำไรที่สามารถสร้างได้ในอนาคตทั้งหมดจากการขายสินค้าที่ผลิตด้วยสิทธิบัตรนั้น (Oh, 2014)²⁵

นอกจากนี้ การประเมินมูลค่าทรัพย์สินมีค่าใช้จ่ายสูงสำหรับบริษัทขนาดเล็ก (ซึ่ง Oh (2014) ระบุว่ามีการใช้จ่ายประมาณ 2 หมื่นดอลลาร์สหรัฐต่อหนึ่งสิทธิบัตร) KIPO จึงให้เงินสนับสนุน SMEs ที่เข้าร่วมโครงการ IP Financing ข้างต้นสำหรับค่าใช้จ่ายในการประเมินมูลค่าทรัพย์สินทางปัญญา ร้อยละ 60 – 80 (Oh, 2014) และในภายหลังได้มีการจัดตั้งหน่วยงาน Korea Institute of Intellectual Property Evaluation & Transaction: KIPET) เมื่อพ.ศ. 2557 ขึ้นมาช่วยในการให้บริการประเมินมูลค่าทรัพย์สิน ซึ่งกระบวนการในการให้สินเชื่อเป็นไปดังรูปที่ 4.3

รูปที่ 4.3 กระบวนการในการให้สินเชื่อโดยใช้ทรัพย์สินทางปัญญาเป็นหลักประกัน

ที่มา: GPFI (2014)

ทั้งนี้ เกาหลีใต้ยังใช้ประโยชน์จากโครงสร้างพื้นฐานเดิม คือ การค้ำประกันสินเชื่อของบริษัท Korea Credit Guarantee Fund ในการเข้าช่วยค้ำประกันการกู้ยืมเงินด้วยเพื่อเป็นการลดภาระความเสี่ยงให้แก่ธนาคารผู้ให้สินเชื่อ เพื่อให้เกิดตลาดการให้สินเชื่อด้วยทรัพย์สินทางปัญญาขึ้น

เนื่องจากธนาคารที่รัฐเป็นเจ้าของเข้ามาเป็นผู้ให้เงินสินเชื่อสำหรับทรัพย์สินทางปัญญา ดังนั้น รัฐจึงต้องมีกลไกในการรองรับและจัดการกับความเสียหายที่อาจเกิดขึ้นจากการผิดนัดชำระหนี้ โดยรัฐได้ทำการจัดตั้งกองทุนทรัพย์สินทางปัญญา (IP fund) ด้วยเพื่อทำการบริหารทรัพย์สินทางปัญญา (SME case study) ในเวลาต่อมา กองทุนดังกล่าวได้กลายเป็นเครื่องมือในการซื้อและ

25 Oh, Steve. 2014. Status of IP Finance in Korea. Inventus Intellectual Property Group presented in Global Intellectual Property Summit 2014

รวบรวมทรัพย์สินทางปัญญา เพื่อนำไปขายต่อหรือทำการให้อนุญาต (Licensing) ซึ่งมีข้อดีในการป้องกันการถูกฟ้องร้องละเมิดสิทธิในทรัพย์สินทางปัญญาสำหรับธุรกิจขนาดเล็กซึ่งอาจไม่มีสภาพคล่องมากเพียงพอในการต่อสู้คดี (DEEP Centre, 2014)²⁶ และยังเป็นช่องทางในการระดมทุนเพิ่มเติม เนื่องจากการแปลงทรัพย์สินทางปัญญาเป็นหลักทรัพย์ (IP Securitization) และเป็นช่องทางในการทำ sales and license back กล่าวคือ บริษัทที่คิดค้นทรัพย์สินทางปัญญาสามารถนำทรัพย์สินทางปัญญาไปขายให้แก่กองทุน เพื่อให้ได้เงินก้อนมา และให้กองทุนทำ licensing กลับมาสู่บริษัทเพื่อนำไปประกอบธุรกิจจริงได้ (GPFI, 2014)

จากกรณีการส่งเสริมการกู้ยืมเงินของประเทศเกาหลีใต้จะเห็นได้ว่า หากใช้การเงินของภาครัฐนำในการให้สินเชื่อเพื่อสร้างตลาดดังกล่าวนั้นสามารถทำได้ แต่ภาครัฐจะต้องลงทุนเองเป็นจำนวนมากและต้องสร้างโครงสร้างพื้นฐานหลายประเภทเพื่อรองรับการจัดการทรัพย์สินทางปัญญาเต็มรูปแบบ ตั้งแต่การจดทะเบียนตลอดจนถึงการบริหารทรัพย์สินหากเกิดการผิดนัดชำระหนี้ อย่างไรก็ตาม ประเทศเกาหลีใต้ยังมีการวางกลไกที่เป็นระบบ โดยผู้ให้บริการแต่ละประเภทเป็นคนละหน่วยงานกัน ดังที่เห็นได้จากผู้ที่ให้สินเชื่อ ผู้ประเมิน ผู้ค้ำประกัน และผู้ให้การสนับสนุนค่าใช้จ่ายในการประเมินมูลค่าเป็นคนละหน่วยงานกัน ซึ่งทำให้มีความเป็นอิสระในการทำงาน

4.1.3 สหพันธรัฐมาเลเซีย

หน่วยงานที่เป็นผู้กำกับดูแลและส่งเสริมทรัพย์สินทางปัญญาในประเทศมาเลเซียคือ Intellectual Property Corp of Malaysia (MyIPO) ในปี พ.ศ. 2553 MyIPO ได้ริเริ่มโครงการประเมินมูลค่าของทรัพย์สินทางปัญญาซึ่งเป็นหนึ่งในหน่วยงานแรก ๆ ในทวีปเอเชียที่มีการดำเนินการดังกล่าว โครงการดังกล่าวมีเป้าประสงค์ที่จะพัฒนาหลักเกณฑ์และวิธีการประเมินมูลค่าของทรัพย์สินทางปัญญาที่สอดคล้องกับความต้องการของทั้งผู้ให้กู้และผู้กู้ในมาเลเซีย และเพื่อฝึกอบรมพนักงานสินเชื่อในสถาบันการเงินให้มีทักษะในการประเมินมูลค่าของทรัพย์สินทางปัญญาซึ่งเป็นสิ่งที่จำเป็นหากต้องการส่งเสริมให้ธนาคารและสถาบันการเงินเอกชนต่าง ๆ รับผิดชอบทรัพย์สินทางปัญญาเป็นหลักทรัพย์ค้ำประกันในการปล่อยสินเชื่อหลักสูตรในการอบรมดังกล่าวได้รับการรับรองจาก World Trade Institute ที่สวิสเซอร์แลนด์และวิทยากรจะเป็นผู้เชี่ยวชาญด้านการประเมินทรัพย์สินทางปัญญาจากหลากหลายประเทศทั่วโลก เช่น สหรัฐอเมริกา ออสเตรเลีย สหราชอาณาจักร และสิงคโปร์

ต่อมาในปี พ.ศ. 2556 รัฐบาลได้ริเริ่มโครงการสินเชื่อจากทรัพย์สินทางปัญญาที่เรียกว่า Intellectual Property Financial Scheme (IPFS) ซึ่งดำเนินการโดยรัฐวิสาหกิจที่มีภารกิจในการส่งเสริมแหล่งเงินทุนให้แก่ SMEs และธุรกิจเกิดใหม่ ในสาขาสารสนเทศและการสื่อสาร (ICT)

26 DEEP Centre. 2014. The Rise of Sovereign Patent Funds: Insights and Implications

และสาขาธุรกิจอื่นๆ ที่มีการขยายตัวในอัตราที่สูงในเอเชียที่มีชื่อว่า Malaysia's Debt Venture Berhad (MDV) โดยรัฐได้จัดสรรวงเงินสินเชื่อไว้ 200 ล้านริงกิต หรือประมาณ 1800 ล้านบาท ต้นปี พ.ศ. 2558 MDV ได้มีการให้สินเชื่อภายใต้โครงการ IPFS ให้แก่ธุรกิจทั้งหมด 11 รายเป็นวงเงิน 40 ล้านริงกิต หรือประมาณ 360 ล้านบาท²⁷

โครงการสินเชื่อดังกล่าวมีเงื่อนไขในการปล่อยกู้ดังนี้²⁸

- วงเงินปล่อยกู้สูงสุดไม่เกิน 10 ล้านริงกิต หรือร้อยละ 80 ของมูลค่าของทรัพย์สินทางปัญญาที่เป็นหลักประกัน ตามมูลค่าที่ต่ำกว่า
- สัญญาเงินกู้มีอายุ 5 ปี ซึ่งรวมระยะเวลาปลอดการชำระหนี้ที่อาจยาวสุดได้ไม่เกิน 1 ปี
- อัตราดอกเบี้ยร้อยละ 2 (จากรัฐบาล)
- รัฐบาลมาเลเซียจะค้ำประกันร้อยละ 50 ของเงินกู้โดยผ่านหน่วยงานค้ำประกันสินเชื่อของภาครัฐที่เรียกว่า Credit Guarantee Corporation Malaysia Berhad
- ค่าธรรมเนียมในการค้ำประกัน คือ ร้อยละ 0.5 ต่อปี

อนึ่ง ในการปล่อยสินเชื่อดังกล่าวภายใต้โครงการดังกล่าว รัฐบาลไม่ได้มุ่งเน้นการใช้ทรัพย์สินทางปัญญาเป็นหลักทรัพย์สินค้ำประกันเพียงอย่างเดียว หากแต่ส่งเสริมให้มีการปล่อยกู้ที่ใช้ทรัพย์สินทางปัญญาควบคู่ไปกับสินทรัพย์อื่น ๆ เพื่อจำกัดความเสี่ยงของผู้ให้กู้ด้วย ที่ผ่านมามีบริษัทที่สามารถใช้ประโยชน์จากโครงการดังกล่าวมักจะเป็นบริษัทที่มีประวัติการกู้ยืมเงินจาก MDV อยู่เดิม เช่น บริษัท KRU Studios ซึ่งเป็นบริษัทที่ผลิตหนัง 3D animation แต่บริษัทดังกล่าวจะต้องผ่านกระบวนการในการประเมินมูลค่าของทรัพย์สินทางปัญญาโดยผู้เชี่ยวชาญจากต่างประเทศที่ MyIPO ส่งมาซึ่งใช้เวลาค่อนข้างมาก²⁹

ในปี พ.ศ. 2557 MyIPO ได้จัดตั้งตลาดทรัพย์สินทางปัญญา (IPR market place) เพื่อเปิดให้ธุรกิจสามารถนำเสนอทรัพย์สินทางปัญญาที่ต้องการจะจำหน่ายหรือให้เช่าทางเว็บไซต์ได้ โดยมีรายละเอียดเกี่ยวกับชื่อและรายละเอียดของผู้ทรงสิทธิ ลักษณะของทรัพย์สินทางปัญญา โดยสังเขป วันที่จดทะเบียน ความประสงค์ที่จะจำหน่ายหรือให้เช่า รวมทั้งเงื่อนไข ตลอดจนราคาที่ต้องการ ตลาดดังกล่าวมีลักษณะที่คล้ายคลึงกับที่จัดตั้งขึ้นโดยสำนักงานทรัพย์สินทางปัญญา

27 Wong, Adrian (2015), Banking on Intellectual Property, The Edge Malaysia, February 6, 2015

28 Malaysia Debt Venture Berhad website: www.mdv.com.my/product-services/gvoernment-schemes/intellectual-property-financing/

29 Lim Wing Hui. Monetising Intellectual Property. The Star online สามารถดาวน์โหลดได้ที่

www.thestar.com.my/sme/2014/05/29/monetising-intellectual-property-plan-to-provide-financing-backed-by-ideas-as-collateral-starts-to/

ของสหราชอาณาจักร หรือ UKIPO หากแต่ต่างกันตรงที่ UKIPO มีแรงจูงใจให้ผู้ทรงสิทธิใช้ตลาดดังกล่าวโดยการลดหย่อนค่าธรรมเนียมในการรักษาสิทธิบัตรครั้งหนึ่ง

ในปัจจุบันเว็บไซต์ดังกล่าวมีทรัพย์สินทางปัญญาที่มีการเสนอขายหรือให้เช่าประมาณ 175 รายการซึ่งไม่มากนัก ทั้งนี้เนื่องจากที่ผ่านมาเลเซียมีตลาดทรัพย์สินทางปัญญาถึง 3 ตลาด เช่น Multimedia Development Corporation ซึ่งเป็นหน่วยงานของรัฐที่ส่งเสริมธุรกิจสื่อและสารสนเทศที่มีชื่อว่า IP Connect สำหรับการค้าทรัพย์สินทางปัญญาที่เกี่ยวกับเทคโนโลยีสื่อและสารสนเทศ และ PlaTCom Ventures Sdn Berhad ซึ่งเป็นหน่วยงานรัฐที่ส่งเสริมการร่วมทุนระหว่างนักลงทุนอิสระหรือเจ้าของธุรกิจส่วนตัว (Business Angels) กับ SMEs

เนื่องจากทั้งสามตลาดมีหลักเกณฑ์และวิธีการดำเนินการที่แตกต่างกันจึงเป็นภาระแก่เจ้าของทรัพย์สินทางปัญญาที่ต้องให้ข้อมูลและตอบข้อซักถามอย่างต่อเนื่อง ในปัจจุบัน IP Connect ได้ปิดตัวไปแล้วเนื่องจากขาดการดูแลเว็บไซต์ที่ดี โดยเฉพาะในส่วนของรายละเอียดข้อมูลในการติดต่อกับเจ้าของทรัพย์สินทางปัญญาเนื่องจากโครงการขาดงบประมาณที่ต่อเนื่องนอกจากนี้แล้ว การที่ IPConnect มุ่งเข้าไปที่ทรัพย์สินปัญญาที่เกี่ยวกับสาขาสื่อและสารสนเทศเท่านั้นทำให้ตลาดมีขนาดจำกัดไม่เป็นที่สนใจของผู้ลงทุน ต่างจากเว็บไซต์ของ PlaTCom ซึ่งครอบคลุมธุรกิจทุกสาขาจึงมีนักลงทุนและ SMEs ที่เข้าร่วมโครงการจำนวนมาก³⁰

ในภาพรวม แม้มาเลเซียจะมีนโยบายที่ส่งเสริมการใช้ทรัพย์สินทางปัญญาในการระดมทุนอย่างชัดเจนมาเป็นเวลาเกือบ 10 ปีแล้ว และมีหลากหลายหน่วยงานและกิจกรรมที่เกี่ยวข้อง หากแต่การปล่อยกู้โดยใช้ทรัพย์สินทางปัญญาเป็นหลักประกันยังคงมีการดำเนินการโดย MDV ซึ่งเป็นหน่วยงานรัฐเพียงแห่งเดียว เหตุผลหลักที่สถาบันการเงินหรือสถาบันอื่นๆ เลือกที่จะไม่เข้ามาเล่นในตลาดดังกล่าว ได้แก่

- (1) ขาดฐานข้อมูลที่สามารถยืนยันความเป็นเจ้าของและข้อมูลเกี่ยวกับการใช้ประโยชน์จากทรัพย์สินทางปัญญา (เช่น มีการนำทรัพย์สินทางปัญญาไปค้ำประกันหนี้เงินกู้อื่นๆ มาก่อนแล้วหรือไม่) ทำให้สถาบันการเงินไม่สามารถรับทรัพย์สินทางปัญญาเป็นหลักประกันได้ ทั้งนี้เนื่องจากกฎหมายยังไม่กำหนดให้ผู้ทรงสิทธิจะต้องรายงานการจำหน่าย ให้เช่า ใช้ หรือการนำทรัพย์สินทางปัญญาไปค้ำประกัน

³⁰ OECD (2015) Boosting Malaysia's National Intellectual Property System for Innovation, OECD Publication, Paris.

- (2) สถาบันการเงินขาดความรู้เกี่ยวกับการประเมินมูลค่าของทรัพย์สินทางปัญญา แม้ MyIPO จะให้บริการฝึกอบรมการประเมินฯ ตามที่ได้กล่าวมาแล้ว แต่จำนวนผู้ที่สอบผ่านยังมีจำนวนน้อยมาก

4.1.4 เขตบริหารพิเศษฮ่องกงแห่งสาธารณรัฐประชาชนจีน

ฮ่องกงได้รับการจัดอันดับเป็นที่ 7 ของ Global Innovation Index ในปี พ.ศ. 2556 และเป็นอันดับที่ 1 ในทวีปเอเชีย ทั้งนี้ ที่ผ่านมารัฐบาลฮ่องกงมีนโยบายส่งเสริมให้ฮ่องกงเป็นศูนย์กลางของการค้าทรัพย์สินทางปัญญา (IP Trading Hub) แต่ยังไม่มียุทธศาสตร์หรือมาตรการในการส่งเสริมการปล่อยกู้โดยใช้ทรัพย์สินทางปัญญาเป็นสินทรัพย์ค้ำประกันแต่อย่างใด อย่างไรก็ตาม ฮ่องกงได้พัฒนาปัจจัยพื้นฐานที่จำเป็นต่อการแปลงทรัพย์สินทางปัญญาเป็นทุนดังต่อไปนี้

1. สำนักงานทรัพย์สินทางปัญญา (Intellectual Property Department) มีหลักสูตรฝึกอบรมเรื่อง (1) การสืบค้นสิทธิบัตร และ (2) การประเมินมูลค่าทรัพย์สินทางปัญญาทุกประเภทไม่ว่าจะเป็นลิขสิทธิ์ สิทธิบัตร เครื่องหมายการค้า โดยมีวิทยากรที่มีความเชี่ยวชาญในระดับนานาชาติเป็นวิทยากร
2. Hong Kong Trade Development Council (HKTDC) ซึ่งเป็นหน่วยงานของรัฐที่มีหน้าที่ในการพัฒนาตลาดให้แก่ธุรกิจฮ่องกง โดยมีสำนักงานที่กระจายอยู่กว่า 40 ประเทศทั่วโลก ได้สร้าง IP Portal ซึ่งออกแบบมาให้เป็น one-stop shop สำหรับผู้ที่ต้องการจะซื้อหรือเช่าทรัพย์สินทางปัญญาทั้งในประเทศและต่างประเทศ โดยเว็บไซต์ดังกล่าวจะมีลิงค์ไปสู่เว็บไซต์ที่มีการซื้อขายทรัพย์สินทางปัญญาที่หลากหลาย รวมถึง website IP-Market place ของสำนักงานทรัพย์สินทางปัญญาของเดนมาร์ก ซึ่งมีความตกลงร่วมกับ HKTDC ในการส่งเสริมให้ธุรกิจทั้งสองประเทศได้เข้าถึงข้อมูลการซื้อขายทรัพย์สินทางปัญญาผ่านเว็บไซต์ของทั้งสองประเทศ

4.1.5 ออสเตรเลีย

ออสเตรเลียไม่มีนโยบายหรือมาตรการในการส่งเสริมการแปลงทรัพย์สินทางปัญญาเป็นทุนแต่อย่างใด แต่ออสเตรเลียมีระบบการจดทะเบียนสินทรัพย์ส่วนบุคคล (Personal Property Securities Register) ซึ่งรวมถึงการจดทะเบียนทรัพย์สินทางปัญญา และการให้เช่าสิทธิในทรัพย์สินทางปัญญาด้วย ดังนั้น ผู้ลงทุนที่สนใจที่จะซื้อหรือเช่าทรัพย์สินทางปัญญาในตลาดกลางที่ซื้อขายทรัพย์สินทางปัญญา จะสามารถตรวจสอบความเป็นเจ้าของและสถานภาพของทรัพย์สินทางปัญญา ก่อนที่จะตัดสินใจซื้อหรือเช่าได้

4.1.6 สหรัฐอเมริกา

สหรัฐอเมริกาคือประเทศผู้นำในการใช้กลไกตลาดในการระดมทุนจากทรัพย์สินทางปัญญา โดยมีประวัติในการให้สินเชื่อประเภทนี้มาอย่างยาวนาน ตั้งแต่ปลายทศวรรษที่ 1880 คริสตศักราช หรือกว่า 130 ปีมาแล้วที่ Thomas Edison ซึ่งเป็นผู้ค้นคิดหลอดไฟได้ใช้สิทธิบัตรของเขาในการค้ำประกันเงินกู้เพื่อนำมาก่อตั้งบริษัท General Electric จากการที่ตลาดการเงินในสหรัฐอเมริกามีประสบการณ์ในการใช้ทรัพย์สินทางปัญญาเป็นสินทรัพย์ค้ำประกันที่ยาวนาน จึงมีพัฒนาการของบริการที่หลากหลายที่สนับสนุนการระดมทุนโดยทรัพย์สินทางปัญญาทุกรูปแบบ ไม่ว่าจะเป็นการกู้ยืมโดยใช้ทรัพย์สินทางปัญญา (IP-backed loans) การแปลงทรัพย์สินทางปัญญาเป็นทุน (IP Securitization) Mann (2015)³¹ พบว่า บริษัทในสหรัฐอเมริกามีการใช้ทรัพย์สินทางปัญญาเป็นหลักทรัพย์ค้ำประกันมากขึ้นตามลำดับ โดยในปัจจุบันมีการกู้ยืมเงินที่ใช้ทรัพย์สินทางปัญญาเป็นหลักทรัพย์ค้ำประกันเกินกว่า 40,000 สัญญาต่อปี ดังแสดงในรูปที่ 4.4 ถึงแม้ว่าจะมีธุรกิจหลายประเภทที่สามารถใช้ทรัพย์สินทางปัญญาเข้าถึงแหล่งเงินทุนได้ แต่ว่าธุรกิจที่มักใช้ประโยชน์จากช่องทางดังกล่าวมักเป็นธุรกิจที่เกี่ยวข้องกับคอมพิวเตอร์ เทคโนโลยีการสื่อสาร การแพทย์ เครื่องใช้ไฟฟ้าและเครื่องกล

บริษัทที่ใช้ทรัพย์สินทางปัญญาในการระดมทุนมากที่สุด อาทิ General Motors, Avago และ Alcatel-Lucent มีการใช้ทรัพย์สินทางปัญญา โดยเฉพาะสิทธิบัตร มากกว่า 1 หมื่นชิ้นในการระดมทุน เพื่อผ่านช่วงที่มีปัญหาทางการเงิน เช่น บริษัท General Motors ใช้ทรัพย์สินทางปัญญา กว่า 13,000 ชิ้น ในการระดมทุนในช่วงปี พ.ศ. 2552 – 2553 ซึ่งเป็นช่วงที่เกิดวิกฤติการเงินโลก (Reculera, 2015)³² อนึ่ง Czarnitzki et al. (2014)³³ ได้แสดงผลเชิงประจักษ์ว่าบริษัทขนาดเล็กสามารถเข้าถึงแหล่งเงินทุนได้มากขึ้นหลังจากมีการจดสิทธิบัตรได้เช่นกัน

ในฝั่งของผู้ให้เงินทุน ธนาคารขนาดใหญ่ในสหรัฐอเมริกาคือผู้เล่นหลักที่ให้เงินสินเชื่อโดยใช้ทรัพย์สินทางปัญญาเป็นหลักทรัพย์ค้ำประกัน เช่น Bank of America, Wells Fargo และ JP Morgan เป็นต้น ดังแสดงในรูปที่ 4.5 ซึ่งเป็นจำนวนสัญญาสินเชื่อที่ใช้ทรัพย์สินทางปัญญามาตั้งแต่ พ.ศ. 2519 ซึ่ง Reculera (2015) ระบุว่าแต่ละธนาคารมีความสนใจในทรัพย์สินทางปัญญาแต่

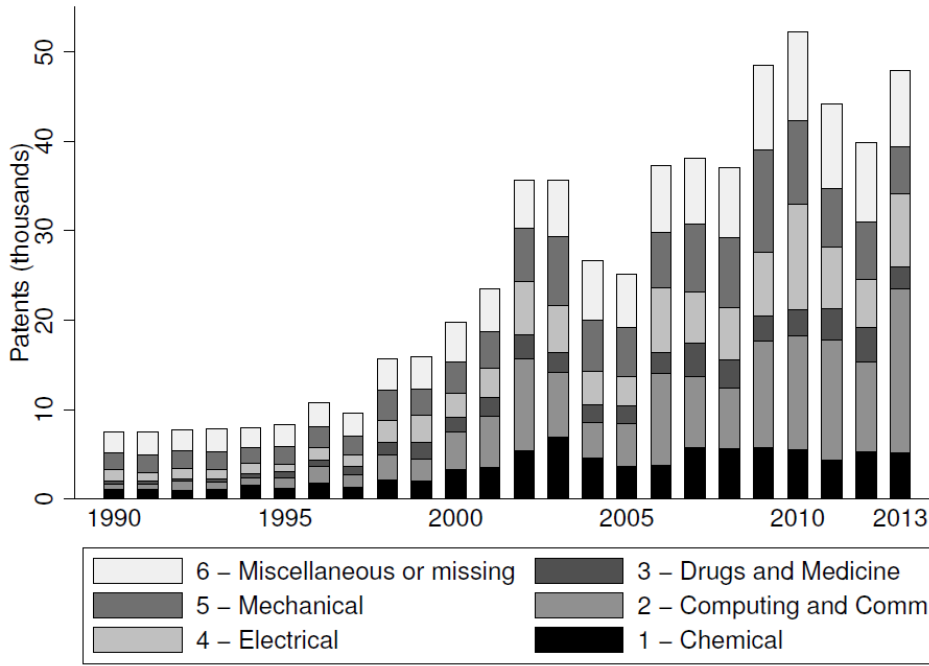
³¹ Mann, William. 2015. Creditor rights and innovation: Evidence from patent collateral

³² Reculera Inc. 2015. IP backed financing: Overview of trends. ไฟล์นำเสนอ PowerPoint

³³ Czarnitzki, Dirk, Bronwyn Hall and Hanna Hottenrott. 2014. Patents as Quality Signals? The Implications for Financing Constraints on R&D

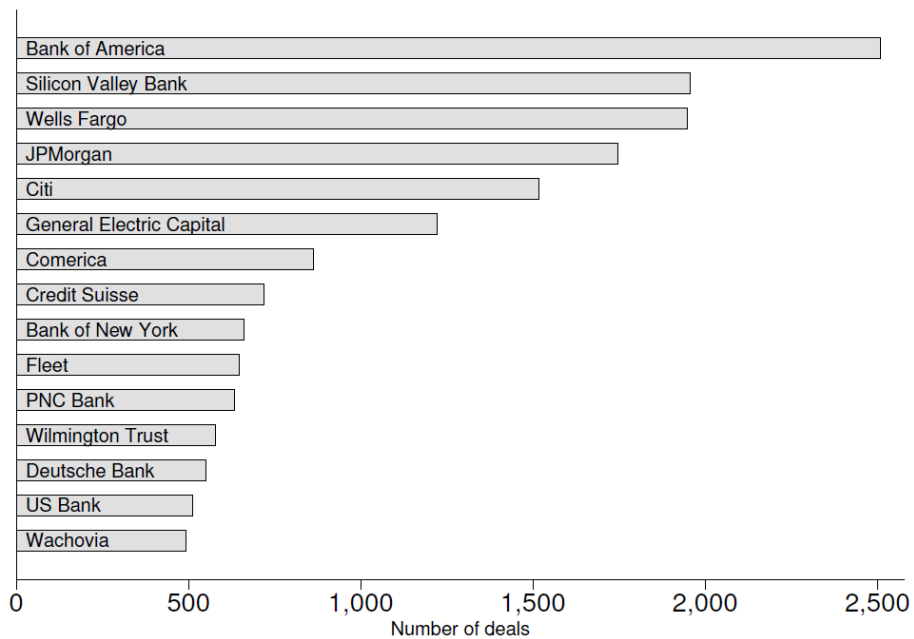
ละประเภทแตกต่างกันออกไป อาทิ Credit Suisse และ Bank of America เป็นผู้ให้สินเชื่อรายใหญ่ แก่ธุรกิจการสื่อสารดิจิทัล (Digital Communication) ในขณะที่ Citi และ Deutsche Bank เป็นผู้ให้สินเชื่อรายใหญ่ที่สุดสำหรับธุรกิจ Semiconductor เป็นต้น

รูปที่ 4.4 ปริมาณการใช้ทรัพย์สินทางปัญญาเป็นหลักทรัพย์ค้ำประกัน

ที่มา: Mann (2015)

รูปที่ 4.5 จำนวนสัญญาสินเชื่อโดยใช้ทรัพย์สินทางปัญญาเป็นหลักทรัพย์ค้ำประกันสะสม ตั้งแต่ พ.ศ. 2519

ที่มา: Mann (2015)

ทั้งนี้ สหรัฐอเมริกามีกลไกรองรับการให้บริการดังกล่าวที่สำคัญ คือ ประการแรก การมีระบบทรัพย์สินทางปัญญาที่เข้มแข็ง โดยเฉพาะการปกป้องสิทธิในทรัพย์สินทางปัญญาและการต่อต้านสินค้าที่ละเมิดทรัพย์สินทางปัญญา โดยมีการร่วมมือกันระหว่างหน่วยงานเพื่อปฏิบัติหน้าที่ดังกล่าว ได้แก่ US Patent and Trademark Office (USPTO), US Copyright Office, US Customs and Border Protection (CBP) และ Department of Homeland Security (DHS) (Intellectual Property Office, 2013)³⁴

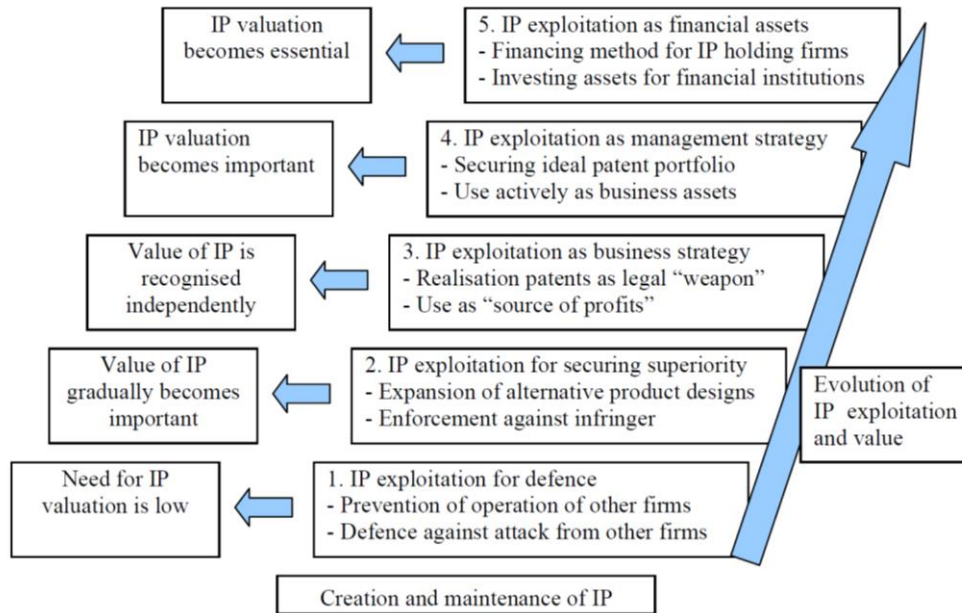
ประการที่สอง สหรัฐอเมริกามีกระบวนการในการรายงานและเปิดเผยข้อมูลเกี่ยวกับการนำทรัพย์สินทางปัญญาไประดมทุนอีกด้วย กล่าวคือ เมื่อใดก็ตามที่มีการนำสิทธิบัตรไปใช้ในการระดมเงินทุนแล้ว จะต้องมีการรายงานต่อกรมทรัพย์สินทางปัญญาของสหรัฐอเมริกา (USPTO) ซึ่งทำให้สาธารณะได้รับรู้ และไม่เกิดการซื้อสิทธิบัตรขึ้นดังกล่าวแล้วนำไปใช้งานซ้ำซ้อนกัน (Mann, 2015) ซึ่งช่วยลดความเสี่ยงให้กับสถาบันการเงินหรือผู้ลงทุน

ประการที่สาม คือ การมีองค์กรและหลักเกณฑ์ในการประเมินมูลค่าทรัพย์สินทางปัญญาที่เป็นที่เชื่อถือ การประเมินมูลค่าทรัพย์สินทางปัญญาถือเป็นหนึ่งบริการที่มีความสำคัญในการระดมทุนด้วยทรัพย์สินทางปัญญา จากลำดับขั้นของการพัฒนาการนำทรัพย์สินทางปัญญาไปใช้ประโยชน์ ดังแสดงในรูปที่ 4.6 โดย OECD (2006)³⁵ ถือว่าประเทศสหรัฐมีการพัฒนาไปถึงขั้นสูงสุด คือการใช้ทรัพย์สินทางปัญญาอย่างรอบด้าน ตั้งแต่การป้องกันการฟ้องร้องตลอดจนการใช้เพื่อระดมทุนและการลงทุน ซึ่งยังมีระดับการใช้งานทรัพย์สินทางปัญญาที่สูงขึ้นเท่าใด การประเมินมูลค่าทรัพย์สินทางปัญญาก็ยังมีความจำเป็นมากยิ่งขึ้น

³⁴ Intellectual Property Office. 2013. Intellectual property rights in the USA

³⁵ OECD. 2006. Valuation and exploitation of intellectual property

รูปที่ 4.6 พัฒนาการของการใช้ประโยชน์จากทรัพย์สินทางปัญญาและความต้องการสำหรับการประเมินมูลค่า

ที่มา: OECD (2006)

ถึงแม้ว่าประเทศสหรัฐอเมริกาจะมีมาตรฐานในการรายงานข้อมูลทางบัญชีค่อนข้างชัดเจน แต่เนื่องจากการตีราคามูลค่าทรัพย์สินทางปัญญาที่มีวิธีการหลากหลายขึ้นอยู่กับดุลยพินิจของผู้ประเมิน เพื่อให้การประเมินมีความน่าเชื่อถือ การประเมินมูลค่าทรัพย์สินทางปัญญาส่วนมากแล้วจะดำเนินการโดยบุคคลที่สามที่มีความเป็นอิสระจากเจ้าของทรัพย์สินทางปัญญา ทั้งนี้ สหรัฐอเมริกามีบริษัทเอกชนจำนวนมากที่ให้บริการดังกล่าว เช่น

- บริษัทตรวจสอบบัญชี (เช่น PriceWaterhouseCooper)
- บริษัทให้คำปรึกษาทางการเงิน (เช่น Duff & Phelps และ Alix Partners)
- บริษัทที่เชี่ยวชาญด้านทรัพย์สินทางปัญญา (เช่น Collier IP และ Hilco Streambank)

สำหรับหลักเกณฑ์และมาตรฐานในการประเมินมูลค่าของทรัพย์สินทางปัญญานั้นเกี่ยวข้องกับหลักเกณฑ์ในการประเมินสินทรัพย์ทั่วไป และหลักเกณฑ์ในการประเมินสินทรัพย์ที่เฉพาะเจาะจงกับสินทรัพย์ที่ไม่มีตัวตน (non-tangible assets) The Appraisal Foundation ซึ่งเป็นองค์กรไม่แสวงหากำไรเอกชนเป็นผู้กำหนดหลักเกณฑ์ในการประเมินสินทรัพย์ทั่วไปที่เรียกว่า Uniform standards of professional appraisal practice มาตรฐานดังกล่าวจะมีการทบทวนทุก 2 ปี เพื่อให้ปรับเปลี่ยนได้ตามความเหมาะสมกับภาคธุรกิจที่เปลี่ยนแปลงไป

นอกจากนี้ American Society of Appraisers ซึ่งเป็นองค์กรไม่แสวงหากำไรเช่นกัน ได้จัดทำระบบรับรองมาตรฐานในด้านการประเมินมูลค่าทรัพย์สินที่ไม่มีตัวตน (Intangible Assets Appraisal Specialty) ซึ่งผู้ที่ผ่านการประเมินได้จะต้องได้รับการรับรองในระดับ Accredited Senior Appraiser (มีประสบการณ์ในการประเมินมูลค่าทรัพย์สินอย่างน้อย 5 ปี) และจะต้องผ่านการอบรม 2 วิชา คือ การประเมินมูลค่าทรัพย์สินที่ไม่มีตัวตน และหัวข้อเฉพาะด้านเกี่ยวกับการประเมินมูลค่าทรัพย์สินที่ไม่มีตัวตน รวมทั้งจะต้องส่งรายงานสรุปการประเมินมูลค่าทรัพย์สินอย่างน้อย 10 โครงการ

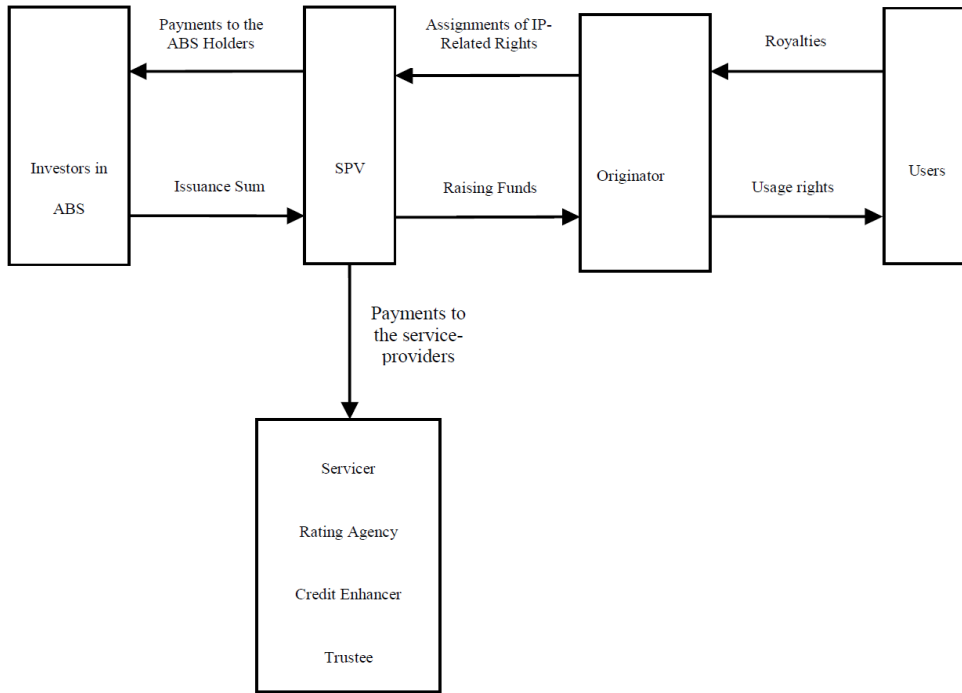
จะเห็นได้ว่า นอกจากการประเมินมูลค่าโดยบุคคลที่สามซึ่งมีความเป็นอิสระแล้ว ส่วนสำคัญอีกประการหนึ่ง คือ การกำหนดหลักเกณฑ์และวิธีการกลางในการตีราคาทรัพย์สินทางปัญญา เพื่อเป็นบรรทัดฐานของการประกอบอาชีพการประเมินมูลค่าทรัพย์สินทางปัญญาสำหรับผู้ปฏิบัติทุกราย และใช้การรับรองคุณภาพ (accreditation) เพื่อที่จะเปิดกว้างให้บริษัทเอกชนที่หลากหลายสามารถเข้ามาให้บริการในการประเมินได้มาตรฐาน เพื่อให้เอกชนผู้ต้องการใช้บริการสามารถเลือกผู้ให้บริการที่มีคุณภาพที่หลากหลาย

สำหรับการแปลงทรัพย์สินทางปัญญาให้เป็นทุนนั้น ต้องการบริการสนับสนุนจำนวนมาก ดังรูปที่ 4.7 ซึ่งมีกระบวนการที่สำคัญ คือ

- 1) ผู้ที่คิดค้นหรือผู้ที่ได้รับรายได้จากทรัพย์สินทางปัญญา นำทรัพย์สินทางปัญญาไปไว้ในนิติบุคคลหนึ่ง หรือ Special Purpose Vehicle (SPV)
- 2) ที่ปรึกษาทางการเงิน หรือ Underwriter ทำการประเมินมูลค่าทรัพย์สินทางปัญญา และนำเรื่อหนี้ออกขายแก่นักลงทุน

- 3) Credit rating agency หรือบริษัทจัดอันดับความน่าเชื่อถือเข้ามาทำการประเมินมูลค่าในฐานะผู้ประเมินอิสระ และ
- 4) อาจมีการใช้ Credit Enhancer รวมถึงบริษัทประกันในการลดความเสี่ยงของทรัพย์สินที่นำออกระดมทุน

รูปที่ 4.7 โครงสร้างของการแปลงทรัพย์สินทางปัญญาให้เป็นทุน

ที่มา: Solomon & Bitton (2015)³⁶

จากรูปดังกล่าวสังเกตได้ว่า นอกจากผู้ที่คิดค้นทรัพย์สินทางปัญญาและนักลงทุนแล้ว ยังจะต้องมีผู้ช่วยนำทรัพย์สินดังกล่าวออกขาย (Underwriter) รวมถึงบริษัทจัดอันดับความน่าเชื่อถือทรัพย์สิน และบริษัทประกัน ซึ่งบริการในการกำหนดความน่าเชื่อถือ หรือ rating ถือเป็นส่วนสำคัญในการส่งสัญญาณให้ตลาดรู้ถึงคุณภาพของทรัพย์สินดังกล่าวก่อนเข้าไปลงทุน เช่น ในการออกหุ้นกู้ของ David Bowie ซึ่งใช้เพลงเก่าที่ตนได้แสดงและแต่งเอาไว้ในการระดมทุน ได้รับการจัดอันดับความน่าเชื่อถือ Aaa โดย Moody's Investor Service ซึ่งเป็นอันดับที่ดีที่สุด ซึ่งทำให้ระดมทุนได้จำนวนมากถึงเกือบ 55 ล้านดอลลาร์สหรัฐ เช่นเดียวกับ Credit Enhancer ซึ่งเป็นผู้ที่มีอันดับความ

³⁶ Solomon, Dov and Miriam Bitton. 2015. Intellectual property securitization

นำเชื่อถือที่ดี ที่เข้ามามีส่วนร่วมในการแบกรับความเสี่ยงบางส่วนหากรายได้ไม่เป็นไปตามการคาดการณ์ (Alekseev, 2002)³⁷

4.1.7 สหราชอาณาจักร

เนื่องจากการลงทุนของภาคธุรกิจส่วนใหญ่ในปัจจุบันเป็นการลงทุนในทรัพย์สินที่ไม่มีตัวตน เช่น ระบบการบริหารจัดการธุรกิจที่ดี การสร้างแบรนด์ หรือ รูปลักษณะของสินค้าที่เป็นเอกลักษณ์ เฉพาะตัว ฯลฯ รัฐบาลของสหราชอาณาจักรจึงตระหนักถึงบทบาทในการให้การสนับสนุนผู้ประกอบการ ผู้คิดค้น ผู้ริเริ่มสร้างสรรค์ ให้สามารถนำทรัพย์สินทางปัญญาของตนมาแปลงและเพิ่มมูลค่าเป็นเงินทุนในการประกอบธุรกิจซึ่งเป็นกุญแจสำคัญที่จะช่วยให้สหราชอาณาจักรเติบโตไปได้ในระยะยาว³⁸

อย่างไรก็ตาม ผลสำรวจของ OECD ในปี พ.ศ. 2554 พบว่า มีเพียงหนึ่งในสามของ SME ในสหราชอาณาจักรที่สามารถบริหารจัดการทรัพย์สินทางปัญญาของตนได้ และมีเพียงร้อยละ 10 ที่มีการวางแผนกลยุทธ์สำหรับทรัพย์สินทางปัญญาของตน³⁹ สืบเนื่องจากข้อมูลดังกล่าว ในช่วงต้นปี พ.ศ. 2556 สำนักงานทรัพย์สินทางปัญญาของสหราชอาณาจักร (The UK Intellectual Property Office: UK IPO) และ Department for business, Innovation & Skills (BIS)⁴⁰ ได้จัดทำโครงการเพื่อสำรวจปัญหาและอุปสรรคในการใช้ทรัพย์สินทางปัญญาในการระดมทุนและในการเข้าถึงแหล่งเงินทุนเพื่อต่อยอดการประกอบธุรกิจของตน รวมทั้งหาแนวทางในการแก้ไขปัญหาและอุปสรรคเหล่านั้น โดยมีกลุ่มเป้าหมายหลัก คือ ธุรกิจ SMEs ที่มีทรัพย์สินทางปัญญาที่มีมูลค่าสูงแต่มีข้อจำกัดด้านเงินทุนในการประกอบธุรกิจ

การดำเนินงานภายใต้โครงการดังกล่าวมีการสัมภาษณ์ผู้ที่เกี่ยวข้องหลายฝ่าย อาทิ ผู้ประกอบการ สถาบันการเงิน ผู้คิดค้นนวัตกรรม ผู้เชี่ยวชาญ ฯลฯ พบว่า ปัญหาและอุปสรรคหลักที่ขัดขวางการเข้าถึงแหล่งเงินทุนของธุรกิจ SMEs เกิดจากการที่ SMEs ขาดปัจจัยที่สำคัญ 3 ประการ ดังนี้

³⁷ Alekseev, Innokenty. 2002. Securitization of intellectual property

³⁸ International Property Office, 2013, Banking on IP: An Active Response.

³⁹ World Bank, 2014, Using Intellectual Property to Raise Innovation Finance, The Innovation Policy Platform.

⁴⁰ International Property Office, 2013, Banking on IP?: The role of intellectual property and intangible assets in facilitating business finance-final report.

1. การจำแนกประเภทและประเมินมูลค่าของทรัพย์สินทางปัญญาที่ตนครอบครอง

ผู้ประกอบการส่วนใหญ่ยังไม่ค่อยเข้าใจในสิทธิและมูลค่าของทรัพย์สินทางปัญญาของตน ผลสำรวจในรายงานดังกล่าวพบว่า มากกว่าสองในสามของผู้ประกอบการมีอย่างน้อยหนึ่งผลิตภัณฑ์ที่สามารถยื่นจดทะเบียนทรัพย์สินทางปัญญาได้ ไม่ว่าจะเป็นสิทธิบัตร เครื่องหมายการค้า หรือ สิ่งบ่งชี้ทางภูมิศาสตร์ แต่กลับไม่มีการยื่นขอจดทะเบียนทรัพย์สินทางปัญญานั้น นอกจากผู้ประกอบการแล้ว ผู้ให้กู้และนักลงทุนเองก็ยังไม่มีความเข้าใจที่เพียงพอเกี่ยวกับทรัพย์สินทางปัญญา ซึ่งถือเป็นอุปสรรคอย่างหนึ่งในการระดมทุนโดยใช้ทรัพย์สินทางปัญญา รายงานดังกล่าวได้เสนอแนะให้มีการให้ความรู้แก่ผู้ประกอบการในการจำแนกประเภทของทรัพย์สินที่ตนถือครองอยู่ ว่าทรัพย์สินใดเป็นทรัพย์สินทางปัญญา และเป็นทรัพย์สินทางปัญญาประเภทใด เช่น ลิขสิทธิ์ สิทธิบัตรการผลิต ชื่อทางการค้า เครื่องหมายการค้า ความลับทางการค้า สิ่งบ่งชี้ทางภูมิศาสตร์ ฯลฯ และทรัพย์สินเหล่านั้นมีมูลค่าเพียงใด เนื่องจากรายงานดังกล่าวข้างต้นไม่มีการจำแนกและระบุมูลค่าของทรัพย์สินทางปัญญาไว้ ดังนั้น บริษัทจึงควรสามารถจำแนกประเภทของทรัพย์สินทางปัญญาของตน เข้าใจถึงกระบวนการในการประเมินมูลค่าของทรัพย์สินทางปัญญาแต่ละประเภท และสามารถสื่อสารกับนักลงทุนในการประเมินมูลค่าของทรัพย์สินทางปัญญา ซึ่งจำเป็นที่จะต้องจัดทำรายงานแยกต่างหากจากรายงานทางบัญชี

2. การบริหารจัดการทรัพย์สินทางปัญญา

การใช้ทรัพย์สินทางปัญญาในการระดมทุนแต่ละวิธีการมีผลต่อสิทธิในการบริหารจัดการทรัพย์สินทางปัญญาของผู้ทรงสิทธิที่แตกต่างกันไป ซึ่งผู้ประกอบการจำเป็นต้องเรียนรู้และศึกษาอย่างรอบคอบ อาทิ การใช้ทรัพย์สินทางปัญญาในการค้าประกันการกู้ยืมเงินนั้น ทรัพย์สินทางปัญญาจะถูกใช้ค้ำประกันเงินที่กู้ยืมมาจนกว่าเจ้าของทรัพย์สินทางปัญญาจะใช้คืนเงินกู้ยืมหมด ในขณะที่การใช้ทรัพย์สินทางปัญญาในการระดมทุนนั้น นักลงทุนหรือผู้ถือหุ้นสามารถเข้ามาควบคุมหรือบริหารจัดการทรัพย์สินทางปัญญาได้ รายงานดังกล่าวเสนอให้มีการจัดทำ “resource toolkit” ซึ่งมีรายละเอียดที่ช่วยอธิบายวิธีการและเครื่องมือต่างๆ ที่เกี่ยวข้องกับการจดทะเบียนและการบริหารจัดการทรัพย์สินทางปัญญา เพื่อช่วยให้ SMEs สามารถตรวจสอบการประเมินมูลค่าทรัพย์สินทางปัญญา และปกป้องทรัพย์สินทางปัญญาของตนได้

3. การตระหนักถึงมูลค่าของทรัพย์สินทางปัญญา

ผู้ประกอบการส่วนใหญ่มักจะไม่ตระหนักถึงมูลค่าของทรัพย์สินทางปัญญาที่ตนเองมีอยู่ และไม่สามารถจำแนกว่าทรัพย์สินทางปัญญานั้นมีความแตกต่างจากทรัพย์สินที่มีตัวตนอย่างไร มูลค่า

ของทรัพย์สินทางปัญญาสามารถประเมินได้อย่างไร วิธีการเพิ่มมูลค่าของทรัพย์สินทางปัญญาแต่ละประเภท เช่น สิทธิบัตร ลิขสิทธิ์ เครื่องหมายการค้า ทำได้อย่างไรบ้าง ซึ่งมีหลายวิธี อาทิ การทำการตลาดสำหรับทรัพย์สินทางปัญญาแต่ละประเภท การใช้ทรัพย์สินทางปัญญาในการระดมทุน การค้าประกันเงินกู้ เป็นต้น นอกจากนี้ หากธุรกิจประสบปัญหาหรือเคยประสบปัญหาด้านการเงินทรัพย์สินทางปัญญาของธุรกิจยังไม่หมดมูลค่าไปด้วย ซึ่งสามารถนำไปใช้ในการระดมทุนหรือนำไปขายในระบบตลาด marketplace ได้

ผลการศึกษาภายใต้โครงการดังกล่าวทำให้ UK IPO เห็นถึงความจำเป็นในการให้ความรู้แก่ผู้ประกอบการ ผู้ให้กู้ยืม และผู้เชี่ยวชาญทางการเงิน ในการตระหนักถึงมูลค่าของทรัพย์สินทางปัญญา โดยการพัฒนาเครื่องมือออนไลน์ การจัดทำคู่มือเพื่อช่วยในการสื่อสารกับผู้ประกอบการและผู้เชี่ยวชาญทางการเงินให้มีความเข้าใจตรงกัน การพัฒนาระบบตลาดทรัพย์สินทางปัญญา รวมทั้งการจัดหาคู่มือในการลดความเสี่ยงเพื่อเพิ่มความมั่นใจให้กับสถาบันทางการเงินในการให้กู้ยืมหรืออนุมัติเงินทุน⁴¹ การดำเนินการของ UK IPO สามารถจำแนกได้ดังนี้⁴²

- เครื่องมือสำหรับการฝึกอบรมเบื้องต้น

ในปี พ.ศ. 2556 UK IPO พัฒนาเครื่องมือเพื่อใช้สำหรับฝึกอบรมและให้ความรู้เบื้องต้น (IP for Business) แก่ผู้ประกอบการและที่ปรึกษาทางการเงิน รวมทั้งเพื่อพัฒนากลยุทธ์ในการเพิ่มมูลค่าของทรัพย์สินทางปัญญา การดำเนินงานในส่วนนี้จะทำงานร่วมกับ British Bankers' Association (BBA) โดยเครื่องมือที่จัดทำขึ้นประกอบด้วยรายละเอียด 5 ส่วน ได้แก่

- IP Basics เป็นคู่มือที่ให้ความรู้เกี่ยวกับประเภทของทรัพย์สินทางปัญญา และการเพิ่มมูลค่าของทรัพย์สินทางปัญญา
- IP Equip เป็นเครื่องมือประเภท interactive e-learning ที่ช่วยจำแนกทรัพย์สินที่อาจได้รับการปกป้องโดยทรัพย์สินทางปัญญา
- IP Equip App เป็นแอปพลิเคชันที่ให้ความรู้เกี่ยวกับทรัพย์สินทางปัญญา
- IP Health Checks เป็นชุดการตรวจสอบเบื้องต้นเพื่อจำแนกความเสี่ยงและโอกาสที่จะเกิดขึ้นกับธุรกิจ

41 Taylor Wessing LLP, 2014, Are you banking on your IP?

42 International Property Office, 2013, Banking on IP: An Active Response.

- IP Master Class เป็นเครื่องมือการฝึกอบรมเชิงลึกผ่านระบบออนไลน์และการให้บริการแบบพูดคุยตัวต่อตัวเกี่ยวกับความรู้ด้านทรัพย์สินทางปัญญาในประเด็นต่าง ๆ

- การสื่อสารกับผู้ประกอบการและผู้เชี่ยวชาญทางการเงิน

UK IPO พัฒนาเครื่องมือต่าง ๆ เพื่อช่วยให้ผู้ประกอบการและผู้ให้กู้ยืมเงินสามารถเจรจาพูดคุยให้เข้าใจตรงกันทั้งการนิยามศัพท์ การอธิบายและการคิดคำนวณมูลค่าทรัพย์สินทางปัญญาและทรัพย์สินที่ไม่มีตัวตนอื่น ๆ โดยการจัดทำแบบฟอร์มมาตรฐานในการประเมิน (templates) และคู่มือในการกรอกแบบฟอร์มดังกล่าว เพื่อช่วยให้ผู้ประกอบการเกิดความเข้าใจในกระบวนการตัดสินใจของผู้ให้กู้ยืมเงิน รวมทั้งการพัฒนากลยุทธ์ด้านทรัพย์สินทางปัญญาอย่างมีประสิทธิภาพ และการพัฒนากระบวนการเกี่ยวกับ due diligence หรือการตรวจสอบการมีอยู่จริงของสินทรัพย์ของบริษัทให้มีประสิทธิภาพมากขึ้น

- การลดความเสี่ยงของผู้ให้กู้หรือผู้ลงทุน

การตัดสินใจให้กู้ยืมเงินของผู้ให้กู้หรือการตัดสินใจลงทุนของนักลงทุนขึ้นอยู่กับความมั่นใจว่าจะได้รับการจ่ายเงินกู้กลับมาในกรณีของผู้ให้กู้ และความมั่นใจว่าจะได้รับเงินทุนคืนในจำนวนที่ค้ำประกันในกรณีของนักลงทุน การลดความเสี่ยงที่จะเกิดขึ้นอาจทำได้โดยการปันความเสี่ยงให้กับผู้เกี่ยวข้องอื่น ๆ หรือโดยการกำหนดนโยบายการประกันภัยที่เหมาะสม ซึ่งสหราชอาณาจักรมีเครื่องมือในการลดความเสี่ยงที่ผู้ประกอบการสามารถเข้าถึงได้อยู่แล้ว อาทิ The Enterprise Finance Guarantee Scheme ซึ่งเป็นโครงการค้ำประกันเงินกู้เพื่ออำนวยความสะดวกในการกู้ยืมเงิน โดยรัฐบาลเป็นผู้ค้ำประกันการกู้เงินแต่ไม่มีบทบาทในกระบวนการตัดสินใจให้กู้ และ The European Investment Bank Risk Sharing Finance Facility ซึ่งช่วยลดความเสี่ยงเกี่ยวกับโครงการวิจัย พัฒนา และนวัตกรรมในระยะยาว โดยการปันความเสี่ยงให้กับผู้สนับสนุน ธนาคารและผู้เกี่ยวข้องอื่นๆ

- การพัฒนาระบบตลาดทรัพย์สินทางปัญญา

การตัดสินใจให้กู้ยืมเงินของผู้ให้กู้ อาจขึ้นอยู่กับอีกปัจจัยหนึ่งคือ ความมั่นใจว่าจะสามารถขายทรัพย์สินทางปัญญาที่ได้จากการให้กู้ยืมเงินมาได้หรือไม่ ถึงแม้ในปัจจุบัน ตลาดทรัพย์สินทางปัญญาจะเติบโตขึ้นมาก แต่ผู้ให้กู้ก็อาจยังมีข้อกังวลว่าตลาดจะเติบโตเพียงพอหรือไม่ ในปัจจุบัน ระบบตลาดทรัพย์สินทางปัญญาภายในประเทศมีการพัฒนาอย่างต่อเนื่องในหลากหลายรูปแบบ อาทิ

- The ACID Marketplace เป็นรูปแบบการค้าออนไลน์ ที่ผู้ซื้อและผู้ออกแบบสินค้าที่เป็นสมาชิก ACID สามารถเข้าชมและแสดงสินค้าของตนได้
- ICAP Patent Brokerage เป็นสถานที่พบปะระหว่างผู้ซื้อและผู้ขายจากทั้งสหรัฐอเมริกา เอเชีย และยุโรป โดยซื้อขายผ่านเครื่องมือทางการตลาด อาทิ auction เป็นต้น
- Easy Access IP ได้รับการพัฒนาโดย University of Glasgow และ University of Bristol เพื่ออำนวยความสะดวกให้กับมหาวิทยาลัยและอุตสาหกรรมในการทำงานร่วมกันสำหรับการถ่ายทอดเทคโนโลยีและความเชี่ยวชาญในด้านต่าง ๆ

นอกจากนี้ ในปี พ.ศ. 2556 รัฐบาลใช้เงินทุนประมาณ 150,000 ปอนด์ ในการเริ่มต้นจัดตั้ง Copyright Hub เพื่อช่วยให้ผู้ใช้สามารถเข้าถึงใบอนุญาตได้โดยง่ายผ่านทางเว็บไซต์และให้ความรู้เกี่ยวกับลิขสิทธิ์⁴³ ซึ่งในช่วงเริ่มต้นมีการเชื่อมโยงกับองค์กรต่างๆ จำนวน 35 เว็บไซต์ เพื่อให้ข้อมูลเกี่ยวกับลิขสิทธิ์ หรือโอกาสสำหรับการขออนุญาต (licensing) ผู้เข้าใช้บริการสามารถจำแนกเป็น 3 กลุ่มได้แก่ 1) บุคคลทั่วไปที่ต้องการหาความรู้เกี่ยวกับลิขสิทธิ์ 2) ผู้คิดสร้างสรรค์ผลงานที่ต้องการปกป้องผลงานของตน 3) ผู้ประกอบการขนาดเล็กที่ต้องการขออนุญาตใช้ผลงานที่มีลิขสิทธิ์ผ่านกระบวนการขออนุญาตอย่างง่าย⁴⁴

การเข้าถึงแหล่งเงินทุนโดยการกู้ยืมเงินด้วยทรัพย์สินทางปัญญาในสหราชอาณาจักรได้รับการพัฒนาไม่มากนักเมื่อเทียบกับประเทศอย่างสิงคโปร์ และมาเลเซีย⁴⁵ UK IPO ได้เล็งเห็นถึงความสำคัญในการให้การสนับสนุนธุรกิจ SMEs ที่มีทรัพย์สินทางปัญญาให้สามารถเข้าถึงแหล่งเงินทุนได้ โดยดำเนินการในหลายกิจกรรมเพื่อลดปัญหาและอุปสรรคที่ขัดขวางการเข้าถึงแหล่งเงินทุนของธุรกิจ SMEs

43 OECD, 2015, Chapter 9 IP-Based Financing of Innovative firms.

44 Richard Hooper and Ros Lynch, 2013, The Copyright Hub: Streamlining copyright for the digital age, The Copyright Hub Launch Group.

45 Emma Flett and Jennifer F. Wilson, 2014, Banking on IP: a call for action from the UK Intellectual Property Office.

4.1.8 สาธารณรัฐประชาชนจีน

ประเทศจีนเป็นประเทศที่ติดอันดับหนึ่งในโลกที่มีการละเมิดทรัพย์สินทางปัญญาสูงที่สุด (การละเมิดมีมากกว่าร้อยละ 90)⁴⁶ แต่เมื่อประเทศจีนได้เข้าร่วมองค์การการค้าโลก หรือ WTO รัฐบาลกลางจึงได้มีความพยายามที่จะเพิ่มเติมแก้ไขกฎหมายและกฎระเบียบต่าง ๆ ที่เกี่ยวกับทรัพย์สินทางปัญญาเพื่อให้สอดคล้องกับข้อตกลงของ WTO และเพื่อป้องกันการละเมิดทรัพย์สินทางปัญญา กฎหมายทรัพย์สินทางปัญญาฉบับแรกจึงได้เกิดขึ้นในปี พ.ศ. 2525 เป็นกฎหมายเครื่องหมายการค้าปี พ.ศ. 2525 และตามมาด้วยกฎหมายสิทธิบัตร ปี พ.ศ. 2527 กฎหมายลิขสิทธิ์ ปี พ.ศ. 2533 หลังจากนั้นในปี พ.ศ. 2541 จึงได้ตั้งสำนักงานทรัพย์สินทางปัญญา (State Intellectual Property Office : SIPO) ขึ้นมาเพื่อมาทำหน้าที่ในการบังคับใช้กฎหมายเกี่ยวกับทรัพย์สินทางปัญญาทั้ง 3 ฉบับ

ในยุคของการแข่งขันและการเติบโตทางเศรษฐกิจ ปัจจัยสำคัญที่ช่วยส่งเสริมให้ SMEs เติบโตได้คือการเข้าถึงแหล่งเงินทุน รัฐบาลจีนเล็งเห็นว่าอุตสาหกรรมในกลุ่มเทคโนโลยีและนวัตกรรมจะเป็นตัวช่วยขับเคลื่อนให้เศรษฐกิจของประเทศโตขึ้นได้อย่างรวดเร็ว จึงได้เริ่มมองหาโอกาสในการสร้างศักยภาพของเทคโนโลยี และนวัตกรรมต่างๆ โดยในปี พ.ศ. 2553 รัฐบาลจีนได้มีนโยบายในการช่วยเหลือผู้ประกอบการรายใหม่ หรือกลุ่ม Start up ในอุตสาหกรรมด้านเทคโนโลยี และนวัตกรรมต่างๆ ให้สามารถนำทรัพย์สินทางปัญญามาใช้เป็นหลักทรัพย์ในการค้าประกันได้ รวมทั้งได้เพิ่มเงินงบประมาณในการกู้ยืมเงินให้กับกลุ่มอุตสาหกรรมด้านเทคโนโลยีและนวัตกรรม ในสิ้นปี พ.ศ. 2553 ถึง 27.6 พันล้านหยวน หรือประมาณ 1.5 แสนล้านบาท⁴⁷

ต่อมาในปี พ.ศ. 2554 รัฐบาลจึงได้ก่อตั้งตลาดการซื้อขายทรัพย์สินทางปัญญา (National Intellectual Property Trading Market)⁴⁸ ขึ้นเพื่อเปิดความเสี่ยงเกี่ยวกับสภาพคล่องของตลาดจากการนำทรัพย์สินทางปัญญามาเป็นหลักทรัพย์ในการค้าประกัน รวมทั้งเพื่อช่วยเหลือผู้ประกอบการขนาดกลางและขนาดย่อมให้เข้าถึงแหล่งเงินทุนได้มากขึ้น ทั้งนี้ในครึ่งปีแรกของปี

⁴⁶ Protecting your Intellectual Property Rights (IPR) in China. ดาวิทโฮลด์เอกสารได้ที่ http://beijing.usembassy-china.org.cn/protecting_ipr.html

⁴⁷ ดัดแปลงจาก You Yunting (2011). China Begins to Try Out Intellectual Property Pledge System. Bridge IP Commentary. ดาวิทโฮลด์ได้ที่ <http://www.chinaiplawyer.com/china-begins-to-try-out-intellectual-property-pledge-system/>

⁴⁸ <http://www.unitalen.com/html/node/45380-1.htm>

พ.ศ. 2554 มีจำนวนสิทธิบัตรที่นำมาจดทะเบียนหลักทรัพย์ค้ำประกันถึง 3,652 สิทธิบัตร และมีมูลค่าสินเชื่อกถึง 32,940 ล้านหยวน หรือประมาณ 1.8 แสนล้านบาท

ทั้งนี้รัฐบาลท้องถิ่นในมณฑลต่าง ๆ ของประเทศจีนยังได้เริ่มตระหนักถึงนโยบายของรัฐบาลดังกล่าว เช่น รัฐบาลมณฑลหนานไห่ (Nanhai) ได้ลงนามทำข้อตกลงกับสำนักงานทรัพย์สินทางปัญญาของรัฐบาลกลาง (State Intellectual Property Office: SIPO) ในปี พ.ศ. 2554 ในการจัดทำโครงการนำร่องในการระดมเงินทุนในทรัพย์สินทางปัญญาเพื่อกระตุ้นและดึงดูดนักลงทุนให้มาประกอบธุรกิจในมณฑลหนานไห่⁴⁹ รวมทั้งได้ลงนามทำข้อตกลงร่วมกับธนาคารพาณิชย์อีก 7 แห่งเพื่อให้บริการทางการเงินโดยใช้ทรัพย์สินทางปัญญาเป็นหลักทรัพย์ในการค้ำประกัน ซึ่งหนึ่งในธนาคารพาณิชย์ดังกล่าว คือ ธนาคาร China Merchants Bank สาขา Foshan ที่ให้ผู้ประกอบการสามารถกู้ยืมเงินได้ถึงร้อยละ 15 ถึงร้อยละ 30 ของมูลค่าของสิทธิบัตรหรือเครื่องหมายการค้าที่เป็นเจ้าของ

นอกจากนี้แล้ว รัฐบาลกลางของจีนได้ริเริ่มจัดตั้งกองทุนทรัพย์สินทางปัญญา (IP Fund) ในเดือนพฤศจิกายน พ.ศ. 2558 ด้วยเงินตั้งต้น 100 ล้านหยวน⁵⁰ หรือประมาณ 540 ล้านบาท ซึ่งกองทุนดังกล่าวร่วมก่อตั้งโดยศูนย์แจ้งเตือนและให้คำปรึกษาเกี่ยวกับสิทธิบัตร Guozhi (the Guozhi Patent Warning Consulting Center) และบริษัท Qinglin Huacheng ซึ่งเป็นบริษัทเกี่ยวกับการลงทุนในทรัพย์สินทางปัญญา ทั้งนี้ กองทุนดังกล่าวจะเป็นศูนย์ให้ความช่วยเหลือแก่บริษัทต่างๆ ในการพัฒนาและสร้างรายได้จากทรัพย์สินทางปัญญา รวมทั้งให้คำปรึกษา และช่วยเหลือในการพัฒนาเทคโนโลยีต่างๆ เพื่อเพิ่มมูลค่าให้กับทรัพย์สินทางปัญญาที่ครอบครองอยู่ด้วย

อนึ่ง จากการศึกษาของ Joff Wild (2557)⁵¹ กล่าวว่า มีธุรกรรมในการนำสิทธิบัตรและเครื่องหมายการค้ามาระดมทุนขนาดใหญ่ในประเทศจีนหากแต่ไม่ได้มีการเปิดเผยข้อมูลต่อสาธารณชน เช่น ในปี พ.ศ. 2557 บริษัทผลิตรถจักรยาน Quanlin ซึ่งตั้งอยู่ในมณฑลซานตง (Shandong) ได้แปลงทรัพย์สินทางปัญญาให้เป็นทุนสูงมีมูลค่าสูงถึง 7.9 พันล้านบาท หรือประมาณ 43,000 ล้านบาท นอกจากนี้แล้ว China IP News⁵² มีรายงานเพิ่มเติมว่า ในปี

⁴⁹ Hao Nan (2011). State-level zone for IP finance, investment. China Daily 06/22/2011 page17. ดาวน์โฮลด์เอกสารได้ที่ http://www.chinadaily.com.cn/cndy/2011-06/22/content_12748478.htm

⁵⁰ ดัดแปลงจาก Wang Xin. Government supports unique intellectual property fund. China Daily 2015-11-11. ดาวน์โฮลด์เอกสารได้ที่ http://www.chinadaily.com.cn/beijing/2015-11/11/content_22430898.htm

⁵¹ Chinese company's \$1.3 billion patent and trademark loan enters the IP deal pantheon. ดาวน์โฮลด์เอกสารได้ที่ <http://www.iam-media.com/blog/detail.aspx?q=481b76b6-637f-427f-b8d6-78d06cece504>

⁵² China IP News. (2016-02-19). Patent Pledge Financing Exceeds 56 Billion Yuan in 2015. ดาวน์โฮลด์เอกสารได้ที่ <http://www.chinatradooffice.com/blog/show/192.html>

พ.ศ. 2558 สถานการณ์การใช้ทรัพย์สินทางปัญญาเป็นสิทธิ์ค้ำประกันมีแนวโน้มที่เพิ่มขึ้นจากปี พ.ศ. 2556 กล่าวคือ มีจำนวนผู้ประกอบการมากถึง 2,000 ราย ที่ใช้สิทธิบัตรเป็นสิทธิ์ค้ำประกันสินเชื่อมากถึง 56 พันล้านบาท หรือประมาณ 3 แสนล้านบาท

จากรายงานภายใต้แผนการดำเนินงาน 5 ปี ของหน่วยบริหารสิทธิบัตรภายใต้ SIPO พบว่า มีจำนวนผู้ประกอบการมากกว่า 5,000 ราย มีการแปลงสิทธิ์ทางปัญญาให้เป็นทุนมากถึง 153.3 พันล้านบาท (ประมาณ 830,000 ล้านบาท) และมีอัตราการเติบโตสูงถึงร้อยละ 58 ต่อปี ขณะที่สถาบันการเงินรายงานว่าในปี พ.ศ. 2558 มีการทำธุรกรรมเกี่ยวกับสิทธิบัตรสูงขึ้นจากปี พ.ศ. 2556 ในอัตราก้าวกระโดด กล่าวคือ มีปริมาณการซื้อขายเพิ่มขึ้นถึงร้อยละ 650 จากปริมาณ 16,000 รายการ เป็น 120,000 รายการ หรือคิดเป็นมูลค่าการซื้อขายมากถึง 360 ล้านบาท (ประมาณ 1,900 ล้านบาท)

ทั้งนี้ แนวโน้มที่เพิ่มขึ้นจากการใช้ประโยชน์จากทรัพย์สินทางปัญญา ให้เป็นเปลี่ยนเป็นทุนนั้น ส่วนหนึ่งเกิดจากมาตรการในการส่งเสริมภายใต้นโยบายของ SIPO ซึ่งในปี พ.ศ. 2558 นั้น SIPO ได้ปรับปรุงกระบวนการประเมินมูลค่าทรัพย์สินทางปัญญา การวิเคราะห์ และการจัดการความเสี่ยงทางเกี่ยวกับการใช้ทรัพย์สินทางปัญญา เป็นหลักประกัน ตลอดจนกระบวนการจัดหาแหล่งเงินทุนให้กับผู้ประกอบการ โดยอาศัยความร่วมมือจากหน่วยงานในทุกภาคส่วนทั้งรัฐบาล ส่วนกลางและส่วนท้องถิ่น จนทำให้การแปลงสิทธิบัตรให้เป็นเงินทุนนั้นเริ่มมีการกระจายตัวและมีอัตราการเติบโตที่สูงขึ้นในทุกพื้นที่ของประเทศจีน (ตามตารางที่ 4.4)

ตารางที่ 4.4 การทำธุรกรรมด้านการเงินโดยใช้สิทธิบัตรเป็นหลักประกันทางธุรกิจของประเทศจีนในปี พ.ศ. 2558

มณฑล	มูลค่า (พันล้านบาท)
ชานตง (Shandong)	8.026
หนิงเซีย (Ningxia)	7.146
กวางตุ้ง (Guangdong)	5.894
เหลียวหนิง (Liaoning)	4.192
เจ้อเจียง (Zhejiang)	3.638
ปักกิ่ง (Beijing)	3.36
มองโกเลีย (Inner Mongolia)	3.005
ฝูเจี้ยน (Fujian)	2.316
เจียงซู (Jiangsu)	2.195
เสฉวน (Sichuan)	2.04

ที่มา : Patent Pledge Financing Exceeds 56 Billion Yuan in 2015. China IP News (2016-02-19).

4.1.9 สาธารณรัฐอินเดีย⁵³

การพัฒนานวัตกรรมเป็นปัจจัยที่สำคัญในการเพิ่มศักยภาพของการเติบโตทางธุรกิจ รัฐบาลอินเดียได้เห็นความสำคัญของการเพิ่มศักยภาพดังกล่าว จึงเสนอให้ภาคธุรกิจสามารถระดมทุนได้จากสิทธิการครอบครองนวัตกรรมต่าง ๆ เพื่อเพิ่มแหล่งเงินทุน ทั้งจากการใช้เป็นหลักประกันในการเพิ่มเงินทุนจากธนาคาร รวมทั้งสามารถใช้เป็นเครื่องมือในการระดมทุนด้วยวิธีการอื่น ๆ

ที่ผ่านมา มีบริษัทขนาดใหญ่ในอินเดียที่ได้ดำเนินการแปลงทรัพย์สินทางปัญญาเป็นทุน (securitization) กรณีที่โดดเด่นที่สุด คือ กรณีที่สายการบินต้นทุนต่ำของอินเดียที่มีชื่อว่า Kingfisher ได้มีการแปลงชื่อทางการค้าหรือแบรนด์เป็นเงินมูลค่า 420 ล้านดอลลาร์สหรัฐ หรือประมาณ 1.5 หมื่นล้านบาทในปี พ.ศ. 2552 โดยมีการตีราคาของแบรนด์ดังกล่าวไว้ในงบดุลของบริษัทด้วย นอกจากนี้บริษัทดังกล่าวแล้ว ยังมีบริษัทในธุรกิจ อาหาร คำปลีก และแฟชั่นที่ใช้แบรนด์ในการระดมทุนอีกหลายราย

นโยบายในการส่งเสริมการแปลงทรัพย์สินทางปัญญาเป็นทุนนั้นได้รับการผลักดันโดยกระทรวงนโยบายและการส่งเสริมอุตสาหกรรม (the Department of Industrial Policy & Promotion) โดยมีหน่วยงานที่ขับเคลื่อนนโยบายดังกล่าวในเชิงพาณิชย์ 2 หน่วยงานได้แก่ สภาหอการค้าและอุตสาหกรรมอินเดีย (Federation of Indian Chambers of Commerce and Industry) และ สภาธุรกิจขนาดย่อย ขนาดเล็กและขนาดกลาง (Federation of Micro, Small and Medium Enterprises หรือ FISME⁵⁴)

อนึ่ง เพื่อเป็นการส่งเสริมการระดมทุนจากทรัพย์สินทางปัญญา รัฐบาลอินเดียได้เปิดศูนย์อำนวยความสะดวกทรัพย์สินทางปัญญา (IP Facilitation Centres) ในสามเมืองหลักได้แก่ นิวเดลี บังกาลอร์ และ ไฮเดอราบัด

ปัญหาที่สำคัญในการระดมทุนจากทรัพย์สินทางปัญญา ซึ่งรวมถึงสิทธิบัตร ลิขสิทธิ์ และเครื่องหมายทางการค้านั้น คือ การประเมินมูลค่าหรือการตีราคาของ IP ทั้งนี้ สิ่งที่รัฐต้องดำเนินการเป็นขั้นแรกคือ การส่งเสริมให้มีการจดทะเบียนทรัพย์สินทางปัญญาให้เข้าระบบฐานข้อมูลของรัฐให้มากขึ้น เพื่อนำมาอ้างอิงและใช้เป็นมาตรฐานสำหรับการประเมินมูลค่าของ IP อย่งไรก็ดี ผู้เชี่ยวชาญ

53 ดัดแปลงจาก Ruchika Chitravanshi. (Dec 16, 2015). National policy suggests use of intellectual property rights as collateral to raise funds. ET Bureau

ดาวน์โหลดเอกสารได้ที่ http://articles.economictimes.indiatimes.com/2015-12-16/news/69091243_1_ipr-policy-skill-india-intellectual-property-rights

54 Intellectual Property Office UK (2013/2014) banking on IP? The Role of Intellectual Property and Intangible Assets in Facilitating Business Finance: Final Report.

เกี่ยวกับ IP กล่าวว่า การประเมินมูลค่าของ IP นั้นสามารถให้บริษัท หรือ outsource ดำเนินการแทน ดีกว่าภาครัฐต้องมาดำเนินการเอง

นอกจากนโยบายการระดมทุนจาก IP ด้วยวิธีการต่างๆ แล้ว รัฐจะส่งเสริมให้กลุ่มเกษตรกรและช่างฝีมือสามารถระดมทุนจากนวัตกรรมต่าง ๆ ได้จากธนาคารในท้องถิ่นและสหกรณ์ เพื่อช่วยเหลือด้านเงินทุนให้กลุ่มเกษตรกรและช่างฝีมือได้ง่ายขึ้น

4.2 การส่งเสริมการใช้ทรัพย์สินทางปัญญาในการระดมทุนของต่างประเทศ

การศึกษาประสบการณ์การพัฒนาการของการระดมทุนจากทรัพย์สินทางปัญญาในหลากหลายประเทศ พบว่า ยกเว้นในกรณีของสหรัฐอเมริกาซึ่งมีพัฒนาการของตลาดสินเชื่อของทรัพย์สินทางปัญญาโดยภาคเอกชนที่ยาวนานที่สุด การใช้ทรัพย์สินทางปัญญาในการระดมทุนยังไม่เป็นที่แพร่หลายเท่าใดนัก เนื่องจากการแปลงทรัพย์สินทางปัญญาให้เป็นทุนนั้นต้องการปัจจัยสิ่งแวดล้อมที่หลากหลายซึ่งหากไม่พร้อมแล้ว ก็จะเกิดขึ้นโดยยาก ด้วยเหตุผลดังกล่าว รัฐบาลทั้งในประเทศพัฒนาแล้วและประเทศกำลังพัฒนาโดยเฉพาะประเทศอุตสาหกรรมใหม่ในแถบเอเชียจึงมีแนวนโยบายและมาตรการที่หลากหลายในการส่งเสริมให้ภาคธุรกิจสามารถระดมทุนจากสินทรัพย์ที่เป็นทรัพย์สินทางปัญญาเพื่อที่จะส่งเสริมธุรกิจขนาดกลางและขนาดย่อมที่ให้ความสำคัญแก่นวัตกรรม นโยบายดังกล่าวเพิ่งเริ่มขึ้นในช่วง 4-5 ปีที่ผ่านมา จึงค่อนข้างใหม่

การประมวลประสบการณ์ของประเทศต่าง ๆ สามารถสรุปได้ว่า การส่งเสริมการใช้ทรัพย์สินทางปัญญาในการระดมทุนนั้นมีปัจจัยหลัก 3 ประการได้แก่ (1) มาตรการของรัฐที่ช่วยในการส่งเสริมให้มีตลาดการแปลงทรัพย์สินทางปัญญาให้เป็นทุน (2) พัฒนาการของระบบการประเมินมูลค่าของทรัพย์สินทางปัญญา และ (3) พัฒนาการขององค์กรหรือหน่วยงานของรัฐและเอกชนที่รองรับ

4.2.1 มาตรการในการส่งเสริมให้มีตลาดการแปลงทรัพย์สินทางปัญญาให้เป็นทุน

หากพิจารณาถึงลักษณะของ “มาตรการ” ที่รัฐบาลในแต่ละประเทศใช้ในการส่งเสริมการแปลงทรัพย์สินทางปัญญาเป็นทุนนั้น พบว่า สามารถแบ่งได้เป็น 2 กลุ่ม กลุ่มแรกคือ มาตรการที่มุ่งเป้าไปที่การสร้างปัจจัยและสภาพแวดล้อมที่เอื้อต่อพัฒนาการของตลาดสินเชื่อทรัพย์สินทางปัญญา เช่น สิงคโปร์และฮ่องกงมีนโยบายในการเป็นศูนย์กลาง ค้าขายทรัพย์สินทางปัญญาในภูมิภาคเอเชียตะวันออกเฉียง (IP Hub) เพราะเชื่อว่า หากไม่มีตลาดหลักและตลาดรองในการซื้อขายหรือให้เช่าทรัพย์สินทางปัญญาที่ใหญ่เพียงพอแล้ว ตลาดในการให้สินเชื่อทรัพย์สินทางปัญญาก็จะเกิดขึ้นได้ยาก มาตรการกลุ่มที่สอง เป็นมาตรการที่มุ่งเป้าไปที่การส่งเสริมการระดมทุนจากทรัพย์สินทางปัญญาโดยตรง เช่น การจัดตั้งกองทุนเพื่อปล่อยสินเชื่อที่มีทรัพย์สินทางปัญญาค้ำประกัน หรือการให้การอุดหนุนค่าใช้จ่ายในการประเมินมูลค่าของทรัพย์สินทางปัญญา เป็นต้น โดยมีรายละเอียดดังต่อไปนี้

(ก) มาตรการในการสร้างปัจจัยและสิ่งแวดล้อมที่เอื้อต่อการพัฒนาตลาดสินเชื่อบริษัทสินทางปัญญามีหลากหลาย โดยมีมาตรการหลักดังต่อไปนี้

- การส่งเสริมให้มีการจดทะเบียนทรัพย์สินทางปัญญา (IP filing) ซึ่งหมายความว่า
 - (1) กระบวนการในการจดทะเบียนจะต้องชัดเจน โปร่งใส รวดเร็วและมีคุณภาพ
 - (2) มีความร่วมมือกับสำนักทรัพย์สินทางปัญญาในประเทศหลักเพื่อที่จะแลกเปลี่ยนฐานข้อมูลทรัพย์สินทางปัญญาในการตรวจสอบและในการสืบค้น
 - (3) มีมาตรการทางด้านภาษีเพื่อจูงใจให้มีการจดทะเบียนทรัพย์สินทางปัญญา มาตรการเหล่านี้จะพบเจอในประเทศที่มีเป้าหมายที่จะเป็นศูนย์กลางการค้าทรัพย์สินทางปัญญา เช่น ฮองกง และ สิงคโปร์
- การพัฒนาตลาดค้าขายหรือเช่าทรัพย์สินทางปัญญา เพื่อเป็นการส่งเสริมให้มีการค้าขายหรือเช่าทรัพย์สินทางปัญญา รัฐบาลในหลายประเทศมีมาตรการในการสร้าง IP market place บางประเทศ เช่น สหราชอาณาจักร มีมาตรการจูงใจโดยการลดหย่อนค่าธรรมเนียมในการรักษาสีทธิบัตรรายปีให้แก่สิทธิบัตรที่มีการค้าขายผ่าน market place ด้วย
- การพัฒนาปัจจัยพื้นฐานรองรับตลาดค้าขายและเช่าทรัพย์สินทางปัญญาที่สำคัญ การสร้างตลาดการค้าขายทรัพย์สินทางปัญญาเพียงอย่างเดียวไม่สามารถทำธุรกรรมในการค้าขายทรัพย์สินทางปัญญาได้หากขาดปัจจัยสนับสนุนดังต่อไปนี้
 - ระบบการจดทะเบียนธุรกรรมทรัพย์สินทางปัญญา เพื่อที่จะตรวจสอบสถานภาพของความเป็นเจ้าของหรือสิทธิในการเช่าใช้ทรัพย์สินทางปัญญา คล้าย ๆ กับ เครดิตบูโรสำหรับการกู้เงินจากธนาคาร
 - การกำหนดให้บริษัทที่จดทะเบียนในตลาดหลักทรัพย์แสดงรายการและมูลค่าของทรัพย์สินทางปัญญาที่ครอบครองอยู่ในงบดุลประจำปีของบริษัท หนึ่งบางประเทศ เช่น สหราชอาณาจักร มีมาตรการจูงใจในการแจ้งข้อมูลเกี่ยวกับทรัพย์สินทางปัญญาโดยการให้ค่าลดหย่อนในการเสียค่าธรรมเนียมรักษาสีทธิบัตรรายปี
 - การสร้างหลักเกณฑ์และวิธีการในการประเมินทรัพย์สินทางปัญญาเพื่อให้มีการตีราคาทรัพย์สินทางปัญญาที่เป็นที่ยอมรับ
 - การผลิตบุคลากรที่มีความรู้ความเชี่ยวชาญในการประเมินมูลค่าของทรัพย์สินทางปัญญา ซึ่งมีการดำเนินการในการให้การฝึกอบรมโดยหน่วยงานของรัฐโดยเกือบทุก

ประเทศไม่ว่าจะเป็นสิงคโปร์ ฮองกง สหราชอาณาจักร มาเลเซีย สหรัฐอเมริกาเป็นประเทศเดียวที่รัฐไม่มีบทบาทใดๆ ในการสร้างบุคลากรในด้านนี้เนื่องจากภาคเอกชนสามารถดำเนินการได้เองในเชิงพาณิชย์เนื่องจากมีตลาดในการให้สินเชื่อโดยใช้ทรัพย์สินทางปัญญาเป็นหลักทรัพย์สินค้ำประกันและตลาดในการแปลงทรัพย์สินทางปัญญาเป็นทุนที่มีขนาดใหญ่

(ข) มาตรการส่งเสริมการแปลงทรัพย์สินทางปัญญาเป็นทุน

บางประเทศ เช่น มาเลเซีย จีน อินเดีย และเกาหลีใต้ มุ่งเป้าไปที่การส่งเสริมให้ธุรกิจในประเทศสามารถนำทรัพย์สินทางปัญญามาระดมทุนได้โดยตรงโดยมิได้มีการสร้างสภาพแวดล้อมหรือปัจจัยที่ส่งเสริมให้มีกิจกรรมหรือธุรกรรมที่เกี่ยวกับการค้าขายหรือเช่าทรัพย์สินทางปัญญาด้วยเหตุผลดังกล่าว ภาคเอกชนในประเทศเหล่านี้มักจะ “ไม่พร้อม” ในการประกอบธุรกรรมในการให้สินเชื่อโดยใช้ทรัพย์สินทางปัญญาเป็นสินทรัพย์ค้ำประกันหรือการแปลงทรัพย์สินทางปัญญาเป็นทุน เนื่องจากขาดความรู้และความเชี่ยวชาญเกี่ยวกับการประเมินมูลค่าทรัพย์สินทางปัญญา ขาดตลาดรองในการค้าขายทรัพย์สินทางปัญญาที่ใช้ในการค้ำประกัน ดังนั้น ภาครัฐจึงต้องเล่นบทบาทสำคัญในการผลักดัน

เกาหลีใต้เป็นต้นแบบของประเทศที่รัฐ “ทำทุกอย่าง” เพื่อสร้างการแปลงทรัพย์สินทางปัญญาให้เป็นทุนต่างจากสิงคโปร์ ซึ่งรัฐจะเป็นผู้กำหนดมาตรฐานและส่งเสริมให้เอกชนเป็นผู้ดำเนินการมากกว่าที่รัฐจะดำเนินการเอง ไม่ว่าจะเป็นในส่วนของ การประเมินมูลค่าทรัพย์สินทางปัญญา หรือ การปล่อยกู้ก็ดี

มาตรการหรือเครื่องมือที่สำคัญของรัฐที่จะอำนวยความสะดวกให้ธุรกิจสามารถระดมทุนจากทรัพย์สินทางปัญญาที่มีอยู่ได้มีดังต่อไปนี้

- การให้ธนาคารหรือสถาบันการเงินของรัฐนำร่องในการให้สินเชื่อที่มีทรัพย์สินทางปัญญาเป็นหลักทรัพย์สินค้ำประกัน (IP backed loans): เช่น ในประเทศเกาหลีใต้และมาเลเซียซึ่งมีหน่วยงานของรัฐ ได้แก่ Korea Development Bank Industrial Bank of Korea และ Malaysia's Debt Venture เป็นผู้ดำเนินการเอง ในขณะที่ สิงคโปร์จะใช้วิธีการสร้างแรงจูงใจให้ธนาคารพาณิชย์ที่เข้าร่วมโครงการในการปล่อยกู้บนทรัพย์สินทางปัญญาแทนรัฐ
- การตั้งกองทุนทรัพย์สินทางปัญญา (IP Fund) สำหรับประเทศที่ต้องการผลักดันให้มีการกู้ยืมเงินโดยใช้ทรัพย์สินทางปัญญาหรือมีการแปลงทรัพย์สินทางปัญญาเป็นทุน หากแต่ภาคเอกชนยังไม่มีความพร้อมที่จะเข้ามาดำเนินการ ภาครัฐจำเป็นต้องตั้งกองทุนขึ้นมาเพื่อที่จะเป็นแหล่งทุนในการปล่อยกู้ เช่นในเกาหลีใต้ และ มาเลเซีย ซึ่งหน่วยงานของรัฐเป็นผู้ให้กู้หรือรับแปลงทรัพย์สินทางปัญญาเป็นทุนเอง ประเทศอื่น ๆ ที่เน้นกลไกทาง

ตลาดมากกว่ากลไกภาครัฐ เช่น สิงคโปร์ สหราชอาณาจักร หรือ ฮองกงจะไม่มีการจัดตั้งกองทุนในลักษณะดังกล่าว โดยทั่วไปแล้ว กองทุนทรัพย์สินทางปัญญามักมีกรอบภารกิจที่กว้างมากกว่าเพียงการให้สินเชื่อ หากแต่รวมถึงการลงทุนในเรือนหุ้นของบริษัท start up ที่มีนวัตกรรมโดดเด่น การให้คำปรึกษาและแนะนำแก่ธุรกิจขนาดกลางและขนาดย่อมในการระดมทุนจากทรัพย์สินทางปัญญา ด้วยเช่นในกรณีของประเทศจีน

4.2.2 มาตรการเกี่ยวกับการประเมินมูลค่าทรัพย์สินทางปัญญา

การประเมินมูลค่าทรัพย์สินทางปัญญาเป็นสิ่งที่จำเป็นต่อการระดมทุนโดยการใช้ทรัพย์สินทางปัญญา เพราะหากสถาบันการเงินหรือผู้ให้สินเชื่อหรือผู้ลงทุนไม่สามารถตีราคาทรัพย์สินทางปัญญาที่ใช้ค้ำประกันเงินกู้หรือที่แปลงเป็นทุนได้ก็จะไม่สามารถระดมทุนให้แก่เจ้าของทรัพย์สินทางปัญญาได้ กรณีศึกษาในนานาประเทศ พบว่า ในทุกประเทศ รัฐบาลมีมาตรการในการส่งเสริมให้การประเมินมูลค่าทรัพย์สินทางปัญญา แต่ความเข้มข้นต่างกันไป เช่น ฮองกง มาเลเซียและสหราชอาณาจักรนั้น รัฐบาลเน้นเพียงการจัดคอร์สฝึกอบรมเกี่ยวกับหลักเกณฑ์และวิธีการประเมินมูลค่าของทรัพย์สินทางปัญญาแก่พนักงานหรือเจ้าหน้าที่ของสถาบันการเงินและเจ้าของสิทธิบัตรโดยใช้วิทยากรที่เป็นผู้เชี่ยวชาญมาจากต่างประเทศ

เพื่อเป็นการส่งเสริมให้มีการพัฒนาทักษะในการประเมินมูลค่าของทรัพย์สินทางปัญญา รัฐบาลเกาหลีได้กำหนดให้มีหน่วยงานที่ให้บริการการประเมินขึ้นมาสองแห่ง แห่งแรกเป็นสมาคมเอกชนที่ส่งเสริมนวัตกรรม (Korea Innovation Promotion Association – KIPA) และอีกหนึ่งแห่งเป็นรัฐวิสาหกิจที่ชื่อว่า Korea Technology Finance Corporation หรือ KOTEC)

ในกรณีของสิงคโปร์ รัฐบาลจัดตั้งหน่วยงานที่ทำการศึกษาวิจัยเกี่ยวกับวิธีการประเมินมูลค่าทรัพย์สินทางปัญญาที่มีชื่อว่า Centre of Excellence for IP Valuation ซึ่งให้บริการฝึกอบรมเกี่ยวกับการวิธีการประเมินมูลค่าทรัพย์สินทางปัญญาที่เป็นมาตรฐานสากล หากแต่ไม่ได้ให้บริการประเมินฯ เอง แต่จะให้การรับรองบริษัทเอกชนที่ได้รับอนุญาตให้สามารถให้บริการประเมินฯ ในเชิงพาณิชย์ได้

สำหรับในกรณีของประเทศจีนนั้นยังไม่มีมีการพัฒนาระบบการประเมินมูลค่าทรัพย์สินทางปัญญาที่เป็นที่ประจักษ์ กรณีการปล่อยสินเชื่อมูลค่าสูงถึง 43,000 ล้านบาทให้แก่บริษัท Quanlin Paper ในปี พ.ศ. 2557 ตามที่ได้กล่าวมาแล้วนั้น ไม่มีรายละเอียดใด ๆ เกี่ยวกับวิธีการประเมินที่ใช้ การวิเคราะห์ของ World Trademark Review (2014)⁵⁵ เห็นว่า การให้สินเชื่อ

55 World Trademark Review (2014), China's Multi-billion dollar IP Financing may not be all it seems. สามารถดาวน์โหลดได้ที่เว็บไซต์ www.worldtrademarkreview.com/Blog/detail.aspx?g=34111e50-f758-4fc6-9771-3b975dac49ac

ดังกล่าวมีวงเงินที่สูงผิดปกติหากพิจารณาว่าการกู้ดังกล่าวมีจำนวนสิทธิบัตรและเครื่องหมายการค้าที่ใช้ค่าประกันเพียงประมาณ 150 ฉบับเท่านั้น ดังนั้นการปล่อยกู้ดังกล่าวน่าจะมาจากนโยบายของรัฐที่ต้องการจะสร้างกรณีตัวอย่างของการใช้ทรัพย์สินทางปัญญาในการระดมทุนมากกว่าการดำเนินการในเชิงพาณิชย์ เนื่องจากธนาคารหลักที่ปล่อยกู้ได้แก่ China Development Bank ซึ่งเป็นรัฐวิสาหกิจ

ในส่วนของหลักการและวิธีการประเมินมูลค่าทรัพย์สินทางปัญญานั้น แต่ละประเทศต่างมีนโยบายและมาตรการที่แตกต่างกัน สหรัฐอเมริกาเป็นประเทศเดียวที่มีพัฒนาการของระบบการประเมินที่สมบูรณ์ รวมทั้งองค์กรที่เกี่ยวข้องเนื่องจากมีการใช้ทรัพย์สินทางปัญญาในการกู้ยืมเงินและในการระดมทุนมาเป็นเวลายาวนาน โดยหน่วยงานไม่แสวงหากำไรที่เป็นผู้กำหนดวิธีการเป็นหน่วยงานวิชาชีพชื่อ The Appraisal Foundation กำหนดวิธีการและหลักเกณฑ์ในการประเมินสินทรัพย์ทั่วไปรวมถึงสินทรัพย์ที่ไม่มีตัวตนด้วย ในขณะที่ American Society of Appraisers หรือสมาคมผู้ประเมินฯ นั้นได้จัดทำระบบการรับรองผู้ที่ประเมินฯ โดยได้กำหนดไว้ว่า ผู้ที่จะสามารถให้บริการประเมินมูลค่าทรัพย์สินทางปัญญานั้นจะต้อง เป็น Accredited Senior Appraiser ซึ่งมีประสบการณ์ในการประเมินทรัพย์สินไม่ต่ำกว่า 5 ปีและผ่านการฝึกอบรมวิชาการประเมินสินทรัพย์ที่ไม่มีตัวตนและวิชาการประเมินทรัพย์สินทางปัญญา

สำหรับวิธีการประเมินนั้นส่วนมากจะมีหลักเกณฑ์ในการประเมินทั้ง 3 รูปแบบตามที่ได้กล่าวมาในบทที่ 3 ได้แก่ การประเมินจากต้นทุนในการสร้างทรัพย์สินทางปัญญา (cost approach) จากราคาของทรัพย์สินทางปัญญาที่เทียบเคียงได้ (market approach) และจากกระแสรายได้ที่คาดว่าจะได้รับในอนาคตจากการครอบครองทรัพย์สินทางปัญญาดังกล่าว (income approach) แต่สำหรับประเทศที่ยังไม่มีตลาดในการค้าขายทรัพย์สินทางปัญญาที่สามารถอ้างอิงราคาได้และไม่มีตลาดรองสำหรับทรัพย์สินทางปัญญาที่ใช้ในการค้ำประกันเงินกู้วิธีการประเมินที่เป็นไปได้มากที่สุดคือการคิดส่วนลดจากกระแสรายได้ที่คาดว่าจะได้รับจากทรัพย์สินทางปัญญาดังกล่าว ดังเช่นในกรณีของเกาหลีใต้ หน่วยงานประเมินทั้งของรัฐและเอกชนระบุว่าใช้กระแสรายได้ในการตีราคาทรัพย์สินทางปัญญา

แม้หลักการในการตีราคาทรัพย์สินทางปัญญาจากกระแสรายได้จะมีความชัดเจน หากแต่ในทางปฏิบัติการประเมินกระแสรายได้ในอนาคตเป็นสิ่งที่มีความซับซ้อนเนื่องจากมีตัวแปรจำนวนมากที่มีผลต่อกระแสรายได้ที่จะเกิดขึ้น ด้วยเหตุผลดังกล่าว The Appraisal Foundation แห่งสหรัฐอเมริกาและ สำนักงานทรัพย์สินทางปัญญาของสหราชอาณาจักรมีการจัดทำ checklist ของคำถามในเชิงคุณภาพเพื่อให้ผู้ทรงสิทธิในทรัพย์สินทางปัญญาหรือผู้ที่ต้องการจะให้สินเชื่อตระหนักถึงมูลค่าของทรัพย์สินทางปัญญาที่ต้องการนำมาใช้ในการระดมทุน เช่นในกรณีของ The Appraisal Foundation จะจำแนก checklist ดังกล่าวตามประเภทของทรัพย์สินทางปัญญาตามตัวอย่างในตารางที่ 4.5 ด้านล่าง

ตารางที่ 4.5 ประเด็นที่ต้องพิจารณาในการประเมินมูลค่าของทรัพย์สินทางปัญญา

ประเภททรัพย์สินทางปัญญา	ประเด็นที่ต้องพิจารณา
สิทธิบัตร	<ul style="list-style-type: none"> • ความครอบคลุมของสิทธิที่ได้รับการคุ้มครอง ความต่อเนื่องของการชำระค่าธรรมเนียมการรักษาสิทธิ • ความเสี่ยงจากการถูกละเมิดสิทธิ หรือ จากการมีนวัตกรรมหรือเทคโนโลยีใหม่ที่เข้ามาทดแทน • ความสมบูรณ์ของข้อมูลส่วนบุคคลและข้อมูลสาธารณะเกี่ยวกับสิทธิบัตรที่คล้ายคลึงที่สามารถใช้อ้างอิงได้
ความลับทางการค้า	<ul style="list-style-type: none"> • ความสมเหตุสมผลและประสิทธิภาพของมาตรการที่ใช้ในการปกปิดความลับดังกล่าว • โอกาสที่ความลับดังกล่าวจะถูกค้นพบโดยคู่แข่งหรือบริษัทวิจัยและพัฒนา • ผลประโยชน์และความเสี่ยงในการจดสิทธิบัตรความลับทางการค้าดังกล่าว (หากความลับทางการค้าดังกล่าวมีคุณสมบัติที่สามารถจดสิทธิบัตรได้)
เครื่องหมายการค้า	<ul style="list-style-type: none"> • โอกาสที่จะใช้เครื่องหมายการค้าสำหรับสินค้าหรือบริการที่เกี่ยวข้องโดยไม่เป็นการละเมิดเครื่องหมายการค้าของบุคคลอื่น • โอกาสที่จะเลิกใช้เครื่องหมายการค้าดังกล่าวในอนาคต • โอกาสที่เครื่องหมายการค้าดังกล่าวกลายเป็นเครื่องหมายทั่วไป (generic) • ความสมบูรณ์ของข้อมูลส่วนบุคคลและข้อมูลสาธารณะเกี่ยวกับเครื่องหมายทางการค้าที่คล้ายคลึงกันที่สามารถใช้อ้างอิงได้
ลิขสิทธิ์	<ul style="list-style-type: none"> • กรอบของสิทธิที่ได้รับการคุ้มครอง การจดทะเบียน การต่ออายุการคุ้มครอง และ ความใหม่ของลิขสิทธิ์ • ความสมบูรณ์ของข้อมูลส่วนบุคคลและข้อมูลสาธารณะเกี่ยวกับลิขสิทธิ์ที่คล้ายคลึงกันที่สามารถใช้อ้างอิงได้

ที่มา: American Society of Appraisers (2009) ASA Business Valuation Standard.

4.2.3 องค์กรที่จำเป็นในการระดมทุนจากทรัพย์สินทางปัญญา

ดังที่ได้กล่าวไว้ก่อนหน้านี้แล้วว่า การระดมทุนจากทรัพย์สินทางปัญญานั้นต้องการปัจจัยพื้นฐานจำนวนมากทำให้เกิดขึ้นยาก จากการศึกษาประสบการณ์ในต่างประเทศพบว่าภาครัฐจำเป็นต้องมีการพัฒนาหน่วยงานที่ปฏิบัติการกิจดังต่อไปนี้เพื่อที่จะรองรับธุรกรรมทางการเงินที่ใช้ทรัพย์สินทางปัญญาเป็นสินทรัพย์ที่ค้ำประกัน

- (ก) หน่วยงานที่จดทะเบียนการซื้อ ขาย ให้เช่า หรือ จำนองทรัพย์สินทางปัญญา ซึ่งโดยส่วนมากแล้วจะเป็นสำนักงานทรัพย์สินทางปัญญาของประเทศนั้น ๆ

- (ข) หน่วยงานที่รับผิดชอบตลาดการซื้อขาย หรือให้เช่าทรัพย์สินทางปัญญา ซึ่งในหลายประเทศ รัฐจะส่งเสริมตลาดการค้าทรัพย์สินทางปัญญาออนไลน์โดยเป็นผู้บริหารจัดการเว็บไซต์ซื้อขายทรัพย์สินทางปัญญาเอง เช่น ในสหราชอาณาจักรภาครัฐเป็นผู้จัดตั้ง copyright hub เพื่อส่งเสริมการค้าหรือเช่าลิขสิทธิ์ โครงการดังกล่าวดำเนินการควบคู่ไปกับการจัดตั้ง ACID Market place ซึ่งเป็นเว็บไซต์ของเอกชนที่เปิดให้สมาชิกสามารถค้าขายสิทธิบัตรการออกแบบทางอุตสาหกรรม (industrial design) หรือ IPXI ซึ่งเป็นตลาดในการเช่าหรือซื้อขายทรัพย์สินทางปัญญาขนาดใหญ่
- (ค) หน่วยงานที่ปล่อยกู้โดยใช้ทรัพย์สินทางปัญญาเป็นสินทรัพย์ค้ำประกัน บางประเทศจะเป็นธนาคารพาณิชย์ และบางประเทศเป็นธนาคารของรัฐหรือหน่วยงานที่ส่งเสริมธุรกิจขนาดกลางและขนาดย่อมของรัฐ โดยทั่วไปแล้วการปล่อยกู้ของภาคเอกชนโดยใช้ทรัพย์สินทางปัญญาเป็นหลักทรัพย์ค้ำประกันอย่างเดียวยังมีน้อยมากยกเว้นในสหรัฐอเมริกา แม้ในสหราชอาณาจักรก็ยังมีผู้เล่นรายใหญ่รายเดียวคือ Clydesdale bank ซึ่งมีความเชี่ยวชาญด้านทรัพย์สินทางปัญญาโดยเฉพาะ ในขณะที่ในประเทศมาเลเซีย เกาหลีใต้ นั้น รัฐต้องเข้ามาเป็นผู้ให้สินเชื่อเอง ในขณะที่จีนและสิงคโปร์แม้จะมีการทำความตกลงร่วมกับธนาคารพาณิชย์ที่เข้าร่วมโครงการหากแต่ธนาคารเหล่านั้นเป็นรัฐวิสาหกิจที่ต้องตอบสนองนโยบายของรัฐ
- (ง) หน่วยงานที่รับช่วงในการประกันทรัพย์สินทางปัญญาที่ใช้เป็นสินทรัพย์ค้ำประกันในการกู้ยืมเงินเพื่อปิดความเสี่ยงของบริษัทหรือสถาบันการเงินที่เป็นผู้ปล่อยกู้หรือแปลงทรัพย์สินทางปัญญาให้เป็นทุน ซึ่งจากการศึกษาพบว่าหน่วยงานดังกล่าวยังไม่เป็นที่แพร่หลายเนื่องจากตลาดในการกู้ยืมเงินโดยใช้ทรัพย์สินทางปัญญายังไม่พัฒนาเท่าใดนักยกเว้นในสหรัฐอเมริกา และมีบ้างในสหราชอาณาจักร
- (จ) หน่วยงานที่ประเมินมูลค่าของทรัพย์สินทางปัญญา บางประเทศเช่น สหรัฐอเมริกา เอกชนจะเป็นผู้ดำเนินการเองโดยรัฐไม่เกี่ยวข้องด้วย ทั้งในส่วนของการกำหนดหลักเกณฑ์และวิธีการในการประเมินซึ่งดำเนินการโดยสมาคมวิชาชีพและการให้บริการประเมินซึ่งดำเนินการโดยธุรกิจที่หลากหลาย รวมถึงบริษัทที่ปรึกษาด้านการเงิน บริษัทตรวจสอบบัญชี ตลอดจนบริษัทที่มีความเชี่ยวชาญเกี่ยวกับทรัพย์สินทางปัญญา ในประเทศที่ยังไม่มีพัฒนาการของสถาบันเอกชนเหล่านี้ รัฐอาจจะต้องเข้ามาช่วยในการกำหนดหลักเกณฑ์และวิธีการในการประเมินกลางเช่นในสิงคโปร์หากแต่ให้เอกชนเป็นผู้ให้บริการโดยหน่วยงานรัฐเป็นผู้ให้การรับรองมาตรฐานและคุณภาพของการประเมินฯ

ตารางที่ 4.6 ด้านล่างสรุปรายชื่อองค์กรหรือหน่วยงานที่เกี่ยวข้องกับการแปลงทรัพย์สินทางปัญญาเป็นทุนในประเทศที่มีนโยบายการส่งเสริมการใช้ทรัพย์สินทางปัญญาในการระดมทุนที่มีการพัฒนาไปในระดับหนึ่งแล้ว

ตารางที่ 4.6 องค์กรที่เกี่ยวข้องกับการแปลงทรัพย์สินทางปัญญาให้เป็นทุน

ประเทศ	จดทะเบียน ธุรกรรมที่ เกี่ยวกับ IP	ตลาด IP	ประเมินมูลค่า IP	ปล่อยกู้ IP	ประกันสินเชื่อ IP
สหรัฐอเมริกา	USPTO และ Copyright Office	ustrademark excahnge.co m (เอกชน)	บริษัทตรวจบัญชี บริษัทที่ปรึกษาทาง บริหาร บริษัทเชี่ยวชาญ ด้าน IP	ธนาคาร พาณิชย์ และ non bank เอกชน	Swissre และ บริษัทประกันภัย เอกชนอื่นๆ
เกาหลีใต้	KIPO	ไม่มีตลาดแต่ รัฐบาลใช้ IP Fund ในการ ซื้อขาย IP	หน่วยงานของรัฐที่ ส่งเสริม SME 3 แห่ง ได้แก่ KIBO KIPA KIPET	Korean Development Bank	Korea Credit Guarantee
มาเลเซีย	-	IPconnect IPmatket place PlatCom	ผู้ให้กู้ประเมินเอง	Malaysia Debt venture Berhad	Credit Guarantee Corp
สิงคโปร์	IPOS	IP Fund	บริษัทประเมินที่ ได้รับการรับรอง โดยรัฐ	ธนาคาร พาณิชย์ 3 แห่ง	--
สหราชอาณาจักร	UKPTO	ACID market place IPXI (เอกชน)	บริษัทเอกชน เช่น Oxfisrt หรือ Marks&Clerk	Clydesdale bank	บริษัทเอกชน เช่น M.Cam
จีน (เซี่ยงไฮ้)	SIPO	-	ผู้ให้กู้ประเมินเอง	ธนาคาร พาณิชย์ 7 แห่ง	-

ที่มา: รวบรวมโดยคณะผู้วิจัย

4.3 วิเคราะห์และสรุปผลการศึกษา

การศึกษาประสบการณ์ในต่างประเทศพบว่า นโยบายในการส่งเสริมการให้กู้โดยใช้ทรัพย์สินทางปัญญาและการแปลงทรัพย์สินทางปัญญาให้เป็นทุนนั้นเป็นนโยบายที่เกิดขึ้นมาในช่วง 4-5 ปีที่ผ่านมาเท่านั้นจึงยังไม่มีผลในเชิงประจักษ์เท่าใดนัก การปล่อยกู้ให้แก่ธุรกิจโดยใช้ทรัพย์สินทางปัญญาเป็นสินทรัพย์ค้ำประกันทั่วโลกทั้งในประเทศที่พัฒนาการทางเศรษฐกิจที่

ก้าวหน้ายังมีน้อยมากยกเว้นในสหรัฐอเมริกาที่มีการใช้ทรัพย์สินทางปัญญาในการระดมทุนมาเป็นเวลานานโดยการดำเนินการของภาคเอกชนทั้งหมด เนื่องจากสหรัฐอเมริกามีตลาดทรัพย์สินทางปัญญาขนาดใหญ่ เนื่องจากเป็นประเทศที่มีการให้การคุ้มครองสิทธิในทรัพย์สินทางปัญญาเป็นเวลายาวนาน สำหรับประเทศอื่น ๆ การปล่อยกู้หรือการระดมทุนโดยใช้ทรัพย์สินทางปัญญายังต้องพึ่งพาความช่วยเหลือจากภาครัฐค่อนข้างมาก

การศึกษาพบว่า รัฐบาลในแต่ละประเทศมีนโยบายในการส่งเสริมการแปลงทรัพย์สินทางปัญญาให้เป็นทุนที่ต่างกัน ในกรณีของ สหรัฐอเมริกา ออสเตรเลีย และฮ่องกงนั้น รัฐบาลไม่ได้ให้การส่งเสริมเท่าใดนัก เพราะเห็นว่าภาคเอกชนควรเป็นผู้ดำเนินการเอง รัฐบาลเพียงแต่เป็นผู้ที่รับผิดชอบเพื่อรับรองการมีอยู่ของสิทธิในทรัพย์สินทางปัญญาเท่านั้น ตรงกันข้ามกับรัฐบาลเกาหลีใต้ที่เข้ามาสร้างองค์กรและดำเนินกิจกรรมต่าง ๆ ที่จำเป็นในการส่งเสริมให้เกิดการแปลงทรัพย์สินทางปัญญา เป็นต้น ตั้งแต่การประเมินมูลค่าทรัพย์สินทางปัญญา การปล่อยกู้ การสร้างตลาดการค้าทรัพย์สินทางปัญญาตลอดจนการเข้ามาเป็นผู้ซื้อและขายทรัพย์สินทางปัญญาในตลาดเองด้วย

รูปแบบของนโยบายในการส่งเสริมการแปลงทรัพย์สินทางปัญญาให้เป็นทุนของสิงคโปร์นั้น อยู่ตรงกลางระหว่างของสหรัฐอเมริกาที่ภาคเอกชนเป็นผู้ดำเนินการทั้งหมดกับเกาหลีใต้ที่รัฐทำเองทั้งหมด รัฐบาลสิงคโปร์ให้ความสำคัญแก่การสร้างโครงสร้างและปัจจัยพื้นฐานที่จำเป็นในการปล่อยกู้หรือการระดมทุนจากทรัพย์สินทางปัญญา เช่น การส่งเสริมให้มีการยื่นจดทะเบียนทรัพย์สินทางปัญญาในสิงคโปร์เพื่อที่จะให้ตลาดการค้าขายทรัพย์สินทางปัญญามีสินค้าที่เป็นทรัพย์สินทางปัญญาที่หลากหลายเพื่อจูงใจนักลงทุน การกำหนดมาตรฐานและหลักเกณฑ์ในการประเมินมูลค่าทรัพย์สินทางปัญญา การสร้างหน่วยงานที่มีความเชี่ยวชาญในการประเมินมูลค่า สำหรับการปล่อยกู้ นั้น รัฐทำ ความตกลงร่วมกับธนาคารพาณิชย์สัญชาติสิงคโปร์ 3 แห่งเพื่อส่งเสริมให้มีการปล่อยกู้โดยใช้ทรัพย์สินทางปัญญาเป็นสินทรัพย์ค้ำประกันฯ อนึ่ง รัฐยังมีบทบาทค่อนข้างมากในการกำหนดนโยบายของธนาคารพาณิชย์ทั้ง 3 แห่งดังกล่าว จึงอาจกล่าวได้ว่าการที่ธนาคารพาณิชย์เหล่านี้เข้าร่วมโครงการเป็นการดำเนินการตามนโยบายมากกว่าการดำเนินการเชิงพาณิชย์ ซึ่งคล้ายคลึงกับในกรณีของประเทศจีนที่มีการทำความตกลงกับธนาคารของรัฐเช่นกัน

สำหรับประเทศอื่น ๆ นั้น รัฐยังเพิ่งเริ่มมีนโยบายในการส่งเสริมจึงไม่สามารถสรุปรูปแบบการส่งเสริมได้ว่าเน้นรัฐหรือเอกชน แต่โดยทั่วไปแล้ว การพัฒนาตลาดสินเชื่อทรัพย์สินทางปัญญาในประเทศกำลังพัฒนาจะต้องอาศัยการผลักดันของรัฐค่อนข้างมากเพราะปัจจัยทางสภาพแวดล้อมไม่พร้อม มาเลเซียเป็นตัวอย่างของประเทศเพื่อนบ้านที่มีความพยายามในการผลักดันให้สามารถใช้ทรัพย์สินทางปัญญาในการระดมทุน หากแต่ก็ยังไม่มีการเข้ามาเป็นผู้ปล่อยกู้ มีเพียงแต่หน่วยงานของรัฐที่ปฏิบัติการกิจการส่งเสริมนวัตกรรมเท่านั้น เนื่องจากยังขาดปัจจัยพื้นฐาน เช่น

ระบบการจดทะเบียนธุรกรรมในการซื้อขายหรือเช่าทรัพย์สินทางปัญญา บริษัทที่ให้บริการประเมินทรัพย์สินทางปัญญา บริษัทประกันความเสี่ยงจากการปล่อยกู้ ฯลฯ

ตารางที่ 4.7 บทบาทของภาครัฐแต่ละประเทศในการแปลงทรัพย์สินทางปัญญาให้เป็นทุน

ประเทศ	บทบาทของรัฐ
สหรัฐอเมริกา	<ul style="list-style-type: none"> ● ไม่มี
ออสเตรเลีย	<ul style="list-style-type: none"> ● จดทะเบียนการโอนสิทธิ เช่า จำนอง ทรัพย์สินทางปัญญา
ฮ่องกง	<ul style="list-style-type: none"> ● จัดตั้ง IP Portal เพื่อเป็น one-stop shop ในการซื้อหรือเช่าทรัพย์สินทางปัญญา ● จัดการฝึกอบรมเรื่องการประเมินมูลค่าของทรัพย์สินทางปัญญาทุกประเภท
อินเดีย	<ul style="list-style-type: none"> ● จัดตั้ง IP facilitation centre
มาเลเซีย	<ul style="list-style-type: none"> ● ตั้งตลาดการค้าทรัพย์สินทางปัญญา 3 แห่ง ● ปล่อยกู้โดย Malaysia's Debt Venture Berhad ซึ่งเป็นรัฐวิสาหกิจที่ให้สินเชื่อแก่ SMEs ในสาขาธุรกิจที่มีอัตราการขยายตัวสูง ● จัดคอร์สการฝึกอบรมเรื่องการประเมินมูลค่าทรัพย์สินทางปัญญา
จีน	<ul style="list-style-type: none"> ● จัดตั้ง IP Fund ● ทำความตกลงร่วมกับธนาคารพาณิชย์ในการปล่อยกู้โดยมี IP เป็นสินทรัพย์ค้ำประกัน
สหราชอาณาจักร	<ul style="list-style-type: none"> ● จดทะเบียนการโอนสิทธิ์ เช่า จำนอง ทรัพย์สินทางปัญญา ● จัดตั้ง Copyright Hub ● จัดทำ Checklist ในการประเมินมูลค่าทรัพย์สินทางปัญญาให้แก่ SME ● ลดหย่อนค่าธรรมเนียมในการรักษาสิทธิบัตรหากมีการประกอบธุรกิจทรัพย์สินทางปัญญาผ่านเว็บไซต์ ● อุดหนุนค่าใช้จ่ายสำหรับ IP Audit
สิงคโปร์	<ul style="list-style-type: none"> ● ปรับปรุงระบบการสืบค้นทรัพย์สินทางปัญญาให้มีประสิทธิภาพและมีการเชื่อมโยงฐานข้อมูลทรัพย์สินทางปัญญาที่จดทะเบียนกับหน่วยงานที่ดูแลทรัพย์สินทางปัญญาในต่างประเทศ ● รัฐจดทะเบียนการซื้อ/เช่า/ จำนองทรัพย์สินทางปัญญา ● รัฐกำหนดหลักเกณฑ์ในการประเมินมูลค่าทรัพย์สินทางปัญญา และให้การรับรองบริษัทเอกชนที่รับจ้างประเมินทรัพย์สินทางปัญญา ● รัฐทำความตกลงกับธนาคารพาณิชย์เพื่อให้มีการปล่อยกู้โดยมีทรัพย์สินทางปัญญาเป็นหลักทรัพย์ค้ำประกัน
เกาหลีใต้	<ul style="list-style-type: none"> ● รัฐจดทะเบียนการซื้อ/เช่า/ จำนองทรัพย์สินทางปัญญา ● รัฐมีหน่วยงานที่ประเมินมูลค่าทรัพย์สินทางปัญญา 3 แห่ง ● ธนาคารพัฒนาแห่งเกาหลีใต้ (Korean Development Bank) เป็นผู้ปล่อยกู้ ● บรรษัทค้ำประกันสินเชื่อของรัฐให้การค้ำประกัน IP backed loans

ที่มา: รวบรวมโดยคณะผู้วิจัย

บทที่ 5

การระดมทุนจากทรัพย์สินทางปัญญาในประเทศไทย

ประเทศไทยมีการบังคับใช้กฎหมายเกี่ยวกับทรัพย์สินทางปัญญามาเป็นเวลานาน แต่การนำทรัพย์สินทางปัญญาเป็นหลักประกันในการกู้ยืมเงินยังไม่ค่อยแพร่หลายมากนัก ซึ่งต่างจากการนำทรัพย์สินที่มีตัวตน หรืออสังหาริมทรัพย์มาเป็นหลักประกันการกู้ยืมเงินที่มีการใช้อย่างแพร่หลายและเป็นที่ยอมรับกันดีคือ การจำนำ และการจำนอง

การศึกษาในบทนี้เป็นการศึกษาวิเคราะห์ปัจจัยและสภาพแวดล้อมของไทยในการสร้างระบบการระดมทุนจากทรัพย์สินทางปัญญา โดยจำแนกเนื้อหาได้เป็น 3 ส่วน ส่วนแรกเป็นการศึกษากฎหมายหลักประกันทางธุรกิจที่มีผลบังคับใช้เมื่อวันที่ 2 กรกฎาคม พ.ศ. 2559 ส่วนที่ 2 เป็นการศึกษาาระบบนิเวศของการระดมทุนจากทรัพย์สินทางปัญญา และส่วนสุดท้ายเป็นการวิเคราะห์ปัญหาและอุปสรรคของการระดมทุนจากทรัพย์สินทางปัญญา

5.1 กฎหมายหลักประกันทางธุรกิจ

การใช้ทรัพย์สินเป็นหลักประกันทางธุรกิจภายใต้ประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์ จำแนกได้เป็น 2 ประเภท ได้แก่ การจำนอง ซึ่งเป็นการประกันด้วยอสังหาริมทรัพย์ และ อสังหาริมทรัพย์บางประเภท และการจำนำ ซึ่งเป็นการประกันด้วยสังหาริมทรัพย์ แต่มีข้อจำกัดคือ ทรัพย์สินที่ผ่านการจำนำจะต้องมีการส่งมอบให้แก่เจ้าหนี้ผู้รับจำนำ และจำกัดเพียงทรัพย์สินบางประเภทเท่านั้น ซึ่งเป็นอุปสรรคทำให้ผู้ประกอบการโดยเฉพาะผู้ประกอบการขนาดเล็กไม่สามารถเข้าถึงแหล่งเงินทุนเพื่อนำไปลงทุนประกอบกิจการได้

พระราชบัญญัติหลักประกันทางธุรกิจ พ.ศ. 2558 จึงถูกบัญญัติขึ้นเพื่อให้ผู้ประกอบการสามารถนำทรัพย์สินที่มีมูลค่าทางเศรษฐกิจมาใช้เป็นหลักประกันในการกู้ยืมเงินโดยไม่ต้องส่งมอบทรัพย์สินนั้นให้แก่ผู้ให้กู้ ทำให้ผู้ประกอบการสามารถเข้าถึงแหล่งเงินทุนได้มากขึ้น ซึ่งกฎหมายหลักประกันฯ ได้ประกาศในราชกิจจานุเบกษาเมื่อวันที่ 5 พฤศจิกายน พ.ศ. 2558 และมีผลบังคับใช้เมื่อวันที่ 2 กรกฎาคม พ.ศ. 2559 โดยสาระสำคัญของกฎหมายมีดังนี้

5.1.1 ทรัพย์สินที่สามารถนำมาเป็นหลักประกันทางธุรกิจ

มาตรา 8 ภายใต้กฎหมายนี้กำหนดให้ทรัพย์สินที่สามารถนำมาเป็นหลักประกันทางธุรกิจ ได้มี 6 ประเภท ได้แก่

1. กิจการ
2. สิทธิเรียกร้อง

3. สิ่งหรือทรัพย์สินที่ผู้ให้หลักประกันใช้ในการประกอบธุรกิจ เช่น เครื่องจักร สินค้าคงคลัง หรือวัตถุดิบที่ใช้ในการผลิตสินค้า
4. อสังหาริมทรัพย์ในกรณีที่ผู้ให้หลักประกันประกอบธุรกิจอสังหาริมทรัพย์โดยตรง
5. ทรัพย์สินทางปัญญา
6. ทรัพย์สินอื่นตามที่กำหนดในกฎกระทรวง

กฎหมายกำหนดให้ทรัพย์สินทางปัญญาทุกชนิดสามารถนำมาใช้เป็นหลักประกันทางธุรกิจได้ แต่ในทางปฏิบัติ การนำทรัพย์สินไปเป็นหลักประกันขึ้นอยู่กับดุลยพินิจของคู่สัญญาว่าจะยอมรับทรัพย์สินนั้นเป็นหลักประกันหรือไม่ ทรัพย์สินทางปัญญาบางประเภทอาจไม่สามารถนำมาใช้เป็นหลักประกันทางธุรกิจได้ อาทิ สิ่งบ่งชี้ทางภูมิศาสตร์ ตัวอย่างเช่น ไข่เค็มไชยา ซึ่งเป็นทรัพย์สินทางปัญญาที่เกิดจากความคิดสร้างสรรค์โดยกลุ่มคนในชุมชน ซึ่งไม่มีผู้ใดผู้หนึ่งเป็นเจ้าของโดยลำพัง หรือกรณีความลับทางการค้า ที่หากนำมาเป็นหลักประกัน จำเป็นที่จะต้องแสดงหรือเปิดเผยรายละเอียดของทรัพย์สินทางปัญญานั้นเพื่อใช้ในการประเมินมูลค่า ซึ่งจะทำให้ทรัพย์สินนั้นไม่มีความลับทางการค้าอีกต่อไป หรือกรณีของสิทธิบัตรที่ใกล้ครบกำหนดอายุการคุ้มครองแล้ว เป็นต้น⁵⁶

5.1.2 ขั้นตอนในการระดมทุนจากทรัพย์สินทางปัญญา

การนำทรัพย์สินมาเป็นหลักประกันทางธุรกิจภายใต้กฎหมายนี้จะต้องมีการจัดทำสัญญาหลักประกันทางธุรกิจขึ้นมา โดยคู่สัญญาประกอบด้วย ผู้ให้หลักประกัน ซึ่งจะเป็นบุคคลธรรมดาหรือนิติบุคคลก็ได้ (มาตรา 6) และผู้รับหลักประกัน ซึ่งต้องเป็นสถาบันการเงินหรือบุคคลอื่นตามที่กำหนดในกฎกระทรวง (มาตรา 7) โดยผู้ให้หลักประกันตราทรัพย์สินไว้ให้แก่ผู้รับหลักประกันเพื่อเป็นประกันการชำระหนี้ โดยไม่จำเป็นต้องส่งมอบทรัพย์สินนั้นให้แก่ผู้รับหลักประกัน (มาตรา 5) ซึ่งสัญญาหลักประกันทางธุรกิจจะต้องจัดทำเป็นหนังสือและจดทะเบียนต่อเจ้าพนักงานทะเบียน

สถาบันการเงินในที่นี้ (มาตรา 8) หมายถึง 1). สถาบันการเงินตามกฎหมายว่าด้วยธุรกิจสถาบันการเงิน 2). บริษัทที่ได้รับใบอนุญาตประกอบธุรกิจประกันชีวิตตามกฎหมายว่าด้วยการประกันชีวิตและบริษัทที่ได้รับใบอนุญาตประกอบธุรกิจประกันวินาศภัยตามกฎหมายว่าด้วยการประกันวินาศภัย และ 3). ธนาคารหรือสถาบันการเงินที่มีกฎหมายเฉพาะจัดตั้งขึ้น ซึ่งส่วนใหญ่เป็นสถาบันการเงินที่อยู่ภายใต้กำกับของธนาคารแห่งประเทศไทย ที่จะต้องมีการกันเงินสำรองไว้ตามเกณฑ์ที่ธนาคารแห่งประเทศไทยกำหนด

56 ที่มา: ศาสตราจารย์ ดร. กำชัย จงจักรพันธ์ 2557 เรื่องนำรู้เกี่ยวกับกฎหมายหลักประกันทางธุรกิจ คณะกรรมการพิจารณาปรับปรุงและพัฒนากฎหมายว่าด้วยหลักประกันทางธุรกิจ คณะกรรมการปฏิรูปกฎหมาย

ภายหลังจากที่กฎหมายมีผลบังคับใช้ หน่วยงานที่เกี่ยวข้องมีการปรับนโยบายและหลักเกณฑ์ให้สอดคล้องกับบทบัญญัติในกฎหมาย เช่น ธนาคารแห่งประเทศไทยได้ปรับหลักเกณฑ์การจัดชั้นและการกันเงินสำรองของสถาบันการเงิน โดยในส่วนของมูลค่าของทรัพย์สินทางปัญญาที่สามารถนำมาเป็นหลักประกันได้ถูกต้องตามกฎหมาย โดยมีการประเมินราคาได้อย่างน่าเชื่อถือ และสามารถยึดได้ตามกฎหมายที่สามารถนำมาหักออกจากราคาตามบัญชีของลูกหนี้ก่อนการกันเงินสำรองร้อยละ 90 ของราคาประเมิน และต้องทำการประเมินราคาหลักประกันทุก 3 ปี⁵⁷

อย่างไรก็ตาม การนำทรัพย์สินทางปัญญามาเป็นหลักประกันโดยไม่ต้องส่งมอบทรัพย์สินรวมทั้งการที่ต้องกันเงินสำรองตามที่ธนาคารแห่งประเทศไทยกำหนดอาจยังเป็นเรื่องยากที่สถาบันการเงินจะสามารถตัดสินใจปล่อยกู้ได้ ดังนั้นเพื่อเป็นการช่วยเหลือผู้ประกอบการรายย่อย และ start up ให้สามารถเข้าถึงแหล่งเงินทุนได้ง่ายขึ้น กระทรวงการคลังจึงพิจารณาเสนอกฎกระทรวงกำหนดให้เพิ่มผู้รับหลักประกันขึ้นอีก 6 ประเภท ได้แก่ นิติบุคคลเฉพาะกิจที่มีวัตถุประสงค์ในการดำเนินการแปลงสินทรัพย์เป็นหลักประกัน ทรัสต์ตามกฎหมายว่าด้วยทรัสต์เพื่อธุรกรรมในตลาดทุน บริษัทหลักทรัพย์ กองทุนรวม หรือผู้ถือหุ้นกู้ตามกฎหมายว่าด้วยหลักทรัพย์และตลาดหลักทรัพย์ ผู้ประกอบธุรกิจสัญญาซื้อขายล่วงหน้าตามกฎหมายว่าด้วยสัญญาซื้อขายล่วงหน้า บริษัทบริหารสินทรัพย์ตามกฎหมายว่าด้วยบริษัทบริหารสินทรัพย์ และผู้ประกอบการแฟคตอริง

5.1.3 การจดทะเบียน

สำนักงานทะเบียนหลักประกันทางธุรกิจ สังกัดกรมพัฒนาธุรกิจการค้า ถูกจัดตั้งขึ้นภายใต้บทบัญญัติของกฎหมายนี้เพื่อทำหน้าที่ในการรับจดทะเบียนสัญญาหลักประกันทางธุรกิจ แก่ใบรายการจดทะเบียน และยกเลิกการจดทะเบียน โดยที่ข้อมูลต่าง ๆ เกี่ยวกับการจดทะเบียนจะเปิดเผยให้ประชาชนสามารถเข้าถึงข้อมูลและตรวจสอบได้ และในกรณีที่ทรัพย์สินที่นำมาเป็นหลักประกันเป็นทรัพย์สินที่มีทะเบียน กฎหมายกำหนดให้พนักงานเจ้าหน้าที่ต้องแจ้งไปยังนายทะเบียนผู้มีอำนาจหน้าที่จดทะเบียนสิทธิตามกฎหมาย และให้นายทะเบียนบันทึกการประกันตามกฎหมายนี้ลงในทะเบียนทรัพย์สินที่เป็นหลักประกันโดยเร็วเมื่อได้รับแจ้ง

ผู้มีหน้าที่ดำเนินการขอจดทะเบียนจำแนกเป็น 2 กรณี คือ กรณีที่เป็นหน้าที่ของผู้รับหลักประกันและกรณีที่เป็นหน้าที่ของผู้ให้หลักประกัน โดยผู้รับหลักประกันมีหน้าที่ต้องดำเนินการดังนี้

1. จดทะเบียนสำหรับการยื่นจดสัญญาหลักประกัน หรือ
2. หากมีการตกลงกันเพื่อขอแก้ไขรายการจดทะเบียน หรือ

57 ประกาศธนาคารแห่งประเทศไทย ที่ สนส. 5/2559 เรื่อง หลักเกณฑ์การจัดชั้นและการกันเงินสำรองของสถาบันการเงิน

3. กรณีที่รายละเอียดของทรัพย์สินที่เป็นหลักประกันเปลี่ยนแปลงไปจากที่จดทะเบียนไว้จนอาจก่อให้เกิดความเสียหายแก่ผู้รับหลักประกัน หรือ
4. การเปลี่ยนแปลงรายละเอียดทรัพย์สินในลักษณะที่นำเอาทรัพย์สินที่เป็นหลักประกันไปรวมกับทรัพย์สินของบุคคลอื่นจนเป็นส่วนควบหรือแยกกันไม่ได้ หรือ
5. กรณีได้ทรัพย์สินอื่นมาแทนที่ทรัพย์สินอันเป็นหลักประกัน หรือ
6. กรณีที่มีการจำหน่ายทรัพย์สินที่เป็นหลักประกันในการบังคับหลักประกัน หรือ
7. เมื่อทรัพย์สินที่เป็นหลักประกันหลุดเป็นสิทธิของผู้รับหลักประกัน

กรณีที่ 6 และ 7 นี้ ผู้รับหลักประกันต้องเป็นผู้ดำเนินการขอยกเลิกการจดทะเบียนภายใน 14 วัน นับแต่วันที่จำหน่ายทรัพย์สินหรือวันที่ทรัพย์สินหลุดเป็นสิทธิแล้วแต่กรณี สำหรับผู้ให้หลักประกันมีหน้าที่ดำเนินการจดทะเบียนเมื่อหนี้ที่เป็นหลักประกัน ระงับสิ้นไป หรือมีการตกลงกันเป็นหนังสือยกเลิกสัญญาหลักประกัน หรือเมื่อมีการไถ่ถอนทรัพย์สินอันเป็นหลักประกัน

การที่กฎหมายกำหนดให้ผู้รับหลักประกันเป็นผู้ยื่นจดทะเบียน และรับรองความถูกต้องของรายการจดทะเบียนนั้น เนื่องจากสัญญาหลักประกันภายใต้กฎหมายนี้จะสามารถคุ้มครองผู้รับหลักประกันได้หากเกิดปัญหาการล้มละลายหรือการชำระหนี้จากผู้ให้หลักประกัน ซึ่งสามารถบังคับคดีตามกฎหมายได้ นอกจากนี้ ผู้รับหลักประกันมีสิทธิที่จะได้รับชำระหนี้จากทรัพย์สินที่เป็นหลักประกันก่อนเจ้าหนี้สามัญ ในขณะที่ผู้ให้หลักประกันมีหน้าที่ต้องจัดทำบัญชีทรัพย์สินที่เป็นหลักประกันตามวิธีการปฏิบัติทางการค้าหรือตามที่คู่สัญญาได้ตกลงกัน เพื่อให้ผู้รับหลักประกันสามารถตรวจสอบและควบคุมการเคลื่อนไหวของทรัพย์สินที่เป็นหลักประกันได้

นอกจากนี้ กฎหมายยังให้อำนาจอธิบดีกรมพัฒนาธุรกิจการค้าในการกำหนดหลักเกณฑ์ในการรับจดทะเบียนและวิธีปฏิบัติอื่นๆ เกี่ยวกับการจดทะเบียน ซึ่งกรมพัฒนาธุรกิจการค้าได้ออกประกาศเรื่องหลักเกณฑ์และวิธีการจดทะเบียนสัญญาหลักประกันทางธุรกิจ พ.ศ. 2559 เมื่อวันที่ 17 มิถุนายน พ.ศ. 2559 และให้มีผลบังคับตั้งแต่วันที่ 2 กรกฎาคม พ.ศ. 2559 เป็นต้นไป หลักจากนั้น เมื่อวันที่ 21 มิถุนายน พ.ศ. 2559 รัฐมนตรีว่าการกระทรวงพาณิชย์ออกกฎกระทรวงกำหนดค่าธรรมเนียม และการจดทะเบียน การตรวจดูรายการจดทะเบียน และค่าธรรมเนียมอื่นที่เกี่ยวข้องกับหลักประกันทางธุรกิจ พ.ศ. 2559 ซึ่งเป็นไปตามข้อกำหนดในมาตรา 4 วรรคหนึ่งของกฎหมายนี้ที่กำหนดให้รัฐมนตรีว่าการกระทรวงพาณิชย์มีอำนาจออกกฎกระทรวงเพื่อกำหนดค่าธรรมเนียมไม่เกินอัตราท้ายพระราชบัญญัติ และยกเว้นค่าธรรมเนียม และได้ประกาศในราชกิจจานุเบกษาให้มีผลบังคับใช้แล้ว

5.1.4 การบังคับหลักประกัน

การบังคับหลักประกันภายใต้กฎหมายหลักประกันทางธุรกิจกำหนดไว้ใน 2 ประเภทหลัก ได้แก่ การบังคับหลักประกันที่เป็นทรัพย์สิน และการบังคับหลักประกันที่เป็นกิจการ ดังนี้⁵⁸

- การบังคับหลักประกันที่เป็นทรัพย์สิน

การที่กฎหมายกำหนดว่าผู้ให้หลักประกันไม่ต้องส่งมอบทรัพย์สินที่เป็นหลักประกันให้แก่ผู้รับหลักประกันนั้น หากมีเหตุบังคับหลักประกันเกิดขึ้น และผู้รับหลักประกันมีหนังสือแจ้งไปยังผู้ให้หลักประกันแล้ว กฎหมายจึงกำหนดห้ามผู้ให้หลักประกันไม่ให้จำหน่ายจ่ายโอนทรัพย์สินที่เป็นหลักประกัน หรือกระทำการใด ๆ ที่จะทำให้ทรัพย์สินบุบสลายหรือเสื่อมค่าลง และผู้รับหลักประกันมีสิทธิเข้าครอบครองทรัพย์สินที่เป็นหลักประกันนั้นได้

หากผู้ให้หลักประกันยินยอมส่งมอบทรัพย์สินที่เป็นหลักประกันแก่ผู้รับหลักประกัน และมีหนังสือยินยอมให้นำหลักประกันไปจำหน่าย ห้ามมิให้เจ้าหนี้ตามคำพิพากษาอื่นยึดหรืออายัดทรัพย์สินที่เป็นหลักประกัน แต่ให้เจ้าหนี้นี้ดังกล่าวมีหนังสือแจ้งไปยังผู้รับหลักประกัน เพื่อขอเฉลี่ยทรัพย์สินหรือเงินที่ได้จากการขายทรัพย์สินนั้น จากนั้น ผู้รับหลักประกันจะต้องมีหนังสือแจ้งให้ลูกหนี้และผู้ให้หลักประกันชำระหนี้ภายใน 15 วัน นับแต่วันที่ได้รับหนังสือดังกล่าว และให้ส่งสำเนาหนังสือดังกล่าวให้ผู้รับหลักประกันอื่นและเจ้าหนี้อื่นซึ่งมีบุริมสิทธิเหนือทรัพย์สินอื่นที่เป็นหลักประกันเท่าที่ปรากฏรายชื่อในหลักฐานทางทะเบียนทราบด้วย เว้นแต่จะเป็นกรณีของสดเสียได้ (มาตรา 39) ทั้งนี้ หากผู้รับหลักประกันไม่ได้รับชำระหนี้ภายในกำหนดเวลาตามที่ระบุในหนังสือ จะสามารถบังคับหลักประกันได้ 2 วิธี คือ

1. การเอาทรัพย์สินที่เป็นหลักประกันหลุดเป็นสิทธิ

ผู้รับหลักประกันจะเอาทรัพย์สินที่เป็นหลักประกันหลุดเป็นสิทธิได้ใน 4 กรณี คือ

- 1) ลูกหนี้ค้างชำระหนี้เป็นจำนวนเงินต้นเท่ากับหรือมากกว่ามูลค่าทรัพย์สินที่เป็นหลักประกัน
 - 2) ลูกหนี้ขาดส่งดอกเบี้ยมาแล้วเป็นเวลาถึง 5 ปี
 - 3) ไม่มีหลักประกันรายอื่นหรือบุริมสิทธิอื่นจดทะเบียนไว้เหนือทรัพย์สินที่เป็นหลักประกัน และ
 - 4) ไม่มีหนังสือคัดค้านการบังคับหลักประกันหลุดเป็นสิทธิ
- เมื่อทรัพย์สินที่เป็นหลักประกันหลุดเป็นสิทธิ กฎหมายกำหนดให้ทรัพย์สินที่เป็นหลักประกันและดอกผลที่เกิดขึ้นนับแต่วันที่ผู้รับหลักประกันมีสิทธิเข้าครอบครองทรัพย์สินที่เป็นหลักประกันนั้นหลุดเป็นสิทธิแก่ผู้รับหลักประกัน

2. การจำหน่ายทรัพย์สินที่เป็นหลักประกันโดยวิธีการประมูลโดยเปิดเผย

58 ที่มา: ศาสตราจารย์ ดร. กำชัย จงจักรพันธ์ 2557 เรื่องนำรู้เกี่ยวกับกฎหมายหลักประกันทางธุรกิจ คณะกรรมการพิจารณาปรับปรุงและพัฒนากฎหมายว่าด้วยหลักประกันทางธุรกิจ คณะกรรมการปฏิรูปกฎหมาย

กรณีที่ผู้รับหลักประกันได้รับหนังสือคัดค้านการบังคับหลักประกันหลุดเป็นสิทธิ จะต้องดำเนินการบังคับหลักประกันโดยวิธีการประมูลโดยเปิดเผย ทั้งนี้ เพื่อป้องกันการเบียดเบียนและไปซื้อคืนในราคาถูกในภายหลัง

อย่างไรก็ตาม หากผู้ให้หลักประกันไม่ยินยอมส่งมอบทรัพย์สินที่เป็นหลักประกัน ผู้รับหลักประกันอาจยื่นคำร้องต่อศาลเพื่อให้มีคำพิพากษาบังคับหลักประกัน โดยระบุวิธีการบังคับหลักประกันที่ต้องการด้วยว่าจะบังคับหลักประกันโดยการจำหน่ายทรัพย์สินหรือโดยการเอาหลุดเป็นสิทธิ

สำหรับการประมูลหรือขายทอดตลาดสินทรัพย์ที่หลุดจำนองนั้น ในปัจจุบัน มีกฎกระทรวงยุติธรรมว่าด้วย หลักเกณฑ์ วิธีการและเงื่อนไขในการขายทอดตลาด พ.ศ. 2554 ซึ่งกำหนดแนวทางปฏิบัติของเจ้าพนักงานบังคับคดีในการขายทอดตลาดสินทรัพย์ ที่กำหนดให้มีการประมูลอย่างโปร่งใส การกำหนดราคาที่เป็นธรรม ฯลฯ แต่ในกรณีที่เอกชนเป็นผู้ดำเนินการเองนั้น มีเพียงประมวลกฎหมายแพ่งฯ มาตรา 509-517 ว่าด้วยการขายทอดตลาด ซึ่งไม่มีรายละเอียดเกี่ยวกับวิธีการและขั้นตอนในการประมูล ทำให้มีความสับสนเสี่ยงว่า ผู้รับหลักประกันอาจจัดให้มีการสมคบร่วมกันในการกดราคาทรัพย์สินที่ขายทอดตลาดให้ต่ำ เป็นต้น

- การบังคับหลักประกันที่เป็นกิจการ

การบังคับหลักประกันที่เป็นกิจการนั้นจะต้องดำเนินการบังคับหลักประกันโดยผู้บังคับหลักประกันซึ่งเป็นคนกลางที่เข้ามาทำหน้าที่ในการบังคับหลักประกันที่เป็นกิจการ โดยจะต้องมีคุณสมบัติตามที่กฎหมายกำหนด กล่าวคือ ต้องมีความรู้ความเชี่ยวชาญ และประสบการณ์ด้านกฎหมาย บัญชี เศรษฐศาสตร์ บริหารธุรกิจ และต้องมีความเป็นอิสระ เป็นกลาง และเป็นธรรม และต้องไม่มีลักษณะต้องห้ามตามที่กฎหมายกำหนด

เมื่อมีเหตุบังคับหลักประกัน ผู้รับหลักประกันต้องมีหนังสือแจ้งให้ผู้บังคับหลักประกันทราบ และผู้บังคับหลักประกันจะต้องมีหนังสือแจ้งให้ผู้ให้หลักประกันและผู้รับหลักประกันทราบ เพื่อดำเนินการไต่สวนข้อเท็จจริงเกี่ยวกับเหตุบังคับหลักประกัน และเมื่อได้รับหนังสือแจ้งจากผู้บังคับหลักประกันแล้ว ผู้ให้หลักประกันจะต้องไม่จำหน่ายจ่ายโอนกิจการที่เป็นหลักประกันนั้น

หลังจากดำเนินการไต่สวนข้อเท็จจริงแล้ว หากวินิจฉัยว่ามีเหตุบังคับหลักประกันเกิดขึ้น จะต้องดำเนินการบังคับหลักประกันโดยให้สิทธิตามกฎหมายของผู้ถือหุ้นของผู้ให้หลักประกันในกิจการที่เป็นหลักประกัน ยกเว้นสิทธิที่จะได้รับเงินปันผลจะตกแก่ผู้บังคับหลักประกันทันที และห้ามไม่ให้เจ้าหนี้ตามคำพิพากษาอื่นยึดหรืออายัดกิจการที่เป็นหลักประกัน และให้ผู้บังคับหลักประกันดำเนินการจำหน่ายกิจการนั้นเพื่อนำเงินมาชำระหนี้ต่อไป (มาตรา 71)

กระบวนการดำเนินการบังคับหลักประกันที่เป็นกิจการจะเป็นการดำเนินการโดยผู้บังคับหลักประกัน ไม่ต้องดำเนินการฟ้องต่อศาล แต่หากเห็นว่าการไต่สวนข้อเท็จจริงไม่ถูกต้องตาม

หลักเกณฑ์หรือคำวินิจฉัยมีข้อบกพร่องในสาระสำคัญ ก็สามารถยื่นคัดค้านคำวินิจฉัยต่อศาลได้ โดยยื่นคำร้องต่อศาลภายใน 15 วันนับแต่วันที่ได้รับหนังสือแจ้งคำวินิจฉัย จากนั้นศาลจะกำหนดวันนัดพิจารณาคำร้องโดยเร็วและให้นำพิจารณาคดีติดต่อกันทุกวันจนกว่าจะเสร็จการพิจารณา และมีคำพิพากษาหรือคำสั่ง เว้นแต่มีพฤติการณ์พิเศษอันมิอาจก้าวล่วงได้ (มาตรา 70)

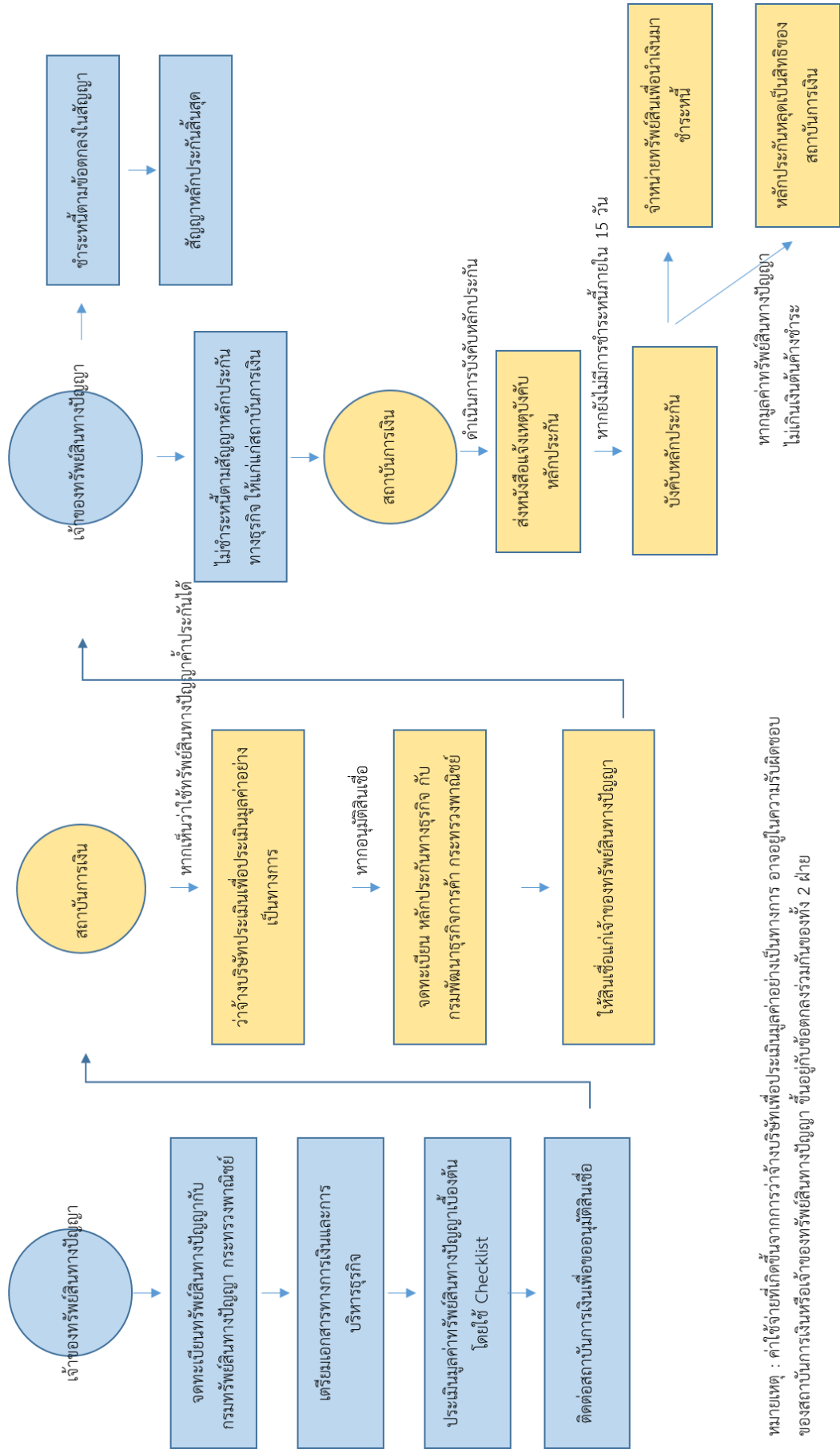
แต่อย่างไรก็ตาม หากทรัพย์สินทางปัญญาที่นำไปใช้เป็นหลักทรัพย์สินในการค้าประกันอยู่ภายใต้สัญญาหลักประกันธุรกิจประเภทกิจการ หรืออาจเป็นส่วนหนึ่งของกิจการอื่นใด การบังคับหลักประกันที่เกี่ยวกับทรัพย์สินทางปัญญา ต้องดำเนินการผ่านกระบวนการศาลเพื่อบังคับให้มีการยึดหรืออายัดทรัพย์สินทางปัญญา

5.2 ระบบนิเวศของการระดมทุนจากทรัพย์สินทางปัญญา

แม้การระดมทุนจากทรัพย์สินทางปัญญาในประเทศไทยยังไม่เป็นที่แพร่หลายนัก แต่ที่ผ่านมาประเทศไทยมีการดำเนินการทั้งจากภาครัฐและภาคเอกชนในการสร้างหลักเกณฑ์และมาตรการต่างๆ มาช่วยสนับสนุนให้เกิดระบบการประเมินมูลค่าทรัพย์สินทางปัญญาเพื่อใช้เป็นหลักทรัพย์สินค้าประกันเงินกู้ รวมทั้งการระดมทุนจากทรัพย์สินทางปัญญา

อนึ่ง ในการขอสินเชื่อโดยใช้ทรัพย์สินทางปัญญาเป็นหลักทรัพย์สินในการค้าประกันการกู้เงิน เจ้าของทรัพย์สินทางปัญญาที่มีความประสงค์จะขอสินเชื่อโดยใช้ทรัพย์สินทางปัญญาเป็นหลักทรัพย์สินค้าประกันการกู้ยืม จะต้องจดทะเบียนทรัพย์สินทางปัญญาของตนกับกรมทรัพย์สินทางปัญญา และเตรียมเอกสารเกี่ยวกับการเงินและการบริหารธุรกิจที่ใช้ทรัพย์สินทางปัญญานั้นในการดำเนินธุรกิจ รวมถึงข้อมูลจากการประเมินมูลค่าเบื้องต้นจาก Checklist จากนั้นจึงนำเอกสารการจดทะเบียนและเอกสารทางการเงินไปติดต่อสถาบันการเงินเพื่อขออนุมัติสินเชื่อ ซึ่งในขั้นตอนการขออนุมัติสินเชื่อจะมีการประเมินมูลค่าทรัพย์สินทางปัญญาอย่างเป็นทางการจากผู้เชี่ยวชาญ โดยค่าใช้จ่ายที่เกิดขึ้นจากการประเมินมูลค่าดังกล่าว อาจอยู่ในความรับผิดชอบของสถาบันการเงินหรือเจ้าของทรัพย์สินทางปัญญา ขึ้นอยู่กับข้อตกลงร่วมกันของทั้ง 2 ฝ่าย และหากสถาบันการเงินอนุมัติสินเชื่อแล้ว สถาบันการเงินจะเป็นผู้ขึ้นทะเบียนหลักประกันทางธุรกิจกับกรมพัฒนาธุรกิจการค้า กระทรวงพาณิชย์ ซึ่งสามารถดูขั้นตอนในการขอสินเชื่อได้ตั้งแต่แผนภาพขั้นตอนการขอสินเชื่อโดยใช้ทรัพย์สินทางปัญญาเป็นหลักทรัพย์สินในการค้าประกัน (รูปที่ 5.1) อย่างไรก็ตาม สัญญาหลักประกันทางธุรกิจโดยมีทรัพย์สินทางปัญญาจะสิ้นสุดก็ต่อเมื่อมีการชำระสินเชื่อครบตามกำหนดที่ได้ตกลงกับสถาบันการเงิน แต่หากเจ้าของทรัพย์สินทางปัญญาขาดการชำระสินเชื่อตามระยะเวลาที่กำหนดไว้ในสัญญาหลักประกันแล้ว สถาบันการเงินมีสิทธิ์ในการยึดหรืออายัดทรัพย์สินทางปัญญาที่ใช้ในการค้าประกันสินเชื่อได้ทันที แต่ถ้าทรัพย์สินทางปัญญาดังกล่าวเป็นหลักทรัพย์สินค้าประกันภายใต้กิจการ อาจมีกระบวนการทางการศาลเพื่อบังคับให้มีการยึดหรืออายัดทรัพย์สินทางปัญญาต่อไป

รูปที่ 5.1 ขั้นตอนการขอสินเชื่อโดยใช้ทรัพย์สินทางปัญญาเป็นหลักประกันการค้ำประกัน

หมายเหตุ : ค่าใช้จ่ายที่เกิดขึ้นจากกรากำกับบริษัทเพื่อประเมินมูลค่าอย่างเป็นทางการ อาจอยู่ในความรับผิดชอบของสถาบันการเงินหรือเจ้าของทรัพย์สินทางปัญญา ขึ้นอยู่กับข้อตกลงร่วมกันของทั้ง 2 ฝ่าย

อนึ่ง การศึกษาระบบนิเวศของการระดมทุนจากทรัพย์สินทางปัญญาในประเทศไทยสามารถจำแนกได้เป็น 3 ปัจจัยหลัก ได้แก่ หลักเกณฑ์การประเมินมูลค่าทรัพย์สินทางปัญญา มาตรการการสร้างปัจจัยพื้นฐาน และองค์กรที่เกี่ยวข้องในการระดมทุนจากทรัพย์สินทางปัญญา

5.2.1 หลักเกณฑ์การประเมินมูลค่าทรัพย์สินทางปัญญา

การประเมินมูลค่าทรัพย์สินทางปัญญาในประเทศไทยมีวิธีการและแนวทฤษฎีไม่ต่างจากหลักสากลที่ใช้กันโดยทั่วไป ซึ่งมีการประเมินด้วยวิธีพื้นฐาน 3 วิธี ได้แก่ การประเมินจากต้นทุน การประเมินจากราคาตลาด และการประเมินจากรายได้ที่คาดว่าจะได้รับ (ดูรายละเอียดในบทที่ 3) ซึ่งจากการสัมภาษณ์ผู้ที่เกี่ยวข้องพบว่า การประเมินจากรายได้ที่คาดว่าจะได้รับเป็นวิธีที่เป็นไปได้สูงที่สามารถนำมาใช้ประเมิน เนื่องจากการประเมินจากต้นทุน ต้องอาศัยระบบบัญชีที่น่าเชื่อถือที่มีการจำแนกรายละเอียดของต้นทุนแต่ละประเภทอย่างชัดเจน แต่ผู้ประกอบการในประเทศไทยส่วนใหญ่โดยเฉพาะผู้ประกอบการขนาดย่อมยังไม่ค่อยให้ความสำคัญและไม่เชี่ยวชาญในการจัดทำระบบบัญชีให้ได้มาตรฐาน ส่วนการประเมินจากราคาตลาดต้องอาศัยข้อมูลราคาตลาดภายในประเทศในการเปรียบเทียบซึ่งเป็นข้อมูลที่หาได้ยากในตลาดภายในประเทศ เนื่องจากตลาดกลางสำหรับซื้อขายทรัพย์สินทางปัญญาในประเทศไทยยังไม่มีการซื้อขายที่มากพอที่จะสามารถใช้เป็นข้อมูลเปรียบเทียบราคาตลาดได้

อย่างไรก็ตาม การนำวิธีการประเมินจากรายได้ที่คาดว่าจะได้รับมาใช้ในประเทศไทยก็ยังพบปัญหาในหลายด้าน อาทิ การประมาณการกระแสรายได้อาจมีความคลาดเคลื่อนสูงสำหรับกลุ่มธุรกิจบางประเภทที่มีความเสี่ยงสูงซึ่งจะส่งผลกระทบต่อรายได้ในอนาคตที่คาดการณ์ไว้ รวมทั้งค่าใช้จ่ายในการประเมินโดยใช้วิธีนี้ค่อนข้างสูง เนื่องจากการประเมินมูลค่าทรัพย์สินทางปัญญาต้องอาศัยผู้เชี่ยวชาญที่มีประสบการณ์ด้านการประเมินมูลค่าทรัพย์สินมาเป็นเวลานาน ซึ่งนักประเมินมูลค่าทรัพย์สินทางปัญญาในประเทศไทยมีจำนวนไม่มากนัก ซึ่งเป็นอุปสรรคสำคัญสำหรับผู้ประกอบการขนาดย่อมที่ไม่มีกำลังทรัพย์เพียงพอสำหรับเป็นค่าใช้จ่ายในการประเมิน นอกจากนี้ ทรัพย์สินทางปัญญาบางประเภท อาทิ สิทธิบัตร มีอายุการใช้ประโยชน์เพื่อสร้างรายได้ในระยะเวลาที่จำกัดซึ่งอาจส่งผลกระทบต่อการคำนวณกระแสรายได้ในอนาคต ซึ่งต่างจากทรัพย์สินทางปัญญาประเภทลิขสิทธิ์ที่มีอายุการคุ้มครองสิทธิที่ยาวนาน และสามารถคำนวณรายได้ในอนาคตจากการให้ใช้สิทธิได้อย่างชัดเจน ทั้งนี้ กรมทรัพย์สินทางปัญญาได้จัดทำคู่มือการประเมินมูลค่าทรัพย์สินทางปัญญา ซึ่งเป็นข้อมูลที่ให้ความรู้เบื้องต้นเกี่ยวกับวิธีการประเมินมูลค่าทรัพย์สินทางปัญญา รวมทั้งจัดอบรมให้ความรู้เกี่ยวกับวิธีการประเมินมูลค่าทรัพย์สินทางปัญญา

การประเมินมูลค่าทรัพย์สินทางปัญญาด้วยวิธีเชิงคุณภาพหรือการประเมินแบบ checklist เป็นวิธีที่สามารถนำมาปรับใช้ได้ในประเทศไทย โดยการวิเคราะห์ปัจจัยที่จะมีผลกระทบต่อมูลค่าที่เป็นตัวเงิน และจัดอันดับหรือให้คะแนนตัวชี้วัด จากนั้นจึงนำผลลัพธ์ไปใช้งานเพื่อปรับราคาตลาดของทรัพย์สินทางปัญญาอื่นๆ ให้เข้ากับทรัพย์สินทางปัญญาที่กำลัง

ประเมิน ตัวอย่างขององค์กรที่นำวิธีนี้มาประยุกต์ใช้คือ บริษัทประกันสินเชื่อเพื่ออุตสาหกรรม ขนาดย่อม โดย บสย. ร่วมมือกับสถาบันค้ำประกันสินเชื่อเพื่อผู้ประกอบการที่มีเทคโนโลยีของ เกาหลีใต้ (Korea Technology Finance Corporation: KOTEC) และ สวทช. ของไทย จัดทำ TTRS (Thailand Technology Rating System) ซึ่งมีลักษณะคล้ายกับ KTRS (Korea Technology Rating System) ของเกาหลีใต้ที่เป็นระบบการจัดระดับคุณภาพของเทคโนโลยี เพื่อวัตถุประสงค์ในการปล่อยสินเชื่อตามลำดับความสามารถในการสร้างรายได้ การประเมิน เทคโนโลยีสำหรับให้สินเชื่อนี้เพื่อที่จะช่วยสร้างฐานข้อมูลเชื่อมโยงระดับของเทคโนโลยีกับ ความสามารถในการชำระหนี้ในเชิงประจักษ์ ซึ่งจะทำให้มีการเชื่อมโยงระหว่างระดับของ เทคโนโลยีกับความเสี่ยงในการปล่อยกู้ในเชิงปริมาณ ซึ่งจะเป็นประโยชน์แก่ผู้ให้กู้ที่ไม่สามารถ ประเมินความเสี่ยงของเทคโนโลยีเองได้ โดยใช้เวลาในการทดสอบและเก็บข้อมูลประมาณ 10 ปี จนในปัจจุบันสามารถนำผลลัพธ์มาใช้เป็นตัวชี้วัดอ้างอิงได้ ระบบนี้เป็นการจัดอันดับเทคโนโลยี เป็นเกรด ซึ่งต่างจากการประเมินมูลค่าทรัพย์สินออกมาเป็นตัวเลขซึ่งหาตลาดรองในการประเมิน เปรียบเทียบได้ยาก เหตุผลในการทำการจัดอันดับของเกาหลีใต้มีวัตถุประสงค์เพื่อสร้างความ มั่นใจให้กับ venture capital ที่ไม่มีความเชี่ยวชาญด้านเทคโนโลยี และเพื่อให้ธนาคารมั่นใจใน การให้สินเชื่อกับธุรกิจด้านเทคโนโลยี

5.2.2 มาตรการการสร้างปัจจัยพื้นฐาน

มาตรการการสร้างปัจจัยพื้นฐานเป็นการสร้างปัจจัยและสภาพแวดล้อมที่เอื้อและ สนับสนุนต่อพัฒนาการของตลาดสินเชื่อทรัพย์สินทางปัญญา ประเทศไทยมีการสร้างปัจจัยพื้นฐาน หลายด้านที่เป็นปัจจัยสำคัญที่เอื้อต่อระบบการระดมทุนจากทรัพย์สินทางปัญญา ได้แก่ การ จัดทะเบียนทรัพย์สินทางปัญญา และการพัฒนาตลาดกลางทรัพย์สินทางปัญญา

● การจดทะเบียนทรัพย์สินทางปัญญา

ประเทศไทยมีการบังคับใช้กฎหมายทรัพย์สินทางปัญญามาเป็นเวลานานควบคู่กับการ จดทะเบียนทรัพย์สินทางปัญญา ซึ่งการยื่นขอจดทะเบียนนั้น ผู้ประกอบการต้องดำเนินการขอ จดทะเบียนที่กรมทรัพย์สินทางปัญญา ฐานข้อมูลที่เกิดจากการจดทะเบียนทรัพย์สินทางปัญญา อย่างเป็นระบบจะช่วยให้กรมทรัพย์สินทางปัญญาสามารถแลกเปลี่ยนข้อมูลทรัพย์สินทางปัญญา กับกรมทรัพย์สินทางปัญญาของประเทศอื่น เพื่อใช้ในการตรวจสอบและสืบค้นข้อมูล และหาก ระบบการจดทะเบียนมีความชัดเจน โปร่งใส รวดเร็ว และมีคุณภาพ จะช่วยให้เกิดแรงจูงใจในการ ยื่นขอจดทะเบียนมากขึ้น

แม้กรมทรัพย์สินทางปัญญาจะให้บริการรับจดทะเบียนทรัพย์สินทางปัญญามานาน แต่ ระบบการจดทะเบียนยังมีความล่าช้า เนื่องจากข้อจำกัดด้านบุคลากร โดยเฉพาะผู้ตรวจสอบ ทรัพย์สินทางปัญญาที่ต้องมีความเชี่ยวชาญและประสบการณ์ ซึ่งยังมีจำนวนไม่เพียงพอต่อปริมาณ

คำขอจดทะเบียนทรัพย์สินทางปัญญาที่เพิ่มขึ้น ซึ่งเป็นอุปสรรคสำคัญที่ควรได้รับการปรับปรุงโดยเร็ว เพื่อรองรับและส่งเสริมให้เกิดระบบการจดทะเบียนทรัพย์สินทางปัญญาที่มีประสิทธิภาพ

- **การพัฒนาตลาดกลางทรัพย์สินทางปัญญา**

ตลาดกลางสำหรับการซื้อขายทรัพย์สินทางปัญญา หรือ IP market place เป็นตลาดที่สร้างขึ้นเพื่อเป็นสถานที่สำหรับการซื้อขายทรัพย์สินทางปัญญา และเป็นที่แลกเปลี่ยนข้อมูลของทั้งผู้ต้องการเสนอซื้อและผู้เสนอขายทรัพย์สินทางปัญญา และเป็นตลาดรองสำหรับผู้รับหลักประกันในการนำทรัพย์สินทางปัญญาที่หลุดจากการปล่อยกู้มาเสนอขายในตลาดกลางทรัพย์สินทางปัญญานี้ได้ รวมทั้งเป็นฐานข้อมูลสำหรับใช้เปรียบเทียบราคาตลาด เพื่อนำไปใช้ในการประเมินมูลค่าของทรัพย์สินทางปัญญาจากราคาตลาดได้

ประเทศไทยมีตลาดกลางสำหรับการซื้อขายทรัพย์สินทางปัญญาอยู่ในเว็บไซต์ของกรมทรัพย์สินทางปัญญา แต่เป็นช่วงเริ่มต้นการดำเนินการจึงยังไม่มีข้อมูลการซื้อขายมากนัก ส่วนใหญ่เป็นเพียงข้อมูลจากผู้เสนอขายที่มีรายละเอียดเกี่ยวกับข้อมูลของสินค้าและเจ้าของสิทธิที่ต้องการเสนอขายสินค้าที่มีทรัพย์สินทางปัญญานั้น ซึ่งยังต้องมีการพัฒนาปรับปรุงข้อมูลในเว็บไซต์มากขึ้น และสร้างแรงจูงใจให้ผู้ประกอบการสนใจเข้ามาซื้อขายผ่านตลาดกลางสำหรับการซื้อขายทรัพย์สินทางปัญญามากขึ้น

นอกจากนี้ ประเทศไทยยังมีการดำเนินการมาตรการอื่นๆ ที่เกี่ยวข้องกับระบบการประเมินมูลค่าทรัพย์สินทางปัญญา อาทิ การสร้างหลักเกณฑ์และวิธีการในการประเมินมูลค่าทรัพย์สิน รวมทั้งการผลิตบุคลากรในการประเมินมูลค่าทรัพย์สิน ซึ่งมีการดำเนินการมาอย่างต่อเนื่อง แต่ส่วนใหญ่เป็นการดำเนินการเกี่ยวกับการประเมินมูลค่าสังหาริมทรัพย์และทรัพย์สินที่มีตัวตน

5.2.3 องค์ประกอบที่เกี่ยวข้องในการระดมทุนจากทรัพย์สินทางปัญญา

หน่วยงานหรือผู้ที่เกี่ยวข้องในระบบนิเวศของการระดมทุนจากทรัพย์สินทางปัญญาในประเทศไทยประกอบด้วยองค์กรต่าง ๆ ที่มีบทบาทแตกต่างกันไปซึ่งจำแนกได้เป็น 5 กลุ่ม ดังนี้

5.2.3.1 หน่วยงานที่ให้บริการจดทะเบียนทรัพย์สินทางปัญญา

การให้บริการจดทะเบียนทรัพย์สินทางปัญญาเป็นขั้นตอนเริ่มต้นของการขอรับสิทธิในทรัพย์สินทางปัญญาซึ่งผู้ประกอบการต้องยื่นขอจดทะเบียนกับกรมทรัพย์สินทางปัญญา หลังจากกฎหมายหลักประกันทางธุรกิจมีผลบังคับใช้ กรมพัฒนาธุรกิจการค้าเป็นอีกหนึ่งหน่วยงานหนึ่งที่เข้ามา มีบทบาทในการให้บริการจดทะเบียนสัญญาหลักประกันระหว่างผู้ให้หลักประกันและผู้รับหลักประกัน โดยการจัดตั้งสำนักงานทะเบียนหลักประกันทางธุรกิจขึ้นมาภายใต้กฎหมายหลักประกันทางธุรกิจ ซึ่งในทางปฏิบัติ การทำงานของทั้งสองหน่วยงานจะต้องมีการประสานและเชื่อมโยงข้อมูลการจดทะเบียนทรัพย์สินทางปัญญาระหว่างกัน เพื่อให้สามารถตรวจสอบและสืบค้นข้อมูลการยื่นจดทะเบียนและสถานะของทรัพย์สินทางปัญญาแต่ละรายการ รวมทั้งต้องมี

การจัดทำระบบการยื่นจดทะเบียนแบบ real time เพื่อให้ทราบถึงสถานะล่าสุดของทรัพย์สินทางปัญญาในรายการที่กำลังจะยื่นจดทะเบียนสัญญาหลักประกัน เพื่อมิให้เกิดการนำทรัพย์สินทางปัญญาไปยื่นจดทะเบียนเป็นหลักประกันซ้ำซ้อนกัน

การให้บริการจดทะเบียนสัญญาหลักประกันของสำนักงานทะเบียนหลักประกันทางธุรกิจ จำแนกเป็น 2 ระยะ โดยระยะที่ 1 เป็นช่วงเริ่มต้นดำเนินการภายหลังกฎหมายมีผลบังคับใช้ โดยการดำเนินงานในช่วงแรกนี้เป็นการให้บริการจดทะเบียนสัญญาหลักประกันทางธุรกิจด้วยระบบ manual เนื่องจากมีระยะเวลาเตรียมการค่อนข้างกระชั้นชิด รวมทั้งได้รับการจัดสรรงบประมาณที่จำกัด นอกจากนี้ ระบบการเชื่อมโยงข้อมูลกับหน่วยงานที่เกี่ยวข้องสำหรับการจดทะเบียนทรัพย์สินแต่ละประเภทยังเป็นลักษณะของการส่งจดหมายแจ้งไปแต่ละรายการ ทำให้การดำเนินการจดทะเบียนยังไม่เป็นระบบ real time

อย่างไรก็ตาม หลังจากดำเนินการเป็นระยะเวลา 1 ปี จะพัฒนาระบบการจดทะเบียนเข้าสู่ระยะที่ 2 ซึ่งเอกสารและขั้นตอนการจดทะเบียนจะถูกพัฒนาเข้าสู่ระบบออนไลน์ โดยนำระบบเทคโนโลยีสารสนเทศมาใช้เพื่อช่วยในการคัดกรองและตรวจสอบข้อมูล รวมทั้งจะพัฒนาระบบฐานข้อมูลให้สามารถเชื่อมโยงกับหน่วยงานที่เกี่ยวข้องในการจดทะเบียนทรัพย์สินเพื่อให้การจดทะเบียนเป็นระบบ real time แต่สำนักงานทะเบียนหลักประกันทางธุรกิจอาจต้องประสบปัญหาหากหน่วยงานที่เกี่ยวข้องยังไม่พัฒนาระบบข้อมูลการจดทะเบียนทรัพย์สินของตนให้สามารถ update ข้อมูลได้แบบอัตโนมัติ ซึ่งจะส่งผลให้ผู้รับหลักประกันอาจไม่สามารถตรวจสอบได้ว่า ผู้ให้หลักประกันได้นำทรัพย์สินที่เป็นหลักประกันภายใต้สัญญาหลักประกันนี้ไปจดจำนองไว้กับเจ้าหนี้อื่นมาก่อนหรือไม่ หากธุรกรรมนั้นดำเนินการภายในช่วงระยะเวลาที่ข้อมูลยังไม่ปรากฏในฐานข้อมูล

หน่วยงานที่เกี่ยวข้องกับการจดทะเบียนทรัพย์สินมีหลายหน่วยงาน อาทิ กรมที่ดิน กรมโรงงานอุตสาหกรรม กรมเจ้าท่า กรมทรัพย์สินทางปัญญา กรมขนส่งทางบก เป็นต้น ทั้งนี้ สำนักงานทะเบียนหลักประกันทางธุรกิจมีหน้าที่ให้ข้อมูลการจดทะเบียนทรัพย์สินที่มีการนำมาใช้เป็นหลักทรัพย์ค้ำประกันกับหน่วยงานอื่น ในขณะที่กฎหมายหลักประกันฯ นี้ไม่ได้กำหนดให้หน่วยงานอื่นต้องแจ้งข้อมูลการจดทะเบียนทรัพย์สินมายังสำนักงานฯ ทำให้ฐานข้อมูลของสำนักงานฯ ไม่ครบถ้วน ซึ่งส่งผลให้ผู้รับหลักประกันมีภาระเพิ่มขึ้นในการตรวจสอบข้อมูลทั้งจากกรมพัฒนาธุรกิจการค้า และหน่วยงานอื่นที่เกี่ยวข้องที่มีข้อมูลการจดทะเบียนทรัพย์สิน

นอกจากนี้ สำนักงานทะเบียนหลักประกันทางธุรกิจมีการพัฒนาระบบการสืบค้นที่มีลักษณะที่เป็นเลขรหัส จากในปัจจุบันที่สืบค้นได้เฉพาะจากทรัพย์สินที่มีการจดทะเบียนเป็นเลขรหัส เช่น เลขโฉนดที่ดิน แต่หากหลักทรัพย์ที่ไม่มีทะเบียนจะค้นหาได้ยาก เช่น อาจมีการพัฒนาหมวดหมู่ของประเภทของทรัพย์สินที่เป็นรหัสทำให้ผู้สืบค้นไม่ต้องลองผิดลองถูกในการหา keywords เช่น รถยนต์ส่วนบุคคลอาจเป็นรหัส 001 และรถบรรทุกเป็นรหัส 002 เป็นต้น อีกทั้งมี

การสร้างระบบ payment system ที่จะเข้ามาช่วยยืนยันการชำระเงินเพื่อออกเลขทะเบียนโดยอัตโนมัติ ต่างจากในปัจจุบันที่ต้องมีการตรวจสอบหลักฐานการชำระเงินกับธนาคารต่าง ๆ ที่เข้าร่วมโครงการทำให้เสียเวลาโดยไม่จำเป็น

นับจากที่กฎหมายหลักประกันฯ มีผลบังคับใช้มาประมาณเกือบ 1 เดือนนั้น มีการยื่นจดสัญญาหลักประกันทางธุรกิจรวมประมาณ 50,000-60,000 รายการ โดยมีสัญญาที่ยื่นจดเฉลี่ยวันละ 400-500 คำขอ ซึ่งส่วนมากเป็นการนำสัญญาเก่ามายื่นจดทะเบียนสัญญาหลักประกันทางธุรกิจเพื่อให้อยู่ภายใต้กฎหมายหลักประกันฯ เนื่องจากมีบุริมสิทธิในการบังคับหลักทรัพย์สินทรัพย์ และกระบวนการขั้นตอนทางศาลในการบังคับคดีที่รวดเร็วทำให้ผู้รับหลักประกันได้ประโยชน์ ทั้งนี้ ทรัพย์สินที่มีการจดทะเบียนสัญญาหลักประกันค่อนข้างมาก ได้แก่ บัญชีเงินฝากโดยสัญญาฯ จะกำหนดจำนวนเงินฝากขั้นต่ำที่ต้องรักษาไว้ในบัญชี และสินค้าคงคลัง เช่น สต็อกข้าว โดยกำหนดพันธุ์ข้าว และปริมาณสินค้าคงคลังที่ต้องมีขั้นต่ำ หากเป็นกรณีรถยนต์ของเด็นท์รถ ก็จะมีการกำหนดจำนวนรถยนต์ขั้นต่ำที่ต้องคงไว้ในเด็นท์ เป็นต้น

ในทางปฏิบัติ การจดทะเบียนสัญญาหลักประกันทางธุรกิจ กรมพัฒนาธุรกิจการค้ารับจดทะเบียนสัญญาหลักประกันทางธุรกิจโดยไม่มีเงื่อนไขว่าทรัพย์สินที่นำมาเป็นหลักประกันจะอยู่ในสถานะใด อาทิ อยู่ในช่วงยื่นคำขอ ช่วงประกาศโฆษณา หรือจดทะเบียนเรียบร้อยแล้ว เพราะขึ้นอยู่กับคู่สัญญาที่เป็นผู้รับหลักประกันว่าจะยอมรับทรัพย์สินในสถานะใดมาเป็นหลักประกันการปล่อยกู้ของตน ทางกรมพัฒนาธุรกิจการค้ารับจดทะเบียนได้หากคู่สัญญายินยอม

ปัญหาสำคัญที่ทำให้ยังมีการจดทะเบียนสัญญาหลักประกันทางธุรกิจน้อย คือความไม่แน่ใจของผู้รับหลักประกันในเรื่องการประเมินมูลค่า และการบังคับหลักประกันว่ามีประสิทธิภาพและรวดเร็วเพียงใด

5.2.3.2 หน่วยงานที่ให้บริการตลาดกลางทรัพย์สินทางปัญญา

การพัฒนาตลาดซื้อขายและเช่าทรัพย์สินทางปัญญา หรือ IP market place เป็นกลไกสำคัญอย่างหนึ่งที่จะช่วยส่งเสริมให้การระดมทุนจากทรัพย์สินทางปัญญาเกิดขึ้นได้ง่ายและมีประสิทธิภาพ เนื่องจากตลาดกลางทรัพย์สินทางปัญญาจะเป็นแหล่งนัดพบสำหรับการซื้อขาย ให้เช่า หรือนำทรัพย์สินทางปัญญาที่หลุดประกันมาขายทอดตลาดได้ เมื่อมีตลาดรองรับการซื้อขายทรัพย์สินทางปัญญา จะทำให้ผู้รับหลักประกันมีความมั่นใจในการปล่อยกู้โดยใช้ทรัพย์สินทางปัญญาเป็นหลักประกันมากขึ้น เพราะมีสถานที่ที่สามารถนำทรัพย์สินทางปัญญาที่หลุดประกันมาเสนอขายในตลาดแห่งนี้ได้ รวมทั้งหากต้องการทำการประเมินมูลค่าทรัพย์สินทางปัญญาด้วยราคาตลาด จำเป็นที่จะต้องกระตุ้นให้มีการนำทรัพย์สินทางปัญญามาทำการซื้อขายในตลาดกลางให้มากขึ้น เพื่อสามารถนำราคาซื้อขายในตลาดนี้ใช้เป็นราคาอ้างอิงเปรียบเทียบกับราคาตลาดได้

กรมทรัพย์สินทางปัญญาได้จัดทำเว็บไซต์ตลาดกลางทรัพย์สินทางปัญญาขึ้นมาเพื่อเป็นตลาดกลางในการซื้อขาย และให้เข้าทรัพย์สินทางปัญญา แต่ยังไม่มีการทำธุรกรรมซื้อขาย เนื่องจากข้อมูลที่ปรากฏในเว็บไซต์ยังมีเพียงข้อมูลรายละเอียดการเสนอขายสินค้าฝ่ายเดียว ยังไม่มีข้อมูลการเสนอซื้อ ซึ่งจำเป็นต้องมีมาตรการจูงใจให้ผู้ประกอบการสนใจที่จะนำทรัพย์สินทางปัญญามาซื้อขายกันในตลาดกลางมากขึ้น ดังเช่นกรณีของสหราชอาณาจักรที่มีมาตรการจูงใจโดยการลดหย่อนค่าธรรมเนียมสำหรับการต่ออายุสิทธิบัตรรายปีให้แก่ผู้ประกอบการที่นำสิทธิบัตรนั้นมาซื้อขายผ่านตลาดกลางทรัพย์สินทางปัญญา

5.2.3.3 หน่วยงานที่เกี่ยวข้องกับการประเมินมูลค่าทรัพย์สินทางปัญญา

การประเมินมูลค่าทรัพย์สินทางปัญญาเป็นขั้นตอนที่มีความสำคัญมากสำหรับการระดมทุนจากทรัพย์สินทางปัญญา ซึ่งต้องอาศัยความร่วมมือจากผู้ที่เกี่ยวข้องหลายฝ่าย รวมทั้งต้องอาศัยปัจจัยหลายด้านเพื่อช่วยผลักดันให้ระบบการประเมินมูลค่าทรัพย์สินทางปัญญามีประสิทธิภาพ หน่วยงานที่เกี่ยวข้องกับการประเมินมูลค่าทรัพย์สินทางปัญญาประกอบด้วยหน่วยงานที่กำหนดหลักเกณฑ์ และแนวทางการประเมินมูลค่าทรัพย์สิน รวมทั้งกำหนดคุณสมบัติของผู้ประเมิน และหน่วยงานที่ทำหน้าที่ประเมินมูลค่าทรัพย์สิน ซึ่งจำแนกได้ดังนี้

(ก) หน่วยงานที่กำหนดหลักเกณฑ์และมาตรฐานวิชาชีพการประเมินมูลค่าทรัพย์สิน

การประเมินมูลค่าทรัพย์สินถือเป็นวิชาชีพหนึ่งซึ่งมีรูปแบบการดำเนินการและมาตรฐานวิชาชีพ ในลักษณะเดียวกับวิชาชีพอื่น ๆ อาทิ วิชาชีพบัญชี กฎหมาย สถาปนิก วิศวกร เป็นต้น โดยแต่ละวิชาชีพมีการจัดตั้งสมาคมขึ้นมาเพื่อทำหน้าที่เป็นผู้กำหนดแนวทาง มาตรฐานวิชาชีพ และมาตรฐานจรรยาบรรณของวิชาชีพนั้น ๆ ซึ่งวิชาชีพการประเมินมูลค่าทรัพย์สินมีการจัดตั้งสมาคมจำนวน 2 สมาคม ได้แก่ สมาคมผู้ประเมินค่าทรัพย์สินแห่งประเทศไทย และสมาคมนักประเมินราคาอสังหาริมทรัพย์ เพื่อทำหน้าที่กำหนดมาตรฐานวิชาชีพการประเมินมูลค่าทรัพย์สิน และการควบคุมมาตรฐานและจรรยาบรรณวิชาชีพผู้ประเมินและบริษัทประเมินมูลค่าทรัพย์สินเพื่อวัตถุประสงค์สาธารณะ รวมทั้งกำหนดคุณสมบัติผู้ที่สามารถเข้ารับการทดสอบเป็นผู้ประเมินมูลค่าทรัพย์สิน ซึ่งผู้ที่ประกอบวิชาชีพผู้ประเมินมูลค่าทรัพย์สินจะต้องผ่านการทดสอบวัดความรู้เพื่อจัดระดับผู้ประเมินจากทางสมาคมก่อน โดยผู้ประเมินมูลค่าทรัพย์สินจำแนกเป็น 3 ระดับ ได้แก่ ผู้ประเมินขั้นต้น ผู้ประเมินขั้นกลาง ผู้ประเมินขั้นสูง ซึ่งคุณสมบัติของผู้ประเมินแต่ละชั้นจะแตกต่างกันตามระดับการศึกษา และประสบการณ์ รวมทั้งประเภทของทรัพย์สินที่สามารถประเมินได้ก็แตกต่างกันตามระดับของผู้ประเมิน โดยคุณสมบัติเบื้องต้นของผู้ประเมินทุกระดับคือต้องเป็นสมาชิกของสมาคมนักประเมินราคาอสังหาริมทรัพย์ หรือสมาคมผู้ประเมินค่าทรัพย์สินแห่งประเทศไทย และต้องมีความรู้ในเรื่องมาตรฐานและจรรยาบรรณวิชาชีพการประเมินมูลค่าทรัพย์สิน (ดูรายละเอียดประกอบในตารางที่ 5.1)

ตารางที่ 5.1 หลักเกณฑ์การพิจารณาการจัดระดับผู้ประเมิน

ระดับผู้ประเมิน	ประเภทของทรัพย์สินที่ประเมิน	คุณสมบัติผู้ประเมิน
ผู้ประเมินหลักชั้น วิสามัญ (ขั้นต้น)	ทรัพย์สินที่ประเมินต้องมีมูลค่า รวมกันไม่เกิน 20 ล้านบาท ประกอบด้วย <ul style="list-style-type: none"> - ที่ดินเปล่าไม่จำกัดเนื้อที่ หรือ - ทรัพย์สินเพื่อการอยู่อาศัย หรือโครงการพักอาศัยที่มีสิ่ง ปลูกสร้างหรืออาคารประกอบ กิจการรวมกันไม่เกิน 2,000 ตารางเมตร 	<ul style="list-style-type: none"> - สำเร็จการศึกษาไม่ต่ำกว่าระดับปริญญาตรีในสาขาที่เกี่ยวข้องกับธุรกิจอสังหาริมทรัพย์ หรือ - สำเร็จการศึกษาไม่ต่ำกว่าระดับปริญญาตรีในสาขาที่เกี่ยวข้องกับธุรกิจอสังหาริมทรัพย์ หรือ - สำเร็จการศึกษาไม่ต่ำกว่าระดับอนุปริญญาตรี และมีประสบการณ์ด้านการประเมินอสังหาริมทรัพย์ในประเทศไทยอย่างต่อเนื่อง ไม่น้อยกว่า 2 ปี หรือ - เป็นผู้ประกอบวิชาชีพการประเมินมูลค่าทรัพย์สินในประเทศไทยอย่างต่อเนื่องไม่น้อยกว่า 3 ปี โดยมีบริษัทหรือหน่วยงานราชการที่ทำงานอยู่นั้นรับรอง
ผู้ประเมินหลักชั้น สามัญ (ชั้นกลาง)	ทรัพย์สินที่ประเมินต้องมีมูลค่า รวมกันไม่เกิน 400 ล้านบาท ประกอบด้วย <ul style="list-style-type: none"> - ที่ดินเปล่าไม่จำกัดเนื้อที่ หรือ - ทรัพย์สินเพื่อการอยู่อาศัย พาณิชย์กรรม หรือ อุตสาหกรรม ที่มีพื้นที่สิ่งปลูก สร้างหรืออาคารประกอบ กิจการรวมกันไม่เกิน 10,000 ตารางเมตร หรือ - เครื่องจักรและทรัพย์สินทาง ปัญญาอื่น ๆ 	<ul style="list-style-type: none"> - สำเร็จการศึกษาไม่ต่ำกว่าระดับปริญญาตรีในสาขาที่เกี่ยวข้องกับธุรกิจอสังหาริมทรัพย์ และมีประสบการณ์ด้านการประเมินอสังหาริมทรัพย์ในประเทศไทยอย่างต่อเนื่อง ไม่น้อยกว่า 1 ปี หรือ - สำเร็จการศึกษาไม่ต่ำกว่าระดับปริญญาตรี และมีประสบการณ์ด้านการประเมินอสังหาริมทรัพย์ในประเทศไทยอย่างต่อเนื่อง ไม่น้อยกว่า 2 ปี หรือ - สำเร็จการศึกษาไม่ต่ำกว่าระดับอนุปริญญา และมีประสบการณ์ด้านการประเมินอสังหาริมทรัพย์ในประเทศไทยอย่างต่อเนื่อง ไม่น้อยกว่า 4 ปี หรือ - เป็นผู้ประกอบวิชาชีพการประเมินมูลค่าทรัพย์สินในประเทศไทยอย่างต่อเนื่องไม่น้อยกว่า 5 ปี โดยมีบริษัทหรือหน่วยงานราชการที่ทำงานอยู่นั้นรับรอง หรือ - เป็นผู้ประเมินหลักชั้นวิสามัญและมีประสบการณ์ด้านการประเมินอสังหาริมทรัพย์ในประเทศไทยอย่างต่อเนื่อง

ระดับผู้ประเมิน	ประเภทของทรัพย์สินที่ประเมิน	คุณสมบัติผู้ประเมิน
		ไม่น้อยกว่า 2 ปี
ผู้ประเมินหลักชั้น วุฒิ (ชั้นสูง)	<ul style="list-style-type: none"> - ไม่จำกัดมูลค่าของทรัพย์สินที่ประเมิน - ไม่จำกัดประเภทของทรัพย์สิน - ทำหน้าที่เป็นผู้ตรวจสอบและให้ความเห็นในรายงานประเมินได้ในฐานะบุคคลที่สามเมื่อมีการร้องขอจากหน่วยงานต่าง ๆ 	<ul style="list-style-type: none"> - สำเร็จการศึกษาไม่ต่ำกว่าระดับปริญญาตรีในสาขาที่เกี่ยวข้องกับธุรกิจอสังหาริมทรัพย์ และมีประสบการณ์ด้านการประเมินอสังหาริมทรัพย์ในประเทศไทยอย่างต่อเนื่องไม่น้อยกว่า 3 ปี หรือ - สำเร็จการศึกษาไม่ต่ำกว่าระดับปริญญาตรี และมีประสบการณ์ด้านการประเมินอสังหาริมทรัพย์ในประเทศไทยอย่างต่อเนื่องไม่น้อยกว่า 4 ปี หรือ - สำเร็จการศึกษาไม่ต่ำกว่าระดับอนุปริญญา และมีประสบการณ์ด้านการประเมินอสังหาริมทรัพย์ในประเทศไทยอย่างต่อเนื่องไม่น้อยกว่า 6 ปี หรือ - เป็นผู้ประกอบวิชาชีพการประเมินมูลค่าทรัพย์สินในประเทศไทยอย่างต่อเนื่องไม่น้อยกว่า 7 ปี โดยมีบริษัทหรือหน่วยงานราชการที่ทำงานอยู่นั้นรับรอง หรือ - เป็นผู้ประเมินหลักชั้นสามัญและมีประสบการณ์ด้านการประเมินอสังหาริมทรัพย์ในประเทศไทยอย่างต่อเนื่องไม่น้อยกว่า 1 ปี

ที่มา: สมาคมผู้ประเมินค่าทรัพย์สินแห่งประเทศไทย

อย่างไรก็ตาม วิชาชีพการประเมินมูลค่าทรัพย์สินเป็นวิชาชีพที่ยังไม่มีกฎหมายประกอบวิชาชีพมาบังคับใช้ มีเพียงร่างพระราชบัญญัติการประเมินทรัพย์สินเพื่อประโยชน์แห่งรัฐ และร่างพระราชบัญญัติการประกอบวิชาชีพประเมินมูลค่าทรัพย์สิน ซึ่งร่างกฎหมายทั้ง 2 ฉบับนี้อยู่ในความรับผิดชอบของกรมธนารักษ์ กระทรวงการคลัง และยังอยู่ระหว่างการพิจารณาของสำนักงานคณะกรรมการกฤษฎีกา การที่วิชาชีพนี้ไม่มีกฎหมายรองรับทำให้สมาคมทั้ง 2 สมาคมไม่มีอำนาจในการลงโทษผู้ประเมินที่กระทำผิดมาตรฐานวิชาชีพ หรือมาตรฐานจรรยาบรรณ ด้วยเหตุนี้ สำนักงานคณะกรรมการกำกับหลักทรัพย์และตลาดหลักทรัพย์ (กลต.) จึงกำหนดหลักเกณฑ์สำหรับผู้ประเมินที่จะทำการประเมินมูลค่าทรัพย์สินของบริษัทที่อยู่ในตลาดหลักทรัพย์ รวมทั้งกำหนดบทลงโทษสำหรับผู้ประเมินที่กระทำผิดหลักเกณฑ์ หรือมาตรฐานตามที่ กลต. กำหนด ทั้งนี้ ผู้ประเมินที่จะสามารถทำการประเมินมูลค่าทรัพย์สินของบริษัทที่อยู่ในตลาดหลักทรัพย์ได้

จะต้องเป็นผู้ประเมินที่มีชื่อในรายชื่อบริษัทประเมินมูลค่าทรัพย์สินในตลาดทุนและผู้ประเมินหลัก ที่ได้รับความเห็นชอบจากสำนักงานคณะกรรมการกำกับหลักทรัพย์และตลาดหลักทรัพย์ ซึ่งในปัจจุบันมีจำนวน 82 บริษัท ประกอบด้วยผู้ประเมินจำนวนกว่า 200 คน ที่อยู่ในรายชื่อผู้ประเมินของ กสท.⁵⁹

การประเมินมูลค่าทรัพย์สินของบริษัทที่อยู่ในตลาดหลักทรัพย์ส่วนใหญ่เป็นธุรกรรมเกี่ยวกับการควบรวมกิจการที่จำเป็นต้องมีการประเมินมูลค่าทรัพย์สินของบริษัทที่ทำการควบรวมกิจการ รวมทั้งทรัพย์สินทางปัญญา อาทิ เครื่องหมายการค้า หรือแบรนด์สินค้า เป็นต้น นอกจากนี้ เนื่องจากการมีทรัพย์สินทางปัญญาอยู่ในครอบครองของบริษัทเพียงลำพังยังไม่สามารถที่จะแสดงรายการทรัพย์สินทางปัญญาในงบดุลของบริษัทได้ เว้นแต่กรณีที่มีการทำธุรกรรมเกี่ยวกับทรัพย์สินทางปัญญานั้น เช่น การซื้อขาย โอน เช่า เป็นต้น จึงจะสามารถแสดงรายการมูลค่าทรัพย์สินทางปัญญาในงบดุลของบริษัทได้ ดังนั้น ในปัจจุบัน บริษัทที่ต้องการแสดงมูลค่าทรัพย์สินทางปัญญาให้ปรากฏในงบดุลของตน มักจะใช้วิธีการจำหน่ายและเช่าคืนทรัพย์สินทางปัญญา (IP Sale and Lease Back) ของตนเพื่อให้เกิดธุรกรรมการขายและเช่าคืน ซึ่งจะต้องมีการประเมินมูลค่าทรัพย์สินทางปัญญานั้น และบันทึกบัญชีรายการทรัพย์สินทางปัญญานั้นตามมูลค่าที่มีการทำธุรกรรมไว้

(ข) หน่วยงานที่ทำหน้าที่ประเมินมูลค่าทรัพย์สิน

การประเมินมูลค่าทรัพย์สินเป็นวิชาชีพที่มีการดำเนินการมานานโดยเฉพาะ การประเมินมูลค่าอสังหาริมทรัพย์ที่เติบโตมากับการเติบโตของธุรกิจอสังหาริมทรัพย์ในช่วงที่ผ่านมา ในปัจจุบัน การประเมินมูลค่าทรัพย์สินครอบคลุมถึง ทรัพย์สินที่มีตัวตน และทรัพย์สินที่ไม่มีตัวตน ซึ่งรวมถึงทรัพย์สินทางปัญญา แต่การประเมินมูลค่าทรัพย์สินเพื่อใช้ในการระดมทุนส่วนใหญ่ยังเป็นการประเมินอสังหาริมทรัพย์ เช่น ที่ดิน และทรัพย์สินที่มีตัวตน เช่น อาคาร เครื่องจักร อุปกรณ์ โรงงาน เป็นต้น ซึ่งส่วนใหญ่เป็นทรัพย์สินที่มีทะเบียน และมีราคาตลาดเปรียบเทียบเพื่อใช้สำหรับการประเมินมูลค่าทรัพย์สิน ในขณะที่การประเมินมูลค่าทรัพย์สินทางปัญญาเพื่อใช้ในการระดมทุนยังไม่ค่อยแพร่หลายมากนัก สาเหตุส่วนหนึ่งอาจสืบเนื่องจากการที่ทรัพย์สินทางปัญญาเป็นทรัพย์สินที่ไม่มีตัวตน ทำให้ไม่มีทรัพย์สินที่จะส่งมอบหากมีการ บังคับหลักประกันเกิดขึ้น ซึ่งอาจเกิดภาวะความเสี่ยงและความไม่มั่นใจสำหรับสถาบันการเงินในการพิจารณาปล่อยกู้โดยใช้ทรัพย์สินทางปัญญาเป็นหลักประกัน

ผู้ประเมินมูลค่าทรัพย์สินประกอบด้วยผู้ประเมินที่เป็นนักประเมินอิสระ และนักประเมิน in house โดยนักประเมินอิสระส่วนใหญ่จะประกอบวิชาชีพในนามบริษัท ซึ่งบริษัทประเมินส่วน

59 ที่มา: สำนักงานคณะกรรมการกำกับหลักทรัพย์และตลาดหลักทรัพย์

ใหญ่จะมีผู้ประเมินในแต่ละระดับชั้นแตกต่างกันไป รวมทั้งบางบริษัทอยู่ในบัญชีรายชื่อบริษัทประเมินที่ได้รับความเห็นชอบจากสำนักงาน ก.ล.ต. ด้วย ส่วนนักประเมิน in house ส่วนใหญ่เป็นผู้ประเมินในสถาบันการเงินที่ทำหน้าที่ประเมินมูลค่าทรัพย์สินสำหรับการปล่อยสินเชื่อโดยใช้ทรัพย์สินเป็นหลักประกันค้ำประกัน ในปี พ.ศ. 2558 ผู้ประเมินมูลค่าทรัพย์สินที่ได้รับความเห็นชอบจากสมาคมผู้ประเมินค่าทรัพย์สินแห่งประเทศไทย และสมาคมนักประเมินราคาอิสระไทย มีจำนวนรวมประมาณกว่า 1,000 ราย อย่างไรก็ตาม ผู้ประเมินส่วนใหญ่เป็นผู้ประเมินที่มีประสบการณ์การประเมินอสังหาริมทรัพย์และทรัพย์สินที่มีตัวตนเป็นหลัก ในขณะที่ผู้ประเมินที่เชี่ยวชาญด้านการประเมินมูลค่าทรัพย์สินทางปัญญายังมีไม่มากนัก ทั้งนี้ วิชาชีพผู้ประเมินมูลค่าทรัพย์สินเป็นหนึ่งในหลายสาขาวิชาชีพที่กฎหมายหลักประกันฯ กำหนดให้สามารถทำหน้าที่เป็นผู้บังคับหลักประกันภายใต้กฎหมายนี้ได้

5.2.3.4 หน่วยงานที่ทำหน้าที่ในการให้สินเชื่อ

หน่วยงานที่ทำหน้าที่ในการให้สินเชื่อ ซึ่งได้แก่ สถาบันการเงิน มีบทบาทสำคัญในการระดมทุนจากทรัพย์สินทางปัญญา โดยนิยามของสถาบันการเงินภายใต้กฎหมายหลักประกันฯ หมายรวมถึง

- สถาบันการเงินตามกฎหมายว่าด้วยธุรกิจสถาบันการเงิน
- บริษัทที่ได้รับใบอนุญาตประกอบธุรกิจประกันชีวิตตามกฎหมายว่าด้วยการประกันชีวิตและบริษัทที่ได้รับใบอนุญาตประกอบธุรกิจประกันวินาศภัยตามกฎหมายว่าด้วยการประกันวินาศภัย
- ธนาคารหรือสถาบันการเงินที่มีกฎหมายเฉพาะจัดตั้งขึ้น

จะเห็นได้ว่า หน่วยงานที่สามารถทำหน้าที่เป็นผู้รับหลักประกันได้แก่ ธนาคารพาณิชย์ บริษัทลูกและสาขาของธนาคารต่างชาติ บริษัทเงินทุน หรือเครดิตฟองซิเออร์ สถาบันการเงินเฉพาะกิจ และ non-bank ซึ่งยังไม่ครอบคลุมหน่วยงานอื่นอีกหน่วยงานที่สามารถทำหน้าที่รับประกันทางธุรกิจได้ ดังนั้น กระทรวงการคลังจึงได้เสนอเพิ่มประเภทผู้รับหลักประกันไป 6 ประเภท โดยอาศัยบทบัญญัติในมาตรา 7 แห่งพระราชบัญญัติหลักประกันทางธุรกิจ พ.ศ. 2558 ที่กำหนดให้ผู้รับหลักประกันต้องเป็นสถาบันการเงินหรือบุคคลอื่นตามที่กำหนดในกฎกระทรวง ซึ่งผ่านมติ ค.ร.ม. เมื่อวันที่ 21 มิถุนายน พ.ศ. 2559 ประกอบด้วย

- (1) นิติบุคคลเฉพาะกิจที่มีวัตถุประสงค์ในการดำเนินการแปลงสินทรัพย์เป็นหลักประกัน
- (2) ทรัสต์ตามกฎหมายว่าด้วยทรัสต์เพื่อธุรกรรมในตลาดทุน
- (3) บริษัทหลักทรัพย์ กองทุนรวม หรือผู้ถือหุ้นกู้ตามกฎหมายว่าด้วยหลักทรัพย์และตลาดหลักทรัพย์
- (4) ผู้ประกอบธุรกิจสัญญาซื้อขายล่วงหน้าตามกฎหมายว่าด้วยสัญญาซื้อขายล่วงหน้า

(5) บริษัทบริหารสินทรัพย์ตามกฎหมายว่าด้วยบริษัทบริหารสินทรัพย์

(6) ผู้ประกอบธุรกิจแฟคเตอริง

5.2.3.5 หน่วยงานค้ำประกัน

หน่วยงานค้ำประกันหมายถึงหน่วยงานที่ทำหน้าที่รับช่วงในการประกันทรัพย์สินที่ใช้ค้ำประกันการกู้ยืมเงินเพื่อช่วยลดความเสี่ยงของสถาบันการเงินที่ทำการปล่อยกู้ ซึ่งยังไม่ค่อยแพร่หลายนักทั้งในประเทศไทยและต่างประเทศ ยกเว้นสหรัฐอเมริกา หน่วยงานหลักที่มีบทบาทในการรับประกันทรัพย์สินที่ใช้ค้ำประกันการกู้ยืมเงินในประเทศไทย ได้แก่ บริษัทประกันสินเชื่อเพื่ออุตสาหกรรมขนาดย่อม (บสย.) ซึ่งเป็นสถาบันการเงินเฉพาะกิจของรัฐที่จัดตั้งขึ้นตามพระราชบัญญัติบริษัทประกันสินเชื่ออุตสาหกรรมขนาดย่อม พ.ศ. 2534 ดำเนินงานภายใต้การกำกับดูแลของกระทรวงการคลัง เพื่อทำหน้าที่ช่วยเหลือวิสาหกิจขนาดกลางและขนาดย่อมที่มีศักยภาพผ่านการค้ำประกันสินเชื่อ เพื่อสร้างความเชื่อมั่นให้กับสถาบันการเงินในการอนุมัติสินเชื่อให้กับผู้ประกอบการรายย่อยมากขึ้น โดยขั้นตอนการค้ำประกันสินเชื่อกับ บสย. มี 4 ขั้นตอนได้แก่⁶⁰

- (1) ผู้ประกอบการยื่นขอสินเชื่อกับธนาคาร พร้อมยื่นเอกสารประกอบการขอกู้ อาทิ เอกสารเกี่ยวกับรายได้ เป็นต้น
- (2) ธนาคารพิจารณาอนุมัติสินเชื่อตามหลักเกณฑ์ของธนาคาร และยื่นคำขอค้ำประกันมายัง บสย.
- (3) บสย. พิจารณาคำขอค้ำประกันสินเชื่อ และส่งหนังสือค้ำประกันให้ธนาคาร
- (4) ธนาคารปล่อยสินเชื่อแก่ผู้ประกอบการ

ในปัจจุบัน บสย. มีโครงการค้ำประกันสินเชื่อเพื่อผู้ประกอบการใหม่ (Start-up) และผู้ประกอบการนวัตกรรมและเทคโนโลยี ที่มีศักยภาพให้สามารถเข้าถึงแหล่งเงินทุนจากสถาบันการเงินเพิ่มขึ้น โดยผู้ประกอบการ start-up จะต้องเป็นกิจการที่ดำเนินการไม่เกิน 3 ปีและต้องผ่านการฝึกอบรมหรืออยู่ระหว่างการฝึกอบรมหลักสูตรการบริหารจัดการธุรกิจจากหน่วยงานที่ บสย. เห็นชอบ สำหรับผู้ประกอบการนวัตกรรมจะต้องเป็นธุรกิจที่มีนวัตกรรมหรือมีการนำเทคโนโลยีมาใช้สร้างความแตกต่างจากเดิม โดยต้องได้รับการมีนวัตกรรมหรือเทคโนโลยีจากธนาคารหรือหน่วยงานของรัฐ เช่น สำนักงานพัฒนาวิทยาศาสตร์และเทคโนโลยีแห่งชาติ สำนักงานนวัตกรรมแห่งชาติ เป็นต้น โครงการดังกล่าวมีวงเงินรวมไม่เกิน 10,000 ล้านบาทสามารถกู้ได้ทั้งผู้ประกอบการที่เป็นบุคคลธรรมดาและนิติบุคคล โดยวงเงินค้ำประกันสำหรับ

60 ที่มา: บริษัทประกันสินเชื่อเพื่ออุตสาหกรรมขนาดย่อม ออนไลน์สามารถเข้าถึงได้จาก http://www.tcg.or.th/customer_step.php (1 กันยายน พ.ศ. 2559)

ผู้ประกอบการใหม่ไม่เกิน 5 ล้านบาทต่อราย และสำหรับผู้ประกอบการนวัตกรรม ไม่เกิน 20 ล้านบาทต่อราย ระยะเวลาการค้ำประกันสูงสุดไม่เกิน 10 ปี และค่าธรรมเนียมร้อยละ 1-2 ต่อปีของวงเงินค้ำประกัน⁶¹

นอกจากนี้ บริษัทประกันสินเชื่อเพื่ออุตสาหกรรมขนาดย่อม มีโครงการจัดทำ TTRS (Thailand Technology Rating System) โดยความร่วมมือของเกาหลีใต้ และ สวทช. ของไทย ซึ่งเป็นโครงการที่มีลักษณะคล้ายกับ KTRS (Korea Technology Rating System) ของเกาหลีใต้ ที่เป็นระบบการจัดระดับคุณภาพของเทคโนโลยี เพื่อวัตถุประสงค์ในการปล่อยสินเชื่อตามลำดับความสามารถในการสร้างรายได้ การประเมินเทคโนโลยีสำหรับในสินเชื่อเพื่อที่จะช่วยสร้างฐานข้อมูลเชื่อมโยงระดับของเทคโนโลยีกับความสามารถในการชำระหนี้ในเชิงประจักษ์ ซึ่งจะทำให้มีการเชื่อมโยงระหว่างระดับของเทคโนโลยีกับความเสี่ยงในการปล่อยกู้ในเชิงปริมาณ ซึ่งจะเป็นประโยชน์แก่ผู้ให้กู้ที่ไม่สามารถประเมินความเสี่ยงของเทคโนโลยีเองได้

โครงการ TTRS ของ บสย. แบ่งเป็น 3 ระยะ ได้แก่ การเก็บรวบรวมข้อมูลเพื่อใช้ในการจัดอันดับ การทดสอบระบบ และการติดตั้งระบบ โดยขั้นตอนการเก็บรวบรวมข้อมูล และกำหนดปัจจัยในการประเมินเทคโนโลยีดำเนินการเสร็จสิ้นแล้วเมื่อปลายปี พ.ศ. 2558 หากการติดตั้งระบบเสร็จสิ้น บสย. จะสามารถนำผลลัพธ์มาใช้เป็นตัวชี้วัดในการประเมินความสามารถในการชำระหนี้ของลูกค้าได้ ซึ่งจะช่วยให้เกิดความน่าเชื่อถือสำหรับสถาบันการเงินในการปล่อยกู้ให้กับบริษัทที่ได้รับการจัดอันดับในแต่ละอันดับได้ โครงการนี้ได้ถูกนำเสนอต่อกระทรวงการคลัง เพื่อช่วยสนับสนุนการให้สินเชื่อกับธุรกิจ start up และกลุ่มที่มีเทคโนโลยีและนวัตกรรม ซึ่งอยู่ระหว่างการพิจารณาของกระทรวงการคลัง

กล่าวโดยสรุป หน่วยงานที่เกี่ยวข้องกับการระดมทุนจากทรัพย์สินทางปัญญาในแต่ละขั้นตอนประกอบด้วยหน่วยงานหลายหน่วยงานทั้งจากภาครัฐและภาคเอกชน ซึ่งประกอบไปด้วยหน่วยงานทั้ง 5 กลุ่ม ได้แก่ หน่วยงานที่ให้บริการจดทะเบียนทรัพย์สินทางปัญญา หน่วยงานที่ให้บริการตลาดกลางทรัพย์สินทางปัญญา หน่วยงานที่เกี่ยวข้องกับการประเมินมูลค่าทรัพย์สินทางปัญญา หน่วยงานที่ทำหน้าที่ในการให้สินเชื่อ และหน่วยงานในการค้ำประกัน โดยมีบทบาทสำคัญแตกต่างกันไปดังแสดงในรูปที่ 5.2 อย่างไรก็ตาม นอกจากหน่วยงานทั้ง 5 กลุ่มที่มีบทบาทหน้าที่ในการระดมทุนจากทรัพย์สินทางปัญญา ยังมีหน่วยงานอีกหนึ่งกลุ่มที่เกี่ยวข้องในกรณีที่เจ้าของทรัพย์สินทางปัญญาไม่สามารถชำระสินเชื่อได้ตามสัญญาหลักประกันทางธุรกิจ แม้ว่าหน่วยงานที่ให้สินเชื่อสามารถดำเนินการยึดหรืออายัดทรัพย์สินทางปัญญาได้ทันทีหากมีการผิดนัดชำระหนี้

61 ที่มา: บริษัทประกันสินเชื่อเพื่ออุตสาหกรรมขนาดย่อม ออนไลน์สามารถเข้าถึงได้จาก http://www.tcg.or.th/customer_startup.php (1 กันยายน พ.ศ. 2559)

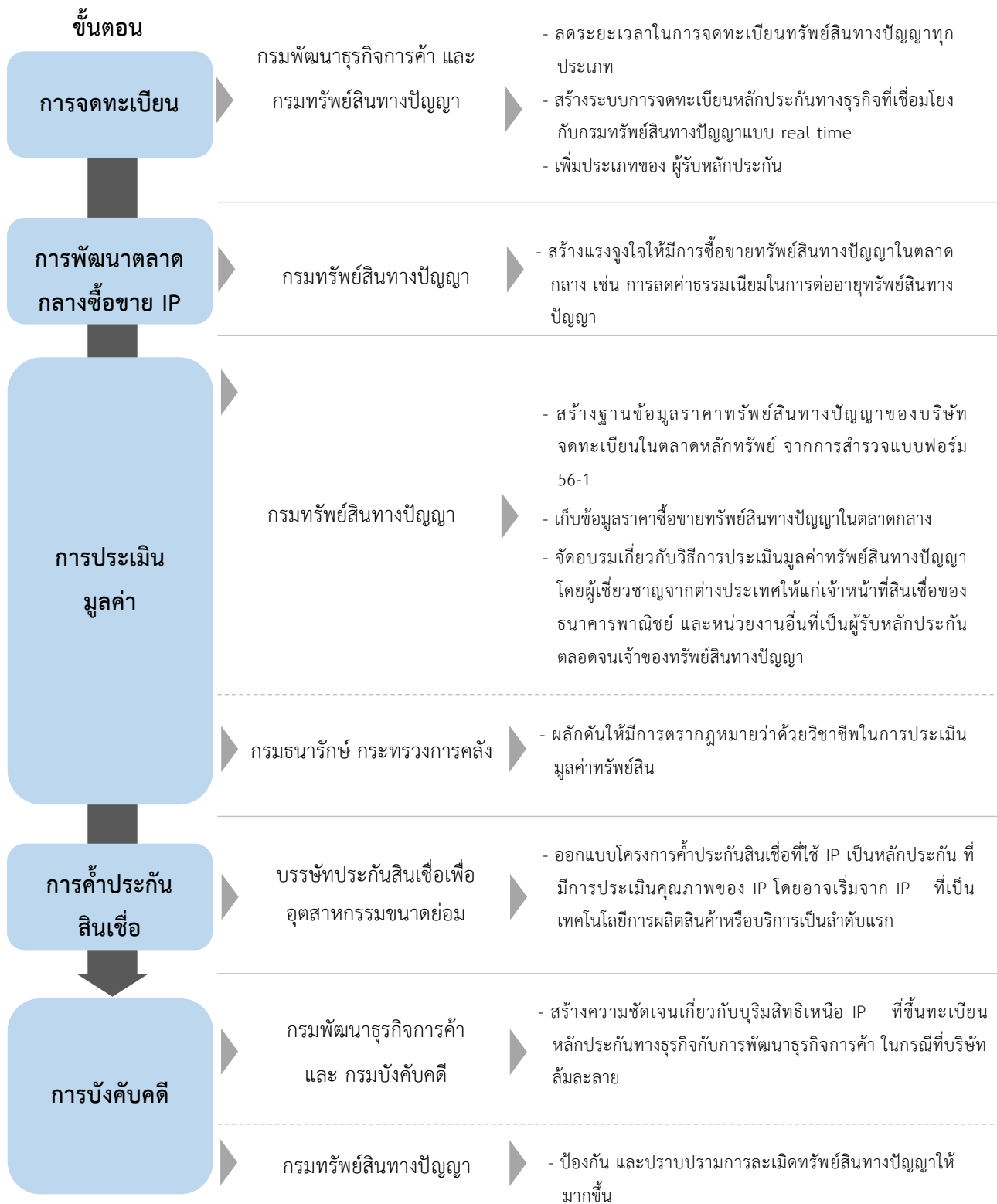
ตามที่กำหนดไว้ในสัญญาการให้สินเชื่อ แต่หากทรัพย์สินทางปัญญาที่นำไปใช้เป็นหลักทรัพย์ค้ำประกันเกี่ยวข้องกับกิจการอื่นใด หรือเป็นส่วนหนึ่งของกิจการภายใต้สัญญาการขอสินเชื่ออื่น อาจจำเป็นต้องอาศัยกระบวนการทางศาล เพื่อใช้อำนาจของผู้บังคับคดี กรมบังคับคดีเพื่อดำเนินการยึดหรืออายัดทรัพย์สินทางปัญญา

ทั้งนี้ หน่วยงานภาครัฐมีบทบาทสำคัญในการผลักดันให้การดำเนินการในแต่ละขั้นตอน ประสานและสอดคล้องกันอย่างมีประสิทธิภาพเพื่อให้การกู้ยืมเงินโดยใช้ทรัพย์สินทางปัญญาเกิดขึ้นได้อย่างมีคุณภาพในทางปฏิบัติ (ดูรูปที่ 5.3)

รูปที่ 5.2 หน่วยงานที่เกี่ยวข้องกับการระดมทุนจากทรัพย์สินทางปัญญาในแต่ละขั้นตอน

รูปที่ 5.3 สิ่งที่หน่วยงานภาครัฐต้องดำเนินการเพื่อให้เกิดการกักเงิน
โดยใช้ทรัพย์สินทางปัญญา

5.3 ปัญหาและอุปสรรคของการระดมทุนจากทรัพย์สินทางปัญญา

จากปัจจัยและสภาพแวดล้อมของไทยตามที่กล่าวมาข้างต้น จะเห็นได้ว่า ประเทศไทยมีการดำเนินการเกี่ยวกับการประเมินมูลค่าทรัพย์สินมาเป็นเวลานาน หากแต่การประเมินมูลค่าทรัพย์สินทางปัญญายังไม่เป็นที่นิยมนัก ซึ่งเกิดจากปัญหาและอุปสรรคต่างๆ ดังนี้

- ระบบการจดทะเบียน

การจดทะเบียนทรัพย์สินทางปัญญาเป็นมาตรการขั้นพื้นฐานที่จะช่วยสนับสนุนและส่งเสริมให้เกิดการดำเนินการในขั้นตอนต่อ ๆ ไปได้อย่างมีประสิทธิภาพ แต่ในทางปฏิบัติ การยื่นจดทะเบียนทรัพย์สินทางปัญญาใช้เวลานาน และมีขั้นตอนที่ค่อนข้างยุ่งยาก ซับซ้อน ทั้งการยื่นเอกสาร การชำระเงิน และการตรวจสอบทรัพย์สินทางปัญญา ทำให้เกิดความล่าช้า และอาจเป็นเหตุให้ไม่เกิดแรงจูงใจในการมาขึ้นจดทะเบียน

นอกจากนี้ การจดสิทธิบัตรหลักประกันทางธุรกิจกับกรมพัฒนาธุรกิจการค้าในช่วงเริ่มต้นนี้เป็นการให้บริการจดทะเบียนด้วยระบบ manual เนื่องจากมีระยะเวลาเตรียมการค่อนข้างกระชั้นชิด รวมทั้งได้รับการจัดสรรงบประมาณที่จำกัด อีกทั้งระบบการเชื่อมโยงข้อมูลกับหน่วยงานที่เกี่ยวข้องสำหรับการจดทะเบียนทรัพย์สินแต่ละประเภทยังเป็นลักษณะของการส่งจดหมายแจ้งไปแต่ละรายการ ทำให้การดำเนินการจดทะเบียนยังไม่เป็นระบบ real time ใดๆก็ตาม หากกรมพัฒนาธุรกิจการค้ามีการพัฒนาระบบฐานข้อมูลให้สามารถเชื่อมโยงกับหน่วยงานที่เกี่ยวข้องในการจดทะเบียนทรัพย์สินเพื่อให้การจดทะเบียนเป็นระบบ real time แต่หากหน่วยงานที่เกี่ยวข้องยังไม่พัฒนาระบบข้อมูลการจดทะเบียนทรัพย์สินของตนให้สามารถ update ข้อมูลได้แบบอัตโนมัติ อาจต้องประสบปัญหาจากการที่ผู้รับหลักประกันอาจไม่สามารถตรวจสอบได้ว่า ผู้ให้หลักประกันได้นำทรัพย์สินที่เป็นหลักประกันภายใต้สิทธิบัตรหลักประกันนี้ไปจดจำนองไว้กับเจ้าหนี้อื่นมาก่อนหรือไม่ หากธุรกรรมนั้นดำเนินการภายในช่วงระยะเวลาที่ข้อมูลยังไม่ปรากฏในฐานข้อมูล

ปัญหาอีกประการหนึ่งคือ การที่หน่วยงานอื่น ๆ ไม่มีหน้าที่ในการจะต้องมา update ข้อมูลให้แก่กรมพัฒนาธุรกิจการค้า เช่น หากมีการเพิกถอนสิทธิบัตรโดยกรมทรัพย์สินทางปัญญาแล้ว กฎหมายไม่ได้ระบุให้กรมทรัพย์สินทางปัญญาต้องแจ้งกรมพัฒนาธุรกิจการค้า จึงอาจไม่มีการแจ้งข้อมูลที่เกิดขึ้นต่อกรมพัฒนาธุรกิจการค้า

- ตลาดกลางทรัพย์สินทางปัญญา

การที่ประเทศสหรัฐอเมริกาประสบความสำเร็จในการใช้ทรัพย์สินทางปัญญาในการระดมทุนนั้นส่วนหนึ่งเกิดจากการมีตลาดกลางทรัพย์สินทางปัญญาที่มีการทำธุรกรรมซื้อขาย เช่า โอนจำนวนมาก ทำให้เกิดตลาดรองสำหรับสถาบันการเงินที่ปล่อยกู้สามารถนำทรัพย์สินทางปัญญาที่

หลุดประกันมาขายในตลาดนี้ได้ ซึ่งเป็นเหตุให้สถาบันการเงินมีความมั่นใจในการพิจารณาปล่อยกู้ให้กับผู้กู้ที่ใช้ทรัพย์สินทางปัญญาเป็นหลักทรัพย์ค้ำประกันมากขึ้น

- กฎหมายสำหรับการประกอบวิชาชีพประเมิน

การประกอบวิชาชีพการประเมินมูลค่าทรัพย์สินยังไม่มีกฎหมายรองรับการประกอบวิชาชีพ มีเพียงร่างกฎหมายที่อยู่ระหว่างการพิจารณา ถึงแม้สมาคมผู้ประเมินค่าทรัพย์สินแห่งประเทศไทย และสมาคมนักประเมินราคาอสังหาริมทรัพย์ไทย ได้กำหนดมาตรฐานวิชาชีพการประเมินมูลค่าทรัพย์สิน และการควบคุมมาตรฐานและจรรยาบรรณวิชาชีพผู้ประเมินและบริษัทประเมินมูลค่าทรัพย์สินไว้แล้ว แต่หากสมาชิกที่เป็นนักประเมินไม่ปฏิบัติตามมาตรฐานดังกล่าว สมาคมประเมินฯ ทั้ง 2 สมาคมก็ไม่มีอำนาจลงโทษผู้ไม่ปฏิบัติตามมาตรฐานเพราะไม่มีกฎหมายให้อำนาจไว้ ซึ่งส่งผลให้การประกอบวิชาชีพการประเมินอาจไม่เป็นไปตามมาตรฐานที่กำหนด และอาจไม่ได้รับความเชื่อถือจากทั้งผู้ประกอบการที่เป็นเจ้าของทรัพย์สินที่ถูกประเมินและสถาบันการเงินที่จะปล่อยกู้

- บุคลากรด้านการประเมิน

สืบเนื่องจากการที่ไม่มีกฎหมายการประกอบวิชาชีพรองรับ อาจทำให้การประกอบวิชาชีพของผู้ประเมินขาดความน่าเชื่อถือ ถึงแม้จะมีการกำหนดมาตรฐานวิชาชีพและจรรยาบรรณวิชาชีพมาใช้ในทางปฏิบัติ แต่เป็นกฎเกณฑ์ที่ไม่อยู่ภายใต้กฎหมายใด ๆ ดังนั้นหากมีการกระทำผิดจรรยาบรรณวิชาชีพของผู้ประเมิน ทางสมาคมฯ ไม่มีอำนาจใด ๆ มาบังคับหรือลงโทษผู้ประเมินได้ ซึ่งอาจเป็นเหตุให้การประกอบวิชาชีพนี้ขาดความมั่นคงในทางวิชาชีพ และอาจขาดแรงจูงใจในการประกอบวิชาชีพ

- ต้นทุนในการประเมินที่สูง

การประเมินมูลค่าทรัพย์สินทางปัญญามีหลายวิธี แต่เนื่องจากข้อจำกัดด้านข้อมูลทั้งราคาตลาดที่ใช้อ้างอิง รายละเอียดต้นทุนที่เกิดขึ้น ระบบบัญชีที่ชัดเจน กระแสรายได้ที่แน่นอน ฯลฯ ส่งผลให้การประเมินทำได้ยาก และก่อให้เกิดต้นทุนที่สูง ซึ่งเป็นอุปสรรคต่อ SMEs ในการเข้าถึงการประเมินที่มีค่าใช้จ่ายสูง

- การคุ้มครองทรัพย์สินทางปัญญาต่ำ

ทรัพย์สินทางปัญญาในไทยมีโอกาที่จะถูกละเมิดค่อนข้างสูงโดยเฉพาะลิขสิทธิ์ สิทธิบัตร การออกแบบผลิตภัณฑ์ เป็นต้น สาเหตุส่วนหนึ่งเกิดจากการได้รับการชดเชยจากการถูกละเมิดที่ค่อนข้างต่ำ ในขณะที่การฟ้องละเมิดมีค่าใช้จ่ายที่สูงทั้งด้านค่าจ้างบริษัทกฎหมาย และค่าเสียโอกาสจากรายได้ ซึ่งการถูกละเมิดสิทธิส่งผลต่อการประมาณการรายได้ของทรัพย์สินทางปัญญา เนื่องจากทำให้เกิดความไม่แน่นอนของการสร้างรายได้ของทรัพย์สินทางปัญญานั้นๆ

บทที่ 6

บทสรุปและข้อเสนอแนะ

6.1 บทสรุป

ในปัจจุบันทรัพย์สินทางปัญญาเป็นสินทรัพย์ที่สามารถนำมาใช้ประโยชน์ในเชิงเศรษฐกิจได้ ซึ่งหากมีวิธีการปกป้องคุ้มครองสิทธิในทรัพย์สินทางปัญญาอย่างเหมาะสมและสามารถนำทรัพย์สินทางปัญญามาเป็นหลักประกันเพื่อช่วยในการระดมทุนได้จะช่วยส่งเสริมศักยภาพการแข่งขันให้กับธุรกิจได้มากขึ้น ในปี 2559 พระราชบัญญัติหลักประกันทางธุรกิจ พ.ศ. 2558 มีผลบังคับใช้ ซึ่งเป็นการส่งเสริมการนำทรัพย์สินทางปัญญาไปใช้ในเชิงพาณิชย์อย่างเป็นรูปธรรม แต่ในปัจจุบัน การนำทรัพย์สินทางปัญญามาเป็นหลักประกันเพื่อใช้ในการกู้ยืมเงินยังไม่ค่อยแพร่หลายมากนัก

โดยทั่วไปแล้วธุรกิจขนาดย่อมที่เพิ่งจัดตั้งขึ้นมาได้ไม่นาน โดยเฉพาะธุรกิจที่เน้นการทำนวัตกรรม มักจะต้องพึ่งพาเงินทุนที่ระดมมาจากสมาชิกที่เป็นผู้ก่อตั้งกันเองเนื่องจากขาดสินทรัพย์ที่จับต้องได้ที่สามารถใช้ในการค้ำประกันหรือผลการประกอบธุรกิจในอดีตที่สามารถใช้เป็นหลักฐานยืนยันความสามารถในการชำระหนี้ทำให้ไม่สามารถกู้เงินจากสถาบันการเงินได้ สำหรับธุรกิจเหล่านี้ ทรัพย์สินทางปัญญา ไม่ว่าจะเป็นลิขสิทธิ์ สิทธิบัตร หรือเครื่องหมายการค้า เป็นสินทรัพย์สำคัญที่ธุรกิจสร้างขึ้น หากสามารถนำไปใช้ในการระดมทุนได้ก็จะช่วยให้ธุรกิจเหล่านี้เข้าถึงแหล่งเงินทุนและมีโอกาสในการเติบโตได้มากขึ้น โดยการระดมทุนจากทรัพย์สินทางปัญญามี 4 รูปแบบหลักได้แก่

- การกู้ยืมเงินโดยใช้ทรัพย์สินทางปัญญาเป็นสินทรัพย์ค้ำประกัน (IP-backed lending) ซึ่งประเทศไทยยังไม่มีการระดมทุนในรูปแบบนี้ มีเพียงการใช้ทรัพย์สินทางปัญญาเป็นปัจจัยประกอบการพิจารณาการปล่อยกู้เท่านั้น
- การแปลงสิทธิในทรัพย์สินทางปัญญาเป็นทุน (IP securitization) เช่น การแปลงสิทธิในการได้รับค่าเช่าทรัพย์สินทางปัญญาในอนาคตให้เป็นเงินก้อนในปัจจุบัน เป็นต้น ซึ่งไม่ใช่การกู้เงิน แต่เป็นการให้ทุนโดยใช้ทรัพย์สินทางปัญญาที่มีอยู่ เช่น ลิขสิทธิ์ที่สามารถสร้างรายได้สูงในอนาคต ส่วนใหญ่เจ้าของทรัพย์สินทางปัญญาจะเป็นผู้ที่มีชื่อเสียง และมีรายได้เชิงประจักษ์ที่ชัดเจน
- การจำหน่ายและเช่าคืนทรัพย์สินทางปัญญา (IP sale and lease back) เป็นกรณีที่เจ้าของทรัพย์สินทางปัญญาที่ต้องการสภาพคล่องสามารถจำหน่ายทรัพย์สินทางปัญญา

ที่ตนครอบครองอยู่ เช่น เทคโนโลยีในการผลิตสินค้าที่ทันสมัยและเข้าเทคโนโลยีของตนเองกลับคืนมาจากผู้ที่รับซื้อเทคโนโลยีดังกล่าวไป

- การร่วมทุน (Venture Capital Equity Investment) โดยบริษัทร่วมทุน หรือ Venture Capital ซึ่งเป็นบริษัทที่มีรูปแบบการลงทุนโดยเข้าไปถือหุ้นในบริษัทขนาดเล็ก หรือบริษัท start up หรืออาจให้เงินสินเชื่อเพื่อนำไปลงทุน โดยธุรกิจที่ Venture Capital ให้ความสนใจเข้าไปลงทุนมักเป็นธุรกิจที่ใช้เทคโนโลยีสูง หรือเป็นบริษัทซอฟต์แวร์

การระดมทุนจากทรัพย์สินทางปัญญาต้องอาศัยการประเมินมูลค่าทรัพย์สินทางปัญญาซึ่งเป็นการประเมินผลประโยชน์หรือผลตอบแทนที่จะได้รับในอนาคตของผู้ครอบครองหรือผู้เป็นเจ้าของทรัพย์สินทางปัญญา ซึ่งแนวทางในการประเมินมูลค่าทรัพย์สินทางปัญญามีหลากหลายรูปแบบ ทั้งในเชิงปริมาณหรือที่เป็นตัวเงิน และในเชิงคุณภาพ เป้าหมายในการประเมินมูลค่าทรัพย์สินทางปัญญามีหลายด้าน เช่น การทำธุรกรรมซื้อขายทรัพย์สินทางปัญญา การประเมินความเสียหายของการถูกละเมิดทรัพย์สินทางปัญญาเพื่อใช้ในศาล การประเมินมูลค่าของกิจการเพื่อทำการควบรวมกิจการ รวมทั้งการระดมทุนจากทรัพย์สินทางปัญญา โดยการประเมินมูลค่าที่เป็นตัวเงินมี 3 วิธีหลัก ได้แก่ การประเมินจากต้นทุน การประเมินจากราคาตลาด และการประเมินจากรายได้ที่คาดว่าจะได้รับ สำหรับการประเมินเชิงคุณภาพเป็นการวิเคราะห์ปัจจัยที่จะมีผลกระทบต่อมูลค่าที่เป็นตัวเงิน และจัดอันดับหรือให้คะแนนปัจจัยนั้น อย่างไรก็ตาม แม้ว่าในหลักการจะมีแนวทางในการประเมินมูลค่าทรัพย์สินทางปัญญาที่หลากหลายแตกต่างกันไปตามปัจจัยหรือสมมติฐานที่นำมาใช้พิจารณา แต่ในทางปฏิบัติแล้วหลักการในการประเมินส่วนใหญ่จำเป็นต้องดูจากความเหมาะสมของวัตถุประสงค์การนำไปใช้ด้วย

การศึกษาประสบการณ์ในต่างประเทศพบว่า นโยบายในการส่งเสริมการให้กู้โดยใช้ทรัพย์สินทางปัญญาและการแปลงทรัพย์สินทางปัญญาให้เป็นทุนนั้นเป็นนโยบายที่เกิดขึ้นมาในช่วง 4-5 ปีที่ผ่านมาเท่านั้นจึงยังไม่มีผลในเชิงประจักษ์เท่าใดนัก การปล่อยกู้ให้แก่ธุรกิจโดยใช้ทรัพย์สินทางปัญญาเป็นสินทรัพย์ค้ำประกันทั่วโลกทั้งในประเทศที่พัฒนาการทางเศรษฐกิจที่ก้าวหน้ายังมีน้อยมากยกเว้นในสหรัฐอเมริกาที่มีการใช้ทรัพย์สินทางปัญญาในการระดมทุนมาเป็นเวลานานโดยการดำเนินการของภาคเอกชนทั้งหมด เนื่องจากสหรัฐอเมริกามีตลาดทรัพย์สินทางปัญญาขนาดใหญ่และเป็นประเทศที่มีการให้การคุ้มครองสิทธิในทรัพย์สินทางปัญญาเป็นเวลายาวนาน สำหรับประเทศอื่น ๆ การปล่อยกู้หรือการระดมทุนโดยใช้ทรัพย์สินทางปัญญายังต้องพึ่งพาความช่วยเหลือจากภาครัฐค่อนข้างมาก ทั้งนี้ รัฐบาลในแต่ละประเทศมีนโยบายในการส่งเสริมการแปลงทรัพย์สินทางปัญญาให้เป็นทุนที่ต่างกัน ในกรณีของสหรัฐอเมริกา ออสเตรเลีย และฮ่องกงนั้น รัฐบาลไม่ได้ให้การส่งเสริมเท่าใดนัก เพราะเห็นว่าภาคเอกชนควรเป็นผู้ดำเนินการเอง

รัฐเพียงแต่เป็นผู้ที่รับขึ้นทะเบียนเพื่อรับรองการมีอยู่ของสิทธิในทรัพย์สินทางปัญญาเท่านั้น ตรงกันข้ามกับรัฐบาลเกาหลีใต้ที่เข้ามาสร้างองค์กรและดำเนินกิจกรรมต่างๆ ที่จำเป็นในการส่งเสริมให้เกิดการแปลงทรัพย์สินทางปัญญาให้เป็นทุน

ประเทศไทยมีการบังคับใช้พระราชบัญญัติหลักประกันทางธุรกิจ พ.ศ. 2558 เพื่อให้ผู้ประกอบการสามารถนำทรัพย์สินที่มีมูลค่าทางเศรษฐกิจมาใช้เป็นหลักประกันในการกู้ยืมเงินโดยไม่ต้องส่งมอบทรัพย์สินนั้นให้แก่ผู้ให้กู้ ทำให้ผู้ประกอบการธุรกิจสามารถเข้าถึงแหล่งเงินทุนได้มากขึ้น ซึ่งทรัพย์สินทางปัญญาเป็นหนึ่งในทรัพย์สินที่สามารถนำมาใช้เป็นหลักประกันภายใต้กฎหมายนี้ อย่างไรก็ตาม ระบบนิเวศในการระดมทุนจากทรัพย์สินทางปัญญาในประเทศไทยยังมีหลายปัจจัยที่เป็นอุปสรรคและไม่เอื้อต่อการระดมทุน อาทิ ระบบฐานข้อมูลการจดทะเบียนหลักประกันทางธุรกิจที่ยังไม่เป็นระบบ real time และยังไม่สามารถเชื่อมโยงข้อมูลการจดทะเบียนกับหน่วยงานที่เกี่ยวข้องได้แบบอัตโนมัติ การขาดแรงจูงใจให้ซื้อขายทรัพย์สินทางปัญญาผ่านตลาดกลางทรัพย์สินทางปัญญา การไม่มีกฎหมายรองรับการประกอบวิชาชีพการประเมิน รวมทั้งการขาดความรู้ความเข้าใจเกี่ยวกับวิธีการประเมินและขั้นตอนการระดมทุนจากทรัพย์สินทางปัญญาของผู้ประกอบการขนาดย่อม เป็นต้น

6.2 ข้อเสนอแนะ

จากการทบทวนวรรณกรรมเกี่ยวกับการระดมทุนจากทรัพย์สินทางปัญญา การศึกษาข้อมูลประสบการณ์ในต่างประเทศ และปัจจัย สภาพแวดล้อมในประเทศไทย รวมทั้งการจัดประชุมในสวนกลางและส่วนภูมิภาค และการสัมภาษณ์ผู้ที่เกี่ยวข้องหลายภาคส่วน คณะผู้วิจัยเห็นว่า รูปแบบการระดมทุนจากทรัพย์สินทางปัญญาที่มีโอกาสจะเกิดขึ้นได้ในเบื้องต้น คือ การปล่อยกู้โดยมีทรัพย์สินทางปัญญาเป็นหลักทรัพย์สินค้ำประกัน (IP backed lending) อนึ่ง ในปัจจุบัน ธนาคารพาณิชย์มีการปล่อยกู้ให้แก่ธุรกิจโดยมีทรัพย์สินทางปัญญาเป็นหนึ่งในองค์ประกอบในการพิจารณาอนุมัติสินเชื่ออยู่แล้ว เนื่องจากทรัพย์สินทางปัญญามีผลต่อโอกาสในการสร้างรายได้ของธุรกิจ แต่ยังไม่มีการปล่อยกู้โดยใช้ทรัพย์สินทางปัญญาเป็นหลักทรัพย์สินค้ำประกันเงินกู้ยกเว้นในช่วงปี พ.ศ. 2547-2548 ซึ่งธนาคารพัฒนาวิสาหกิจขนาดกลางและขนาดย่อมแห่งประเทศไทย หรือ SME Bank ได้มีการปล่อยกู้ในลักษณะดังกล่าวตามนโยบายของรัฐบาล ณ เวลานั้น

กรณีศึกษาในหลายประเทศพบว่า การปล่อยกู้โดยมีทรัพย์สินทางปัญญาเป็นสินทรัพย์ค้ำประกันนั้นเกิดขึ้นได้ยากมากหากภาครัฐไม่เข้ามาช่วยส่งเสริมในช่วงแรก เนื่องจากแหล่งเงินทุนต่างๆ ไม่คุ้นชินกับทรัพย์สินทางปัญญาทั้งในส่วนของ การประเมินมูลค่า การประเมินความเสี่ยง ตลอดจนการบริหารจัดการทรัพย์สินทางปัญญาที่หลุดประกัน ดังนั้น หากรัฐบาลต้องการส่งเสริมให้ธนาคารพาณิชย์ หรือแหล่งเงินทุนอื่นๆ ไม่ว่าจะเป็นบริษัทหลักทรัพย์ ทรัสต์ แพลตฟอร์ม หรือธุรกิจ

เงินร่วมลงทุน หรือที่เรียกกันว่า venture capital รัฐบาลจะต้องสร้าง “ระบบนิเวศ (ecosystem)” ที่เอื้อให้สถาบันหรือหน่วยงานเหล่านี้พร้อมที่จะปล่อยกู้

การที่สถาบันการเงิน หรือ แหล่งเงินทุนต่าง ๆ ซึ่งเป็นผู้รับหลักประกันตาม พ.ร.บ. หลักประกันทางธุรกิจ พ.ศ. 2558 จะมีความพร้อมในการปล่อยกู้ให้แก่ธุรกิจโดยใช้ทรัพย์สินทางปัญญาเป็นหลักประกันค้ำประกันได้นั้นจะต้องมีปัจจัยสำคัญ 3 ประการ คือ

(ก) มีการประเมินมูลค่าของทรัพย์สินทางปัญญาที่น่าเชื่อถือ

(ข) มีการประเมินความเสี่ยงหนี้สูญ

(ค) มีตลาดรองที่ทำให้ทรัพย์สินทางปัญญาที่ใช้ค้ำประกันมีสภาพคล่อง

ความสามารถในการประเมินมูลค่าของทรัพย์สินทางปัญญานั้นขึ้นอยู่กับปัจจัยหลายประการ ดังนี้

(1) มีหลักเกณฑ์ในการประเมินทรัพย์สินทางปัญญาที่เป็นมาตรฐานกลาง

(2) มีผู้ประเมินที่น่าเชื่อถือ

(3) มีราคาทรัพย์สินทางปัญญาที่สามารถอ้างอิงได้

สำหรับความสามารถในการประเมินความเสี่ยงนั้น แหล่งเงินทุนจะสามารถควบคุมความเสี่ยงให้อยู่ในระดับที่รับได้หาก

(4) มีข้อมูลการจดทะเบียนสัญญาหลักประกันทางธุรกิจที่เป็น real time เพื่อที่จะสามารถยืนยันบูรณสิทธิ์ในทรัพย์สินทางปัญญาที่รับเป็นสินทรัพย์ค้ำประกัน

(5) มีหน่วยงานที่ช่วยค้ำประกันเงินกู้

(6) มีข้อมูลเชื่อมโยงระหว่างคุณภาพของทรัพย์สินทางปัญญา (IP rating) กับความเสี่ยงในการชำระหนี้ (default ratio)

(7) มีระบบการป้องปรามการละเมิดทรัพย์สินทางปัญญาที่มีประสิทธิภาพ

สุดท้าย ทรัพย์สินทางปัญญาจะเป็นสินทรัพย์ที่มีสภาพคล่องสูงได้นั้นจะต้องมี

(8) มีตลาดกลางในการซื้อขาย หรือเช่าทรัพย์สินทางปัญญานั้น ๆ ไม่ว่าจะเป็นสิทธิบัตร เครื่องหมายการค้า อนุสิทธิบัตร ลิขสิทธิ์ ฯลฯ

ในขณะเดียวกัน เจ้าของทรัพย์สินทางปัญญาหรือผู้ให้หลักประกันตาม พ.ร.บ. หลักประกันทางธุรกิจ พ.ศ. 2558 จะสามารถระดมทุนได้หากมีปัจจัยที่สำคัญเหล่านี้

(9) มีความรู้เกี่ยวกับการจดทะเบียนทรัพย์สินทางปัญญาเพื่อคุ้มครองสิทธิ การจดทะเบียนสัญญาหลักประกันทางธุรกิจ และการประเมินค่าของทรัพย์สินทางปัญญา

(10) มีบัญชีรายรับ รายจ่าย และงบดุลของธุรกิจที่เชื่อถือได้

(11) มีเงินทุนสำหรับค่าใช้จ่ายในการประเมินทรัพย์สินทางปัญญา

การปล่อยกู้โดยมีทรัพย์สินทางปัญญาเป็นหลักทรัพย์สินค้ำประกันจะเกิดขึ้นได้ก็ต่อเมื่อรัฐสามารถพัฒนาปัจจัยสำคัญที่รองรับทั้ง 11 ข้อที่กล่าวมาแล้วได้ตามรูปที่ 6.1 ที่ปรากฏในหน้าต่อไป รายละเอียดเกี่ยวกับมาตรการหรือโครงการที่รัฐจะต้องดำเนินการเพื่อพัฒนาระบบนิเวศของการให้สินเชื่อจากการใช้ทรัพย์สินทางปัญญาเป็นหลักทรัพย์สินค้ำประกันมีดังต่อไปนี้

6.2.1 จัดทำข้อมูลการจดทะเบียนสัญญาหลักประกันทางธุรกิจแบบ real time

เนื่องจากผู้รับหลักประกันจะต้องมีข้อมูลที่ถูกต้องเกี่ยวกับสถานภาพของทรัพย์สินทางปัญญาที่ผู้ต้องการสินเชื่อมาใช้เป็นหลักทรัพย์สินค้ำประกันว่ามีได้ติดจำนองกับสถาบันการเงินอื่นหรือไม่ได้มีการให้เช่าสิทธิในทรัพย์สินทางปัญญาดังกล่าวกับบุคคล บริษัทหรือหน่วยงานอื่น ผู้รับหลักประกันจึงจำเป็นต้องได้รับข้อมูลการจดทะเบียนสัญญาหลักประกันทางธุรกิจของกรมพัฒนาธุรกิจการค้าแบบ real time

ในปัจจุบัน การจดทะเบียนสัญญาหลักประกันทางธุรกิจยังใช้เวลา 2-3 วันเนื่องจากต้องมีการตรวจสอบหลักฐานการโอนค่าธรรมเนียมที่ค่อนข้างยุ่งยากเพราะไม่มีระบบการชำระค่าธรรมเนียมออนไลน์ ดังนั้น กรมพัฒนาธุรกิจการค้าควรได้รับการจัดสรรงบประมาณที่เพียงพอในการพัฒนาระบบเทคโนโลยีรองรับการชำระค่าธรรมเนียมออนไลน์ และเชื่อมต่อสัญญาหลักประกันทางธุรกิจเข้ากับฐานข้อมูลการจดทะเบียนทรัพย์สินทางปัญญาของกรมทรัพย์สินทางปัญญาด้วย เพื่อให้ผู้ที่สืบค้นสิทธิบัตร ลิขสิทธิ์ ฯลฯ ได้รับข้อมูลเกี่ยวกับสถานภาพของทรัพย์สินทางปัญญานั้นๆ (security interest) แบบ real time ด้วยได้

นอกจากนี้ กรมพัฒนาธุรกิจการค้าควรพัฒนาระบบการจดทะเบียนสัญญาหลักประกันฯ ให้ผู้ให้หลักประกันสามารถ update ข้อมูลเกี่ยวกับสถานภาพของทรัพย์สินทางปัญญาที่ใช้เป็นหลักทรัพย์สินค้ำประกันได้ด้วย เช่น การโอนสิทธิ การอนุญาตให้ใช้สิทธิ การถูกฟ้องละเมิด เป็นต้น เพื่อช่วยให้ผู้รับหลักประกันและประชาชนทั่วไปสามารถตรวจสอบและสืบค้นทรัพย์สินที่ใช้เป็นหลักประกันได้อย่างรวดเร็ว และเชื่อถือได้

หน่วยงานที่รับผิดชอบในการดำเนินการ: กรมพัฒนาธุรกิจการค้า ร่วมกับกรมทรัพย์สินทางปัญญา

6.2.2 สร้างตลาดกลางในการซื้อขาย หรือเช่าทรัพย์สินทางปัญญา

การมีตลาดกลางทรัพย์สินทางปัญญาจะช่วยให้ทราบถึงราคาตลาดของทรัพย์สินทางปัญญาที่มีการซื้อขาย เช่า โอน ในตลาด ซึ่งสามารถใช้เป็นราคาอ้างอิงในการคำนวณการประเมินด้วยราคาตลาด ทำให้ไม่เกิดต้นทุนสูงสำหรับการประเมิน ซึ่งหากไม่มีตลาดกลางทรัพย์สินทางปัญญาจะทำให้การซื้อขายต้องมีการเจรจาแบบทวิภาคี โดยไม่มีราคาอ้างอิง และมีความเสี่ยงที่ธนาคารจะไม่กล้าปล่อยกู้มากขึ้นเพราะไม่มีตลาดรองรับหากทรัพย์สินหลุดประกัน

อย่างไรก็ตาม การที่จะมีตลาดกลางทรัพย์สินทางปัญญาที่มีธุรกรรมซื้อขายหรือเช่าที่หนาแน่นนั้น จะต้องมีทรัพย์สินทางปัญญาที่จดทะเบียนในประเทศไทยที่เพียงพอเพื่อจูงใจให้นักลงทุนสนใจเข้ามาเลือกซื้อหรือเช่าทรัพย์สินทางปัญญาในตลาดกลาง ในประเด็นนี้ ประเทศไทยจำเป็นต้องลดระยะเวลาในการจดทะเบียนทรัพย์สินทางปัญญาโดยเฉพาะในส่วนของสิทธิบัตรซึ่งในบางกรณีใช้เวลากว่า 10 ปี และพัฒนาระบบการจดทะเบียนที่โปร่งใส รวดเร็ว

นอกจากนี้แล้ว เพื่อให้ธุรกิจเลือกที่จะทำธุรกรรมในการซื้อขายหรือเช่าสิทธิในทรัพย์สินทางปัญญาผ่านตลาดกลางแทนที่จะดำเนินการนอกตลาด กรมทรัพย์สินทางปัญญาควรมีมาตรการเพื่อสร้างแรงจูงใจให้กับผู้ประกอบการ เช่น การได้รับการลดหย่อนค่าธรรมเนียมรายปีในการต่ออายุทรัพย์สินทางปัญญา เช่น สิทธิบัตร เป็นต้น

อนึ่ง งานวิจัยชิ้นนี้ได้แสดงให้เห็นว่า การสร้างตลาดกลางในการซื้อ ขาย และให้เช่าสิทธิในทรัพย์สินทางปัญญานั้นเป็นปัจจัยพื้นฐานของการสร้างตลาดสินค้าที่ใช้ทรัพย์สินทางปัญญาเป็นหลักทรัพย์สินค้าประกัน ซึ่งเป็นเหตุผลที่ประเทศสิงคโปร์ และฮ่องกงให้ความสำคัญกับการเป็นศูนย์กลางทรัพย์สินทางปัญญา (IP Hub) ถึงแม้ในฮ่องกงจะยังไม่มียุทธศาสตร์ที่ส่งเสริมการใช้ทรัพย์สินทางปัญญาเป็นหลักทรัพย์สินค้าประกัน เนื่องจากเชื่อว่า เมื่อมีตลาดกลางที่พัฒนาในระดับหนึ่งแล้ว ตลาดสินค้าก็จะเกิดขึ้นเองดังเช่นในสหรัฐอเมริกา

หน่วยงานที่รับผิดชอบในการดำเนินการ: กรมทรัพย์สินทางปัญญา

6.2.3 พัฒนาระบบข้อมูลราคาทรัพย์สินทางปัญญาที่สามารถใช้อ้างอิงได้

เนื่องจากตลาดกลางทรัพย์สินทางปัญญาในประเทศไทย หรือเว็บไซต์ IP Mart ของกรมทรัพย์สินทางปัญญายังมีทรัพย์สินทางปัญญาที่มีการเสนอขายจำนวนไม่มากนัก ไม่ว่าจะเป็นสิทธิบัตร อนุสิทธิบัตร สิทธิบัตรการออกแบบผลิตภัณฑ์ ลิขสิทธิ์ ฯลฯ และข้อเสนอขายจำนวนหนึ่งเป็นการเสนอขายสินค้ามากกว่าสิทธิในการใช้ทรัพย์สินทางปัญญา ที่สำคัญคือ เว็บไซต์ดังกล่าวไม่มีรายละเอียดข้อมูลด้านราคาที่เสนอให้เช่าหรือซื้อสิทธิโดยผู้ที่สนใจต้องติดต่อกันเอง ทำให้ในปัจจุบันไม่มีข้อมูลราคาอ้างอิงที่สามารถใช้ในการคำนวณมูลค่าทรัพย์สินทางปัญญาประเภทต่าง ๆ ได้

ดังนั้นการดำเนินการในระยะสั้น กรมทรัพย์สินทางปัญญาสามารถรวบรวมข้อมูลราคาของทรัพย์สินทางปัญญาได้ 2 วิธีเพื่อสร้างฐานข้อมูลราคาของทรัพย์สินทางปัญญาในประเทศไทย

- (1) ติดตามข้อมูลรายละเอียดของธุรกรรมการซื้อขายทรัพย์สินทางปัญญาจากผู้ที่เสนอขายหรือเช่าทรัพย์สินทางปัญญาบนเว็บไซต์ IP Mart โดยอาจไม่จำเป็นต้องเปิดเผยรายละเอียดของผู้ซื้อและผู้ขาย หากแต่เป็นข้อมูลเกี่ยวกับสัญญาเช่าหรือโอนสิทธิเท่านั้นว่ามีราคาและเงื่อนไขอย่างไร

- (2) รวบรวมข้อมูลในการทำธุรกรรมซื้อขายทรัพย์สินทางปัญญาจากรายงานประจำปีของบริษัทที่จดทะเบียนในตลาดหลักทรัพย์ ซึ่งในกรณีที่บริษัทมีการซื้อสิทธิในทรัพย์สินทางปัญญาหรือควบรวมกับบริษัทที่มีทรัพย์สินทางปัญญา จะมีการตีราคาทรัพย์สินต่าง ๆ ของธุรกิจที่เข้าไปซื้อโดยแสดงรายละเอียดไว้ในแบบฟอร์ม 56-1 ซึ่งมีการเปิดเผยข้อมูลไว้ในเว็บไซต์ของ ก.ล.ต.

หน่วยงานที่รับผิดชอบในการดำเนินการ: กรมทรัพย์สินทางปัญญา

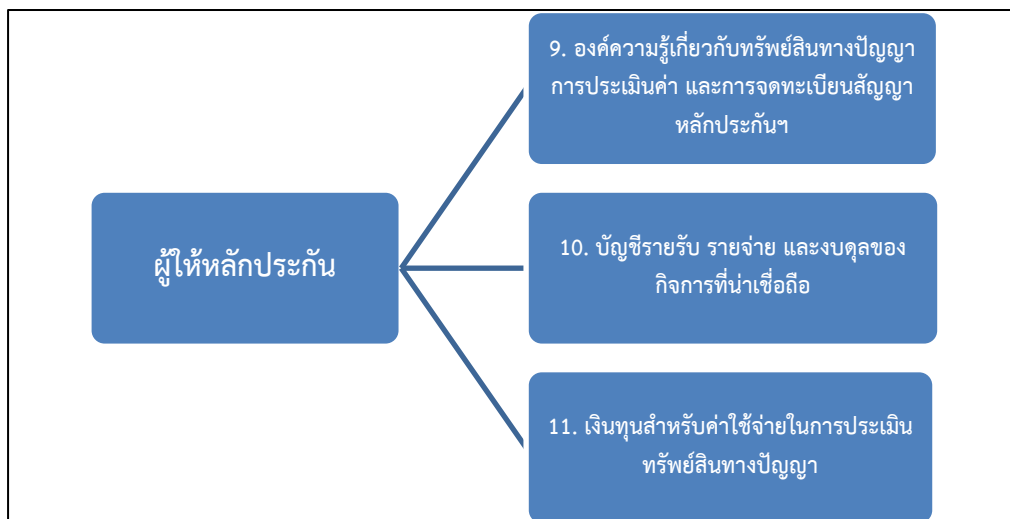
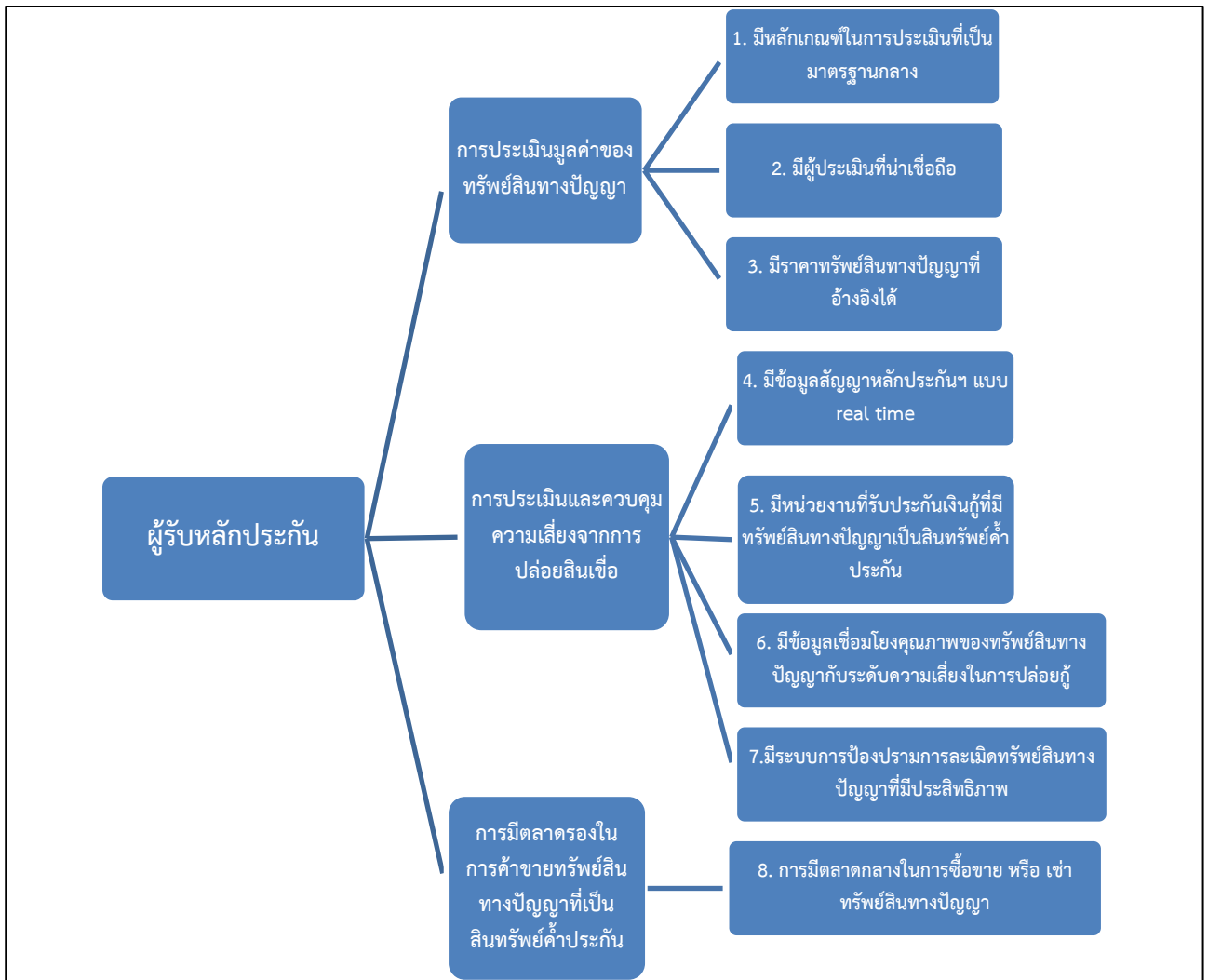
6.2.4 จัดให้มีหลักเกณฑ์ในการประเมินมูลค่าทรัพย์สินทางปัญญา

ประเทศไทยมีการประเมินมูลค่าทรัพย์สินมาเป็นเวลานานแล้ว และมีการกำหนดหลักเกณฑ์การประเมินอสังหาริมทรัพย์ และทรัพย์สินที่มีตัวตนอื่นมาเพื่อใช้เป็นแนวปฏิบัติ แต่เดิมที่ยังไม่มีหลักเกณฑ์การประเมินมูลค่าทรัพย์สินทางปัญญาที่สามารถนำมาเป็นแนวปฏิบัติได้อย่างเป็นรูปธรรม แม้จะมีการประเมินทรัพย์สินทางปัญญาประกอบในการซื้อหรือขายธุรกิจที่มีทรัพย์สินทางปัญญา เช่น แพรนไชส์ หรือ สินค้าที่มีแบรนด์

เมื่อเดือนมิถุนายน พ.ศ. 2559 สมาคมผู้ประเมินค่าทรัพย์สินแห่งประเทศไทย และสมาคมนักประเมินราคาอิสระไทย ได้ออกประกาศที่ 6/2559 เรื่อง แนวทางและวิธีปฏิบัติในการประเมินมูลค่าทรัพย์สินตามพระราชบัญญัติหลักประกันทางธุรกิจ พ.ศ. 2558 ซึ่งประกาศดังกล่าวได้กำหนดแนวทางและหลักเกณฑ์การประเมินมูลค่าทรัพย์สินทางปัญญาไว้ด้วย จึงควรมีการจัดฝึกอบรมวิธีการประเมินมูลค่าทรัพย์สินทางปัญญา โดยผู้เชี่ยวชาญที่มีความรู้และประสบการณ์ในการประเมินมูลค่าทรัพย์สินทางปัญญาจากต่างประเทศ เพื่อมาฝึกอบรมให้กับทั้งธนาคารและเจ้าของทรัพย์สินทางปัญญา

หน่วยงานที่รับผิดชอบในการดำเนินการ: กรมทรัพย์สินทางปัญญา โดยร่วมกับสมาคมผู้ประเมินค่าทรัพย์สินแห่งประเทศไทย และสมาคมนักประเมินราคาอิสระไทย

รูปที่ 6.1 ระบบนิเวศของสินเชื่อที่ใช้ทรัพย์สินทางปัญญาเป็นหลักทรัพย์สินค้ำประกัน

6.2.5 สนับสนุนให้มีผู้ประเมินมูลค่าทรัพย์สินทางปัญญาที่น่าเชื่อถือ

บุคลากรที่เกี่ยวข้องกับการประเมินมูลค่าของทรัพย์สินทางปัญญา คือ ผู้ประเมินทรัพย์สิน ซึ่งบางรายมีความเชี่ยวชาญในการประเมินทรัพย์สินที่ไม่มีตัวตน (intangible assets) เช่น ทรัพย์สินทางปัญญา เป็นต้น ผู้ประเมินทรัพย์สินสามารถแบ่งเป็น ผู้ประเมินอิสระและผู้ประเมินในสังกัดของธนาคารพาณิชย์ ในจำนวนนี้ยังมีผู้ที่มีความเชี่ยวชาญด้านการประเมินทรัพย์สินทางปัญญาน้อย โดยเฉพาะผู้ประเมินของธนาคารพาณิชย์เนื่องจากธนาคารพาณิชย์ไม่เคยให้สินเชื่อโดยใช้ทรัพย์สินทางปัญญาเป็นหลักทรัพย์ค้ำประกัน ดังนั้น กรมทรัพย์สินทางปัญญา ร่วมกับสมาคมผู้ประเมินค่าทรัพย์สินแห่งประเทศไทยจำเป็นต้องจัดคอร์สฝึกอบรมการประเมินมูลค่าของทรัพย์สินทางปัญญาและให้การรับรองผู้ที่ผ่านคอร์สดังกล่าวด้วย เพื่อสร้างความเชื่อมั่นให้แก่ธนาคารพาณิชย์ และผู้รับหลักประกันอื่นๆ

หน่วยงานที่รับผิดชอบในการดำเนินการ: กรมทรัพย์สินทางปัญญา โดยร่วมกับสมาคมผู้ประเมินค่าทรัพย์สินแห่งประเทศไทย และสมาคมนักประเมินราคาอิสระไทย

ในขณะเดียวกัน ควรมีการกำหนดมาตรฐานจรรยาบรรณของวิชาชีพการประเมินสินทรัพย์ แต่ในปัจจุบัน การประเมินมูลค่าทรัพย์สินเป็นวิชาชีพที่ยังไม่มีกฎหมายรองรับการประกอบวิชาชีพ รวมทั้งไม่มีกฎหมายกำหนดอำนาจหน้าที่ให้กับสมาคมผู้ประเมินค่าทรัพย์สินแห่งประเทศไทย และสมาคมนักประเมินราคาอิสระไทย ทำให้สมาคมประเมินฯ ทั้ง 2 สมาคมไม่มีอำนาจลงโทษผู้ไม่ปฏิบัติตามมาตรฐานในการประเมินที่ทั้งสองสมาคมกำหนดขึ้นร่วมกัน ดังนั้น ร่างพระราชบัญญัติการประเมินทรัพย์สินเพื่อประโยชน์แห่งรัฐ และร่างพระราชบัญญัติการประกอบวิชาชีพประเมินมูลค่าทรัพย์สิน ควรได้รับการผลักดันให้มีผลบังคับใช้โดยเร็ว เพื่อให้สมาคมฯ มีอำนาจหน้าที่ในการกำกับดูแล และลงโทษผู้กระทำความผิดข้อกำหนดเกี่ยวกับมาตรฐานในการประเมินทรัพย์สินหรือมาตรฐานด้านจรรยาบรรณเพื่อให้เกิดความเชื่อมั่นสำหรับทั้งผู้ให้และผู้รับหลักประกันตามกฎหมาย

หน่วยงานที่รับผิดชอบในการดำเนินการ: กรมธนารักษ์ กระทรวงการคลัง

6.2.6 สนับสนุนให้มีหน่วยงานที่ค้ำประกันเงินกู้ที่ใช้ทรัพย์สินทางปัญญาเป็นหลักทรัพย์ค้ำประกัน

การปล่อยกู้โดยใช้ทรัพย์สินทางปัญญาเป็นหลักประกันเพียงอย่างเดียวอาจเป็นไปได้ยาก เนื่องจากสถาบันการเงิน เช่น ธนาคารพาณิชย์ ขาดประสบการณ์ในการปล่อยกู้ในลักษณะดังกล่าวจึงไม่สามารถประเมินระดับความเสี่ยงของการปล่อยกู้ได้ จึงมักเลือกที่จะไม่ปล่อยกู้เลย ดังนั้น เพื่อช่วยลดความเสี่ยงของธนาคารพาณิชย์หรือแหล่งเงินทุนอื่นๆ ควรมีการผลักดันให้มีหน่วยงานหรือวิสาหกิจของรัฐ เช่น บริษัทประกันสินเชื่ออุตสาหกรรมขนาดย่อม (บสย.) ช่วยค้ำประกันเงินกู้ แต่ บสย. จะต้องพัฒนาองค์ความรู้และความเชี่ยวชาญเกี่ยวกับทรัพย์สินทางปัญญา

ที่ค้าประกันอย่างเพียงพอก่อน และมีหลักเกณฑ์ในการให้บริการค้าประกันที่ชัดเจนเพื่อจำกัดความเสี่ยงของ บสย. เอง

ทั้งนี้ ในเบื้องต้น บสย. อาจเลือกให้บริการค้าประกันสินเชื่อเฉพาะสำหรับทรัพย์สินทางปัญญาบางประเภทเท่านั้น เช่น สิทธิบัตร หรือ อนุสิทธิบัตร ที่เกี่ยวกับเทคโนโลยีในการผลิตสินค้า เป็นต้นโดยอาจจะอาศัยความร่วมมือกับหน่วยงานที่เกี่ยวข้องในการพัฒนาเทคโนโลยีการผลิตสินค้า เช่น สำนักงานพัฒนาวิทยาศาสตร์และเทคโนโลยีแห่งชาติ (สวทช.) หรือแม้แต่กระทรวงอุตสาหกรรม เพื่อร่วมมือกันส่งเสริมให้ผู้ผลิตหรือผู้คิดค้นนวัตกรรมใหม่ ๆ สามารถเข้าถึงแหล่งเงินทุนและนำเงินทูลดงกล่าวมาต่อยอดการพัฒนาได้ ทั้งนี้ รัฐบาลอาจมีการจัดสรรงบประมาณเพื่อให้การสนับสนุน บสย. ในการดำเนินการดังกล่าวเพราะเป็นโครงการที่มีความเสี่ยงสูง อย่างไรก็ตาม ควรจะมีการแบ่งภาระของความเสี่ยงที่เกิดจากหนี้เสียระหว่าง บสย. กับรัฐบาลที่เป็นธรรม เพื่อให้ทั้งสองฝ่ายต้องตระหนักถึงความเสี่ยงและต้นทุนของโครงการสินเชื่อที่กล่าวมาด้วยเพื่อให้มีการดำเนินการอย่างรัดกุม

หน่วยงานที่รับผิดชอบในการดำเนินการ: สำนักงานพัฒนาวิทยาศาสตร์และเทคโนโลยีแห่งชาติ (สวทช.) ร่วมกับ กระทรวงอุตสาหกรรม และ บสย.

6.2.7 สร้างฐานข้อมูลเชื่อมโยงระหว่างคุณภาพของทรัพย์สินทางปัญญา (IP rating) กับความเสี่ยงในการชำระหนี้ (default ratio)

ในกรณีที่ไม่มีหน่วยงานใดที่ให้บริการค้าประกันสินเชื่อที่มีทรัพย์สินทางปัญญาเป็นหลักทรัพย์สินค้าประกัน ธนาคารพาณิชย์ หรือแหล่งเงินทุนอื่น ๆ จะสามารถประเมินความเสี่ยงในการปล่อยกู้ได้เมื่อมีข้อมูลอัตราความเสี่ยงของการผิดนัดชำระหนี้ของลูกหนี้ที่ใช้ทรัพย์สินทางปัญญาเป็นสินทรัพย์ค้ำประกัน แต่เนื่องจากลูกหนี้แต่ละรายมีระดับความเสี่ยงที่ต่างกัน อาจจำเป็นต้องมีการประเมินคุณภาพของทรัพย์สินทางปัญญาที่ใช้ในการค้ำประกันด้วย ดังเช่นในกรณีของประเทศเกาหลีใต้ซึ่งผู้ที่เข้ารับสินเชื่อจาก KDB (Korea Development Bank) หรือรับประกันสินเชื่อจาก KODIT (Korea Credit Guarantee Fund) จะต้องผ่านการประเมินคุณภาพของทรัพย์สินทางปัญญาที่ใช้เป็นหลักทรัพย์สินค้าประกันโดยสองหน่วยงาน คือ KIPA (Korea Invention Promotion Association) และ KIBO (Korea Technology Finance Corporation) โดยจะพิจารณาจากกระแสรายได้ในอนาคต

เนื่องจากทรัพย์สินทางปัญญามีหลากหลาย การประเมินระดับคุณภาพของทรัพย์สินทางปัญญาโดย KIPA และ KIBO ที่กล่าวมานั้นจะจำกัดเฉพาะทรัพย์สินทางปัญญาที่เกี่ยวกับนวัตกรรมทางด้านเทคโนโลยีในการผลิตสินค้าหรือให้บริการ โดยมีการกำหนดระดับคุณภาพของทรัพย์สินทางปัญญาที่ใช้ในการระดมทุน 1 ถึง 5 ก่อนที่จะมีการอนุมัติสินเชื่อหรือให้การค้ำประกันสินเชื่อ หลังจากนั้น ดำเนินการเก็บข้อมูลการผิดชำระหนี้ หรือหนี้สูญของโครงการสินเชื่อที่เข้าไปค้ำ

ประกันในช่วง 10 ปีที่ผ่านมา ทำให้มีข้อมูลสถิติที่สามารถเชื่อมโยงระดับคุณภาพของเทคโนโลยีและความเสี่ยงทางการเงินจากข้อมูลเชิงประจักษ์ทำให้มีความน่าเชื่อถือ สถิติดังกล่าวสะท้อนว่าโครงการสินเชื่อที่ปล่อยกู้ให้กับธุรกิจที่มีเทคโนโลยีที่มีคุณภาพดีมาก และดี คือ ระดับ 1 และ 2 มีอัตราหนี้เสียเป็นศูนย์ทำให้ธนาคารพาณิชย์พร้อมให้เงินกู้แก่ธุรกิจที่ได้รับการประเมินในระดับดังกล่าวโดยไม่ต้องพึ่งพาการค้ำประกันเงินกู้

ดังนั้น เพื่อให้มีฐานข้อมูลของโครงการสินเชื่อที่มีทรัพย์สินทางปัญญาเป็นหลักทรัพย์สินค้ำประกัน ควรมีการเก็บและประมวลข้อมูลสถิติหนี้เสียของโครงการสินเชื่อที่มีทรัพย์สินทางปัญญาเป็นหลักทรัพย์สินค้ำประกัน โดยผู้ดำเนินการ คือ ธนาคารแห่งประเทศไทยในกรณีที่ได้รับหลักประกันคือ ธนาคารพาณิชย์ และ สถาบันการเงินภายใต้การกำกับของธนาคารแห่งประเทศไทยเนื่องจากสถาบันการเงินเหล่านี้ต้องรายงานข้อมูลรายละเอียดของสินเชื่อให้แก่ธนาคารแห่งประเทศไทยอยู่แล้ว ในกรณีที่วิสาหกิจของรัฐเป็นผู้ปล่อยกู้หรือให้การค้ำประกันเงินกู้ เช่น ธนาคารพัฒนาวิสาหกิจขนาดกลางและขนาดย่อมแห่งประเทศไทยอาจมีโครงการปล่อยกู้ตามนโยบายของรัฐเช่นในอดีต หรือ บสย. ที่มีโครงการค้ำประกันสินเชื่อที่มีทรัพย์สินทางปัญญาเป็นหลักทรัพย์สินค้ำประกันวิสาหกิจของรัฐเหล่านี้สามารถเก็บฐานข้อมูลดังกล่าวได้

หน่วยงานที่รับผิดชอบในการดำเนินการ: ธนาคารแห่งประเทศไทย หรือ ธนาคารพัฒนาวิสาหกิจขนาดกลางและขนาดย่อมแห่งประเทศไทย หรือ บริษัทประกันสินเชื่ออุตสาหกรรมขนาดย่อมแล้วแต่ลักษณะของผู้รับหลักประกัน

6.2.8 พัฒนาระบบการป้องปรามการละเมิดทรัพย์สินทางปัญญาที่มีประสิทธิภาพ

การละเมิดทรัพย์สินทางปัญญาในประเทศไทยมีโอกาสเกิดขึ้นค่อนข้างสูง ซึ่งการถูกละเมิดสิทธิส่งผลต่อการประมาณการรายได้ของทรัพย์สินทางปัญญา เนื่องจากทำให้เกิดความไม่แน่นอนของการสร้างรายได้ของทรัพย์สินทางปัญญานั้นๆ อีกทั้งการได้รับการชดเชยจากการถูกละเมิดค่อนข้างต่ำ ในขณะที่การฟ้องละเมิดมีค่าใช้จ่ายสูงทั้งด้านค่าจ้างบริษัทกฎหมาย และค่าเสียโอกาสจากรายได้ ดังนั้น กรมทรัพย์สินทางปัญญาควรผลักดันให้มีการพัฒนาระบบการคุ้มครองทรัพย์สินทางปัญญาที่มีประสิทธิภาพ รวดเร็ว รวมทั้งการชดเชยจากการถูกละเมิดจะต้องรวดเร็วและเป็นธรรมต่อเจ้าของสิทธิด้วย

หน่วยงานที่รับผิดชอบในการดำเนินการ: กรมทรัพย์สินทางปัญญา และ สำนักงานตำรวจแห่งชาติ

6.2.9 ฝึกอบรมผู้ให้หลักประกันให้มีความรู้เกี่ยวกับการจดทะเบียนทรัพย์สินทางปัญญาเพื่อคุ้มครองสิทธิ การจดทะเบียนสัญญาหลักประกันทางธุรกิจ และการประเมินค่าของทรัพย์สินทางปัญญา

ผู้ประกอบการโดยเฉพาะผู้ประกอบการขนาดย่อม หรือ start up ส่วนใหญ่ยังขาดความรู้ความเข้าใจเกี่ยวกับการจดทะเบียนทรัพย์สินทางปัญญา การใช้สิทธิในทรัพย์สินทางปัญญา รวมทั้งการใช้ทรัพย์สินทางปัญญาของตนมาเป็นหลักประกันการกู้ยืม ตลอดจนการคำนวณหรือวิธีการประเมินมูลค่าทรัพย์สินทางปัญญาของตน กรมทรัพย์สินทางปัญญาและสมาคมผู้ประเมินค่าทรัพย์สินแห่งประเทศไทย และสมาคมนักประเมินราคาอิสระไทยควรประสานความร่วมมือกันเพื่อจัดอบรมให้ความรู้ความเข้าใจในเบื้องต้นเกี่ยวกับประเด็นดังกล่าว เพื่อให้ผู้ประกอบการเข้าใจในภาพรวมของการระดมทุนจากทรัพย์สินทางปัญญา และขั้นตอนการดำเนินการในทางปฏิบัติ

หน่วยงานที่รับผิดชอบในการดำเนินการ: กรมทรัพย์สินทางปัญญา

6.2.10 สนับสนุนให้ผู้ให้หลักประกันมีบัญชีรายรับ รายจ่าย และงบดุลของธุรกิจที่เชื่อถือได้

ปัญหาหลักของธุรกิจขนาดกลางและขนาดย่อมในการเข้าถึงสินเชื่อคือ การขาดหลักฐานเกี่ยวกับผลการดำเนินงานของธุรกิจในอดีตที่ต้องใช้เป็นข้อมูลประกอบการพิจารณาสินเชื่อ เนื่องจากธุรกิจขนาดกลางและขนาดย่อมจำนวนมากไม่มีการทำบัญชีรายรับ รายจ่ายและงบดุลที่เป็นระบบและเชื่อถือได้ ธุรกิจเหล่านี้จึงไม่มีโอกาสใช้ทรัพย์สินทางปัญญาที่ได้ค้นคิดมาระดมทุนได้ เนื่องจากการประเมินมูลค่าของทรัพย์สินทางปัญญานั้นจะต้องใช้ข้อมูลรายได้ และค่าใช้จ่ายในอดีตที่สะท้อนความเป็นจริง ดังนั้น ผู้ประกอบการขนาดย่อมควรได้รับการถ่ายทอดและฝึกอบรมเกี่ยวกับวิธีการบันทึกบัญชีที่เป็นระบบ และชัดเจน โปร่งใส เพื่อช่วยสร้างฐานข้อมูล และการจัดเก็บเอกสารสำหรับใช้ในการคำนวณวิธีการประเมินมูลค่าทรัพย์สิน อาทิ การคำนวณกระแสรายได้ที่จะเกิดขึ้น เป็นต้น

หน่วยงานที่รับผิดชอบในการดำเนินการ: กรมทรัพย์สินทางปัญญา

6.2.11 สนับสนุนเงินทุนสำหรับค่าใช้จ่ายในการประเมินทรัพย์สินทางปัญญา

ผู้ประกอบการรายย่อยที่อาจได้รับการพิจารณาอนุมัติสินเชื่อจากการใช้ทรัพย์สินทางปัญญาของตนมาเป็นหลักประกันจากธนาคารพาณิชย์หรือแหล่งเงินทุนอื่น ๆ ในเบื้องต้นจะต้องว่าจ้างให้มีการประเมินมูลค่าของทรัพย์สินทางปัญญาจากผู้ที่มีความเชี่ยวชาญ แต่เนื่องจากประเทศไทยยังไม่มีฐานข้อมูลราคาทรัพย์สินทางปัญญาที่อ้างอิงได้ การประเมินมูลค่าจะต้องใช้วิธีการประมาณการกระแสรายได้ในอนาคตซึ่งมีตัวแปรจำนวนมากที่ผู้ประเมินจะต้องประมาณการ เช่น การเทียบเคียงรายได้ของธุรกิจที่มีทรัพย์สินทางปัญญาในลักษณะที่คล้ายคลึงกัน การ

ประเมินความเสี่ยงในการถูกละเมิดทรัพย์สินทางปัญญา การประเมินความเสี่ยงของการมีคู่แข่งที่มีเทคโนโลยีหรือนวัตกรรมที่เหนือกว่า ฯลฯ ทำให้มีค่าใช้จ่ายค่อนข้างสูงเมื่อเทียบกับค่าใช้จ่ายในการประเมินสินทรัพย์อื่น ๆ เช่น ที่ดิน เป็นต้น ทั้งนี้จากการสัมภาษณ์สมาคมผู้ประเมินค่าทรัพย์สินแห่งประเทศไทย และสมาคมนักประเมินราคาอิสระไทย พบว่า ต้นทุนของการประเมินมูลค่าด้วยการประมาณการจากกระแสรายได้ในอนาคตไม่ต่ำกว่าหลักแสนบาท ดังนั้น ภาครัฐอาจจำเป็นต้องมีมาตรการที่ช่วยอุดหนุนผู้ประกอบการรายย่อยสำหรับค่าใช้จ่ายดังกล่าว

หน่วยงานที่รับผิดชอบในการดำเนินการ: กรมทรัพย์สินทางปัญญา

ตารางที่ 6.1 ข้อเสนอแนะเพื่อพัฒนาระบบนิเวศของการใช้ทรัพย์สินทางปัญญาเป็นหลักทรัพย์สินค้าประกัน

ข้อเสนอแนะ	การดำเนินการ	หน่วยงานที่รับผิดชอบ
1. จัดทำข้อมูลการจดทะเบียนสัญญาหลักประกันทางธุรกิจแบบ real time	<ul style="list-style-type: none"> ● กรมพัฒนาธุรกิจการค้าควรพัฒนาระบบเทคโนโลยีสำหรับรองรับการชำระค่าธรรมเนียมออนไลน์ และเชื่อมต่อสัญญาหลักประกันทางธุรกิจเข้ากับฐานข้อมูลการจดทะเบียนทรัพย์สินทางปัญญาของกรมทรัพย์สินทางปัญญา ● กรมพัฒนาธุรกิจการค้าควรพัฒนาระบบการจดทะเบียนสัญญาหลักประกันฯ ให้ผู้ให้หลักประกันสามารถ update ข้อมูลเกี่ยวกับสถานะของทรัพย์สินทางปัญญาที่ใช้เป็นหลักทรัพย์สินค้าประกันได้ด้วย เช่น การโอนสิทธิ การอนุญาตให้ใช้สิทธิ การถูกฟ้องละเมิด เป็นต้น 	กรมพัฒนาธุรกิจการค้า กระทรวงพาณิชย์ ร่วมกับกรมทรัพย์สินทางปัญญา กระทรวงพาณิชย์
2. สร้างตลาดกลางในการซื้อขาย หรือเช่าทรัพย์สินทางปัญญา	<ul style="list-style-type: none"> ● กรมทรัพย์สินทางปัญญาจำเป็นต้องลดระยะเวลาในการจดทะเบียนทรัพย์สินทางปัญญา และพัฒนาระบบการจดทะเบียนที่โปร่งใส รวดเร็ว เพื่อให้มีจำนวนทรัพย์สินทางปัญญาที่จดทะเบียนมากพอที่จะเป็นฐานข้อมูลในตลาดกลาง ● ควรมีมาตรการเพื่อสร้างแรงจูงใจให้กับผู้ประกอบการเลือกที่จะทำธุรกรรมซื้อขายหรือเช่าสิทธิในทรัพย์สินทางปัญญาในตลาดกลาง 	กรมทรัพย์สินทางปัญญา กระทรวงพาณิชย์
3. พัฒนาระบบข้อมูลราคาทรัพย์สินทางปัญญาที่สามารถใช้อ้างอิงได้	<ul style="list-style-type: none"> ● ควรรวบรวมข้อมูลราคาของทรัพย์สินทางปัญญา ดังนี้ <ul style="list-style-type: none"> ▪ ติดตามข้อมูลรายละเอียดของธุรกรรมการซื้อขายทรัพย์สินทางปัญญาจากผู้เสนอขายหรือเช่าทรัพย์สินทางปัญญาบนเว็บไซต์ IP Mart 	กรมทรัพย์สินทางปัญญา กระทรวงพาณิชย์

ข้อเสนอแนะ	การดำเนินการ	หน่วยงานที่รับผิดชอบ
	<ul style="list-style-type: none"> ▪ รวบรวมข้อมูลในการทำธุรกรรมซื้อขายทรัพย์สินทางปัญญาจากรายงานประจำปีของบริษัทที่จดทะเบียนในตลาดหลักทรัพย์ (แบบฟอร์ม 56-1) 	
<p>4. พัฒนาระบบการประเมินมูลค่าทรัพย์สินทางปัญญา</p> <ul style="list-style-type: none"> • สมาคมผู้ประเมินค่าทรัพย์สินแห่งประเทศไทย และสมาคมนักประเมินราคาอิสระไทย ออกประกาศที่ 6/2559 เรื่องแนวทางและวิธีปฏิบัติในการประเมินมูลค่าทรัพย์สิน ตาม พ.ร.บ. หลักประกันทางธุรกิจ พ.ศ. 2558 ซึ่งได้กำหนดแนวทางและหลักเกณฑ์การประเมินมูลค่าทรัพย์สินทางปัญญาไว้ 	<ul style="list-style-type: none"> • ควรมีการจัดฝึกอบรมวิธีการประเมินมูลค่าทรัพย์สินทางปัญญา โดยผู้เชี่ยวชาญที่มีความรู้และประสบการณ์ในการประเมินมูลค่าทรัพย์สินทางปัญญาจากต่างประเทศ เพื่อมาฝึกอบรมให้กับทั้งธนาคารและเจ้าของทรัพย์สินทางปัญญา 	<p>กรมทรัพย์สินทางปัญญา ร่วมกับ สมาคมผู้ประเมินค่าทรัพย์สินแห่งประเทศไทย และสมาคมนักประเมินราคาอิสระไทย</p>
<p>5. สนับสนุนให้มีผู้ประเมินมูลค่าทรัพย์สินทางปัญญาที่น่าเชื่อถือ</p>	<ul style="list-style-type: none"> • ควรมีการกำหนดมาตรฐานจรรยาบรรณของวิชาชีพการประเมินสินทรัพย์ • ควรผลักดันร่าง พ.ร.บ. การประเมินทรัพย์สินเพื่อประโยชน์แห่งรัฐ และร่าง พ.ร.บ. การประกอบวิชาชีพประเมินมูลค่าทรัพย์สิน ให้มีผลบังคับใช้ 	<p>กรมธนารักษ์ กระทรวงการคลัง</p> <p>หมายเหตุ: ร่างกฎหมายทั้ง 2 ฉบับ อยู่ในความรับผิดชอบของกรมธนารักษ์ กระทรวงการคลัง</p>
<p>6. สนับสนุนการมีหน่วยงานที่ค้ำประกันเงินกู้ที่ใช้ทรัพย์สินทางปัญญาเป็นหลักประกัน</p>	<ul style="list-style-type: none"> • ควรมีการผลักดันให้มีหน่วยงานหรือวิสาหกิจของรัฐ เช่น บสย. ช่วยค้ำประกันเงินกู้ เพื่อช่วยลดความเสี่ยงของธนาคารพาณิชย์หรือแหล่ง 	<p>บสย. ร่วมกับ สวทช. และกระทรวงอุตสาหกรรม</p> <p>หมายเหตุ: การพัฒนาด้านทรัพย์สินทางปัญญาโดย</p>

ข้อเสนอแนะ	การดำเนินการ	หน่วยงานที่รับผิดชอบ
	เงินทุนอื่น	ส่วนมากจะมาจากโครงการของ สวทช. ร่วมกับกระทรวงอุตสาหกรรม ดังนั้น หน่วยงานค้าประกัน ควรพิจารณาให้ความช่วยเหลือร่วมด้วย เพื่อผลักดันให้มีการใช้ทรัพย์สินทางปัญญาเป็นหลักทรัพย์สินในการค้าประกันสินเชื่อ
7. สร้างฐานข้อมูลเชื่อมโยงระหว่างคุณภาพของทรัพย์สินทางปัญญา (IP rating) กับความเสี่ยงในการชำระหนี้ (default ratio)	<ul style="list-style-type: none"> ควรมีการเก็บและประมวลผลสถิติหนี้เสียของโครงการสินเชื่อที่มีทรัพย์สินทางปัญญาเป็นหลักทรัพย์สินค้าประกัน เพื่อให้มีฐานข้อมูลที่สามารถเชื่อมโยงระดับคุณภาพของเทคโนโลยีและความเสี่ยงทางการเงิน 	<ol style="list-style-type: none"> ธนาคารแห่งประเทศไทย ธนาคารพัฒนาวิสาหกิจขนาดกลางและขนาดย่อมแห่งประเทศไทย บริษัทประกันสินเชื่ออุตสาหกรรมขนาดย่อม <p><u>หมายเหตุ:</u> หน่วยงานที่รับผิดชอบขึ้นอยู่กับลักษณะของผู้รับหลักประกัน</p>
8. พัฒนาระบบการป้องปรามการละเมิดทรัพย์สินทางปัญญาที่มีประสิทธิภาพ	<ul style="list-style-type: none"> ควรผลักดันให้มีการพัฒนาระบบการคุ้มครองทรัพย์สินทางปัญญาที่มีประสิทธิภาพ รวดเร็ว รวมทั้งการชดเชยจากการถูกละเมิดจะต้องรวดเร็ว และเป็นธรรมต่อเจ้าของสิทธิ 	กรมทรัพย์สินทางปัญญา และสำนักงานตำรวจแห่งชาติ
9. ฝึกอบรมผู้ให้หลักประกันให้มีความรู้เกี่ยวกับการจดทะเบียนทรัพย์สินทางปัญญาเพื่อคุ้มครองสิทธิ การจดทะเบียนสัญญาหลักประกันทางธุรกิจ และการประเมินค่าของทรัพย์สินทางปัญญา	<ul style="list-style-type: none"> จัดให้มีการอบรมให้ความรู้ความเข้าใจในเบื้องต้นให้กับผู้ประกอบการ หรือ start up เกี่ยวกับการจดทะเบียนทรัพย์สินทางปัญญา การจดทะเบียนสัญญาหลักประกันทางธุรกิจ และการประเมินค่าของทรัพย์สินทางปัญญา 	กรมทรัพย์สินทางปัญญา กระทรวงพาณิชย์ ร่วมกับสมาคมผู้ประเมินค่าทรัพย์สินแห่งประเทศไทย และสมาคมนักประเมินราคาอิสระไทย
10. สนับสนุนผู้ให้หลักประกันมีบัญชีรายรับ รายจ่าย	<ul style="list-style-type: none"> ควรมีการถ่ายทอดความรู้ และฝึกอบรมเกี่ยวกับวิธีการบันทึกบัญชีที่ 	กรมทรัพย์สินทางปัญญา กระทรวงพาณิชย์

ข้อเสนอแนะ	การดำเนินการ	หน่วยงานที่รับผิดชอบ
และงบดุลของธุรกิจที่เชื่อถือได้	เป็นระบบ ชัดเจน และโปร่งใส ให้กับผู้ประกอบการ หรือ SMEs เพื่อให้สะดวกต่อขั้นตอนการประเมินมูลค่าทรัพย์สินทางปัญญา รวมทั้งยังช่วยให้เข้าถึงสินเชื่อได้ง่ายขึ้นด้วย	
11. สนับสนุนเงินทุนสำหรับค่าใช้จ่ายในการประเมินทรัพย์สินทางปัญญา	<ul style="list-style-type: none"> ควรมีมาตรการที่ช่วยลดต้นทุนค่าใช้จ่ายในการประเมินมูลค่าทรัพย์สินทางปัญญา 	กรมทรัพย์สินทางปัญญา กระทรวงพาณิชย์

เอกสารอ้างอิง

ภาษาไทย

บริษัทประกันสินเชื่อเพื่ออุตสาหกรรมขนาดย่อม ดาวน์โหลดเอกสารได้ที่

http://www.tcg.or.th/customer_step.php (1 กันยายน 2559)

บริษัทประกันสินเชื่อเพื่ออุตสาหกรรมขนาดย่อม ดาวน์โหลดเอกสารได้ที่

http://www.tcg.or.th/customer_startup.php (1 กันยายน 2559)

ศรตม์ ดิษฐพาน 2555 การประเมินมูลค่าทรัพย์สินทางปัญญาเพื่อวัตถุประสงค์ทางภาษีเงินได้.

วิทยานิพนธ์ นิติศาสตรมหาบัณฑิต สาขากฎหมายภาษี คณะนิติศาสตร์

มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์.

ศาสตราจารย์ ดร. กำชัย จงจักรพันธ์ 2557 *เรื่องนำรู้เกี่ยวกับกฎหมายหลักประกันทางธุรกิจ*

คณะกรรมการพิจารณาปรับปรุงและพัฒนากฎหมายว่าด้วยหลักประกันทางธุรกิจ

คณะกรรมการปฏิรูปกฎหมาย

สมาคมผู้ประเมินค่าทรัพย์สินแห่งประเทศไทย *หลักเกณฑ์การพิจารณาการลงทะเบียนจัดระดับผู้*

ประเมิน ดาวน์โหลดเอกสารได้ที่ http://my.vat.or.th/images/document/1_5.pdf

สำนักงานคณะกรรมการกำกับหลักทรัพย์และตลาดหลักทรัพย์ 2559 *รายชื่อบริษัทประเมินมูลค่า*

ทรัพย์สินในตลาดทุนและผู้ประเมินหลักที่ได้รับความเห็นชอบจากสำนักงาน

คณะกรรมการกำกับหลักทรัพย์และตลาดหลักทรัพย์ ตามประกาศสำนักงาน

คณะกรรมการกำกับหลักทรัพย์ ที่ สช.24/2555 เรื่องการให้ความเห็นชอบบริษัทประเมิน

มูลค่าทรัพย์สินและผู้ประเมินหลักสำหรับธุรกรรมในตลาดทุน (ข้อมูล ณ วันที่ 1 เมษายน

2559) ดาวน์โหลดเอกสารได้ที่

http://www.sec.or.th/TH/RaisingFunds/EquityDebt/Documents/list_professi

[onal/valuer.xls](http://www.sec.or.th/TH/RaisingFunds/EquityDebt/Documents/list_professional/valuer.xls)

ภาษาอังกฤษ

- Alekseev, Innokenty. 2002, *Securitization of intellectual property*.
- American Society of Appraisers, 2009, *ASA Business Valuation Standard*.
- “A Method for Valuing High-Risk, Long-Term Investments: The Venture Capital Method” Harvard Business School Case Study, 9-288-006, 1987, Rev. 6/89, Cambridge, MA, USA.
- Arvind Viswanathan. 2012, *Application of IP Valuation Approaches*, NATIONAL SEMINAR.
- Brassell, Martin and Kelvin King. 2013, *Banking on IP? The role of intellectual property and intangible assets in facilitating business finance*.
- Cao Wei. 2010, *Research on Securitization of Intellectual Property for Small and Medium-Sized Enterprise Innovation*. School of Accounting and Finance, Zhongnan University of Economics and Law. ดาวน์โหลดเอกสารได้ที่ http://www.pucsp.br/icim/ingles/downloads/papers_2010/part_6/15_Research%20on%20Securitization%20of%20Intellectual%20Property%20for%20Small%20and.pdf
- China IP News. (2016-02-19). *Patent Pledge Financing Exceeds 56 Billion Yuan in 2015*. ดาวน์โหลดเอกสารได้ที่ <http://www.chinatradeoffice.com/blog/show/192.html>
- China is set to establish a national IP trading market*, 2008, ดาวน์โหลดเอกสารได้ที่ <http://www.unitalen.com/html/node/45380-1.htm>
- Chinese company's \$1.3 billion patent and trademark loan enters the IP deal pantheon*, ดาวน์โหลดเอกสารได้ที่ <http://www.iam-media.com/blog/detail.aspx?g=481b76b6-637f-427f-b8d6-78d06cece504>
- Czarnitzki, Dirk, Bronwyn Hall and Hanna Hottenrott. 2014, *Patents as Quality Signals? The Implications for Financing Constraints on R&D*.
- DEEP Centre. 2014, *The Rise of Sovereign Patent Funds: Insights and Implications*.
- Dominic de Vries. 2011, *Leveraging Patents Financially: A Company Perspective*, Gabler Verlag, the Netherlands.
- Elmore, John. 2015. *Intangible Property Transfer Price Insights*.

Emma Flett and Jennifer F. Wilson, 2014, *Banking on IP: a call for action from the UK Intellectual Property Office*.

European Union. 2015, *Fact Sheet IP assets for financial advantages*, European IPR Helpdesk.

GPFI. 2014, *Enhancing SME Access to Finance: Case Studies*.

Harhoff, Dietmar (2009), The role of patents and licenses in securing external finance for innovation, EIB Papers, ISSN 0257-7755, Vol. 14, Iss. 2, pp. 74-97. European Investment Bank. ดาวน์โหลดเอกสารได้ที่ <http://citeseerx.ist.psu.edu/viewdoc/download?doi=10.1.1.459.3264&rep=rep1&type=pdf>

Hao Nan. 2011, *State-level zone for IP finance*, investment. China Daily 06/22/2011 page 17. ดาวน์โหลดเอกสารได้ที่ http://www.chinadaily.com.cn/cndy/2011-06/22/content_12748478.htm

Heberden, Tim. 201, *Intellectual Property Valuation and Royalty Determination*, Wolters Kluwer Law & Business.

Intellectual Property (IP) Hub Master Plan (2013).

Intellectual Property Office. 2011, *Agreeing a price for IP rights: IP Health Check 2*. ดาวน์โหลดเอกสารได้ที่ https://www.gov.uk/government/uploads/system/uploads/attachment_data/file/321618/iprpricebooklet.pdf

Intellectual Property Office. 2013, *Intellectual property rights in the USA*.

International Property Office. 2013, *Banking on IP? An Active Response*.

International Property Office. 2013, *Banking on IP? The role of intellectual property and intangible assets in facilitating business finance-final report*.

Intellectual Property Office UK (2013/2014) *Banking on IP? The Role of Intellectual Property and Intangible Assets in Facilitating Business Finance: Final Report*.

Intellectual Property Office. (February 2016), *Intellectual property – guidance Valuing your intellectual property*. ดาวน์โหลดเอกสารได้ที่ <https://www.gov.uk/guidance/valuing-your-intellectual-property> .

- IP Australia. *IP valuation methods* ดาวน์โหลดเอกสารได้ที่ <http://www.ipaustralia.gov.au/manage-your-ip/review-your-ip/ip-valuation-methods/>
- IP Steering Committee. 2013, *Intellectual Property (IP) Hub Master Plans*.
IP valuation methods ดาวน์โหลดเอกสารได้ที่ <http://www.ipaustralia.gov.au/manage-your-ip/review-your-ip/ip-valuation-methods/>
- Joonseok, Lee. 2014, *Korea's recent IP policy and developments in IP system*.
(ไฟล์นำเสนอ PowerPoint)
- KIPO. 2014, Annual Report 2014.
- Kreditanstalt für Wiederaufbau. 2007, *Immaterielle Vermögenswerte und Unternehmensfinanzierung*, KfW-Research, Sonderband "Innovationen im Mittelstand", (37), pp. 149-165. ดาวน์โหลดเอกสารได้ที่ http://www.kfw.de/DE_Home/Research/Publikatio94/Mittelstan45/Mittelstnd99/Per_39_Periodikum_immat_Sicherheiten_071030_final_online.pdf
- Lim Wing Hui. *Monetising Intellectual Property*. The Star online ดาวน์โหลดเอกสารได้ที่ www.thestar.com.my/SME/2014/05/29/monetising-intellectual-property-plan-to-provide-financing-backed-by-ideas-as-collateral-starts-to/
- Malaysia Debt Venture Berhad website: www.mdv.com.my/product-services/gvoernment-schemes/intellectual-property-finacning/
- Mann, William. 2015, *Creditor rights and innovation: Evidence from patent collateral*.
- Mark Weston 2014, *Valuation of Intellectual Property*, KPMG LLP. ดาวน์โหลดเอกสารได้ที่ <http://www.kpmg.com/ca/en/topics/kpmg-ignite/documents/s2-ip-ignite-presentation-final.pdf>
- OECD. 2006, *Valuation and exploitation of intellectual property*.
- OECD. 2013, *Supporting Investment in Knowledge Capital, Growth and Innovation*.
- OECD. 2015, *Boosting Malaysia's National Intellectual Property System for Innovation*, OECD Publication, Paris.
- OECD, 2015, *Chapter 9 IP-Based Financing of Innovative firms*.
- OECD. 2015. *IP-Based Financing of Innovative Firms*.

- Oh, Steve. 2014, *Status of IP Finance in Korea*. *Inventus Intellectual Property Group*, presented in Global Intellectual Property Summit 2014.
- Patent Pledge Financing Exceeds 56 Billion Yuan in 2015*. China IP News (2016-02-19).
- Peter Kaldos and Dulce Miranda. 2013, *Final Report from the Expert Group on Intellectual Property Valuation*. General for Research and Innovation. ดาวน์โหลดเอกสารได้ที่ https://ec.europa.eu/research/innovation-union/pdf/Expert_Group_Report_on_Intellectual_Property_Valuation_IP_wb_2.pdf
- Pierre El Khoury, Ph.D 2015, *IP and Finance: Accounting and Valuation of IP Assets and IP-based Financing*. Sagess Law School Beirut, LEBANON.
- Protecting your Intellectual Property Rights (IPR) in China*. ดาวน์โหลดเอกสารได้ที่ http://beijing.usembassy-china.org.cn/protecting_ipr.html
- Radhika Pandey. 2006, *Intellectual Property Valuation: A Critical Aspect of IP Securitization*. ดาวน์โหลดเอกสารได้ที่ http://papers.ssrn.com/sol3/papers.cfm?abstract_id=904604
- Relecura Intellience Report. 2015, *IP backed financing: Overview of Trends*, ดาวน์โหลดได้ที่ https://www.relecura.com/reports/IP_Backed_Financing.pdf
- Richard Hooper and Ros Lynch. 2013, *The Copyright Hub: Streamlining copyright for the digital age*, The Copyright Hub Launch Group.
- Rita Leao Furtado Gomes. 2011, *Master thesis: ZARA: a case study about brand valuation*, Catholic University of Portugal, Porto.
- Rodyk & Davidson LLP. 2014, *Intellectual Property as Security and the IP Financing Scheme in Singapore*.
- Ruchika Chitravanshi. (Dec 16, 2015). *National policy suggests use of intellectual property rights as collateral to raise funds*. ET Bureau ดาวน์โหลดเอกสารได้ที่ http://articles.economictimes.indiatimes.com/2015-12-16/news/69091243_1_ipr-policy-skill-india-intellectual-property-rights
- Schwab, Klaus. *The Global Competitiveness Report 2015-2016*.
- Solomon, Dov and Miriam Bitton. 2015, *Intellectual property securitization*.

- Syla, Jennifer. 1999, *Bowie Bonds Sold for Far More than a Song: The Securitization of Intellectual Property as a Super-Charged Vehicle for High Technology Financing*, Santa Clara High Technology Law Journal, Volume 15 Issue 1.
- Taylor Wessing LLP. 2014, *Are you banking on your IP?*
- Valuation and Commercialization of Invention, Trademarks and Industrial Designs
Teheran, Islamic Republic of Iran, October 23rd-24th 2012 ดาวโหลดเอกสารได้ที่
<http://iranipractices.com/fa/public/js/ckfinder/userfiles/files/main/Application%20of%20IP%20Valuation%20Approache.pdf>
- Wang Xin. 2015, *Government supports unique intellectual property fund*. China Daily 2015-11-11. ดาวโหลดเอกสารได้ที่
http://www.chinadaily.com.cn/beijing/2015-11/11/content_22430898.htm
- Weston Anson. 2010, *IP in Bankruptcy, Reorganization and Securitization*. CONSOR Intellectual Asset Management.
- Weston Anson and Jeff Anderson. 2013, *Valuation of IP for Acquisitions and Brand Value Enhancement*. CONSOR Intellectual Asset Management Business Valuation Resources.
- Weston Anson. 2015, *Alternate Approaches to the Valuation of Intellectual Property*. ดาวโหลดเอกสารได้ที่
<http://www.ipwatchdog.com/2015/02/11/alternate-approaches-to-the-valuation-of-intellectual-property/id=54651/>
- WIPO. 2012, *The Economics of Intellectual Property in the Republic of Korea*.
- Wong, Adrian. 2015, *Banking on Intellectual Property*, The Edge Malaysia, February 6, 2015.
- Wong, P.K., Y.P. Ho, A. Singh & C.C. Hang. 2012, *Intellectual Property Rights in the Global Digital Convergence Space: Opportunities for Singapore as an IP Hub*.
- World Bank. 2014, *Using Intellectual Property to Raise Innovation Finance, The Innovation Policy Platform*.
- World Trademark Review. 2014, *China's Multi-billion dollar IP Financing may not be all it seems*. ดาวโหลดเอกสารได้ที่

www.orldtrademarkreview.com/Blog/detail.aspx?g=34111e50-f758-4fc6-9771-3b975dac49ac

You Yunting. 2011, *China Begins to Try Out Intellectual Property Pledge System*.

Bridge IP Commentary. ดาวน์โหลดเอกสารได้ที่

<http://www.chinaiplawyer.com/china-begins-to-try-out-intellectual-property-pledge-system/>

กฎหมาย

กฎกระทรวง กำหนดค่าธรรมเนียมการจดทะเบียน การตรวจดูรายการจดทะเบียน และ
ค่าธรรมเนียมอื่นที่เกี่ยวข้องกับหลักประกันทางธุรกิจ พ.ศ. 2559

กฎกระทรวง กำหนดหลักเกณฑ์ วิธีการ และเงื่อนไขในการขายทอดตลาด พ.ศ. 2554

ประกาศกรมพัฒนาธุรกิจการค้า เรื่อง หลักเกณฑ์และวิธีการจดทะเบียนสัญญาหลักประกันทาง
ธุรกิจ พ.ศ. 2559

ประกาศธนาคารแห่งประเทศไทย ที่ สนส. 5/2559 เรื่อง หลักเกณฑ์การจัดขึ้นและการกันเงิน
สำรองของสถาบันการเงิน

ประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์ว่าด้วยการขายทอดตลาด

พระราชบัญญัติหลักประกันทางธุรกิจ พ.ศ. 2558

